Hiiumaa valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH)

KSH aruanne
Eelnõu

Üldplaneeringu lisa

Planeerimisprotsessi korraldaja: Hiiumaa Vallavalitsus

Planeeringu koostaja: AB Artes Terrae OÜ

KSH läbiviija: Alkranel OÜ

Juhtekspert: Alar Noorvee

2020-2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS 5
1. ÜLEVAADE PLANEERINGUST JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISEST HINDAMISEST 6
1.1 Üldplaneeringu KSH eesmärk ja vajadus 6
1.2 Ülevaade keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldusest 7
2. ASJAKOHASED PLANEERIMISDOKUMENDID 8
2.1 Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ 8
2.2 Hiiu maakonnaplaneering 2030+ 8
2.3 Hiiumaa valla arengukava 2035+ 9
3. PLANEERINGUGA KAASNEVAD MÕJUD 11
3.1 Planeeringuala asukoht ja paiknemine 11
3.2 Mõju looduskeskkonnale 12
3.2.1 Geoloogia (eelkõige radoon, põhjavesi) ja maavarad 12
3.2.2 Pinnavesi (sh EKV vähendamine) 16
3.2.3 Rohevõrgustik 88
3.2.4 Väärtuslik põllumajandusmaa 91
3.2.5 Kaitstavad loodusobjektid ja muud loodusväärtused 93
3.2.6 Natura asjakohane hindamine 111
3.3 Mõju kultuurilisele keskkonnale 167
3.3.1 Maastikud, sh väärtuslikud maastikud ja kohaliku väärtusega väärtuslikud metsad 167
3.3.2 Kultuuriväärtused ja pärandkultuuriobjektid 168
3.4 Mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale 171
3.4.1 Rahvastik ja asustus 171
3.4.2 Sotsiaalne taristu 172
3.4.3 Inimeste tervis ja heaolu (sh müra ja välisõhu kvaliteet) 173
3.4.4 Ettevõtluskeskkond, sh turism 177
3.4.5 Riigikaitselised ehitised 178
3.5 Mõju tehnilisele taristule ja jäätmemajandusele 178
3.5.1 Teed ja transport 178
3.5.2 Energiamajandus 184
3.5.3 Ühisveevärk ja- kanalisatsioon, sademevesi 190
3.5.4 Jäätmemajandus ja jääkreostusobjektid 194
3.5.5 Ohtlikud ja suurõnnetusohuga ettevõtted ning objektid 197
3.6 Mõju muudes valdkondades 198

3.6.1 Kliimamuutustega kohanemine 198
3.6.2 Kumulatiivsed mõjud 199
3.6.3 Piiriülene mõju 199
4. KESKKONNAMÕJU SEIREKS KAVANDATAVAD MEETMED JA MÕÕDETAVATE INDIKAATORITE KIRJELDUS 200
5. ÜLEVAADE KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE PROTSESSIST JA MÕJUDE HINDAMISE KÄIGUS ILMNENUD RASKUSTEST 201
ARUANDE JA HINDAMISTULEMUSTE KOKKUVÕTE, sh leevendavad meetmed 202
KASUTATUD ALLIKAD 208
LISAD 213
Lisa 1. Hiiumaa valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine. Olemasolev olukord. 213

SISSEJUHATUS

Käesoleva keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi ka *KSH*) objektiks on Hiiumaa valla üldplaneering. Hiiumaa vald on omavalitsus Hiiu maakonnas, mis moodustati nelja kohaliku omavalitsusüksuse ühinemisel.

Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamine ja KSH algatati Hiiumaa Vallavolikogu 18.10.2018 otsusega nr 90. Üldplaneeringu alaks on Hiiumaa vald ning seosed valla lähiümbrusega (naaberomavalitsustega), et tagada sidusate võrgustike (taristud, roheline võrgustik) toimimine. KSH ala ühtib planeeringualaga: KSH viiakse läbi Hiiumaa valla haldusterritooriumi kohta.

KSH eesmärgiks on selgitada, kirjeldada ja hinnata ÜP elluviimisega kaasnevaid olulisi keskkonnamõjusid ja analüüsida nende mõjude vältimise või leevendamise võimalusi. KSH aruande koostamise aluseks on KSH väljatöötamise kavatsus koos ÜP lähteseisukohtadega, mis on esitatud aruande lisas 2. Hiiumaa valla olemasoleva olukorra kirjeldus on esitatud eraldi KSH lisana (Lisa 1). Olemasoleva olukorra andmestik on esitatud 2023. aasta veebruari seisuga.

Üldplaneeringu koostajaks on Hiiumaa Vallavalitsus koostöös AB Artes Terrae OÜ konsultantidega.

KSH viis läbi Alkranel OÜ (KSH juhtekspert Alar Noorvee). KSH töögrupi liikmed on esitatud punktis 1.2.

Üldplaneeringu koostamine on pikaajaline protsess, mille käigus planeeringulahendused pidevalt täienevad. KSH toimub samaaegselt üldplaneeringu koostamisega. KSH aruanne on ka üldplaneeringu juurde kuuluv lisa (planeerimisseadus § 3 lõige 4).

1. ÜLEVAADE PLANEERINGUST JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISEST HINDAMISEST

1.1 Üldplaneeringu KSH eesmärk ja vajadus

Käesoleva keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi ka *KSH*) objektiks on Hiiumaa valla üldplaneering. Hiiumaa vald on omavalitsus Hiiu maakonnas, mis moodustati 25. oktoobril 2017 Hiiu valla, Käina valla, Pühalepa valla ja Emmaste valla ühinemisel. Valla pindala on 1032 km^2.

Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamine ja KSH algatati Hiiumaa Vallavolikogu 18.10.2018 otsusega nr 90 (lisa 1). Üldplaneeringu alaks on Hiiumaa vald ning seosed valla lähiümbrusega (naaberomavalitsustega), et tagada sidusate võrgustike (taristud, roheline võrgustik) toimimine. KSH ala ühtib planeeringualaga: KSH viiakse läbi Hiiumaa valla haldusterritooriumi kohta.

Tulenevalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 31^1 on KSH eesmärgiks arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja edendada säästvat arengut.

Hiiumaa valla KSH peaeesmärk on keskkonnakaalutlustega arvestamine üldplaneeringu koostamisel ning seeläbi inim- ja looduskeskkonna mõjusid tasakaalustava lahenduse leidmine. Põhieesmärgi saavutamiseks on KSH alameesmärgid hinnata üldplaneeringu elluviimisega kaasnevat olulist keskkonnamõju, selgitada välja alternatiivsete lahenduste võimalused, määrata vajadusel mõjude leevendusmeetmed, arvestades üldplaneeringu eesmärke ja käsitletavat territooriumi. Oluliste mõjude käsitlemisega sama tähtis on planeeringu elluviimisega kaasnevate oluliste soodsate mõjude hindamine ja nende võimendamise võimaluste väljapakkumine.

KSH käigus hinnatakse ja võrreldakse kaasnevaid olulisi mõjusid. Lisaks pakutakse KSH-s vajadusel välja ja võrreldakse töö käigus tekkivaid nn objektipõhiseid ja maakasutuse alternatiivseid lahendusi (alternatiivid) ning antakse hinnang sobivama alternatiivi valikuks. Sellised objektipõhised alternatiivsed lahendused on vajalik välja pakkuda, kui esineb vajadus oluliste ebasoodsate mõjude vältimiseks või leevendamiseks. Üldplaneering ei käsitle laiapõhjalisi alternatiivseid arengustsenaariume.

KSH näitab, milliste oluliste keskkonnaargumentide alusel toimub üldplaneeringu kaalutlusprotsessi jooksul valikute tegemine ja otsusteni jõudmine. Mõjude hindamisel püsitakse üldplaneeringu täpsusastmes ja keskendutakse teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida.

KSH puhul mõistame keskkonda laiemalt kui ainult looduskeskkond. Mõju hinnatakse nii loodus-, kultuurilise-, sotsiaal- kui ka majanduskeskkonna aspektide seisukohast.

KSH aruanne on üldplaneeringu juurde kuuluv lisa (planeerimisseadus § 3 lõige 4).

1.2 Ülevaade keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldusest

Käesolev keskkonnamõju strateegiline hindamine viidi läbi tuginedes üldplaneeringule ja Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele. Aruande aluseks on võetud Hiiumaa Vallavolikogu poolt vastu võetud KSH algatamise otsus (18.10.2018 otsus nr 90; leitav ÜP Lisa nr 1).

KSH korraldusest protsessist ja avalikkuse kaasamisest annab ülevaate *Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamise lähteseisukohad ja üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus* (vt ÜP Lisa 1). KSH läbiviimiseks moodustati Alkranel OÜ poolt ekspertrühm koosseisus:

- ✓ Alar Noorvee (Alkranel OÜ) – KSH juhtekspert;
- ✓ Tanel Esperk (Alkranel OÜ) – keskkonnaekspert
- ✓ Elar Põldvere (Alkranel OÜ) – keskkonnaspetsialist;
- ✓ Terje Liblik (Alkranel OÜ) – keskkonnaspetsialist.

Täiendavalt olid töögruppi kaasatud AB Artes Terrae OÜ planeerijad Heiki Kalberg ja Jürgen Vahtra.

Mõjude hindamise läbiviimisel lähtuti nii üldplaneeringu lahendusega kaasnevatest keskkonnamõjudest kui ka keskkonnakomponentidest tulenevatest mõjuteguritest. Mõjude hindamise lähtekohaks on üldplaneeringu kui strateegilise ruumilise arengudokumendi iseloom. Mõjude hindamisel püsitakse üldplaneeringu täpsusastmes ja keskendutakse teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida ning mis on konkreetse planeeringulahenduse puhul olulised. KSH koostamisel kasutati kaht peamist metoodilist lähenemist: vastavusanalüüs ja välismõjude analüüs. Nii mõjude hindamise kui üldplaneeringu koostamise käigus viidi läbi tööseminare, välitöid kohalike oludega tutvumiseks, analüüsiti olemasolevaid planeeringuid, arengukavasid ja alusuuringute dokumente. Muuhulgas kasutati mõjude hindamisel erinevate varem teostatud uuringute andmeid, analoogiaid, geoinfosüsteemide (GIS) rakendusi, erinevate riiklike andmebaaside andmeid (nt EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister): Keskkonnaagentuur; Maa-amet) ja muud asjakohast teavet või vahendit, mis võimaldas tagada KSH aruande järelduste adekvaatsuse (sh mõju ja olulise mõju eristamise).

Valla arengusuundumuste määramisel on lähtutud nii rahvastikuprognoosis, kui Eesti väikeasulate uuringus esitatust. Üldplaneering arvestab kahanemise stsenaariumiga, kus põhifookuses on olemasolevate keskuste tihendamine ning jättes läbi paindlikuma maakasutuse käsitluse võimalusi arenguks hajaasustuses. Töökohtade loomiseks jätab üldplaneering suhteliselt vabad võimalused, kuid on põhimõte, et keskkonnahäiringuga tootmine peab olema ümbritsevatest elamutest ja puhkekohtadest piisavalt kaugel.

2. ASJAKOHASED PLANEERIMISDOKUMENDID

2.1 Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“

Üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ eesmärgiks on Eesti ruumilise arengu suunamine kõige üldisemates küsimustes. Üleriigiline planeering annab üldiseid põhimõtteid maakonnaplaneeringute ja omavalitsuste üldplaneeringute koostamiseks.

Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ täpsustab ja arendab edasi varasemas üleriigilises planeeringus võetud ruumilise arengu suundi. Planeering kajastab erinevaid teemasid, näiteks territoriaalseid ja ka merealasid ning käsitleb nii linnade kui maapiirkondade arengut. Tähtsaim arengueesmärk on tagada head elamisvõimalused igas Eesti paigas, sh kvaliteetne elukeskkond ning hea taristusüsteem. Asustusstruktuuri arendamisel on peamisteks eesmärkideks tagada parem töökohtade, hariduse ja erinevate teenuste kättesaadavus ning seda saab parandada toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu.

Maa-asulate planeerimisel tuleb meeles pidada, et sealne elanikkond tegeleb enamasti põllu- ja metsamajandusega. Lisandväärtusena on juurde tekkinud teist tüüpi töökohti nagu majutus, toitlustus- ja turismiteenused, kaugtöö, erinevad ökotalud; aina rohkem töötajaid osaleb igapäevases tööalases pendelrändes linna ja maa vahel. Kuna maal elavad inimesed on üha enam linnastunud, siis tuleb maapiirkondade planeerimisel arvestama uut tüüpi kogukondadega. Püsiasustuse hoidmiseks peab kõigis maakohtades olema aastaringselt sõidukõlblik avalik teede võrk, võimalus liituda mõistliku hinna eest elektrivõrguga, kiire andmesidevõrguga ja saada puhast joogivett. Inimene peab saama lähikonnast otstarbekal viisil esmatähtsaid teenuseid ning pääsema ühissõidukiga iga päev maakonnakeskusse (Üleriigiline planeering "Eesti 2030", 2013).

Hiiumaa valla üldplaneeringus on üldjoontes üleriigilises planeeringus esitatud põhimõtetega arvestatud. Üldplaneeringuga on kavandatud kergliiklusteede võrk, mis seob valla keskused ümbritsevate piirkondadega.

2.2 Hiiu maakonnaplaneering 2030+

Hiiu maakonnaplaneeringu ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused on välja töötatud tuginedes üleriigilisele planeeringule „Eesti 2030+“, mis on maakonna tasandil ruumilise arengu planeerimisel peamiseks suunda andvaks alusdokumendiks, ning lisaks riiklikele suunistele ja juhenditele. Viimasest lähtuvalt on Hiiumaa valda ja maakonda mõjutavad olulisemad ruumilise mõjuga suundumused järgmised:

- üleminek teadmispõhisele majandusele ja infotehnoloogiliste (IT) lahenduste levik;
- rahvastiku vähenemine, vananemine ja hõbemajanduse ennakkasv;
- kasvav migratsioon Euroopasse;
- üldine linnastumine, mille puhul tuleb Hiiumaal arvestada suure suvise sesoonsusega teenustevõrgu arendamisel ning transpordikorralduses;
- kasvav mobiilsus;
- ilmastu (kliima) muutumine;

- rohelise majanduse ennakkasv ja ökoloogiliste väärtuste mõjujõu kasv, töökohtade “rohestumine”;
- maailma kalavarude vähenemine.

Lisaks on maakonnaplaneeringu koostamisel lähtutud Hiiu maakonna arengustrateegiast 2020+. Maakonna eripäraga arvestamine võimaldab luua terviklikuma ja erinevaid valdkondi ühendava pikaajalise ruumilise lahenduse.

Maakonnaplaneeringu koostamise käigus formuleeriti Hiiumaa visioon aastani 2030+:
Hiiumaa on loodust hoidva ja väärtustava elujõulise uuendusmeelse kogukonnaga saar Läänemeres, kus on atraktiivne elamis-, ettevõtlus- ja külastuskeskkond.

Formuleeritud visioonist lähtuvalt seati kolm maakonna ruumilise arengu eesmärki:
- Hiiumaa kultuuri- ja loodusväärtused on hoitud ning teadvustatud ja loodusressursid keskkonnasäästlikult majandatud;
- Hiiumaa on logistiliselt sidus ja maailmaga aktiivselt suhtlev maakond;
- Hiiumaa majandus on uuenduslik, jätkusuutlik ja mitmekesine.

Tasakaalustatud ja läbimõeldud ruumilise arengu saavutamisel on olulised varasemalt koostatud teemaplaneeringud. Eraldi köitena on kehtestatud maakonnaplaneeringu juurde integreeritud varem kehtestatud maakonnaplaneeringu teemaplaneeringute osad, mis käsitlevad teatud teemavaldkondi detailsemalt.

Hiiumaa valla üldplaneeringus on eeltoodud põhimõtetega arvestatud.

2.3 Hiiumaa valla arengukava 2035+

Hiiumaa valla arengukavas 2035+ käsitletakse Hiiumaa valda kui ühtset ja terviklikku kogukonda, territooriumi ja kohaliku omavalitsuse üksust, mis on UNESCO võrgustikku kuuluv Lääne-Eesti biosfääri programmiala alates aastast 1990.

Arengukava on koostatud viie strateegilise teemavaldkonna põhiselt:
1) inimareng;
2) majandusareng;
3) taristud ja ühendused;
4) külastuskeskkonna areng;
5) keskkonnahoid ja –teadlikkus.

Järgnevalt on esitatud teemavaldkonna põhised strateegilised eesmärgid (esitatud vaid üldplaneeringu kontekstist lähtuvad asjakohased eesmärgid):

<u>Inimareng:</u> Hiiumaa valla juhtimisel on sihiks elanikkonna kasvatamine läbi kvaliteetsete avalike teenuste ja soodsa ettevõtluskeskkonna; Hiiumaa elanik on terve, ettevõtlik, haritud ja muutustele avatud, väärtustab oma kodukanti ning panustab Hiiumaa arengusse; Hiiumaal on piirkondlikku eripära arvestav, vaimset ja kehalist aktiivsust soodustav ning atraktiivne ja mitmekesine aja veetmise ning enesearengut toetav elukeskkond hiidlastele ja saare külalistele.

Majandusareng: Taristud ning ühendused, sh parvlaevaliiklus, elektrivarustus, sideteenused, toetavad ettevõtluse säilimist ja arengut; On loodud arengutingimused täiendavatele kasvuvaldkondadele (turism, toidutootmine, põllumajandus, eelistatult mahepõllumajandus).

Taristud ja ühendused: õhu- ja meretransport rahuldab nii kohalike elanike kui saare külaliste vajadused. Toimivad regulaarsed reisilaevaliinid naaberriikidega; Hiiumaa väikesadamad on kaasaja tingimustele vastavalt välja arendatud.

Külastuskeskkonna areng: Meie olemasolevad ainulaadsed objektid ja väärtused on esile tõstetud (näiteks Hiiumaa rannad, arteesiakaevud, meteoriidikraater, Kaibaldi liivik jms); Hiiumaa on reisisihina tuntud, hästi ligipääsetav ning turismitooted ja -teenused on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised.

Keskkonnahoid ja teadlikkus: Hiiumaa on taastuvate ressursside kasutamisel eeskujuks tervele Eestile; Hiiumaa metsaressurssi on säästlikult kasutatud; Hiiumaa loodus on hoitud; Hiiumaa väärtuslikud vaated ja maastikud on säilitatud ja hooldatud.

Moodustunud uue omavalitsusüksuse, Hiiumaa valla, territooriumil kehtivad käesoleval ajal järgmised üldplaneeringud ja üldplaneeringu teemaplaneeringud:

- Kärdla linna üldplaneering (2012);
- Kõrgessaare üldplaneering (2003);
- Kõrgessaare valla üldplaneeringu teemaplaneering - Maakasutusreeglite ja ehitustingimuste määramine (2010).
- Pühalepa keskosa üldplaneering (2010);
- Sarve-Heltermaa-Salinõmme piirkonna osa üldplaneering (2008);
- Suuresadama-Kärdla piirkonna üldplaneering (2003);
- Kuri-Tähva-Sääre vallaosa üldplaneering (2002);
- Hellamaa-Värssu-Puliste üldplaneering (2002);
- Hagaste- Heltermaa piirkonna üldplaneering (2005);
- Käina üldplaneering (2006);
- Emmaste üldplaneering (2005):
- Käina valla osa, Kassari saare üldplaneering (2003).

Üldplaneering toetab eelpool toodud eesmärkide täitmist läbi taristu arendamise (rekonstrueeritava elektritrassi määramine, uue elektritrassi määramine, elektri varustusühenduse tagamine läbi elektritrassi määramise, uute kergliiklusteede määramine, lautrikohtade määratlemine, sadama-alade arendamisvõimaluste tagamine), samuti määratletud on hulgaliselt kohaliku tähtsusega kultuuriväärtuseid, miljööväärtuslikke alasid ning arheoloogiatundlike alasid. Üldplaneeringu maakasutuse juhtfunktsioonidega on antud võimalus mitmekesiseks keskuste arenguks. Kõige eelneva kavandamisel on lähtutud kehtivast seadusandlusest ning kaitstavatest loodusobjektidest.

3. PLANEERINGUGA KAASNEVAD MÕJUD

3.1 Planeeringuala asukoht ja paiknemine

Hiiumaa on Eesti suuruselt teine saar, mis asub Hiiu maakonnas (vt Joonis 3.1), olles igast küljest piiritletud merega. Lähipiirkonnas paikneb Vormsi vald ja Haapsalu linn (idas), Saaremaa vald (lõunas). Hiiumaa valla koosseisu kuulub lisaks Hiiumaale ka mitmeid väiksemaid saari Soome lahes ja Väinameres.

Joonis 3.1. Hiiumaa valla paiknemine (tähistatud rohelisega). Alus: Maa-amet, 2020.

Hiiumaa valla keskus asub Kärdla linnas. Lisaks paikneb vallas 2 alevikku (Kõrgessaare ja Käina) ja 182 küla (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2018).

Vald jaguneb viieks osavallaks: Emmaste osavald, Kõrgessaare osavald, Käina osavald, Kärdla osavald ja Pühalepa osavald. Osavalla eesmärgiks on kohaliku initsiatiivi hoidmine, kohalike elanike kaasamine kohalike küsimuste otsustamisse ning piirkondlike huvide esindamine valla ülesannete täitmisel (vt Joonis 3.2).

Joonis 3.2. Osavaldade paiknemine Hiiumaa vallas. Alus: Maa-amet, 2020.

3.2 Mõju looduskeskkonnale

3.2.1 Geoloogia (eelkõige radoon, põhjavesi) ja maavarad

Maavarad

Hiiumaa vallas on kasutusele võetud kruusa-, liiva-, lubjakivi-, meremuda-, savi- ja tubamaardlad. Seisuga veebruar 2021 oli valla territooriumil registreeritud kokku 29 maardlat.

Maardlad on üldplaneeringu kaartidel esitatud tugiinfona, kus mäetööstusmaa juhtfunktsioon on määratud kehtivatele mäeeraldistele ja nende teenindusmaadele. Uute mäetööstusmaade reserveerimist üldplaneeringuga ette ei nähta. Uute maardlate kasutuselevõtmine toimub maavara väljamise eesmärgil juhtumipõhiselt, võttes seejuures arvesse kehtivates õigusaktides sätestatud korda.

Järgnevas tabelis on esitatud üldplaneeringusse kantud ja üldplaneeringuga kavandatud tegevused, mis ristuvad maardla-aladega (vt Tabel 3.1). Maardla-alad ristuvad planeeritud kergliiklusteedega ning uue perspektiivse õhuliini 110kV trassikoridoriga. Üldplaneeringuga kavandatud kergliiklusteed on planeeritud kulgema olemasolevate maanteekoridoridega paralleelselt. See tähendab, et tegemist ei ole mitte uute teede rajamisega nö „tühja kohta“ vaid olemasoleva teede võrgustiku arendamisega. Arvestades kergliiklustee iseloomu ja planeeritud asukohta (maanteede lähedus), ei ole tegemist olulise maardlate kasutuselevõttu takistava asjaoluga. Küll aga tuleb kergliiklustee ehitusprojekti koostamisel lähtuda kehtivast

seadusandlusest ning teha koostööd Maa-ametiga. Uue elektrivõrgu ehitusprojekti koostamisel on vajalik arvestada, et säilima peab ligipääs maardla-aladele ning võimalusel paigutada elektriliinide postid selliselt, et need ei paikneks maardla-aladel või neid paikneks nendel aladel minimaalselt. Eelnevat arvesse võttes on kavandatava tegevuse mõju maardlatele marginaalne.

Tabel 3.1. Maardlate ristumine ÜP-ga kavandatud tegevustega.

Maardla			**Asukoht**	**Konflikt**	**Mõju/ Iseloom**
Prassi	Kruus	460	Emmaste, Tilga, Kõmmusselja, Prassi, Harju küla	Kergliiklustee (Käina alevik-Emmaste küla; Emmaste-Luidja)	Olemasoleva riigitee lähialale, mõju vähene.
Muda	kruus	458	Valgu, Ulja külad	Kergliiklustee (Käina alevik-Emmaste küla)	Olemasoleva riigitee lähialale, mõju vähene.
Nõmba	liiv	479	Nõmba, Tubala küla	Kergliiklustee (Kärdla linn – Käina alevik)	Olemasoleva riigitee lähialale, mõju vähene.
Männamaa	Kruus	496	Männamaa küla	Uus perspektiivne õhuliin 110kV	Kulgeks üle põhjapoolse sopistuse. Elektrivõrgu projekteerimisel arvestada piirkonnas olemasoleva maardlaga ning paigutada elektriliinide vahepostid selliselt, et need ei jää maardla alale või et postide arv maardla-alal on viidud miinimumi.
Sääre	liiv	480	Kolga küla	Uus perspektiivne õhuliin 110kV	Elektrivõrgu projekteerimisel arvestada piirkonnas olemasoleva maardlaga ning paigutada elektriliinide vahepostid selliselt, et need ei jää maardla alale või et postide arv maardla-alal on viidud miinimumi.

Maardla			Asukoht	Konflikt	Mõju/ Iseloom
Pihla	turvas	4967	Leigri, Kanapeeksi, Koidma külad	Päikesepaneelide arendusala	Tegevus kavandatud turbatootmisalale. Päikesepaneelide arendusala kavandatakse peale maavara ammendumist. Selliselt ei piira arendustegevus maavarade kättesaadavust. Täpsemad mõjud looduskaitselistele objektidele on esitatud ptk 3.2.5; 3.2.6

Üldplaneeringu ja KSH koostamise raames täpsustati maakonnaplaneeringu kohast rohevõrgustikku. Viimase tulemusena lisati rohevõrgustiku toimimise tagamiseks rohekoridore, milledest üks ületab mh Muda kruusamaardla (reg nr 458) ala. Maardlate avamine (sh käitamine) ja rohevõrgustikud ei ole teineteist välistavad nähtused, seda aga kaevandamislubade taotlemisel ja andmisel õigusaktides sätestatud korras ja tingimustel. Maardlate kasutuselevõtu eelduseks on nende korrastamine kaevandamise lõppemise korral (vt ka ptk 3.2.3.).

Üldplaneeringus näidatud maardlad kattuvad mitmete maakonnaplaneeringu kohaste ning üldplaneeringus määratavate väärtuslike maastike ning planeeritud väärtuslike metsaaladega. Väärtuslike maastikega kattuvatel aladel tuleb tagada oluliste objektide säilumine ja neile ligipääs, eelnevast lähtuvalt on üldplaneeringus sätestatud tingimus, mille kohaselt tuleb jälgida, et mootorsõidukitega ei sõidetaks väljaspool selleks ettenähtud teid. Niisamuti on oluline, et säiluks võimalus maardlate kasutuselevõtuks ning ligipääs maardlatele. Et säiliksid võimalused mõlema olulise valdkonna majandamiseks ja kasutamiseks, on vajalik maardlate avamisel ja laiendamisel arvestada konkreetse väärtusliku maastiku tüüpi, sealseid objekte/ vaatamisväärsuseid/ ilusaid vaatekohti ning võimalusel rajada maardlat teenindavad rajatised selliselt, et säilitatakse maksimaalsel määral ka väärtusliku maastiku jaoks olulised objektid. Maardlate avamisel tuleb arvestada kehtiva seadusandlusega.

Hiiumaa valla haldusterritooriumil paikneb suurel hulgal erinevaid kaitsealuselisi loodusobjekte, mis kattuvad suurel osal ka haldusterritooriumil paiknevate maardlatega. **Eelnevast lähtudes on maardlate kasutuselevõtul (karjääride avamisel) oluline hinnata võimalike mõjude esinemist kaitsealustele loodusobjektidele.**

Radoon

Kokku eristatakse nelja pinnaseõhu radooniohutaset: 1) 0–10 kBq/m³ madal; 2) 10–50 kBq/m³ normaalne; 3) 50–250 kBq/m³ kõrge ja 4) > 250 kBq/m³ ülikõrge. Radooniohtlikuks liigitatakse

sellised looduslikud pinnased, kus radoonisisaldus 1 m sügavusel pinnaseõhus ületab 50 kBq/m³ ja ehitusel tuleb kasutusele võtta Rn-ohtu minimeerivad meetmed.

Eesti Geoloogiakeskuse (Eesti Geoloogiakeskus OÜ, 2017) alusel on Hiiumaa vallas radoon pinnaseõhus praktiliselt kõikjal olnud alla 30 kBq/m³. Vaid Kärdla linna lähedasel alal on radoonitase kõrge, ületades 50 kBq/m³ (Kärdla linnas isegi üle 100 kBq/m³) .

Vastavates piirkondades on määratletud nii väikeelamu maa-alasid kui ka tootmise maa-alasid (olemasolevad), kuid milledele ei ole veel hoonestust välja arendatud. **Seega on** kõrge ja ülikõrge raadoonisisaldusega ala potentsiaalse radooniohtlikkuse tõttu on hoonete projekteerimisel ja ehitamisel vajalik hoonete radoonikaitse meetmete rakendamine, et vähendada Rn-sisaldust majade siseõhus miinimumini.

Põhjavee kaitstus ja mõju põhjaveevarudele

Hiiumaa valla territoorium paikneb Lääne-Eesti vesikonnas Läänesaarte alamvesikonnas. Hiiumaa hajaasustusega piirkonnas on põhjavesi valdavalt keskmiselt või suhteliselt kaitstud. Nõrgalt kaitstud ja kaitsmata põhjaveega alad lasuvad peamiselt tiheasustusalade ümbruses. Kaitstud ja kaitsmata põhjaveega aladel tuleb põhjaveekihi kaitse vajadustest ja majanduslikest kaalutlustest lähtuvalt rakendada erineva rangusega kaitsenõudeid (Eesti Põhjavee kasutamine ja kaitse, 2004). Käesoleval ajal on veekaitse õigusaktides kasutusel neli kategooriat: kaitsmata, nõrgalt kaitstud (heitvee pinnasesse juhtimisel) ja keskmiselt ning hästi kaitstud (naftasaaduste hoidlate veekaitsenõuded (Eesti Põhjavee kasutamine ja kaitse, 2004). Kaitstuse kategooria on mh oluline põhjaveekaitstuse sanitaarkaitseala määramisel ning kütusehoidla asukoha valikul.

Rakendades korrektset reovee-ja jäätmekäitlust, ei ole üldplaneeringuga kavandatava maakasutusega seoses ette näha võimalikku ebasoodsat mõju põhjaveeseisundile. Reovee käitluse temaatikat on käsitletud peatükis 3.4.3.

Võttes arvesse põhjavee looduslikku ressurssi, elanike arvu ja elanike ning ettevõtete veevajadust, võrreldes seda olemasoleva põhjaveevaru suurusega ja veevõtu andmetega, võib öelda, et Hiiumaal ei ole sellist piirkonda, kus tuleks põhjaveekogumi hea koguselise seisundi säilitamiseks arvutada põhjavee prognoosvaru (Eesti Geoloogiakeskus OÜ, 2015).

Arvestades asjaolu, et omavalitsuses on pikaajaliselt toimunud elanike arvu vähenemine ning asjaolu, et üldplaneeringuga ei ole kavandatud muid tegevusi, mis suurendaks oluliselt põhjaveekasutust, siis ei ole ette näha negatiivseid mõjusid ka põhjaveevarudele ning üldplaneeringuga kavandatav maakasutus ei suurenda olulisel määral põhjaveekasutust.

3.2.2 Pinnavesi (sh EKV vähendamine)

Üleujutus võib põhjustada tõsiseid tagajärgi: kahjustada keskkonda, ohustada inimeste vara ja tervist ning seada riski alla majandustegevust (Keskkonnaministeerium, 2021). Üleujutuste tõenäosuse ja negatiivsete mõjude suurenemisele annavad tõuke inimasulate ja majandustegevuste kasv mererannikul ja jõgede lammialadel kui ka loodusliku vee äravoolu tõkestamine kas inimtegevuse tulemusena, nt veevoolu takistamine maakasutuse tõttu, või mõnel muul moel (Keskkonnaministeerium, 2016). *Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030* (Keskkonnaministeerium, 2017) kohaselt on üleujutustega kaasnevad probleemid seostatavad ka kliimamuutustega, kuigi võrreldes rannikualadega hinnatakse siseveekogude üleujutusriski oluliselt madalamaks. Seoses üleujutuste direktiivi 2007/60/EÜ rakendamisega on hinnatud Eestis aset leidnud üleujutusi, millega eristati olulise kahjuliku mõjuga üleujutused ning keskkonnaministri 17. jaanuari 2012. a käskkirjaga nr 75 määrati 20 üleujutusohuga seotud riskipiirkonda. Hiiumaa valda jääb nimetatud käskkirja kohaselt riskipiirkonnana Kärdla linn.

Looduskaitseseaduse kohaselt ei loeta automaatselt kõikjal rannikul olevaid alasid korduvalt üleujutatavateks aladeks, vaid lähtutakse reaalsest olukorrast looduses. Korduvalt üleujutatav ala on ala, mille puhul on eelkõige mullastikust (ranniku sooldunud mullad, peamiselt Ar, ArG, Ar(G), Arv, Arg) ja taimestikust (nt roostikud, madalamad rannaniidud) võimalik järeldada, et tegemist on pidevalt teatud kindlate perioodide järel üleujutatava alaga. Korduva üleujutusega alade hulka ei arvestata alasid, mis võivad olla üle ujutatud erakordsete tormide või muude ebatavaliste juhtude puhul. Maa-ameti mullakaardi[1] alusel levivad Hiiumaa vallas sooldunud rannikumullad kuni maapinna abs kõrguseni 1,5 m, valdavalt jääb siiski leviala maapinna abs kõrgusest 1,0 m madalamale. Teisalt esineb ka maapinna abs kõrguse 1 m juures paiguti muldi, mis ei ole sooldunud rannikumullad. Oluline on märkida, et olemasolev mullastiku andmestik ja Eesti mullastiku kaart on koostatud perioodil 1997-2001, mis tähendab, et andmestik ei arvesta viimase 19 aasta jooksul toimunud muutustega mullastikus. Eelnevast lähtudes, ei ole 2001. aastal koostatud mullastiku kaardi alusel võimalik teha lõplikke järeldusi üleujutatavate alade ulatuse osas. Mullastike alusel tehtavate järelduste tarbeks on vajalik viia läbi täiendavaid uuringuid. Mullastik ei ole aga ainukene aspekt, millega tuleb arvestada korduvalt üleujutatava ala ulatuse määramisel. Arvestada tuleb ka nt tuultele avatuse ja tuulesuundadega. Keskkonnaagentuuri (2019) töös on esitatud Eesti rannikujaamades perioodil 2009-2018 mõõdetud maksimaalsed veetasemed. Rannikujaamadest paiknevad Hiiumaa vallas Heltermaa ja Ristna jaamad. Keskkonnaagentuuri andmetel mõõdeti Heltermaa maksimaalseks veetasemeks kõrgussüsteemis EH2000 (Amsterdami null) 125,15 cm ning vana kõrgussüsteemi kohaselt (BK77) 102,1 cm; Ristnas aga vastavalt EH2000 139,7 cm ning BK77 kohaselt 116,9 cm. Keskkonnaagentuuri töös on arvutatud ka korduvad maksimaalsed veetasemed, mis olid kõnealusel perioodil Heltermaal 87,26 cm (BK77 kõrgussüsteemis – 64,1 cm) ning Ristnal vastavalt 89,26 cm (BK77 kõrgussüsteemis – 63,3 cm) (Keskkonnaagentuur, 2019).

Hiiumaa vallas viidi paralleelselt üldplaneeringu koostamisega läbi ka „*Hiiumaa üldplaneeringu alusuuring. Korduva üleujutusega ala piiri määramine ja ehituskeeluvööndi täpsustamine*“ (GisPlan OÜ, 2020), milles modelleeriti Hiiumaa valla rannikul kord 100 aasta jooksul (esinemistõenäosus 1%) esinev maksimaalne (mere)veetase (üleujutuse riskipiirkond)

[1] Maa-ameti mullakaart, 2020. https://xgis.maaamet.ee/maps/XGis?app_id=MA29&user_id=at&LANG=1&WIDTH=1620&HEIGHT=944&zlevel=5,470572.74946874,6540262.8380979 . Viimati vaadatud 06.02.2020.

ning ettepanekud vastavale alale tegevuste kavandamiseks. Uuringu kohaselt on lisaks Kärdla linnale veel mitmeid piirkondi, kus esineb üleujutusohuga alasid (vt Joonis 3.3).

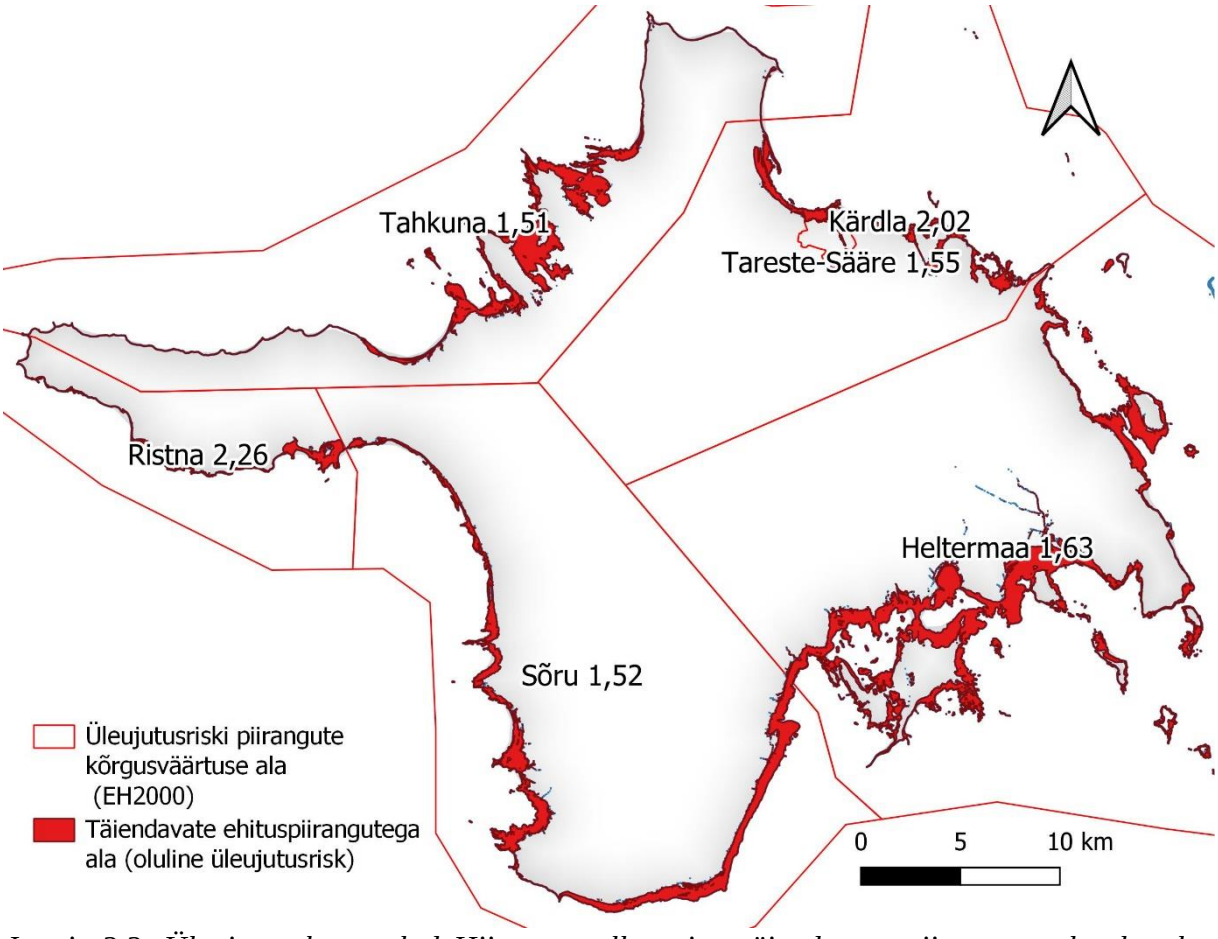

Joonis 3.3. Üleujutusohuga alad Hiiumaa vallas ning täiendavate piirangute aluseks olev kõrgusväärtus (väljavõte üldplaneeringu seletuskirjast).

Keskkonnaministeerium on oma töös välja toonud, et Kärdla linna üleujutatavate alade põhjusteks on (Keskkonnaministeerium, 2011):

1) pikaajaliste rohkete sademete või lumesula tõttu üleajavad väiksemad jõed, ojad ja järved;
2) veekindlatelt aladelt kiiresti äravoolav vihmavesi või lumesulamisvesi, mis on tavaliselt koostoimes tõrgetega sademeveekanalisatsioonis.

Üldplaneeringusse kantud ehituskeeluvööndi piir lähtub GisPlan OÜ (2020) poolt määratud korduva üleujutusega ala piirist. Kärdla linna piires tuginetakse Eesti Veeprojekt OÜ poolt koostatud „Üleujutusriskide maandamiskava tehnilised lahendused Kärdla linnas“ mis tugineb täpsemale hüdroloogilisele ja ajaloolisele analüüsile üleujutuse osas. Meetmekavale on koostatud ka keskkonnamõjude hindamise eelhinnang, millega anti esmane hinnang kavaga kavandatava tegevusega kaasnevast võimalikust mõjust. Eelhinnangu tulemustest nähtub, et maandamiskava tehniliste lahendustega ei kaasne eeldatavalt KeHJS mõistes olulist negatiivset keskkonnamõju. Lisaks kavandatud meetmetele tuleks üleujutusriskiga piirkondades rakendada valmisoleku meetmeid, näiteks maa-aluste parklate kavandamisel varustada need veepumbaga, millega on võimalik erakordsete üleujutuste korral parkla tühjaks pumbata. Samuti peab

hoonete projekteerimisel riskipiirkonda olema tagatud, et hoonest ei lekiks keskkonda ja inimest kahjustavaid ohtlikke aineid ja reovett kanalisatsioonisüsteemidest. Täpsemad üleujutusriskist tulenevad ehituslikud tingimused on esitatud üldplaneeringus. Maandamiskavas leitud tehniliste lahendustega on võimalik tutvuda maandamiskava seletuskirjas.

Ehituskeeluvööndi vähendamisega alad jagatud kolme kategooriasse:

1) varasemalt üldplaneeringuga vähendatud alad;
2) varasemalt detailplaneeringutega vähendatud ehituskeeluvööndid, mis kaotavad kehtivuse hetkel, mil DP kaotab kehtivuse;
3) üldplaneeringuga tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud.

Esimeses kahes kategoorias esitatud ehituskeeluvööndi vähendamised on kantud üldplaneeringu seletuskirja ning kaardile, seejuures ei käsitleta neid KSH aruandes täpsemat. Kolmandasse kategooriasse kuuluvad, üldplaneeringuga tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekuid on valla territooriumil kokku 50. Neist valdava osa puhul on tegemist sadama-aladega, kus ehituskeeluvähendamise eesmärgiks on tagada sadamate mitmekesisemad arenguvõimalused. Looduskaitseseaduse § 34 kohaselt ei laiene ehituskeeld kalda kindlustusrajatistele ega ka sadamaehitisele ja veeliiklusrajatisele. Küll aga on sadama arengu ja külastuskeskkonna parendamiseks vajalik just erinevate teenuste mitmekesisus (majutus, toitlustus ja meelelahutus), millega seonduvate ehitiste võimaldamiseks tuleb ehituskeeluvööndit vähendada.

Looduskaitseseaduse § 40 alusel võib kalda ehituskeeluvööndit vähenda, arvestades kalda kaitse eesmärke ning lähtudes taimestikust, reljeefist, kõlvikute ja kinnisasjade piiridest, olemasolevast teede- ja tehnovõrgust ning väljakujunenud asustusest. Looduskaitseseaduse § 34 kohaselt on kalda kaitse eesmärk kaldal asuvate looduskoosluste säilitamine, inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine, kalda eripära arvestava asustuse suunamine ning seal vaba liikumise ja juurdepääsu tagamine.

Järgnevalt esitatud EKV vähendamise ettepanekute koond on esitatud Tabel 3.2-s.

Kassari külla algatatud Küüramäe, lageda ja sammalkivi DP alal paiknev EKV vähendamise ettepanekuga ala.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine.</u>
EELISe ((Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023), andmetel paiknevad vähenduse alal Väinamere loodus- ja linnuala. Ala kattub mh ka loodusala kaitse-eesärgiks olevate elupaigatüüpidega kadastikud (5130), vanad laialehised metsad (9020*), rannaniidud (1630*), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo- ja lehtmetsad (9080*). Samuti kattub ala ka II kaitsekategooiasse kuuluva seeneliigi kroonliudik (*Sarcosphaera coronaria*) kasvukohaga ning III kaitsekategooriasse kuuluva seeneliigi kuld-soverbiell (*Sowerbyella imperialis*) kasvukohaga. **Kuivõrd liikide ja elupaigatüüpide peamiseks ohuteguriks on kasvukohtade ja elupaigatüüpide hävimine, tuleb tegevused planeerida väljapoole kaitstavate taimeliikide kasvukohti ning väljapoole elupaigatüüpide leiukohti. Vajadusel viia läbi taimestiku inventuur, selgitamaks välja isendite täpsem paiknemine ning**

kasukoha jätkuv sobivus. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004 määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*. **Hoonestus planeerida väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe.** Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine. Eelnevate tingimuste järgimisel ebasoodsad mõjud puuduvad.

Ala kattub riikliku tähtsusega rohevõrgustiku tugialal. Hoonestuse arendamisel tuleb lähtuda seatud tingimustest.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Hoonete rajamine kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile, elupaigatüübi tallamine ning seeläbi elupaigatüübi hävimine. Hoonestuse rajamine EKV vähendusega aladel on lubatud vaid väljapoole kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe, samuti väljapoole kaitstavate seeneliikide leiukohti.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Looduskaitseseaduse § 40 lg 1 kohaselt võib ranna ja kalda ehituskeeluvööndit vähendada, arvestades ranna või kalda kaitse eesmärke ning lähtudes reljeefist, kõlvikute ja kinnisasjade piiridest, olemasolevatest teede- ja tehnovõrgust ning väljakujunenud asustusest. Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Käesoleval juhul jäävad vähendusettepanekuga alad eemale keskkonnaseadustiku üldosaseaduses sätestatud kallasrajast, seega võib öelda, et ligipääs kallasrajale on tagatud.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

Juurdepääs DP alale on tagatud mööda olemasolevat muud teed Juurdepääsuteed jm taristu tuleb lahendada selliselt, et need teenindaks mitut majapidamist. EKV vähenduse ala kattub põhja osas Uusküla maaparandushoiualaga.

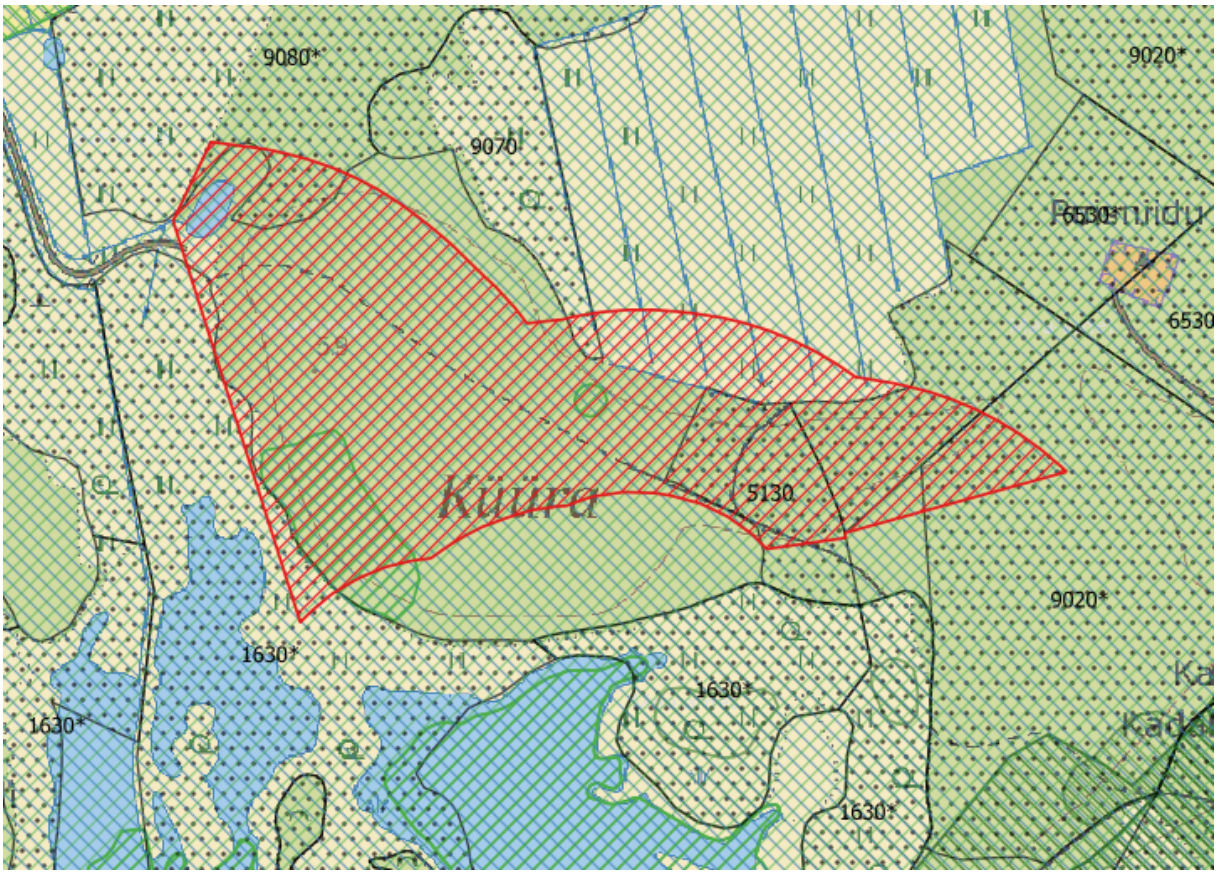

Joonis 3.4. EKV vähenduse ettepanekuga alad Hellamaa ja Värssu külades (punase viirutusega). Looduskaitsealad ja kaitsealused liigid on esitatud rohelise-sinise viirutusega, natura elupaigatüübid on esitatud musta täpitusega. Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

Kukka külla kavandatud Sõeru DP alal EKV vähendamise ettepanekuga ala. Tegemist on sadama ja selle lähialaga. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine</u>

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) kattub ala nii Väinamere linnu- kui ka loodusalaga ning Väinamere hoiualaga. Seejuures loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega 1630*. Ala on ka mitme III kaitsekategooriasse kuuluva liigi kasvukohaks - hall käpp (*Orchis militaris*), veripunane koldrohi (*Anthyllis coccinea)*, rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*) ning veripunane koldrohi (*Anthyllis coccinea*). Osaliselt kattub ala ka II kaitsekategooriasse kuuluva harilik muguljuur (*Herminium monorchis*) kasvukohaga.

Uued hooned ning rajatised tuleb rajada väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe.

Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004 määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Samuti võib kahjulikku mõju avaldada tallamisest tulenev kasvukoha hävimine ning hoonestuse rajamisega kaasnevad võimalikud niiskusrežiimi muutused. Ala kasutusse võtuks on vajalik läbi viia taimestiku inventuur, mille käigus selgitatakse välja kasvukoha sobivus ning liigi esinemine alal. Inventuuri tulemustest lähtuvalt selgub ala kasutussobilikkus ning leevendavate meetmete vajadus (nt hoonete asetsemine või isendite ümberasustamise vajadus).

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud Sõeru sadama lähialadel mööda kohaliku taseme teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
Alal on olemas põhilised taristuühendused ning juurdepääsutee mööda kohalikku teed – Kukka tee. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Mh jääb ala jääb rohevõrgustiku aladele ning kohaliku tähtsusega Hiiesaare-Kukka väärtuslikule maastikule. Arendustegevuse planeerimisel tuleb mh arvestada neile seatud tingimustega.

Hellamaa ja Värssu külla kavandatud EKV vähendamise alad. Vähenduse eesmärgiks on ühtlustada varasema üldplaneeringus vähendatud ehituskeeluvööndi piiri.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine.
EELISe ((Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023), andmetel paiknevad vähenduse alal Väinamere loodus- ja linnuala ning projekteeritav Väinamere hoiuala. Kaks läänepoolset ala kattuvad mh ka II kaitsekategooriasse kuuluva väikeluikge *(Cygnus columbianus bewickii)* leiukohaga (EELIS (07.02.2023) kohaselt toitumisala). seejuures viimane vaatlus toimunud 2015. Liigi kaitsetegevuskava (2018) kohaselt on olulised lagedad alad, mida lõhuvad hooned, teed, põldudevahelised puuribad jms. Eelnevast lähtuvalt tuleks lagedate alade säilitamise eesmärgil hoonestus planeerida võimalikult metsaala lähedale,

seejuures mitte kaitse-eesmärgiks olvatele elupaigatüüpidele (tehtud ettepanek - piiride korrigeerimine, mida tööprotsessis arvestati, vt allpool).

Lisaks kattuvad vähenduse ettepanekuga alad mitmete kaitstavate taimeliikide kasvukohtadega: III kaitsekategooriasse kuuluvate soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), hall käpp (*Orchis militaris*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), suur käopõll (*Listera ovata*), II kategooriasse kuuluvate liikide nagu harilik muguljuur (*Herminium monorchis*), kärbesõis (*Ophrys insectifera),* jumalakäpp *(Orchis mascula).* **Kuivõrd liikide peamiseks ohuteguriks on kasvukohtade hävimine, tuleb tuleks planeerida väljapoole kaitstavate taimeliikide kasvukohti, kui see aga pole võimalik, tuleb läbi viia taimestiku inventuur ja vajadusel isendite ümberasustamine.** Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Ala kattub riikliku tähtsusega väärtusliku maastikuga Kuri-Hellamaa-Hagaste. Hoonestuse arendamisel tuleb lähtuda seatud tingimustest.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Hoonete rajamine kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile, elupaigatüübi tallamine ning seeläbi elupaigatüübi hävimine. Hoonestuse rajamine EKV vähendusega aladel on lubatud vaid väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi (ettepanekuga arvestati üldplaneeringu koostamise käigus, mille tulemusena korrigeeriti vähendamisettepanekuga ala piire selliselt, et need ei kattuks kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga).

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Looduskaitseseaduse § 40 lg 1 kohaselt võib ranna ja kalda ehituskeeluvööndit vähendada, arvestades ranna või kalda kaitse eesmärke ning lähtudes reljeefist, kõlvikute ja kinnisasjade piiridest, olemasolevatest teede- ja tehnovõrgust ning väljakujunenud asustusest. Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Käesoleval juhul jäävad vähendusettepanekuga alad eemale keskkonnaseadustiku üldosaseaduses sätestatud kallasrajast, seega võib öelda, et ligipääs kallasrajale on tagatud.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

Juurdepääs EKV vähenduse aladele on võimalik luua mööda olemasolevat riigimaanteed nr 12102 Hilleste – Hellamaa. Juurdepääsuteed jm taristu tuleb lahendada selliselt, et need teenindaks mitut majapidamist ning säiliks enam väikeluigele sobivat lagedat ala (vähem teid, rohkem lagedat ala).

Kokkuvõte. Hoonestuse planeerimisel tuleb arvestada olemasoleva olukorraga, olemasolevate kaitsealuste liikidega – vajadusel viia läbi taimestiku inventuur, selgitamaks välja isendite paiknemine ning nende ümberasustamise vajadused ja võimalused. Ümberasustamisel tuleb lähtuda kehtivast seadusandlusest. Väikeluige leiukohast lähtuvalt tuleb hoonestus planeerida selliselt, et säiliks maksimaalses ulatuses lagedat ala (mis on sobilik liigi toitumisalaks), võimalikult metsaserva äärde, seejuures vältides Natura loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Lagedate alade vältimine hoonestuse rajamisel toetab ka väärtuslikele mastikele seatud tingimuste täitmist.

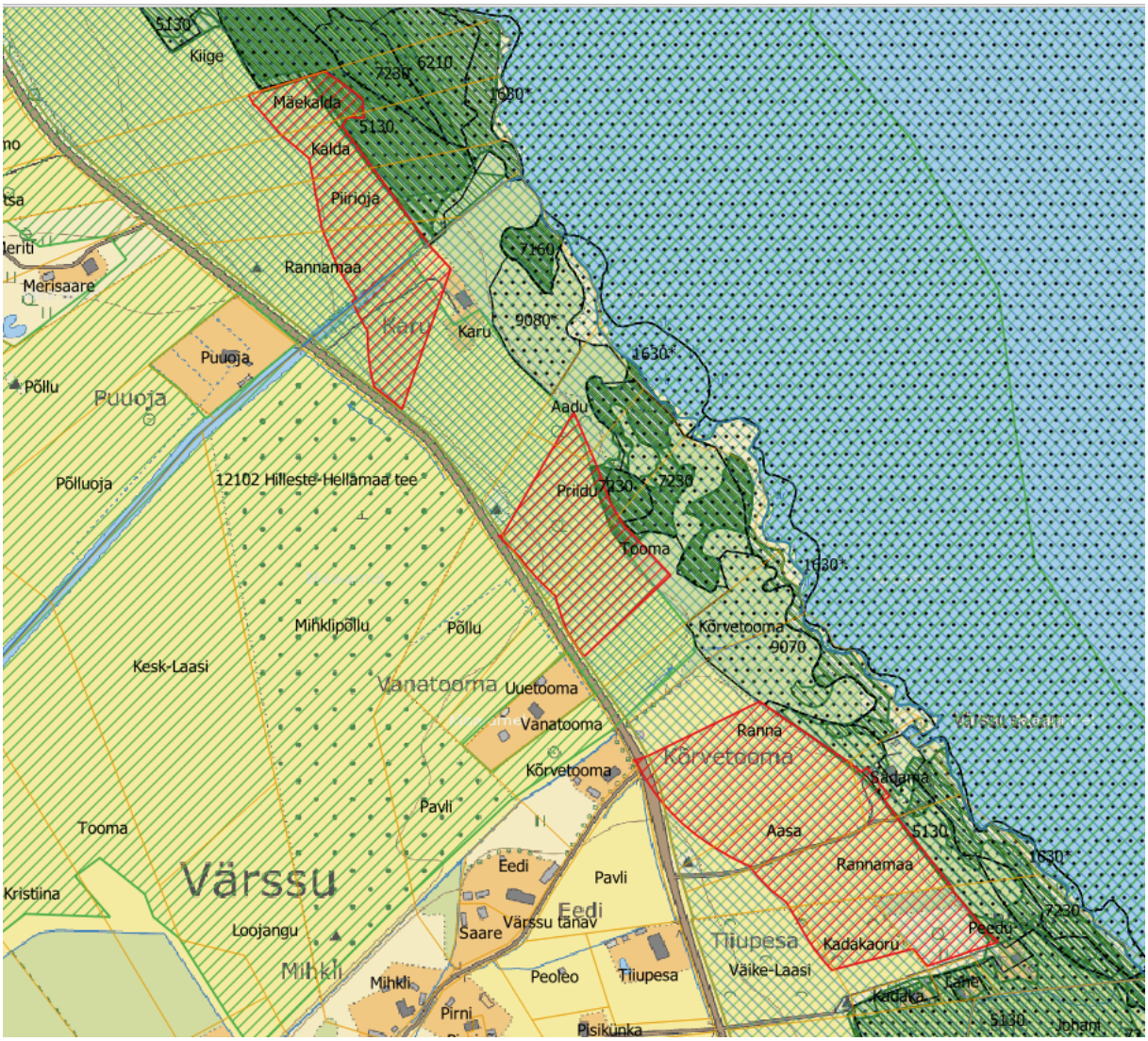

Joonis 3.5. EKV vähenduse ettepanekuga alad Hellamaa ja Värssu külades (punase viirutusega). Looduskaitsealad ja kaitsealused liigid on esitatud rohelise-sinise viirutusega, natura elupaigatüübid on esitatud musta täpitusega. Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

Vahtrepa külla Leemendi ja Väike-Leemendi DP ja lautrikoha määramine. Maa-ameti kaardirakenduse kohaselt (2023) on **a**la kasutuses paatide veeskamiskohana. Alal on kehtiv detailplaneering, mille eesmärgiks oli ehitusõiguse ja hoonestusalade määramine ning vajaliku infrastruktuuri planeerimine.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine.
EELISe ((Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2022), andmetel paikneb kogu vähendamise ettepanekuga ala Väinamere hoiualal ning Väinamere loodus- ja linnualal, sh kattub see kogu ulatuses loodusala kaitse-eesmärgiks olevate esmatähtsate elupaigatüüpidega rannaniidud (1630*) ning puiskarjamaad (9070*) ning elupaigatüübiga veealused liivamadalad (1110). **Kuivõrd kogu EKV vähenduse ettepanekuga ala kattub kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega, ei ole uue hoonestuse rajamine taotletavale alale põhjendatud** ning tuleb rajada väljapoole EKV vähenduse alasid, väljapoole Natura loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. KSH koostaja leiab, et paadid jms võib mootorsõidukeid kasutades transportida vaid otse lautrile liikudes ja kaldapiirkonnas tuleb piirata laiemale alale mootorsõidukitega liikumine. Olemasoleva parkla ala kastus võib jätkuda senisel kujul.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Hoonete rajamine kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile, elupaigatüübi tallamine ning seeläbi elupaigatüübi hävimine. Hoonestuse rajamine EKV vähendusega aladel on lubatud vaid väljapoole kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Looduskaitseseaduse § 40 lg 1 kohaselt võib ranna ja kalda ehituskeeluvööndit vähendada, arvestades ranna või kalda kaitse eesmärke ning lähtudes reljeefist, kõlvikute ja kinnisasjade piiridest, olemasolevatest teede- ja tehnovõrgust ning väljakujunenud asustusest. Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
Juurdepääs DP alale on tagatud mööda olemasolevat muud teed. EKV vähenduse ala ei kattu maaparandussüsteemide, ega ka reoveekogumisaladega.

Kokkuvõte. Kuivõrd kogu EKV vähenduse ettepanekuga ala kattub kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega, ei ole uue hoonestuse rajamine taotletavale alale põhjendatud.

Nasva küla Käära DP-ga kavandatud hoonestusala ning juurdepääsutee. Alal on kehtiv DP (kehtestatud 30.06.2004 vallavalitsuse otsusega nr 114). Toonases õigusruumis detailplaneeringualal EKV vähendamist ei nõutud, kuid tänases õigusruumis paikneb kogu DP ala ehituskeeluvööndis. EKV vähendamise ala on valdaval osal metsaala.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine.
EELISe ((Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur, seisuga 19.05.2022), andmetel paikneb DP läänepoolne ala Väinamere hoiualal ning Väinamere loodus- ja linnualal, sh kattub see loodusala kaitse-eesmärgiks oleva esmatähtsa elupaigatüübiga vanad loodusmetsad (9010*). Natura 2000 aladel olevate kaitsealade moodustamine toimus Keskkonnaministri 25.08.2004 käskkirjaga nr 776. Olenemata asjaolust, et detailplaneering on kehtestatud enne Natura 2000 võrgustiku aladel olevate kaitsealade moodustamist, laienevad looduskaitseseaduse (LKS) § 32 lg 2 ja loodusdirektiivi artikkel 6 lg 2 (Euroopa Kohtulahendid asjades nr C-293/17: Coöperatie Mobilisation, p 85; C-404/09: Alto Sil, p 125; C-226/08: Stadt Papenburg, p 48-49) alates Natura moodustamisest püsivalt projekti elluviimisele ja selle tagajärgedele, nt rajatise kasutamisega ka siis, kui projekti elluviimisega DP on alustatud enne Natura ala moodustamist[2]. Kõnealuse DP elluviimisega ei ole tänaseni alustatud, viimane tähendab, et tegevusloa (ehitusloa) taotlusel tuleb lähtuda kehtivast seadusandlusest, mis seaks olenemata eelnevast kohtulahendist, omad kohustused ning looduskaitselised ümberhindamised.

Oluline on märkida ka, et läänepoolne ala kattub lisaks ka kahe III kaitsekategooriasse kuuluva taimeliigi kasvukohaga (veripunane koldrohi (*Anthyllis coccinea*); hall käpp (*Orchis militaris)).*

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju jaguneb laias laastus kaheks – ehitusaegseks mõjuks ning käitamisaegseks mõjuks (antud juhul inimese elutegevusest tulenev mõju). Olenevalt ehitusprojektist võib nii ehitusaegseks kui ka käitamisaegseks mõjuks kujuneda piirkonna niiskusrežiimi muutus. Käitamisaegseteks mõjudeks võivad olla veel näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest tulenevad mõjud. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Samuti kaasneb inimeste elutegevusel tallamine, mis võib omada ebasoodsat mõju taimeliikide kasvukohtadele. Ehitusaegsed mõjudeks on antud DP puhul peamiselt raadamine ning ehitusmasinatega tallamine, seeläbi kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübi mõjutamine, niiskusrežiimi muutused ning kaitstavate taimeliikide kasvukohtade hävinemine.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Looduskaitseseaduse § 40 lg 1 kohaselt võib ranna ja kalda ehituskeeluvööndit vähendada, arvestades ranna või kalda kaitse eesmärke ning lähtudes reljeefist, kõlvikute ja kinnisasjade piiridest, olemasolevatest teede- ja tehnovõrgust ning väljakujunenud asustusest. Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Käesoleval juhul jääb DP eemale keskkonnaseadustiku üldosaseaduses sätestatud kallasrajast, seega võib öelda, et ligipääs kallasrajale on tagatud. DP ala jääb väljapoole kallasrada. Kogu DP ala jääb kõrgendatud üleujutusohuga alale.

[2] Kohtulahend **nr 3-17-1739/80**

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
Detailplaneeringu ala läbib riigimaantee nr 12123 Vaemla - Kassari – Luguse. Alal ei paikne reoveekogumisala ega ka maaparandussüsteeme.

Kokkuvõte. Arvestades tegevuse iseloomu ning selle paiknemist looduskaitseliste objektide suhtes **ei ole EKV vähendamine osal planeeringualal (riigiteest lääne suunda jääv osa) põhjendatud, kuivõrd ala kattub Natura loodusalaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva esmatähtsa elupaigatüübiga vanad loodusmetsad (9010*).** Riigiteest idapoole jääval osal väheneb hoonestuse arendamisel teataval määral (väheväärtuslik) taimestik, mis summaarselt piirkonna taimestikule (ökoloogilisele mitmekesisusele) olulist negatiivset mõju kaasa ei too**. Idapoolsel alal puuduvad looduskaitselised piirangud,** kuid EKV vähendamisel ja seeläbi hoonestuse lubamisel, **tuleb arvestada kõrgendatud üleujutusohuga ning hoonestuse arendamisel võtta vastu leevendavad meetmed (nt pinnasetõstmine, kõrgema sokli rajamine jms).**

Orjaku küla Ellamäe DP-ga kavandatud hoonestus. Alal on kehtiv DP, sh Keskkonnaameti kooskõlastus, millele tollase õiguse järgi EKV vähendamist ei nõutud, kuid mis tänase käsitluse kohaselt asub ehituskeeluvööndis. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on säilitada varasemalt antud hoonestusõigus tänase õigusruumi mõistes. EKV vähendamise ala on valdaval osal metsaala.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine. EELISe ((Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur, seisuga 13.07.2022), andmetel paikneb Vaemla - Kassari - Luguse maanteest läänepoolde jääv DP osa Väinamere loodus- ja linnualal ning Käina lahe-Kassari maastikukaitsealal. Ca pool DP alast on kaetud loodusala kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga kadastikud (5130) ning linnuala kaitse-eesmärgiks oleva merikotka (*Haliaeetus albicilla*) leiukohaga, DP ala idapoolne osa kattub osaliselt ka Kassari merikotka püsielupaigaga. Lisaks paikneb alal III kaitsekategooriasse kuuluva veripunase koldrohu (*Anthyllis coccinea*) kasvukoht.

Merikotka kaitse tegevuskava (2019) kohaselt on liigi peamiseks ohuteguriks laskemoona kasutamine, keskkonnamürgid, sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine ning hukkumine elektriliinides, teedel, tuuleparkides. Kuivõrd valdav osa EKV vähenduse alast jääb merikotka leiukohale (mitte püsielupaigale) ning kõlvikuliselt on tegemist metsaalaga, tuleb arvestada hoonestuse rajamiseks vajaliku metsa-raadamisel sellega, et ei häviks merikotka poolt kasutuses olevat pesapuud. Samas tuleb ka arvestada, et ei põhjustataks merikotka häirimist sellisel tasemel, et ta oma pesakoha hülgaks (ei ehitusaegsel ajal ega ka hoonete kasutuselevõtu järgselt). EELIS andmetel on pesa olnud asustatud aastatel 2016, 2017, 2019, 2020 ja 2021 ning seega on see merikotka poolt aktiivses kasutuses. Merikotka kaitse tegevuskava (2019) kohaselt on välja toodud järgmist: *Merikotkas on väga tundlik pesitsusaegse häirimise suhtes ja võib kurna hüljata ühekordse häirimise tulemusena. Merikotkast häirivad pesitsusaegsed raie- ja istutustööd, puidu väljavedu, kuivenduskraavide ning väljaveoteede rajamine ja hooldamine, inimeste juhuslik liikumine, sh pesa lähedal ATV vm maastikusõidukiga sõitmine. Merikotkast on aastakümneid peetud kartlikuks linnuliigiks, kes väldib inimtegevust ja pesitseb inimtühjades piirkondades (Folkestad 2003). Selle põhjuseks on tõenäoliselt vaenamine (Love 1983, Wallgren 2003), mille mõju hakkas Eestis vähenema 1960-ndatel aastatel (Jüssi, Randla 1968).*

Vaenamise ajaloolisele mõjule viitab tõsiasi, et Eesti merikotkad on viimasel poolsajandil asunud ka (lisaks toidualale) taludele lähemale pesitsema. Kui toiduala keskmine kaugus pesapaigast vähenes enam kui kaks korda: neljalt kilomeetrilt 1950-ndatel kahe kilomeetrini 1990-ndatel, siis elumajade keskmine kaugus vähenes ligi kahelt kilomeetrilt ühe kilomeetrini (Nellis 2015). Detailplaneeringu kohaselt jääksid lähimad hooned võimalikust pesakohast ca 200 m kaugusele, mistõttu ei ole võimalik välistada kaasnevaid (nii ehitusaegseid ega ka hilisemaid kasutusaegseid) häirivaid mõjusid.

Kuivõrd kaardianalüüsi kohaselt jääb EKV vähendusega ala kaguosa olulise üleujutusriskiga ala, tuleb hoonete projekteerimisel arvestada piirkonna kõrgusandmeid ning vajadusel võtta kasutusele meetmed, mis välistavad üleujutusest tulenevad kahjus.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Hoonete rajamine kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile, elupaigatüübi tallamine ning seeläbi elupaigatüübi hävimine. Hoonestuse rajamine lubatud vaid väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi. Antud asukohas võib inimtegevuse kahjulik mõju väljenduda ka merikotka pesa lähedases liikumises ja seeläbi pesituse häirimises.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud kavandatava EKV vähendamise ala suhtes lääne pool kulgevatelt (linnulennult 1-2 km) olemasolevatelt teedelt (kohalik, eratee).

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

Juurdepääs EKV vähendamise alale on kavandatud mööda olemasolevat täitmata teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Kuna DP ala ei ole tänaseks päevaks (vähemalt osaliselt) välja arendatud ning aja jooksul on EKV käsitlus ning piirkonna looduslik koosseis (kaitstavad liigid, elupaigatüübid jms) muutunud, kaasnes tulenevalt uuenenud õigusruumist vajadus, vähemalt ehituskeeluvööndis, anda hinnang tegevuse võimalikkusele ehituskeeluvööndis. **KSH koostaja leiab, et kuivõrd arendustegevusega kaasnevaid mõjusid merikotkale ei ole võimalik vältida, ei ole olemasoleva teadmise alusel EKV vähendamine antud asukohas põhjendatud.**

Kuri küla Lesta sadam. Alal on kaks kehtivat detailplaneeringut: Järve piirkonna detailplaneering (ala ümberkruntimine moodustades 5 elamukrunti ja sadama maa-ala; ei ole väljastatud ehitusluba), Tähvanina, Tähvapõllu ja Kuusiku kinnistute DP (maa-ala elamukruntideks jagamine, ehitusõiguse ja hoonestusalade määramine). Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna

teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine. EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS) andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb ala Väinamere linnu- ja loodusalal, seejuures loodusala kaitse-eesmärgiks oleva 1630* ja 1110 elupaigatüübil, Väinamere hoiualal, II kaitsekategooriasse kuuluva taimeliigi **emaputk (*Angelica palustris*)** kasvukohal ning III kaitsekategooriasse kuuluva taimeliikide rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), hall käpp (*Orchis militaris)* kasvukohal.

Hoonestus tuleb alal paigutada väljapoole Väinamere loodusala kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpide alasid.

Emaputk (*Angelica palustris*) on Eestis väheneva arvukusega taim, mis on Eesti punase nimestiku järgi ohustatud seisus ning on arvatud looduskaitseseaduse alusel vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina II kaitsekategooria kaitsealuste liikide hulka. Emaputke kasvab keskkonnaregistri andmetel peamiselt Lääne-Eestis või Tartus ja selle lähiümbruses, peamised levikualad on rannaniidud. Liigi peamisteks ohuteguriteks on metsamajanduslik tegevus, ehitus ja soode kuivendamine, samuti luhtade kinnikasvamine. Emaputk eelistab kasvada otseses päikesepaistes, kuid talub ka kuni 30% varju. Ta on küll lopsaka kasvuga ja konkurentsivõimeline – konkureerib edukalt teiste niidutaimedega –, kuid põõsarinde tihenedes kaob. Ka seemned idanevad vaid valgusrikastes kohtades (Tali & Kärgenberg, 2004).

Lesta sadam on (osaliselt) valmis ehitatud, seejuures ehitusluba omamata. Antud juhtumiga tegeleb täpsemalt Keskkonnaamet. Kuna valdav osa sadama-alast kattub EELISe andmete kohaselt erinevate kaitsealuste liikide kasvukohtadega, on alal vajalik hoonestuse ja rajatiste paigutamiseks läbi viia taimestiku inventuur. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb puhkeala kavandamisel läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle

kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud kavandatava EKV vähendamise alast lääne pool kulgevalt olemasolevalt kruusakattega Tähva teelt.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
Juurdepääs EKV vähendamise alale on kavandatud mööda olemasolevat täitmata teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Kuna sadam on tänaseks päevaks (vähemalt osaliselt) valmis ehitatud ning tegevusega kaasnenud mõjud Keskkonnaameti poolt täpsustamisel, tuleb alal rakendada mõjude leevendamist tagasi ulatuvalt – kaitstes alal olevaid liike, mida ehitustegevusega kahjustatud ei ole. Täiendavad tegevused alal tuleb kooskõlastada Keskkonnaametiga ning taotleda vastavalt EKV vähendamist.

Heltermaa sadam varasem EKV vähendusega katmata osas. Alal on osaliselt kehtiv Heltermaa sadama detailplaneering.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel ei asu EKV vähendamist taotletaval alal kaitstavaid loodusobjekte (sh Natura loodus- ja linnualasid). Ala piirneb Väinamere loodus- ja linnualaga ning hoiualaga, loodenurgas kattub vähesel määral kaitstava alaga. Ala kattub vähesel määral rohevõrgustiku koridoriga.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda tugimaanteed nr 80 Heltermaa - Kärdla – Luidja ja kõrvalmaanteed nr 12101 Heltermaa - Sarve - Aruküla. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Kavandatava EKV vähendamisega antakse võimalus arendada sadama ala multifunktsionaalseks keskkonnaks. Ala ei kattu looduskaitse aluste liikide ega elupaigatüüpidega. Küll aga kattub ala minimaalsel määral (alla 100 m^2) loode nurgast

Väinamere loodus- linnu ja hoiualaga, mistõttu teeb KSH koostaja ettepaneku vähendada EKV vähendamise ala selliselt, et see ei kattuks looduskaitseliste aladega. Sadama arendusel tuleb lähtuda kehtivast seadusandlusest. Eelnevat arvesse võttes ei näe KSH koostaja, et tegevusega kaasneks ebasoodsat mõju ning leiab, et EKV vähendamine on asjakohane.

Kärdla vetelpääste sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel ei asu EKV vähendamist taotletaval alal kaitstavaid looduskaitselisi alasid (sh Natura loodus- ja linnualasid), ega ka objekte.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda kõrvalmaanteed nr 3710029 Lubjaahju tänavat. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Tegemist on päästesadamaga, mille arendamisega tugevdatakse merepääste võimalusi. Kavandatava EKV vähendamisega antakse võimalus arendada sadama-ala ning rajada ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, kuid mis on olulised päästesadama toimimiseks. Ala ei kattu looduskaitse aluste liikide ega elupaigatüüpidega. Küll aga kattub ala vähesel määral loode nurgast Väinamere loodus- linnu ja hoiualaga, mistõttu teeb KSH koostaja ettepaneku vähendada EKV vähendamise ala selliselt, et see ei kattuks looduskaitseliste aladega. Sadama arendusel tuleb lähtuda kehtivast seadusandlusest. Eelnevat arvesse võttes ei näe KSH koostaja, et tegevusega kaasneks ebasoodsat mõju ning leiab, et EKV vähendamine on asjakohane.

Vahtrepa sadama-ala ehituskeeluvööndi vähendamine. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel kattub EKV vähendamist taotletav ala Väinamere loodus- ja linnualaga, Väinamere hoiualaga ning nende kaitse-eesmärkides olevate elupaigatüüpidega veealused liivamadalad (1110), rannaniidud (1630*) ja puiskarjamaad (9070). Elupaigatüüpide peamisteks ohuteguriteks on niiskusrežiimi muutused, ehitustegevus elupaigatüübi alal, pinnamoe tasandamine rekreatiivsetel kaalutlustel (ka taimestikust puhastamine). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad eelkõige ehituskeeluvööndi vähendamise ala lääne osale (1630* ja 9070), vähesel määral kagu nurka (1630*) ning kirdeserva (1110) . Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Käesoleval ajahetkel on elupaigatüübi veealused liivamadalad (1110) EELIS-es kajastatud piirjooned osaliselt maismaal, kus veealuseid liivamadalaid (1110) esineda ei saa. Eelnevast lähtuvalt teeb KSH koostaja ettepaneku Keskkonnaametile - korrigeerida elupaigatüübi 1110 piirjooni selliselt, et need ei kattuks maismaa-aladega. KSH koostaja leiab, et kuna elupaigatüübi veealused liivamadalad (1110) jäävad kaldast (maismaast) ning seega ka ehituskeeluvööndi vähendamise alast eemale, ei ole tegevuse kavandamisega ette näha ebasoodsate mõjude kaasnemist elupaigatüübile.

Joonis 3.6. Vahtra väikesadama EKV vähenduse kattuvus elupaigatüüpidega (tähistatud lilla piirjoone ning täppidega). Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 04.08.2021; Maa-amet, 2021.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda pinnas kattega kohalikku teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Vältides ehitus- ja arendustegevust ehituskeeluvööndi vähendamise ala kaitsealuste Natura 2000 elupaigatüüpide osas, ei näe KSH koostaja negatiivset mõju kalda kaitse-eesmärkidele.

Haldi sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel ei asu EKV vähendamist taotletaval alal kaitsealasid, hoiualasid ega püsielupaiku (sh Natura loodus- ja linnualasid). Ala paikneb osaliselt väikeluige leiukohal.

Väikeluik on II kaitsekategooriasse kuuluv rändelind, kelle suurimateks ohuteguriteks loetakse reostust, ööbimiskohtade halvenemist rändeteedel, kokkupõrkeid tehiskonstruktsioonidega ning häirimist. Viimased vaatlusandmed EELIS-es on aastast 2015, mil isendite koguarv oli 12. Ala loetakse regulaarseks ööbimis- ja toitumiskohaks. Haldi külas on olemasolev sadam, st alal on pidev tegevus ning sadama-ala käitamisel tekib müra. Mõjude hindamisel tuleb arvestada, et väikeluige leiukoht on märgitud võrdlemisi suure alana Hiiu rannikul, mistõttu ei saa üksüheselt eeldada, et väikeluige rändepeatus on Haldi sadama-alal. Väikeluik valib kevadel saabudes endale sobivaima asukoha, mida kasutab ööbimispaiga ning toitumisalana. On vähetõenäoline, et ta eelistab selleks olemasolevat sadama-ala, mistõttu ei näe KSH koostaja põhjust, mis peaks takistama Haldi sadama arendamist sadama-ala territooriumil (katastriüksusel 17501:002:0960).

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 12134 Haldi sadama tee. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Haldi külas EKV vähendamine. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on elamuehituse võimaldamine Haldi sadama piirkonnas.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) alusel ei asu EKV vähendamist taotletaval alal kaitsealasid, hoiualasid ega püsielupaiku (sh Natura loodus- ja linnualasid). Küll aga kattub ala III kaitsekategooriasse kuuluvate käpaliste kasvukohaga - kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia),* kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*).

Käpaliste peamiseks ohuteguriks on kasvukohtade hävimine ning niiskusrežiimi muutused. Elamuala arendamisel käpaliste leiukohas on vajalik läbi viia taimestikuinventuur, millega selgitatakse välja liikide olemasolu ning paiknemine. Viimasest lähtuvalt on võimalik määrata täiendavad leevendavad meetmed, nt isendite ümberasustamine, tingimused hoonestuse paiknemisele jms.

Ettepaneku ala paikneb üldplaneeringuga kavandatud rohevõrgustiku alal.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju kalda kaitse-eesmärkidele võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Samuti kaasneb inimtegevusega tallumine. Arvestama peab aga asjaoluga, et teatav tallumine kaasneb ka kavandatava tegevuse elluviimiseta, taimestikuinventuuri kohustuse seadmisega välistatakse kaitsealustele liikidele ebasoodsate mõjude kaasnemine.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle

kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud arenduse lähialadel mööda riigimaanteed nr 12134 Haldi sadama tee.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

Vähenduse ettepanekuga on hõivatud katastriüksused 17501:002:2740 (Männi), 17501:002:2750 (Kadaka), 20501:001:1520 (Meistri) ja 20501:001:1519 (Seere). Kõigi hõlmatud katastriüksuste sihtotstarbeks on maatulundusmaa. Kavandatud EKV vähenduse aladest kahele (kolmest) on võimalik ligipääs tagada mahasõiduna riigimaanteelt nr 12134 Haldi sadama tee. Kolmas ala jääb riigimaanteest ca 70 m kaugusele ning vajab ligipääsutee rajamist. Aladel puudub ühendus kommunikatsioonivõrguga (nt elektri liitumispunktid).

Kokkuvõte: Hoonestus tuleb esmajärgus planeerida väljapoole kaitsealuste liikide kasvukohta. Kui viimane pole võimalik, tuleb läbi viia taimestiku inventuur, millega selgitatakse välja liikide paiknemine ning nende seisund (sh kasvukoha sobilikkus tänasel päeval). Kui inventuuri tulemustest lähtub, et kasvukoht ei ole liikidele tänasel päeval sobiv, võib kooskõlas kaitseala valitsejaga (Keskkonnaamet) hoonestust planeerida ka EELISe kohastele kasvukohtadele. Inventuuri tulemustest lähtuvalt võib vajadusel ja võimalusel kaaluda ka üksikisendite ümberasustamine lähtuvalt kehtivale seadusandlusele. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

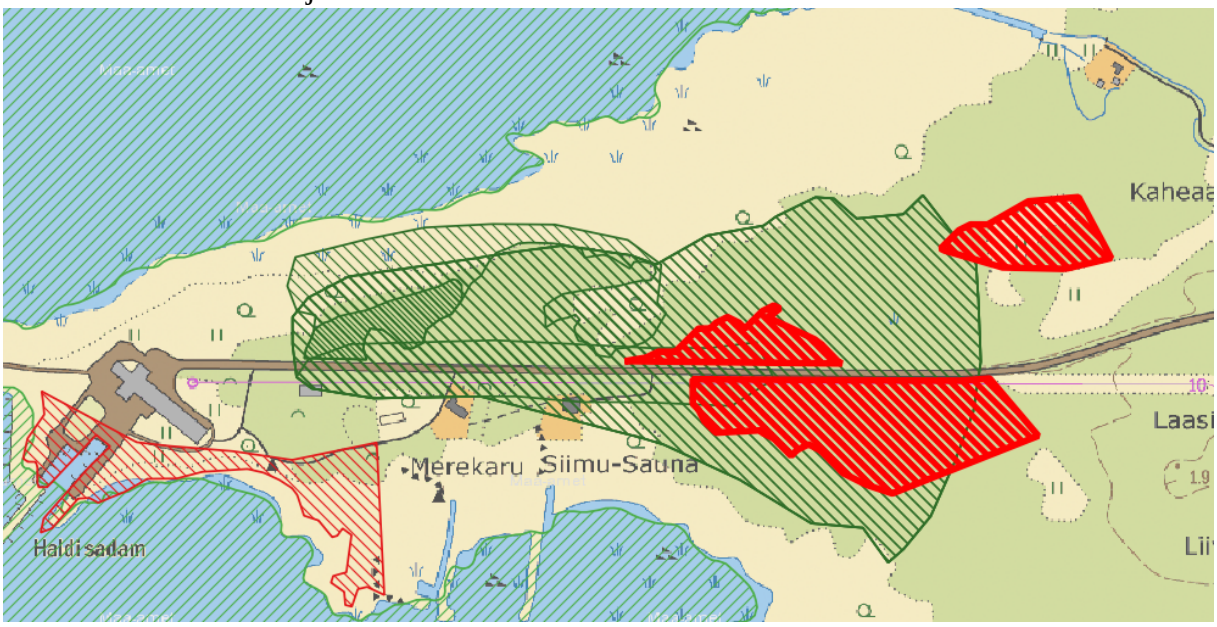

Joonis 3.7. Haldi elamupiirkonna EKV vähenduse ettepanek (paksu punase viirutusega). Lähipiirkonnas paiknev Haldi sadama EKV vähendus (punane viirutus). Looduskaitselised piirangud tähistatud rohelise viirutusega). Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

Luguse külas EKV vähendamine. Kavandatud EKV vähendus jääb 2004. aastal kehtestatud Tauste detailplaneeringu alale. EKV vähendusega on hõlmatud osa Õnne katastriüksusest (36802:001:0373).

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) alusel asub ala Väinamere loodus- ja linnualal, sh Väinamere hoiualal. Ala kattub suures osas Natura 2000 võrgustikku kuuluva Väinamere loodusala kaitse-eesmärgiks oleva esmatähtsa elupaigatüübiga soostuvad soo- ja lehtmetsad (9080*). Ebasoodsate mõjude vältimiseks Natura võrgustiku aladele, tuleb tegevus kavandada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi 9080*, st märgitud EKV vähenduse alast ca 7 m laiune riba.

Hoonestuse ja seda teenindava taristu rajamisega võivad kaasneda ka teatavad niiskusrežiimi muutused, mis on üheks kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübi ohuteguriks. Eelnevast lähtuvalt on vajalik tegevuse kavandamisel (edasises etapis) viia läbi keskkonnamõju hindamine, vähemalt eelhindamise asemel. Seejuures on vajalik hinnata mõjusid natura elupaiga niiskusrežiimile.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju kalda kaitse-eesmärkidele võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud arenduse lähialadel mööda riigimaanteed nr 12134 Haldi sadama tee.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

Vähenduse ettepanekuga on hõivatud elamumaa sihtotstarbega Õnne katastriüksus (36802:001:0373). Kavandatud EKV vähenduse alale puudub ligipääs mööda olemasolevaid taristuid. Ala ei paikne maaparandussüsteeme, samuti ei ole ala kaetud reoveekogumisalaga.

Kokkuvõte. Hoonestus tuleb rajada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi selliselt, et ala arendamisega ei kaasneks olulisi niiskusrežiimi muutuseid, mis tooksid kaasa negatiivseid mõjusid natura võrgustiku alale. Eelnevast lähtuvalt on vajalik tegevuse kavandamisel (edasises etapis) viia läbi keskkonnamõju hindamine, vähemalt eelhindamise asemel. Seejuures on vajalik hinnata mõjusid natura elupaiga niiskusrežiimile.

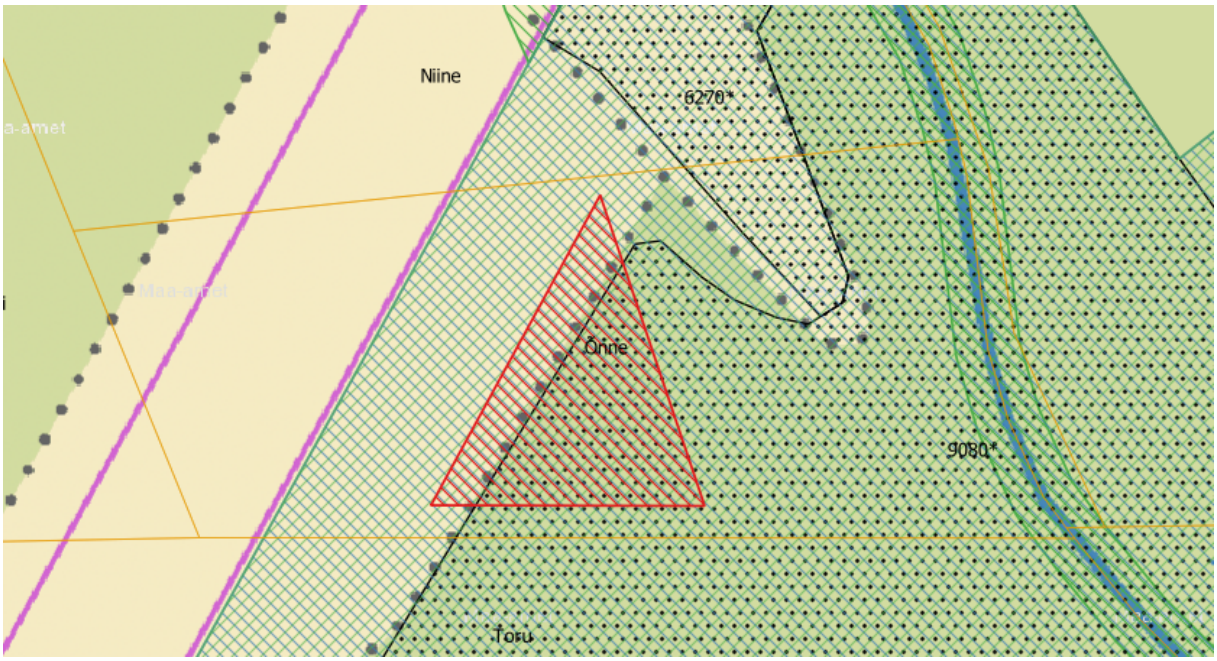

Joonis 3.8. Luguse külas paiknev EKV vähenduse ettepanekuga ala (punane viirutus). Väinamere linnu- ja loodusala tähistatud viirutusega, natura elupaigatüübid tähistatud musta täpitusega. Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

Kalana külas EKV vähendamine. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on piirkonnas arendada olemasoleva puhkeala, võimaldades rajada sinna parkimisplatsi, jäätmekäitlussüsteemi jms seotud ehitisi või väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine</u>

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel kattub Kõpu looduslaga, Kõpu looduskaitsealaga. Vähendamise alal ei paikne elupaigatüüpe. Alal paikneb II kaitsekategooriasse kuuluva madala kadakkaera (*Cerastium pumilum*) kasvukoht, III kaitsekategooriasse kuuluvate tumepunase neiuvaiba (*Epipactis atrorubens*), aas-karukella (*Pulsatilla pratensis*) nõmme-tähniksinitiiva (*Phengaris arion)* leiukohad. Ükski eelpool nimetatud liik ei kuulu kaitseala või loodusala kaitse-eesmärkide nimekirja. Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb puhkeala kavandamisel läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindmaise tasemel.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda pinnas kattega kohalikku teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Kalana sadama ja selle lähiümbruse ehituskeeluvööndi vähendamine. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel ei asu EKV vähendamist taotletaval alal kaitsealasid, hoiualasid ega püsielupaiku (sh Natura loodus- ja linnualasid). Ala paikneb osaliselt III kaitsekategooriasse kuuluvate tumepunase neiuvaiba (*Epipactis atrorubens*) ja aas-karukella (*Pulsatilla pratensis*) kasvukohal ja nõmme-tähniksinitiib (*Phengaris arion*) leiukohal. Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada

puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 12141 Kalana sadama tee ning mööda väiksemaid kohalikke teid. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Kokkuvõttes leiab KSH koostaja, et kui arvesse võetakse esitatud meetmeid, siis ebasoodnemõju kalda kaitse-eesmärkidele puudub.

Kõrgessaare sadam ja selle lähiümbruse ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel asub EKV vähendamist taotletav ala osaliselt Natura võrgustiku aladel – Kõrgessaare-Mudaste linnu- ja loodusalal ning siseriiklikul kaitsealal - Kõrgessaare-Mudaste hoiualal. III kaitsekategooriasse kuuluvad tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), hall käpp (*Orchis militaris*), kahkjaspunane sõrmkäpp (Dactylorhiza incarnata), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), milledest ükski ei kuulu kaitsealade kaitse-eesmärkidesse. Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 12116 Kõrgessaare sadama tee. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Leevendava meetmena täiendavate uuringute läbiviimisel sadama arenduste kavandamisel, ei näe KSH koostaja ebasoodsa mõju ilmnemist kalda kaitse-eesmärkidele.

Kärdla sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel ei asu EKV vähendamist taotletaval alal kaitstavaid loodusobjekte.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda Sadama teed (püsikattega tänav). Alast möödub mh ka RMK matkatee. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

KSH koostaja ei näe olulise ebasoodsa mõju ilmnemist kalda kaitse-eesmärkidele.

Sõru sadam ja selle lähiümbruse ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel ei kattu ala looduskaitsealadega (sh Natura võrgustiku aladega), küll aga paiknevad EKV vähendamist taotletaval alal kaitsealused liigid hall käpp (*Orchis militaris)*, kahelehine käokeel *(Platanthera bifolia)*, kahkjaspunane sõrmkäpp (Dactylorhiza incarnata), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*). Samuti liivatülli ja punajalg tideri leiukohaga lääne osas (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur seisuga 07.02.2023).

Liivatüll (*Charadrius hiaticula*) on pesapaigatruu liik, mistõttu võib elupaikade (pesapaikade) hävimist üheks oluliseks ohuteguriks lugeda. Elupaikade hävimine sunnib liigi ümber asuma teistesse, ning seda sageli mitte liigiomastesse piirkondadesse, mis võib aga viia isendite hukkumiseni (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012). Pessa muneb emaslind mai lõpust juuni keskpaigani 4 valkjashalli mustade täppide ja kriipsudega muna, mida hauvad mõlemad vanalinnud. Pojad kooruvad juuni keskel ning lennuvõimestuvad juulis. Sügisene ränne on aktiivseim augusti lõpust septembri keskpaigani ja lõpeb oktoobris. Kevadel saabuvad esimesed liivatüllid märtsi lõpus, kuid põhjapoolsete asurkondade läbiränne vältab veel kogu aprilli ja maikuu jooksul (https://bio.edu.ee/loomad/Linnud/CHAHIA2.htm). Eelnevast lähtuvalt tuleb vältida tegevuse kavandamist liivatülli leiukohale ning vältida ehitustegevust pesitsusajal.

Punajalg-tilder (*Tringa totanus*) elab lagedatel niisketel aladel, on maapinnal pesitsev liik. Linnu peamisteks ohuteguriteks on elupaikade hävimine ja saastumine. Eelnevast lähtuvalt tuleb vältida tegevuse kavandamist punajalg-tilderi leiukohale ning vältida ehitustegevust pesitsusajal.

Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 12132 Emmaste - Tohvri. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Pärna külas elamuehituseks sobiliku ala määramine. Alal paikneb külas paikneva hoonestuse lähialal. Üldplaneeringuga on piirkonda kavandatud ka sadama ala EKV vähendamine (vt eelpool Sõru sadam).

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (17.01.2023 a) alusel ei kattu ala looduskaitsealadega (sh Natura võrgustiku aladega), küll aga paikneb EKV vähendamist taotletav ala III kaitsekategooriasse kuuluvate käpaliste kasvukohal - kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), hall käpp (*Orchis militaris*). Ala on osaliselt kaetud kõrghaljastusega. Käpaliste peamiseks ohuteguriks on niiskusrežiimi muutused ja tallamine. Ala elamualana kasutusse võtul kasvab ala tallamiskoormus. Ala kasutusse võtuks on vajalik läbi viia taimestiku inventuur, mille käigus selgitatakse välja kasvukoha sobivus ning liigi esinemine alal. Inventuuri tulemustest lähtuvalt selgub ala kasutussobilikkus ning leevendavate meetmete vajadus (nt hoonete asetsemine või isendite ümberasustamise vajadus). Oluline on aga märkida, et suur osa Pärna külast on EELISe andmetel eelpool nimetatud taimeliikide kasvukohaks (enam kui 20 ha ulatuses), seejuures EKV vähendamise ettepanekuga ala moodustab vaid ca 0,2 ha (vähenemine ca 1%). Seega oluliselt käpaliste elupaiga pindala ei vähendata.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Samuti võib kahjulikku mõju avaldada tallamisest tulenev kasvukoha hävimine ning hoonestuse rajamisega kaasnevad võimalikud niiskusrežiimi muutused. Ala kasutusse võtuks on vajalik läbi viia taimestiku inventuur, mille käigus selgitatakse välja kasvukoha sobivus ning liigi esinemine alal. Inventuuri tulemustest lähtuvalt selgub ala kasutussobilikkus ning leevendavate meetmete vajadus (nt hoonete asetsemine või isendite ümberasustamise vajadus).

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. EKV vähendusega ala jääb väljapoole kallasrada ning eemale kohalikust maanteest. Ligipääs kallasrajale on tagatud Sõru sadama lähialadel mööda riigimaanteed nr 12132 Emmaste - Tohvri.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
Maa-ameti ortofoto ja põhikaardi (2023) alusel puudub alale juurdepääsutee. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Orjaku sadama ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb EKV vähendamist taotletav ala Väinamere loodus- ja linnualal, sh kaitse-eesmärkideks olevatel **elupaigatüüpidel 1630*, 5130**. Samuti paikneb ala siseriiklikul kaitsealal - Käina lahe-Kassari maastikukaitseala ning alal asuvad III kaitsekategooriasse kuulvate veripunane koldrohi (*Anthyllis coccinea*), kaljukress (*Hornungia petraea)* leiukohad. KSH koostaja leiab, et sadama-ala on võimalik arendada selliselt, et loodusväärtustele kaasnev mõju puudub. Ebasoodsa mõju kaasnemise vältimiseks, tuleb sadama arendused kavandada selliselt, et need ei kattuks eelpool esitatud loodusväärtustega (vt Joonis 3.9).

Joonis 3.9. Orjaku sadama EKV vähendust taotletav ala (punane viirutus) ja Natura loodusala kaitse-eesmärgiks olevad elupaigatüübid ja kaitsealused liigid, mille alasid tuleks arendustegevusel vältida (tähistaud rohelise viirutusega). Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 17.01.2023; Maa-amet, 2023.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 12123 Vaemla - Kassari – Luguse . Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Leevendava meetmena täiendavate uuringute läbiviimisel sadama arenduste kavandamisel, ei näe KSH koostaja ebasoodsa mõju ilmnemist kalda kaitse-eesmärkidele.

Orjaku külas paikneva Lageda DP alal EKV vähendamine. Alal on kehtiv detailplaneering aastast 2004. Detailpaneeringu sisuks oli kinnistu ühe krundi eraldamine, maaüksuste ehitusõiguse ja teeservituudi määramine. Maa-ameti (2023) kohaselt on EKV vähendamist puudutava ala Maarja katastriüksusel nr 36802:003:0197 olemasolev hoonestus ning õueala. Lähtuvalt looduskaitseseaduse par 38 lg 3, ei laiene ehituskeeld olemasoleva elamu õuemaale ehitatavale uuele ehitisele, mis ei jää veekaitsevööndisse.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) kohaselt kattub vähendusettepanekuga ala Käina lahe-Kassari maastikukaitseala, Väinamere loodusn- ja linnuala ning III kaitsekategooriasse kuuluva veripunane koldrohi (*Anthyllis coccinea*) kasvukohaga.

Kaitsealuse taimeliigi peamisteks ohuteguriteks on tallamine ja niiskusrežiimi muutused.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Samuti kaitstavate taimeliikide hävimine õueala laiendamisega kaitseala ning selle kaitstavate objektidega kaetud alale.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada

puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud mööda piirkonnas asuvaid kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda kohalikku teed. Alal on väljakujunenud asustus ning vajalikud tehnovõrgud.

Kokkuvõte. Kuivõrd alal on olemasolev õueala ning LKS par 38 lg 3 kohaselt kehtib õuealale hoonete rajamisel erand (ning ala jääb väljapoole veekaitsevööndit), ei näe KSH koostaja vajadust EKV vähendamiseks.

Lehtma sadam ja selle lähiümbruse ehituskeeluvööndi vähendamine. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel ei asu EKV vähendamist taotletaval alal kaitsealasid, hoiualasid ega püsielupaiku (sh Natura loodus- ja linnualasid). Küll aga paiknevad alal II kaitsekategooriasse kuuluva liigi kirjuhahk (*Polysticta stelleri*) leiukoht ning III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide harilik ungrukold (*Huperzia selago*) ja rand-seahernes (*Lathyrus japonicus subsp. maritimus*) kasvukohad.

Lehtma sadam on olemasolev sadam, st alal on pidev tegevus ning sadama-ala käitamisel tekib müra. Seega kirjuhahka ehituskeeluvööndi vähendamine sadamaterritooriumi piires täiendavalt ei mõjuta.

Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada

puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 82 Lehtma sadama tee. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Kokkuvõte. Leevendava meetmena täiendavate uuringute läbiviimisel sadama arenduste kavandamisel, ei näe KSH koostaja ebasoodsa mõju ilmnemist kalda kaitse-eesmärkidele.

Roograhu sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel ei asu EKV vähendamist taotletaval alal kaitsealasid, hoiualasid ega püsielupaiku (sh Natura loodus- ja linnualasid). Küll aga paikneb EKV vähenduse alal II kaitsekategooriasse kuuluva liigi harilik muguljuur (*Herminium monorchis*) kasvukoht ning III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide roheka käokeele (*Platanthera chlorantha*), hall käpa (*Orchis militaris*) ja hariliku käoraamatu (*Gymnadenia conopsea*) kasvukohad. Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda püsikattega muud teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Leevendava meetmena täiendavate uuringute läbiviimisel sadama arenduste kavandamisel, ei näe KSH koostaja ebasoodsa mõju ilmnemist kalda kaitse-eesmärkidele.

Kassari sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb EKV vähendamist taotletav ala Väinamere loodus- ja linnualal, sh kaitse-eesmärkideks olevatel elupaigatüüpidel 1630*, 5130. Samuti paikneb ala siseriiklikul kaitsealal - Käina lahe-Kassari maastikukaitseala ning III kaitsekategooriasse kuulvate veripunane tui-tähtpea (*Anthyllis coccinea*), kaljukress (*Scabiosa columbaria).* Lähtuvalt loodusväärtuste paiknemisest, leiab KSH koostaja, et sadama-ala on võimalik arendada selliselt, et loodusväärtustele kaasnev mõju puudub. **Ebasoodsa mõju kaasnemise vältimiseks, tuleb sadamaala arendused kavandada selliselt, et need ei kattuks eelpool esitatud loodusväärtustega.**

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda kohalikke teid. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Salinõmme sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb EKV vähendamist taotletaval ala Väinamere loodus- ja linnualal ja Väinamere hoiualal ning kaitse-eesmärgiks oleval **elupaigatüübil 1630***. Kogu sadama **rannapiir on määratud viigerhülge (*Phoca hispida*) elupaigaks**, samuti kattub sadama-ala vähesel määral veripunase koldrohu (*Anthyllis coccinea*) ja hall käpa (*Orchis militaris*) kasvukohaga.

Viigerhüljes (*Phoca hispida*) kuulub II kaitsekategooriasse, kelle peamisteks inimtekkelisteks ohuteguriteks loetakse kalapüüki ja salaküttimist, õhu, vee ja muud liiklust, keskkonnareostust, taristute rajamist (nt meretuulepargid, sadamad) ning süvendamist, kaevandamist ja kaadamist. Viigerhülge kaitse tegevuskava kohaselt ei ohusta mereliiklus, mis järgib väljakujunenud laevateid ning kiirusi, üldjuhul hülgeid, küll aga võib väikelaevade liigne lähedus lesilatele tuua kaasa väikse tähtsusega ohustavat häirimist. Oluliseks eriolukorraks on viigerhüljeste poegadega jää sattumine laevateedele, eriti sadamate akvatooriumile või madalike lähedale, kus laevade manööverdusvõime on piiratud. Täiendava ohutegurina on kaitse tegevuskava kohaselt mahukad ehitised meres või rannikul, mis võivad viigerhüljestele otsest või kaudset mõju avaldada. Kaevamistega, kaadamiste ja süvendamistega kaasneb otsene häiriv mõju (müra), seejuures on kõige tundlikumaks perioodiks aprill-mai (kevadränne), sügisene ränne pole niivõrd tundlik. Süvendamise kõige soodsamaks perioodiks on kesksuvi juuni-juuli. (Viigerhülge (Phoca hispida) kaitse tegevuskava). Kuigi inimtekkelised ohutegurid on kaitse tegevuskava kohaselt pigem väikse tähtsusega, tuleb arvestada asjaoluga, et kogu sadama piir on EELISe kohaselt viigerhülge elupaik ning suured sadama arendustegevused mererannal ja meres toovad kaasa vähese otsese või kaudse mõju. Üldplaneeringu koostamise käigus ei ole teada täpseid plaane Salinõmme sadama arendamiseks – küll aga tuleks vältida suuri ehitustegevusi mererannal ning (väiksema mahulised) ehitustegevused tuleks ajastada kesksuve perioodile, mil kaasnevat mõju loetakse minimaalseks. On vähetõenäoline, et viigerhüljes eelistab reaalse elupaigana olemasolevat sadama-ala, mistõttu ei näe KSH koostaja põhjust, mis peaks takistama sadama territooriumil täiendavate tegevuste arendamist.

KSH koostaja leiab, et sadama-ala on võimalik arendada selliselt, et elupaigatüüpidele ja kaitsealustele taimeliikidele kaasnev mõju puudub. Ebasoodsa mõju kaasnemise vältimiseks, tuleb sadama arendused kavandada selliselt, et need ei kattuks eelpool esitatud loodusväärtustega.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale

sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 12122 Suuremõisa – Salinõmme. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Sarve sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. Eraomandis olev sadam. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb EKV vähendamist taotletaval ala Väinamere loodus- ja linnualal, sh **kaitse-eesmärkideks olevatel elupaigatüüpidel 1220, 1630*, 6280*.** Siseriiklikul kaitsealal Sarve maastikukaitseala. **Kogu sadama rannapiir on määratud viigerhülge elupaigaks**, samuti kattub ala põhjaosa vähesel määral mitmete II ja III kaitsekategooria liikidega. Kattuvatel aladel paiknevad olemasolevad ehitised.

Viigerhüljes (*Phoca hispida*) kuulub II kaitsekategooriasse, kelle peamisteks inimtekkelisteks ohuteguriteks loetakse kalapüüki ja salaküttimist, õhu, vee ja muud liiklust, keskkonnareostust, taristute rajamist (nr meretuulepargid, sadamad) ning süvendamist, kaevandamist ja kaadamist. Viigerhülge kaitse tegevuskava kohaselt ei ohusta mereliiklus, mis järgib väljakujunenud laevateid ning kiirusi, üldjuhul hülgeid, küll aga võib väikelaevade liigne lähedus lesilatele tuua kaasa väikse tähtsusega ohustavat häirimist. Oluliseks eriolukorraks on viigerhüljeste poegadega jää sattumine laevateedele, eriti sadamate akvatooriumile või madalike lähedale, kus laevade manööverdusvõime on piiratud. Täiendava ohutegurina on kaitse tegevuskava kohaselt mahukad ehitised meres või rannikul, mis võivad viigerhüljestele otsest või kaudset mõju avaldada. Kaevamistega, kaadamiste ja süvendamistega kaasneb otsene häiriv mõju (müra), seejuures on kõige tundlikumaks perioodiks aprill-mai (kevadränne), sügisene ränne pole niivõrd tundlik. Süvendamise kõige soodsamaks perioodiks on kesksuvi juuni-juuli. (Viigerhülge (Phoca hispida) kaitse tegevuskava). Kuigi inimtekkelised ohutegurid on kaitse tegevuskava kohaselt pigem väikse tähtsusega, tuleb arvestada asjaoluga, et kogu sadama piir on EELISe kohaselt viigerhülge elupaik ning suured sadama arendustegevused mererannal ja meres toovad kaasa vähese otsese või kaudse mõju. Üldplaneeringu koostamise käigus ei ole teada täpseid plaane Salinõmme sadama arendamiseks – küll aga tuleks vältida suuri ehitustegevusi mererannal ning (väiksema mahulised) ehitustegevused tuleks ajastada kesksuve perioodile, mil kaasnevat mõju loetakse minimaalseks. On vähetõenäoline, et viigerhüljes eelistab reaalse elupaigana olemasolevat sadama-ala, mistõttu ei näe KSH koostaja põhjust, mis peaks takistama sadama territooriumil täiendavate tegevuste arendamist.

KSH koostaja leiab, et sadama-ala on võimalik arendada selliselt, et elupaigatüüpidele ja kaitsealustele taimeliikidele kaasnev mõju puudub. Ebasoodsa mõju kaasnemise vältimiseks,

tuleb sadama arendused kavandada selliselt, et need ei kattuks eelpool esitatud loodusväärtustega.

Eelnevast lähtuvalt saab öelda, et arendustegevust on võimalik läbi viia selliselt, et sellega ei kaasne olulist negatiivset mõju loodusväärtustele.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda kruusakattega kohalikke teid. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Suuresadama sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb sadama ala osaliselt Väinamere hoiualal ning Väinamere loodus- ja linnualal, seejuures ka **kaitse-eesmärgiks oleva 1630* ja 5130 elupaigatüübil** ja II kaitsekategooriasse kuuluva **põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana*)** elupaigal. Lisaks paikneb osaliselt vähendusettepanekuga ala III kaitsekategooriasse kuuluvate rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), hall käpp (*Orchis militaris)* kasvukohal. Sadama-alad on oma maastiku poolest sobilikud alternatiivsed põldtsiitsitaja elupaigad põllumaade kõrval. Ehitustegevuste planeerimisel tuleb vältida põldtsiitsitaja pesitsusaegu.

Sadama arendustegevus on EKV vähendamise lahustükil (katastriüksusel 20501:001:0307) lähtuvalt Natura elupaigatüüpide paiknemisest keelatud. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama ülejäänud EKV vähenduse alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala

eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Sadama ala jaguneb kaheks – üks ala jääb sadama põhihoonete juurde ning teine üle kanali teisele poolsaarele (vt järgnevat joonist). Sadama ala arendamisel on vajalik läbi viia keskkonnamõjude eelhinnang.

Joonis 3.10. Suuresadama EKV vähenduse ala (punane viirutus) ning looduskaitselised objektid (roheline viirutus). Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 04.08.2021; Maa-amet, 2021.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine</u>

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine</u>

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 12104 Tempa - Suuresadama. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Suuresadama küla paikneva Suuresadama kinnistu DP alal EKV vähendamise ettepanek. Alal on osaliselt kehtiv Suuresadama kinnistu detailplaneering. Tollase õiguse järgi EKV vähendamist sellises osas ei nõutud. Tänase käsitluse kohaselt asub ala osaliselt ehituskeeluvööndis. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on säilitada varasemalt antud hoonestusõigus tänase õigusruumi mõistes. EKV vähendamise on ala osaliselt kaetud kõrghaljastusega ning paikneb asustatud piirkonnas. DP-d puudutab üht vähenduse ala, mis hõlmab järgmisi kinnistuid:

- Ogaliku (63901:001:0608; siht1: elamumaa; siht2: ärimaa);
- Forelli (63901:001:0607; elamumaa);
- Lutsu (63901:001:0606; elamumaa);
- Viidika (63901:001:0610; elamumaa);
- Seegi (63901:001:0614; elamumaa);
- Angerja (63901:001:0604; elamumaa);
- Tursa (63901:001:0602; elamumaa);
- Haugi (63901:001:0601; elamumaa);
- Koha (63901:001:0599; elamumaa);
- Ahvena (63901:001:0598; elamumaa);
- Kalatee (63901:001:0605; transpordimaa);
- Uuekaevu (63901:001:0603; tootmismaa).

Vähenduse ala paikneb tihedama asustusega piirkonnas, Suuresadama sadama lähialal.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) kohaselt on kogu ala kaetud erinevate III kategooriasse kuuluvate käpaliste leiukohtadega. Kattumised looduskaitsealadega puuduvad. Üldplaneeringu kohaselt kattud EKV vähendusega osaliselt rohevõrgustiku alaga.

Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda riigimaanteed nr 12104 Tempa – Suuresadama.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
Ligipääs alale toimub mööda riigimaanteed nr 12104 Tempa – Suuresadama ning kohaliku tasandi teid. Detailplaneeringuga on juurdepääs kinnistutele Kalatee (kat. nr 63901:001:0605) transpordimaad (kavandatud mööda Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Kokkuvõte. Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Suuresadama külas paikneval Laupa DP alal EKV vähendamine. Alal on kehtiv Laupa kinnistu detailplaneering (Pühalepa Vallavolikogu otsus nr 31 24.11.2015). Alale on väljastatud KeA kooskõlastus (KeA 04.08.2015 kiri nr HLS 6-5/15/17541-2). Tollase õiguse järgi EKV vähendamist ei nõutud. Tänase käsitluse kohaselt asub ala osaliselt ehituskeeluvööndis. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on säilitada varasemalt antud hoonestusõigus tänase õigusruumi mõistes. EKV vähendamise ala on valdaval osal kõrghaljastusega alal. DP-d puudutab kaks vähenduse ala, üks paikneb Kuunari kinnistul (kat. nr 63901:001:1533) ja teine Halulaeva kinnistul (kat nr 63901:001:1535).

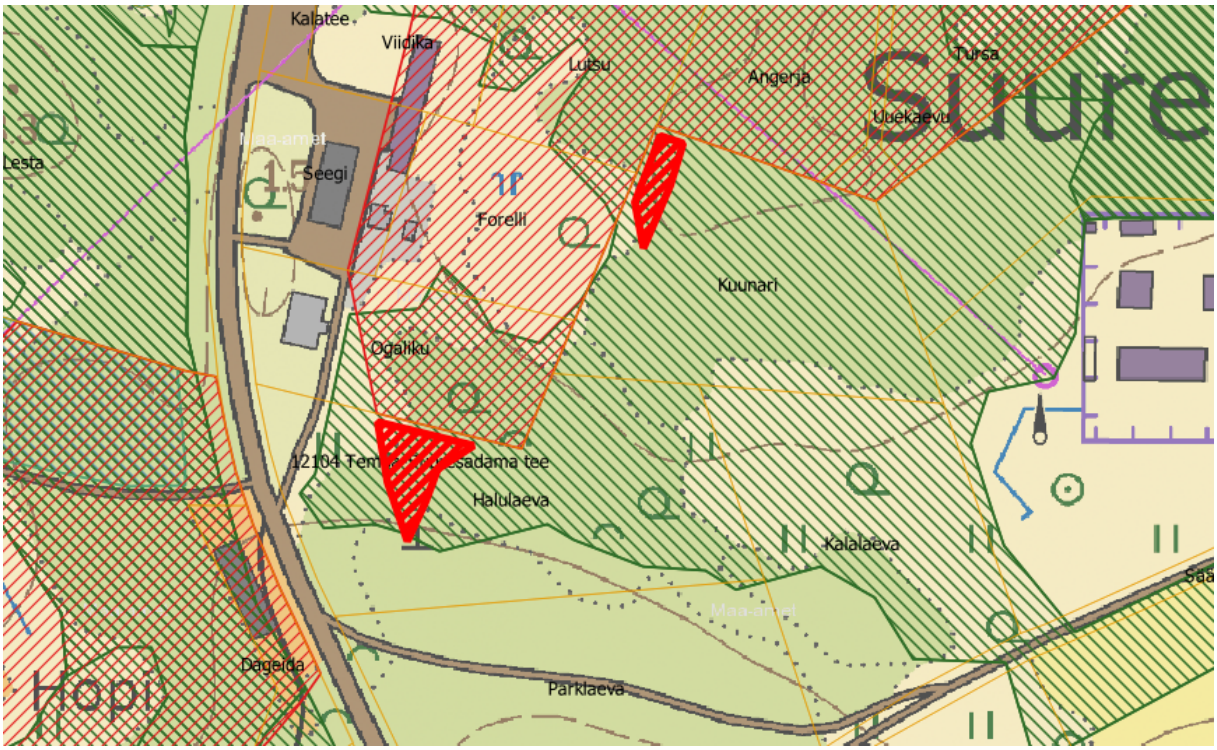

Joonis 3.11. EKV vähendusettepanekuga ala Laupa DP alal (tähistatud paksu punase viirutusega). Looduskaitselised piirangud (roheline ja sinine viirutus). Lähipiirkonnas paiknevad EKV vähendusettepanekuga alad tähistatud punase viirutusega. Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine</u>

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) kohaselt jäävad mõlemad vähendusettepanekuga alad tervenisti III kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) ja hall käpp (*Orchis militaris)* kasvukohtadele. Ala ei kattu looduskaitsealadega. Hoonestuse ja seda teenindavad rajatised tuleb paigutada alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine</u>

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Teine mõju mis kaasneb inimtegevusega on tallamine ja seeläbi kasvukohtade hävimine. Tallamisega kaasnevad ebasoodsad mõjud on võimalik välistada taimestikuinventuuri ja isendite ümberasustamisega.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine</u>
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud piirkonnas paikneva sadama lähialalt mööda riigimaanteed ning kohalikke teid.

<u>Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus</u>
EKV vähendamise alale on võimalik luua ligipääs mööda riigimaanteed nr 12104 Tempa - Suuresadama. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Kokkuvõte. Detailplaneeringu elluviimisel on vajalik läbi viia taimestikuinventuur, millega selgitatakse välja kaitsealuste taimeliikide paiknemine ning isendite ümberasustamise vajadus.

Suuresadama külas paikneval Hopi DP alal EKV vähendamine. Alal on kehtiv Hopi kinnistu detailplaneering (Pühalepa Vallavolikogu otsus nr 266 25.03.2008). Tollase õiguse järgi EKV vähendamist sellises osas ei nõutud. Tänase käsitluse kohaselt asub ala osaliselt ehituskeeluvööndis. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on säilitada varasemalt antud hoonestusõigus tänase õigusruumi mõistes. EKV vähendamise ala on valdaval osal kõrghaljastusega alal ning asustatud piirkonnas. DP-d puudutab üht vähenduse ala, mis hõlmab kolme katastriüksust Hopi kinnistu (kat. nr 63901:001:0407), Dageida kinnistul (kat nr 63901:001:0408) ning Lahekalda kinnistu (63901:001:1010).

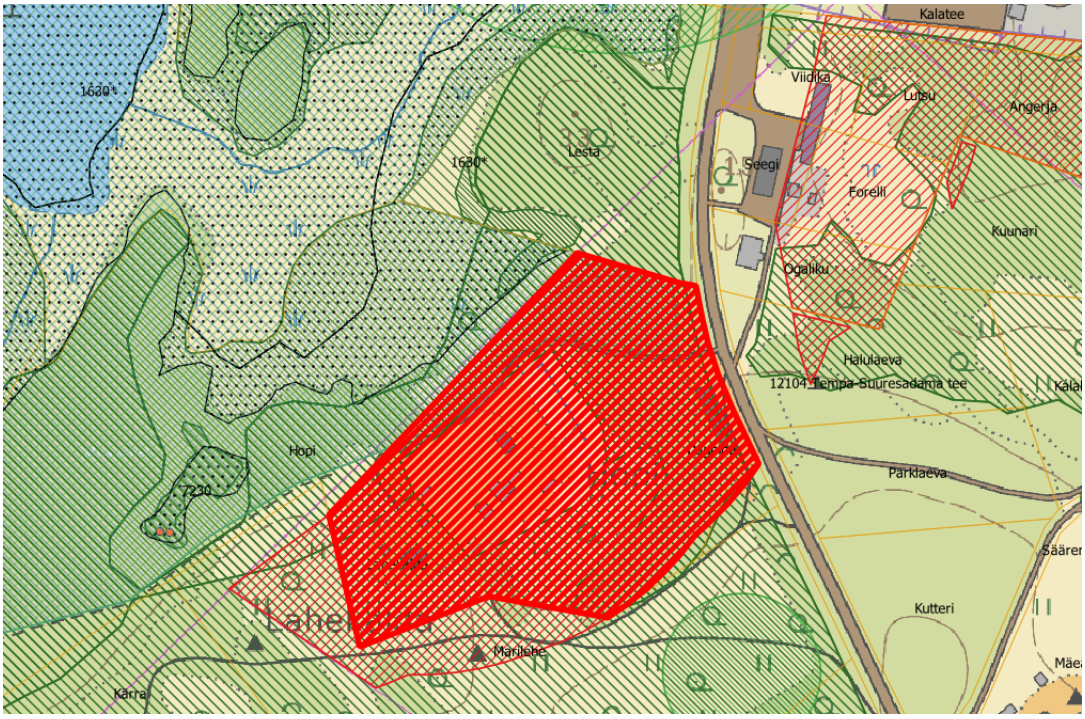

Joonis 3.12. EKV vähendusettepanekuga ala Hopi DP alal (tähistatud paksu punase viirutusega). Looduskaitselised piirangud (roheline ja sinine viirutus). Lähipiirkonnas paiknevad EKV vähendusettepanekuga alad tähistatud punase viirutusega. Väljavõte:

Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) kohaselt jääb vähendusettepanekuga ala valdavas osas III kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) ja hall käpp (*Orchis militaris)* kasvukohtadele. Osaliselt, kirde osa EKV vähenduse alast, kattub ka Väinamere linnu- ja loodusalaga, Väinamere hoiualaga, sh projekteeritava Väinamere hoiualaga. Muid looduskaitseliste objektidega kattumisi EELISE kohaselt alal ei esine.

Hoonestuse ja seda teenindavad rajatised tuleb paigutada alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Arvestada tuleb ka asjaoluga, et ala on osaliselt hoonestatud, seejuures on Maa-ameti (2023) andmetel Dageida, Hopi ning Lahekalda kinnistutele moodustatud õuealad. LKS par 38 lg 3 kohaselt kehtib õuealale hoonete rajamisel ehituskeeluvööndi erand (kui ala jääb väljapoole veekaitsevööndit, antud juhul jääb).

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Teine mõju mis kaasneb inimtegevusega on tallamine ja seeläbi kasvukohtade hävimine. Tallamisega kaasnevad ebasoodsad mõjud on võimalik välistada taimestikuinventuuri ja isendite ümberasustamisega.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud piirkonnas paikneva sadama lähialalt mööda riigimaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

EKV vähendamise alale on võimalik luua ligipääs mööda riigimaanteed nr 12104 Tempa - Suuresadama. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Kokkuvõte. Lähtuvalt LKS kohastest eranditest, on detailplaneeringu elluviimisel**, hoonestuse rajamisel väljapoole õueala**, vajalik läbi viia taimestikuinventuur, millega selgitatakse välja

kaitsealuste taimeliikide paiknemine ning isendite ümberasustamise vajadus. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Suuresadama külas paikneva Merekivi kinnistu DP alal EKV vähendamise ettepanek. Tegemist on kehtiva detailplaneeringuga, mille eesmärgiks oli ehitusõiguse ja hoonestusala määramine. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on säilitada varasemalt antud hoonestusõigus tänase õigusruumi mõistes. EKV vähenduse ala paikneb Merekivi kinnistul (kat. nr 63901:001:0011) ning on osaliselt kaetud kõrghaljastusega.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) kohaselt kattub kogu EKV vähenduse ala Väinamere loodus- ja linnualaga, sh loodusala kaitse-eesmärgiks olevate esmatähtsate elupaigatüüpidega 1630* ja 9010*. Lisaks on ala III kaitsekategooriasse kuuluvate käpaliste kasvukohaks - kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*). Samuti kattub kogu ala Väinamere hoiualaga.

Ala kattub kohaliku tähtsusega väärtusliku maastikuga Sääre-Suursadama ning maakondliku tähtsusega rohevõrgustiku alaga.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Teine mõju mis kaasneb inimtegevusega on tallamine, ehitustegevus ning nendega kaasnev kasvukohtade, elupaigatüüpide hävimine. Kuivõrd kogu ala on kaetud esmatähtsate elupaigatüüpidega, ei ole hoonestust võimalik rajada väljapoole kaitstavaid elupaigatüüpe.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud piirkonnas paikneva sadama lähialalt mööda riigimaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
DP alale on ligipääs tagatud mööda muud teed (Rekki tee). Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Kokkuvõte. Lähtuvalt taotletava EKV vähenduse ala paiknemist Natura võrgustiku ning selle kaitseks oleva elupaigatüübi suhtes, ei näe KSH koostaja, et EKV vähendus antud asukohas oleks põhjendatud.

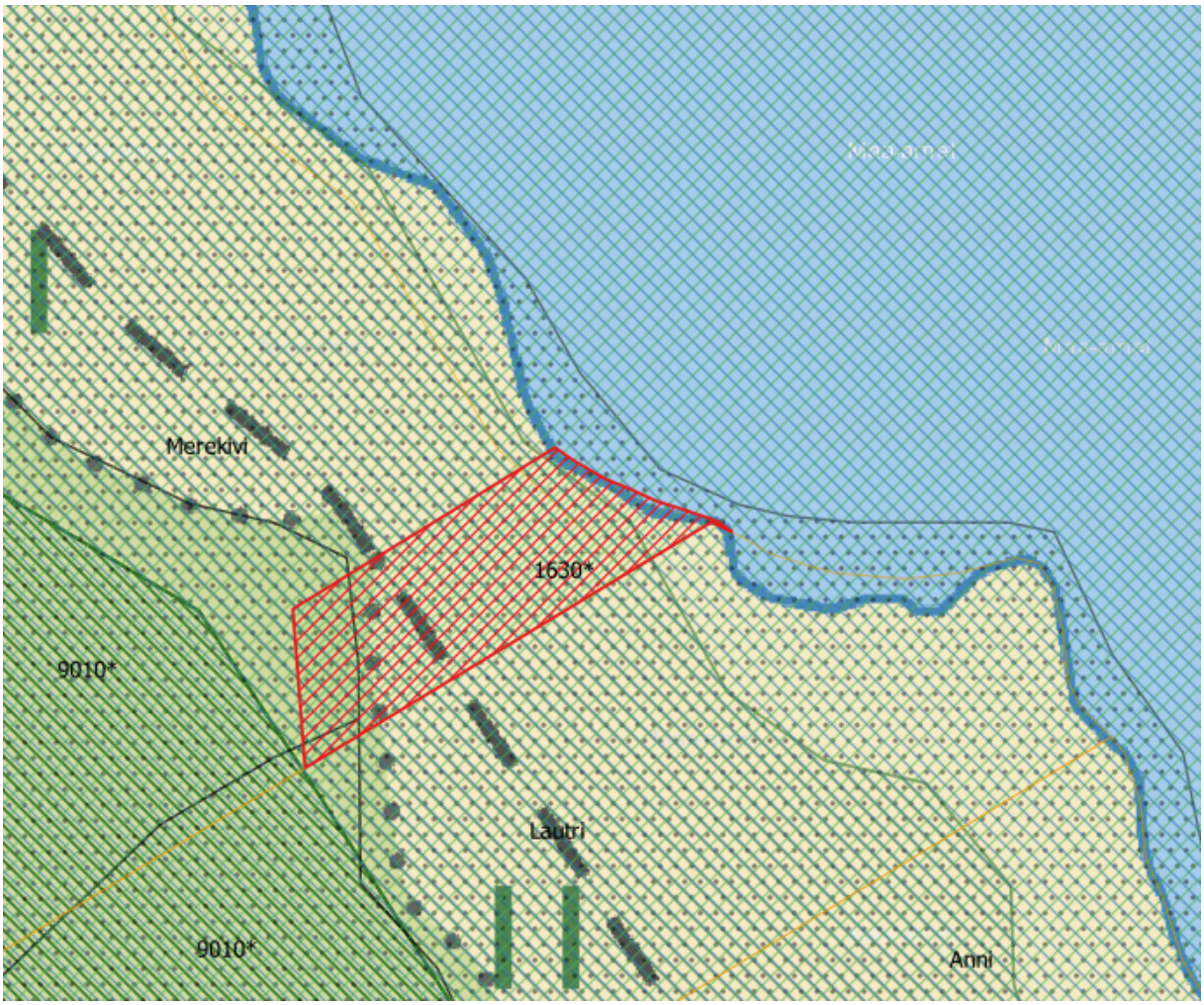

Joonis 3.13. EKV vähendusettepanekuga ala Merekivi DP alal (tähistatud punase viirutusega). Looduskaitselised piirangud (roheline ja sinine viirutus). Lähipiirkonnas paiknevad EKV vähendusettepanekuga alad tähistatud punase viirutusega. Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

Sääre külas paikneval Marilehe DP alal EKV vähendamise ettepanek. Alal on osaliselt kehtiv Marilahe kinnistu detailplaneering (osaliselt kehtetus tunnistatud)[3]. Tollase õiguse järgi EKV vähendamist sellises osas ei nõutud. Tänase käsitluse kohaselt asub ala osaliselt ehituskeeluvööndis. Kavandatud EKV vähenduse eesmärgiks on säilitada varasemalt antud hoonestusõigus tänase õigusruumi mõistes. EKV vähendamise ala on vähesel määral kaetud kõrghaljastusega ning paikneb asustatud piirkonnas. DP-d puudutab üht vähenduse ala, mis hõlmab üht katastriüksust Marilehe kinnistu (kat. nr 63901:001:0001).

[3] https://service.eomap.ee/hiiumaavald/#/planeeringud/planeeringud/309

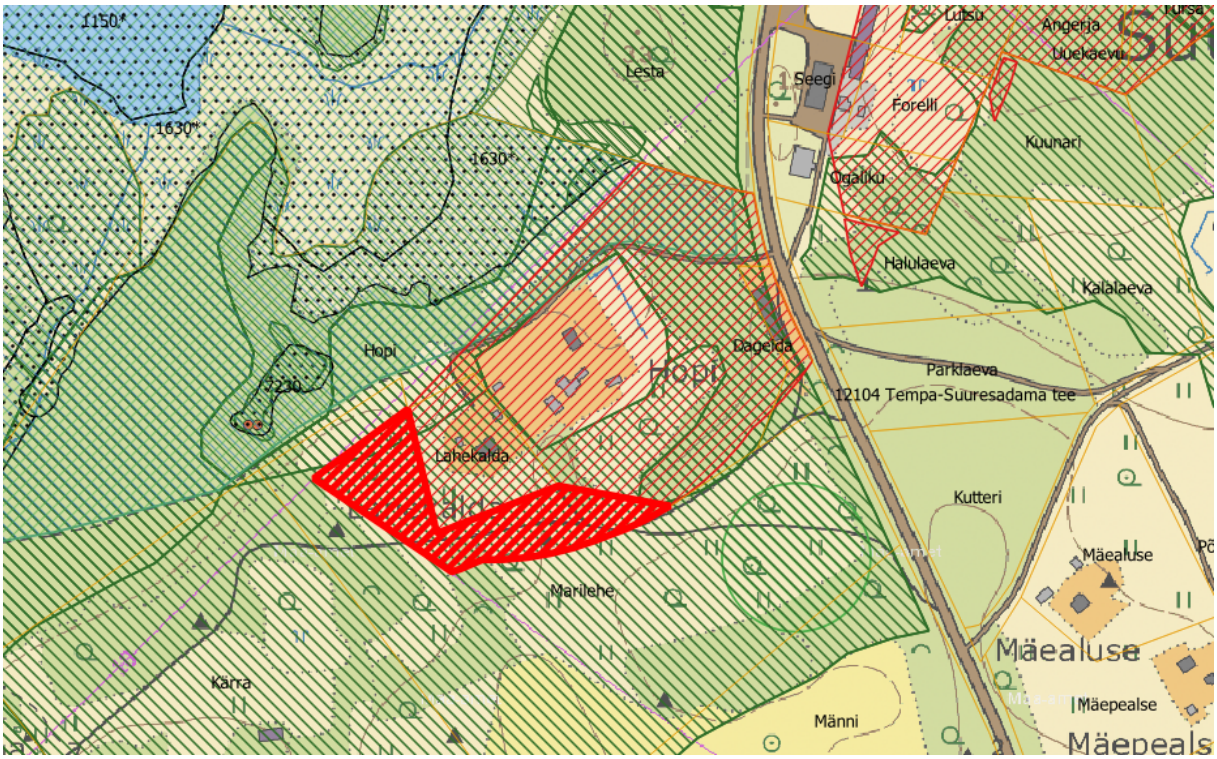

Joonis 3.14. EKV vähendusettepanekuga ala Marilehe DP alal (tähistatud paksu punase viirutusega). Looduskaitselised piirangud (roheline ja sinine viirutus). Lähipiirkonnas paiknevad EKV vähendusettepanekuga alad tähistatud punase viirutusega. Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine</u>

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) kohaselt jääb vähendusettepanekuga ala III kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) ja hall käpp (*Orchis militaris)* kasvukohtadele. Ala ei kattu looduskaitsealadega.

Hoonestuse ja seda teenindavad rajatised tuleb paigutada alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.
Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Ala kattub kohaliku tähtsusega väärtusliku maastikuga Sääre-Suursadama. Hoonestuse arendamisel tuleb lähtuda seatud tingimustest.

<u>Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine</u>

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Teine mõju mis kaasneb inimtegevusega

on tallamine ja seeläbi kasvukohtade hävimine. Tallamisega kaasnevad ebasoodsad mõjud on võimalik välistada taimestikuinventuuri ja isendite ümberasustamisega.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud piirkonnas paikneva sadama lähialalt mööda riigimaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

EKV vähendamise alale on võimalik luua ligipääs mööda riigimaanteed nr 12104 Tempa – Suuresadama. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Kokkuvõte. Detailplaneeringu elluviimisel on vajalik läbi viia taimestikuinventuur, millega selgitatakse välja kaitsealuste taimeliikide paiknemine ning isendite ümberasustamise vajadus. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Sääre külas kehtiva Pähklimetsa DP EKV vähendamine. Detailplaneeringuala eesmärgiks oli ehitusõiguse ja hoonestusala määramine.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (07.02.2023. a) alusel paikneb sadama ala osaliselt Väinamere linnu- ja loodusalal, sh Väinamere hoiualal (ning projekteeritaval hoialal), seejuures ka loodusala kaitse-eesmärgiks oleva 9070 elupaigatüübil. Lisaks paikneb osaliselt vähendusettepanekuga ala III kaitsekategooriasse kuuluvate rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), hall käpp (*Orchis militaris)* kasvukohal. Vähenduse ala, sh DP ala jääb rohevõrgustiku alale.
Peamised ohutegurid liikide hävimisel on niiskusrežiimi muutus ja tallamine, elupaigatüübi peamised ohutegurid on seotud niiskusreziimi muutuste ja elupaigatüübi hävimisega.

Hoonestus ja rajatised tuleb paigutada selliselt, et ei kaasneks ebasoodsaid mõjusid Natura võrgustiku aladele – väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi puiskarjamaad (9070). Samuti tuleb hoonestuse planeerimisel arvestada, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid. Kaitstavate liikide kaitse tagamiseks tuleb läbi viia taimestiku inventuur, millega selgitatakse välja isendite paiknemine ning vajadusel tuleb korraldada taimeliikide ümberasustamine, sh töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel

inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Teine mõju mis kaasneb inimtegevusega on tallamine ja seeläbi kasvukohtade hävimine, sh niiskusrežiimi muutused, mis võivad kaasneda hoonestuse ning teenindava taristu rajamisel.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda riigimaanteid ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

Juurdepääs EKV vähendamise alale on Maa-ameti (2023) kohaselt tagatud juurdepääs mööda olemasolevat rada (tähistatud katkendjoonega). Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Kokkuvõte. EKV vähenduse ala kattub mitmete looduskaitseliste objektidega, sh rahvusvahelise tähtsusega Natura võrgustiku alaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga on hoonestuse rajamine asjakohane vaid väljapoole elupaigatüüpi 9070 (st kaugemale DP alale). Arvestades aga looduskaitseliste objektide paiknemist EKV vähendusega alal ning selle teenindamiseks vajaliku taristu puudumist, ei pea **KSH koostaja vähendust põhjendatuks.**

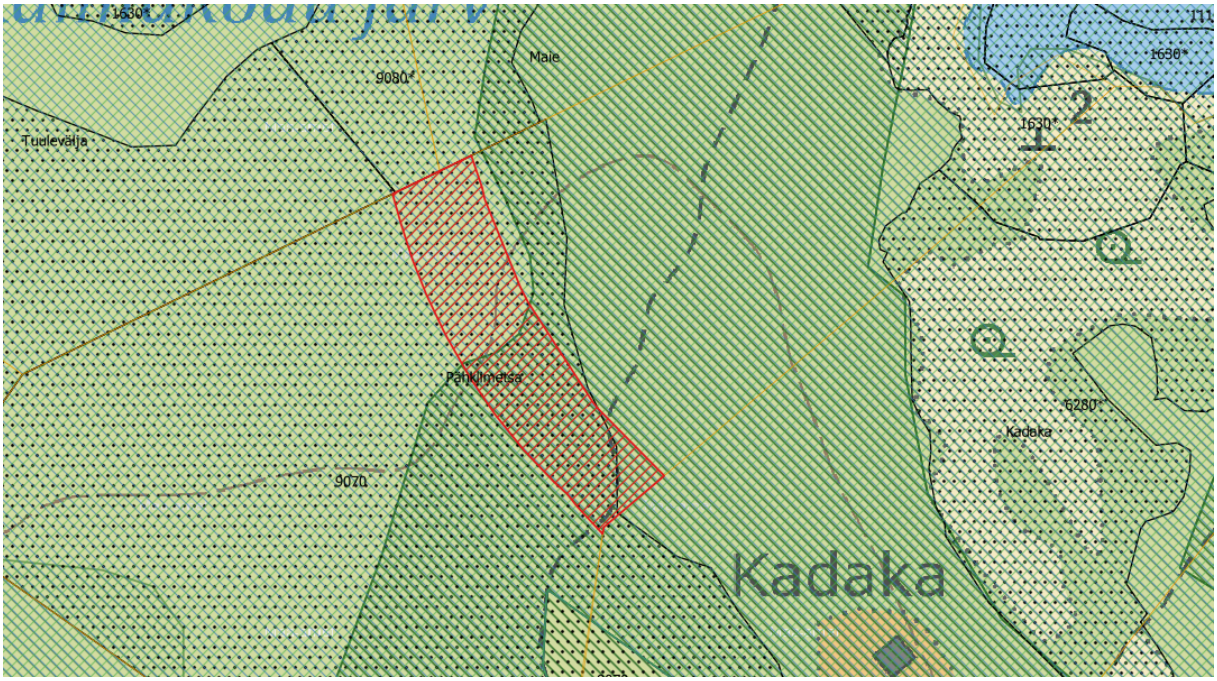

Joonis 3.15. EKV vähendusettepanekuga ala Pähklimetsa DP alal (tähistatud punase viirutusega). Looduskaitselised piirangud (roheline ja sinine viirutus). Lähipiirkonnas paiknevad EKV vähendusettepanekuga alad tähistatud punase viirutusega. Väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 07.02.2023; Maa-amet, 2023.

Hiiessaare sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine

EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb sadama ala osaliselt Väinamere hoiualal ning Väinamere loodus- ja linnualal, seejuures ka kaitse-eesmärgiks oleva 1630* elupaigatüübil. Lisaks paikneb osaliselt vähendusettepanekuga ala III kaitsekategooriasse kuuluvate rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), hall käpp (*Orchis militaris)* kasvukohal. Peamised ohutegurid liikide hävimisel on niiskusrežiimi muutus ja tallamine.

Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.

Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda kruusa kattega kohalikke teid. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme

Tärkma sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus sadama-ala mitmekülgseks arenguks – rajada alale ehitisi, mis ei ole seotud ranna kindlustusrajatistega, piirivalve ega ka supelranna teenindamiseks vajalike ehitistega, näiteks väikesemahulisi majutus-, kaubandus- või toitlustuspindu.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb sadama ala täielikult Väinamere hoiualal ning Väinamere loodus- ja linnualal, seejuures osaliselt ka kaitse-eesmärgiks oleval 1630* elupaigatüübil ja osaliselt ka I kaitsekategooriasse kuuluva niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), II kaitsekategooriasse kuuluva väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) ning III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide punajalg-tilderi (*Tringa totanus*) ja liivatülli (*Charadrius hiaticula*) leiukohal. Peamised ohutegurid on maasiku ja veereziimi muutused, tallamine, pesarüüste, häirimine. Eelduslikult on võimalik sadama ala arendada selliselt, et niiskusrežiimi muutuseid kaasa ei tooda, küll aga võib muutuda mõningal määral piirkonna maastik. Arenduseks vajalikud ehitustegevused tuleb läbi viia väljaspool linnuliikide pesitsusaegu. Tööde planeerimisel on vajalik läbi viia vähemalt keskkonnamõjude eelhinnang ning linnustiku inventuur, millega selgitatakse välja isendite paiknemine ning antakse suunised sadama-ala arendamiseks.

Hoonestus ja rajatised tuleb alal paigutada väljapoole Väinamere loodusala kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüübi ala.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine
Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine
Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus
EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda kruusa kattega kohalikku teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Mudaste külas lautrikoha määramine. Alal paikneb olemasolev parkla-ala ning hoonestus. Alale on määratud lautrikoht. Olemasolevate teadmiste kohaselt kasutatakse ala paatide veeskamiseks. Sisuliselt on tegemist olemasoleva olukorra näitamisega.

Kalda kaitse eesmärgid – kaldal asuvate taimestiku ja looduskoosluste säilitamine
EELISe (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a) alusel paikneb EKV vähendamist taotletaval alal osaliselt üks II kaitsekategooria taimeliigi kasvukoht - rand-kesakann (*Sagina maritima*). Ala paikneb Kõrgessaare-Mudaste linnu- ja loodusalal ning hoiualal. Kaitse-eesmärkides esitatud elupaigatüüpe vähendamise alal ei paikne. KSH koostaja leiab, et mootorsõidukitega rannale sõitmine ei ole II kaitsekategooria taimeliikide säilimise seisukohalt lubatud – paadid jms võib

mootorsõidukeid kasutades transportida vaid otse lautrile liikudes ja kaldapiirkonnas tuleb piirata laiemale alale mootorsõidukitega liikumine. Olemasoleva parkla ala kastus võib jätkuda senisel kujul.

Kalda kaitse eesmärgid – inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine

Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Kalda kaitse eesmärgid – kalda eripära arvestava asustuse suunamine

Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda tugimaanteed, kõrvalmaanteed ning kohalikke teid.

Kinnisasjade piirid, olemasolevad teed ja tehnovõrgud ja väljakujunenud asustus

EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda pinnaskattega kohalikku teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.

Järgnevas tabelis on hoonestus ja DP puudutavad eelpool hinnatud EKV vähendustaotluste kokkuvõtted ja leevendavad meetmed.

Tabel 3.2. Hoonestust ja detailplaneeringut käsitlevad EKV vähendustaotlused: kokkuvõte.

EKV vähendus	Leevendav meede/ põhjus
Kassari külla algatatud Küüramäe, lageda ja sammalkivi DP alal paiknev EKV vähendamise ettepanekuga ala.	Tegevused planeerida väljapoole kaitstavate taimeliikide kasvukohti ning väljapoole elupaigatüüpide leiukohti. Vajadusel viia läbi taimestiku inventuur, selgitamaks välja isendite täpsem paiknemine ning kasukoha jätkuv sobivus. Hoonestus planeerida väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine. Eelnevate tingimuste järgimisel ebasoodsad mõjud puuduvad.
Kukka külla kavandatud Sõeru DP alal EKV vähendamise ettepanekuga ala	Uued hooned ning rajatised tuleb rajada väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.
Hellamaa ja Värssu külla kavandatud EKV vähendamise alad	Kaitstavate liikide peamiseks ohuteguriks on kasvukohtade hävimine, tuleb tuleks planeerida väljapoole kaitstavate taimeliikide kasvukohti, kui see aga pole võimalik, tuleb läbi viia taimestiku inventuur ja vajadusel isendite ümberasustamine. Hoonestuse rajamine EKV vähendusega aladel on lubatud vaid väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi. (ettepanekuga arvestati üldplaneeringu koostamise käigus, mille tulemusena

	korrigeeriti vähendamisettepanekuga ala piire selliselt, et need ei kattuks kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga). Väikeluige leiukohast lähtuvalt tuleb hoonestus planeerida selliselt, et säiliks maksimaalses ulatuses lagedat ala (mis on sobilik liigi toitumisalaks), võimalikult metsaserva äärde, seejuures vältides Natura loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Lagedate alade vältimine hoonestuse rajamisel toetab ka väärtuslikele mastikele seatud tingimuste täitmist. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine.
Vahtrepa külla Leemendi ja Väike-Leemendi DP ja lautrikoha määramine.	Kuivõrd kogu EKV vähenduse ettepanekuga ala kattub kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega, **ei ole uue hoonestuse rajamine taotletavale alale põhjendatud** ning tuleb rajada väljapoole EKV vähenduse alasid, väljapoole Natura loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Olemasolevast veeskamiskohast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et **paadid jms võib mootorsõidukeid kasutades transportida vaid otse lautrile liikudes ja kaldapiirkonnas tuleb piirata laiemale alale mootorsõidukitega liikumine.** Olemasoleva parkla ala kastus võib jätkuda senisel kujul.
Nasva küla Käära DP-ga kavandatud hoonestusala ning juurdepääsutee	Arvestades tegevuse iseloomu ning selle paiknemist looduskaitseliste objektide suhtes ei ole EKV vähendamine osal planeeringualal (riigiteest lääne suunda jääv osa) põhjendatud, kuivõrd ala kattub Natura loodusalaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva esmatähtsa elupaigatüübiga vanad loodusmetsad (9010*). Riigiteest idapoole jääval osal väheneb hoonestuse arendamisel teataval määral (väheväärtuslik) taimestik, mis summaarselt piirkonna taimestikule (ökoloogilisele mitmekesisusele) olulist negatiivset mõju kaasa ei too. Idapoolsel alal puuduvad looduskaitselised piirangud, kuid EKV vähendamisel ja seeläbi hoonestuse lubamisel, tuleb arvestada kõrgendatud üleujutusohuga ning hoonestuse arendamisel võtta vastu leevendavad meetmed (nt pinnasetõstmine, kõrgema sokli rajamine jms). Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.
Orjaku küla Ellamäe DP-ga kavandatud hoonestus.	KSH koostaja leiab, et kuivõrd arendustegevusega kaasnevaid mõjusid merikotkale ei ole võimalik vältida, **ei ole olemasoleva teadmise alusel EKV vähendamine antud asukohas põhjendatud.**
Kuri küla Lesta sadam	Kuna valdav osa sadama-alast kattub EELISe andmete kohaselt erinevate kaitsealuste liikide kasvukohtadega, on alal vajalik hoonestuse ja rajatiste paigutamiseks läbi viia taimestiku inventuur. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös

	vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*. Samuti tuleb puhkeala kavandamisel läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.
Heltermaa sadam varasem EKV vähendusega katmata osas	KSH koostaja teeb ettepaneku vähendada EKV vähendamise ala selliselt, et see ei kattuks looduskaitseliste aladega. Sadama arendusel tuleb lähtuda kehtivast seadusandlusest. Eelnevat arvesse võttes ei näe KSH koostaja, et tegevusega kaasneks ebasoodsat mõju ning leiab, et EKV vähendamine on asjakohane Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.
Kärdla vetelpääste sadama ehituskeeluvööndi vähendamine	KSH koostaja teeb ettepaneku vähendada EKV vähendamise ala selliselt, et see ei kattuks looduskaitseliste aladega. Sadama arendusel tuleb lähtuda kehtivast seadusandlusest. Eelnevat arvesse võttes ei näe KSH koostaja, et tegevusega kaasneks ebasoodsat mõju ning leiab, et EKV vähendamine on asjakohane Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.
Vahtrepa sadama-ala ehituskeeluvööndi vähendamine	Vältides ehitus- ja arendustegevust ehituskeeluvööndi vähendamise ala kaitsealuste Natura 2000 elupaigatüüpide osas, ei näe KSH koostaja negatiivset mõju kalda kaitse-eesmärkidele. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.
Haldi sadama ehituskeeluvööndi vähendamine	Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu
Haldi külas EKV vähendamine elamuehituse võimaldamiseks Haldi sadama pk.	Hoonestus tuleb esmajärgus planeerida väljapoole kaitsealuste liikide kasvukohta. Kui viimane pole võimalik, tuleb läbi viia taimestiku inventuur, millega selgitatakse välja liikide paiknemine ning nende seisund (sh kasvukoha sobilikkus tänasel päeval). Kui inventuuri tulemustest lähtub, et kasvukoht ei ole liikidele tänasel päeval sobiv, võib kooskõlas kaitseala valitsejaga (Keskkonnaamet) hoonestust planeerida ka EELISe kohastele kasvukohtadele. Inventuuri tulemustest lähtuvalt võib vajadusel ja võimalusel kaaluda ka üksikisendite ümberasustamine lähtuvalt kehtivale seadusandlusele. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine. Tegevuse kavandamisel tuleb arvestada üldplaneeringus seatud rohevõrgustiku tingimustega, sellisel juhul tagatakse RV toimimine. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.

Luguse külas EKV vähendamine.	Hoonestus tuleb rajada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi selliselt, et ala arendamisega ei kaasneks olulisi niiskusrežiimi muutuseid, mis tooksid kaasa negatiivseid mõjusid natura võrgustiku alale. Eelnevast lähtuvalt on vajalik tegevuse kavandamisel (edasises etapis) viia läbi keskkonnamõju hindamine, vähemalt eelhindamise asemel. Seejuures on vajalik hinnata mõjusid natura elupaiga niiskusrežiimile.
Kärdla sadama ehituskeeluvööndi vähendamine.	KSH koostaja ei näe olulise ebasoodsa mõju ilmnemist kalda kaitse-eesmärkidele.
Orjaku sadama ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek.	EKV vähendamist taotletav ala Väinamere loodus- ja linnualal, sh kaitse-eesmärkideks olevatel elupaigatüüpidel 1630*, 5130. Samuti paikneb ala siseriiklikul kaitsealal - Käina lahe-Kassari maastikukaitseala ning alal asuvad III kaitsekategooriasse kuulvate veripunane koldrohi (*Anthyllis coccinea*), kaljukress (*Hornungia petraea)* leiukohad. KSH koostaja leiab, et sadama-ala on võimalik arendada selliselt, et loodusväärtustele kaasnev mõju puudub. Ebasoodsa mõju kaasnemise vältimiseks, tuleb sadama arendused kavandada selliselt, et need ei kattuks eelpool esitatud loodusväärtustega.
Orjaku külas paikneva Lageda DP alal EKV vähendamine	Kuivõrd alal on olemasolev õueala ning LKS par 38 lg 3 kohaselt kehtib õuealale hoonete rajamisel erand (ning ala jääb väljapoole veekaitsevööndit), ei näe KSH koostaja vajadust EKV vähendamiseks.
Kassari sadama ehituskeeluvööndi vähendamine	EKV vähendamist taotletav ala paikneb Väinamere loodus- ja linnualal, sh kaitse-eesmärkideks olevatel elupaigatüüpidel 1630*, 5130. Samuti paikneb ala siseriiklikul kaitsealal - Käina lahe-Kassari maastikukaitseala ning III kaitsekategooriasse kuulvate veripunane tui-tähtpea (*Anthyllis coccinea*), kaljukress (*Scabiosa columbaria).* Lähtuvalt loodusväärtuste paiknemisest, leiab KSH koostaja, et sadama-ala on võimalik arendada selliselt, et loodusväärtustele kaasnev mõju puudub. Ebasoodsa mõju kaasnemise vältimiseks, tuleb sadamaala arendused kavandada selliselt, et need ei kattuks eelpool esitatud loodusväärtustega.
Salinõmme sadama ehituskeeluvööndi vähendamine	KSH koostaja leiab, et sadama-ala on võimalik arendada selliselt, et elupaigatüüpidele ja kaitsealustele taimeliikidele kaasnev mõju puudub. Ebasoodsa mõju kaasnemise vältimiseks, tuleb sadama arendused kavandada selliselt, et need ei kattuks eelpool esitatud loodusväärtustega.
Sarve sadama ehituskeeluvööndi vähendamine. Eraomandis olev sadam	KSH koostaja leiab, et sadama-ala on võimalik arendada selliselt, et elupaigatüüpidele ja kaitsealustele taimeliikidele kaasnev mõju puudub. Ebasoodsa mõju kaasnemise vältimiseks, tuleb sadama arendused kavandada selliselt, et need ei kattuks eelpool esitatud loodusväärtustega.
Suuresadama sadama ehituskeeluvööndi vähendamine.	Sadama arendustegevus on EKV vähendamise lahustükil (katastriüksusel 20501:001:0307) lähtuvalt Natura elupaigatüüpide paiknemisest keelatud. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama ülejäänud EKV vähenduse alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse

	15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*. Sadama ala jaguneb kaheks – üks ala jääb sadama põhihoonete juurde ning teine üle kanali teisele poolsaarele. Sadama ala arendamisel on vajalik läbi viia keskkonnamõjude eelhinnang.
Suuresadama külas paikneval Hopi DP alal EKV vähendamine.	Lähtuvalt LKS kohastest eranditest, on detailplaneeringu elluviimisel, hoonestuse rajamisel väljapoole õueala, vajalik läbi viia taimestikuinventuur, millega selgitatakse välja kaitsealuste taimeliikide paiknemine ning isendite ümberasustamise vajadus. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.
Suuresadama külas paikneva Merekivi kinnistu DP alal EKV vähendamise ettepanek.	Lähtuvalt taotletava EKV vähenduse ala paiknemist Natura võrgustiku ning selle kaitseks oleva elupaigatüübi suhtes, **ei näe KSH koostaja, et EKV vähendus antud asukohas oleks põhjendatud.**
Sääre külas paikneval Marilehe DP alal EKV vähendamise ettepanek.	Detailplaneeringu elluviimisel on vajalik läbi viia taimestikuinventuur, millega selgitatakse välja kaitsealuste taimeliikide paiknemine ning isendite ümberasustamise vajadus. Smauti tuleb arvestada üldplaneeringus määratletud väärtuslikule maastikele seatud tingimustega.
Sääre külas kehtiva Pähklimetsa DP EKV vähendamine	**Arvestades aga looduskaitseliste objektide paiknemist EKV vähendusega alal ning selle teenindamiseks vajaliku taristu puudumist, ei pea KSH koostaja vähendust põhjendatuks.**
Tärkma sadama ehituskeeluvööndi vähendamine.	Hoonestus ja rajatised tuleb alal paigutada väljapoole Väinamere loodusala kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüübi ala. Arenduseks vajalikud ehitustegevused tuleb läbi viia väljaspool linnuliikide pesitsusaegu. Tööde planeerimisel on vajalik läbi viia vähemalt keskkonnamõjude eelhinnang ning linnustiku inventuur, millega selgitatakse välja isendite paiknemine ning antakse suunised sadama-ala arendamiseks.
Mudaste külas lautrikoha määramine	KSH koostaja leiab, et mootorsõidukitega rannale sõitmine ei ole II kaitsekategooria taimeliikide säilimise seisukohalt lubatud – paadid jms võib mootorsõidukeid kasutades transportida vaid otse lautrile liikudes ja kaldapiirkonnas tuleb piirata laiemale alale mootorsõidukitega liikumine. Olemasoleva parkla ala kastus võib jätkuda senisel kujul.
Kalana külas EKV vähendamine	Arendustegevuse planeerimisel peab läbi viima taimestiku inventuuri. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama alal selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 *Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord*.
Kalana sadama ja selle lähiümbruse ehituskeeluvööndi vähendamine	
Kõrgessaare sadam ja selle lähiümbruse ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek.	
Sõru sadam ja selle lähiümbruse	

ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek.	Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu. Sõru sadama ja selle lähialal tuleb vältida vältida tegevuse kavandamist kaitstavate linnuliikide leiukohale ning vältida ehitustegevust nende pesitsusajal.
Pärna külas elamuehituseks sobiliku ala määramine	
Lehtma sadam ja selle lähiümbruse ehituskeeluvööndi vähendamine	
Roograhu sadama ehituskeeluvööndi vähendamine	
Suuresadama küla paikneva Suuresadama kinnistu DP alal EKV vähendamise ettepanek	
Suuresadama külas paikneval Laupa DP alal EKV vähendamine.	
Suuresadama külas paikneval Hopi DP alal EKV vähendamine.	
Hiiessaare sadama ehituskeeluvööndi vähendamine	

Muud EKV vähendamist tingivad tegevused

Üldplaneeringus on näidatud väljapool tiheasustusalasid kolm ala, kus on määratud **väljakujunenud hoonestuse joon** (aluseks olemasolev külastruktuur). Määratluse eesmärgiks on uushoonestuse rajamise võimaldamine rannikuläheduses, väljapool üleujutusohuga alasid. Üks neist paikneb Salinõmme külas, teine Hindu külas ning kolmas Reheselja külas mereäärsel alal. Kuna ette ei ole näha ootamatu arendussurvet, ei näe KSH koostaja ette ebasoodsaid mõjusid kalda kaitse-eesmärkidele. Kuna aga aladel paikneb mitmeid erinevaid kaitstavaid loodusobjekte, tuleb uushoonestuse kavandamisel (detailplaneeringu ja/ või projekteerimise käigus) vältida looduskaitsealade ja Natura alade kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpidele (paiknevad Salinõmme ja Reheselja külas; Hindu külas määratud alal ei paikne kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe) uute hoonete püstitamist (vt Joonis 3.16). EKV vähendamise aladele arendamisel on vajalik hinnata kaitstavatele loodusobjektidele võimalik avalduv mõju, vähemalt keskkonnamõjude eelhindamise raames (sh Natura eelhindamise) ning vajadusel läbi viia taimestiku inventuur.

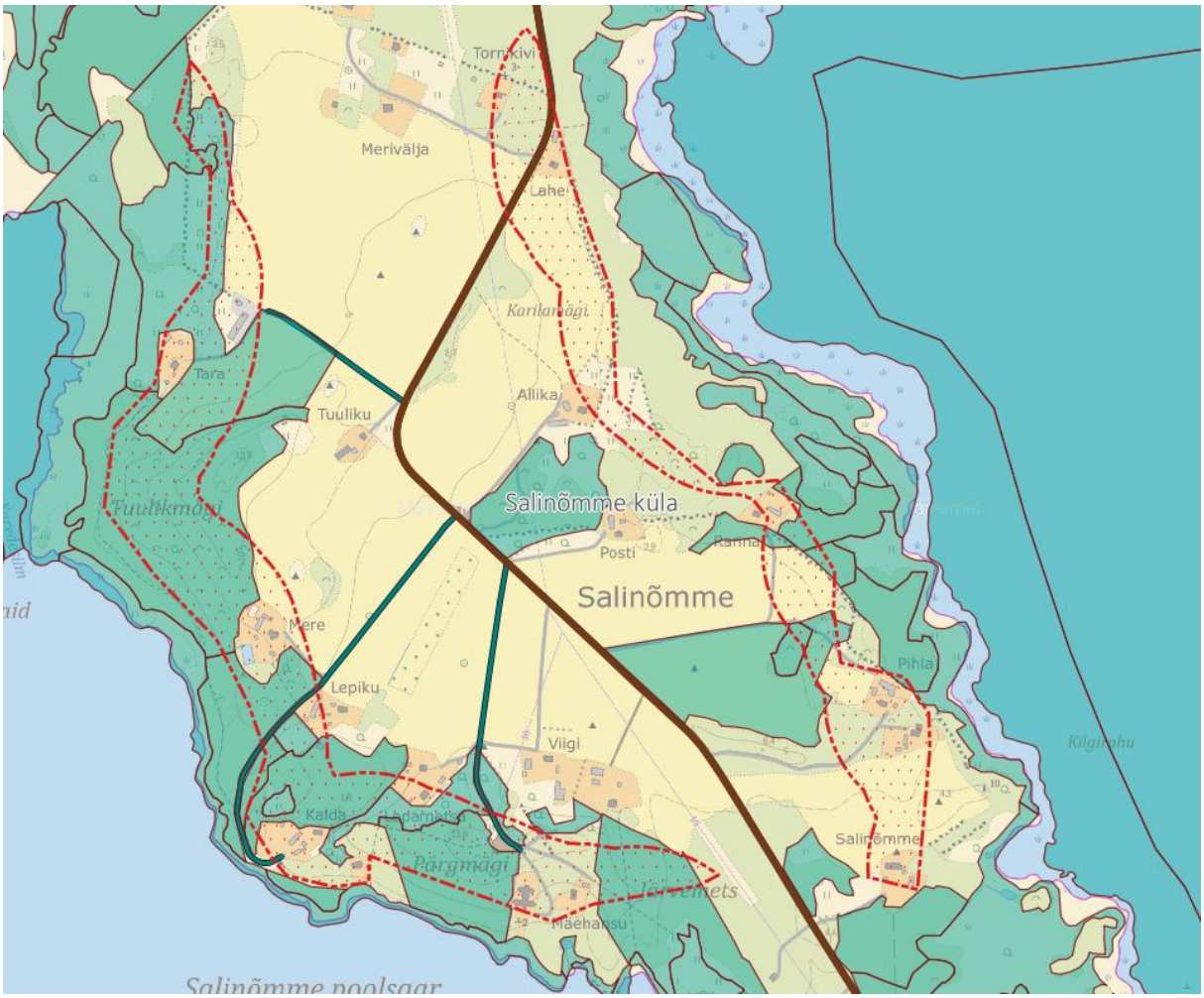

Joonis 3.16. Natura elupaigatüübid (tähistatud sinisega), mida tuleks uushoonestuse kavandamisel Salinõmme külas vältida. Punasega tähistatud EKV vähendamise ettepanekuga ala. Alus: EELIS (Keskkonnaagentuur, Eesti Looduse infosüsteem, EELIS): Keskkonnaagentuur andmete (04.08.2021. a).

Lisaks sadamatele on ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud tehtud **üheksa purde rajamise kohale** Paope külas Peebu jõel ning üheks Kaasiku külas. Purrete asukohad jäävad RMK matkarajale ning on vajalikud katkematu ning turvalise läbimise tagamiseks. Purre on kitsas kerge sild jalgsi üleminekuks, tihti on need rajatud mõne palgi „heitmisest“ üle jõe/ oja. KSH koostaja leiab, et sellised ületuskohad ei oma ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, sh kalda kaitse-eesmärkidele. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et purrete rajamiseks tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamised on olemasoleva matkateede läbimiseks vajalikud ning ei oma olulist ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, mistõttu on EKV vähendamise ettepanekud asjakohased. Lisaks on üldplaneeringuga kavandatud **silla rajamine Hausma külla**. Silla eesmärgiks on **olemasoleva matkatee toimimise tagamine**. Sild on kavandatud 63901:001:0814 Kuusiku ja 63901:001:1026 Hundihänna katastrite piirialale. Üldplaneeringu kaardimaterjalile märgitud EKV vähendamise ala kattub vähesel määral kolme III kaitsekategooriasse kuuluva käpalise kasvukohaga: rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), hall käpp (*Orchis militaris*). Silla planeerimisel ja/või projekteerimisel tuleb see kavandada väljapoole kaitseluste liikide kasvukohti. Vajadusel

tuleb **läbi viia taimestikuinventuur, millega selgitatakse välja liikide paiknemine ning määratakse vajadusel üksikisendite ümberasustamine.**

Üldplaneeringuga on määratletud **neli ehituskeeluvööndi vähendamist, mis on seotud eelkõige piirkonna turismimajanduse arendamisega** (Kalana külas, Tahkuna külas ja Hiiesaare külas) (vt Tabel 3.3).

Tabel 3.3. Ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud turismialade arendamiseks.

Põhjendus	**Piirkond**	**Kaitseala**	**Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)**	**Kalda eripära arvestava asustuse suunamine**	**Teed ja tehnovõrgud**	**Inimmõju**	**Meede**
Puhkeala arendamine, parkimise, jäätmekäitluse jne seotud ehitiste vajadus	Kalana küla	Kõpu loodusala Kõpu looduskaitseala	II kaitsekategooria: tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*) - Ei aas-karukell (P*ulsatilla pratensis*) - Ei nõmme-tähniksinitiib (*Phengaris arion*) - Ei	Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit, kallasrada puudub avalikult kasutatava veekogu sadamas, küll aga tuleb tagada ligipääs kallasrajale sadama lähialal. Ligipääs kallasrajale on tagatud sadama lähialadel mööda kohalikke teid.	EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda pinnas kattega kohalikku teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.	Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu.	Ükski eelpool nimetatud liik ei kuulu kaitsealade kaitse-eesmärkide nimekirja. Looduskaitseseaduse § 4 lg 2 kohaselt on kaitseala inimtegevusest puutumatuna hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust; lg 4 kohaselt on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Kaitsealuste liikide kasvukohtadega arvestamiseks, on alal vajalik hoonestuse ja rajatiste paigutamiseks läbi viia taimestiku inventuur. Hoonestuse ja rajatised peab paigutama selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Samuti tuleb puhkeala kavandamisel läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindmaise tasemel.

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
Parkla juurde rajatiste kavandamist võimaldada	Tahkuna küla	Ei	Ei		EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda riigimaanteed nr 12113 Tahkuna majaka tee. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.		EKV vähenduse eesmärgiks on turismitaristu arendamine. Alal paikneb olemasolev parkla. Tahkuna tuletorn on Hiiumaa vallas oluline turismiobjekt, mistõttu on oluline võimaldada turismitaristu kaasajastamist ning turismiobjektide laiendamist, seni kuni need ei too kaasa olulist ebasoodsat mõju. Kuna ei ole teada, milliseid rajatisi täpselt kavandada soovitakse, tuleb andmete selgumisel hinnata kehtiva seadusandluse kohaselt nendega kaasuvaid keskkonnamõjusid. EKV vähendamise alal ei paikne üldplaneeringu koostamise ajahetkel kaitstavaid loodusväärtuseid.
Puhketaristu kavandamine, vaatetorn, lautrikoha teenindusrajatis vms	Hiiesaare küla	Väinamere hoiuala Väinamere loodusala Väinamere linnuala	III kaitsekategooria: kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*) - Ei nõmmelõoke (*Lullula arborea*) - Ei püsitaimestuga kivirannad (1220) - Jah (hoiuala, loodusala) lood (6280*) - Jah (hoiuala, loodusala)		EKV vähendamise alale on tagatud juurdepääs mööda pinnas kattega muud teed. Alal ei paikne reoveekogumisala, samuti ei paikne alal maaparandussüsteeme.		Alal paikneb olemasolev vaatetorn ning alani viib olemasolev tee. Ehituskeeluvööndi vähendamise eesmärgiks on arendada olemasolevat puhketaristut. Hiiumaal on ettevõtluskeskkonna, aga ka pakutavate väärtuste üheks oluliseks osaks on turism. Kuna kogu EKV vähendamise ala jääb nii Natura võrgustiku alale kui ka selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele, ei ole olemasolevale vaatetornile täiendavate ehitiste ja rajatiste kavandamisel välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda. Lubatud on vaid olemasoleva vaatetorni rekonstrueerimine.

Üldplaneeringuga tehakse **11 puhkekoha arendamise võimaldamiseks ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek -** Avaliku puhkeala võimaldamine Paope külas, Kaleste puhkekoha arendamine (Kaleste külas), Mägipe puhkekoha arendamine (Mägipe külas), Ninaotsa puhkekoha arendamine (Kõrgessaares), Palli puhkekoha arendamine (Palli külas), Sääretirbi puhkekoha arendamine (Kassari külas), Tareste puhkekoha arendamine (Tareste külas) ja Tõrvanina puhkekoha arendamine (Tareste külas); Hirmuste külas olemasoleva puhkekoha arendamine (Hirmuste küla), Tahkuna puhkekoha ja lautrikoha arendamine (Lehtma küla), Säärenina puhkekoha ja militaarobjekti arendamine (Suuresadama küla). Järgnevas tabelis on analüüsitud võimalikku puhkealade mõju kalda kaitse-eesmärkidele (vt Tabel 3.4).

Tabel 3.4. Ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud puhkekohtade arendamiseks.

Põhjendus	**Piirkond**	**Kaitseala**	**Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)**	**Kalda eripära arvestava asustuse suunamine**	**Teed ja tehnovõrgud**	**Inimmõju**	**Meede**
Hausma külla silla rajamine Kärdla-Roograhu matkatee toimimiseks ning läbitavuse tagamiseks	Hausma küla	Ei	Ala lõunaserv ca 2,5 m laiuselt kattub EELIS (seisuga 07.02.2023) järgmiste leiukohtadega: hall käpp (*Orchis militaris*) rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*)	Keskkonnaseadustiku üldosa § 38 sätestab, et kallasrada on kaldariba avalikult kasutatava veekogu ääres veekogu avalikuks kasutamiseks ja selle ääres viibimiseks, sealhulgas selle kaldal liikumiseks. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on kümme meetrit.	Alal kulgeb avalikus kasutuses Kärdla-Roograhu matkatee - Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme	Inimtegevusest tulenev kahjulik mõju võib lähtuda näiteks mittenormeeritud jäätmekäitlusest ja reoveenormatiivide rikkumisest. Nõuetekohase jäätme- ja reoveekäitluse korraldamisel inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju ei avaldu Samuti on üheks negatiivseks kaasuvaks mõjuks tallamine	Alal ei paikne inimeste poolt rajatud puhkeotstarbelisi objekte, alal kulgeb pinnaskattega avalikus kasutuses olev matkatee. Ca 2,5 m laine vähendamise ala lõuna osas kattub mitme kaitsealuse käpalise leiukohaga. Viimased ei ole konkreetses asukohas hõlmatud ühegi kaitseala koosseisu. Kuivõrd peamiseks ohuks käpalistel on niiskusrežiimi muutused ning tallamine, tuleb sild rajada väljapoole käpaliste kasvukohta: • rajada sild selliselt, et see jääb väljapoole kaitsealuse liigi leiukohta (korrigeerida EKV vähenduse piire) või; • viia läbi taimestiku inventuur, selgitamaks välja liikide paiknemine ning seeläbi kavandada sild selliselt, et välditakse kaitsealuse isendite, sh kasvukoha hävimist. Vajadusel läbi viia liikide ümberasustamine

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
Olemasoleva puhkekoha ja lautrikoha arendamiseks	Hirmuste küla	Kõpu loodusala; Kõpu looduskaitseala;	II kaitsekategooria: Rand-orashein (Elymus farctus) - Ei III kaitsekategooria: aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*) - Ei tumepunane neiuvaip (E*pipactis atrorubens*) - Ei valged luited (liikuvad rannaluited - 2120) - Jah (loodusala; looduskaitseala) metsastunud luited (2180) - Jah (loodusala; looduskaitseala) vanad loodusmetsad (9010*) - Jah (loodusala; looduskaitseala) soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) - Jah (loodusala; looduskaitseala)		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Alale viib avaliku otstarbega metsatee, ala läbib RMK matkarada		Tegemist on juba osaliselt olemasoleva puhkealaga. Puhkeala arendustegevused ja laiendused tuleks kavandada maastikku sobituvalt ning võimalikult hajusalt, vältida tuleb kõrghaljastuse eemaldamist eelkõige elupaigatüüpidel 2180, 9010 ja 9080. Kuna kogu EKV vähendamise ala on kaetud erinevate elupaigatüüpidega, tuleks arendustegevus hoida minimaalne ning väiksemate puhkerajatiste ja ehitiste püstitamisel eelistada EKV vähendamise alal elupaigatüübi 2120 alasid (mis ei ole esmatähtsad elupaigatüübid), kuna elupaigatüüp on liikuva iseloomuga ning kujuneb ümber olemasoleva maastiku. Vältida tuleb mootorsõidukitega liikumist väljaspool selleks ettenähtud teid, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut. Arendustegevuse kavandamisel tuleb läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindmaise tasemel., seejuures taimestiku inventuur ning Natura hindamine vähemalt eelhindamise tasemel.

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
Tahkuna puhkekoha ja lautrikoha arendamine	Lehtma küla	Tahkuna looduskaitseala; Tahkuna loodusala	II kaitsekategooria: Põhja-nahkhiir *(Eptesicus nilssonii*) - Ei Habelendlane (*Myotis mystacinus*) - Ei Rand-orashein (*Elymus farctus*) - Ei III kaitsekategooria: Pruunikas vöötnarmik (*Phellodon fuligineoalbus*) - Ei vanad loodusmetsad (9010*) - Jah (loodusala; looduskaitseala) metsastunud luited (2180) - Jah (loodusala; looduskaitseala) hallid luited (kinnistunud rannikuluited - 2130*) - Jah (loodusala; looduskaitseala)		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Alale viib avaliku otstarbega metsatee, ala läbib RMK matkarada		Kuna kogu EKV vähendamise ala jääb nii Natura võrgustiku alale kui ka selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele, ei ole puhkekoha kavandamisel välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda.
Säärenina puhkekoha ja militaarobjekti arendamine	Suuresadama küla	Väinamere loodusala; Väinamere linnuala; Väinamere hoiuala;	III kaitsekategooria: harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*) - Ei hall käpp (*Orchis militaris*) - Ei rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) - Ei tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*) - Ei kaljukress (*Hornungia petraea*) - Ei kadastikud (5130) - Jah (loodusala; hoiuala) rannaniidud (1630*) - Jah (loodusala; hoiuala)		- Aladel ei paikne maaparandussüsteeme - Aladel ei paikne reoveekogumissüsteeme - Militaarrajatisega alale viib muu kohalik tee; puhkerajatistega alale viib pinnaskattega avaliku kasutusega metsatee, sh RMK matkarada.		Säärenina puhkekoht: Alal paiknevad olemasolevad puhkerajatised. Puhkeala laiendamisel tuleb vältida ebasoodsat mõju elupaigatüüpidele. Kuna kogu ala paikneb loodusala kaitse-eesmärgiks olevatel elupaigatüüpidel (sh hoiuala kaitse-eesmärgiks oleva), siis ei ole puhkeala arendamisel (võttes arvesse, et teada ei ole täpne tegevuse iseloom) välistatud mõju Natura kaitse-eesmärkideks olevatele elupaigatüüpidele

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
			püsitaimestuga kivirannad (1220), - Jah (loodusala; hoiuala)				ning ala arendamisest tuleb loobuda. Militaarobjekti arendamine: ala kattub minimaalsel määral kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga rannaniidud (6280*) ning püsitaimestuga kivirannad (1220). Militaarobjekti arendamisel tuleb vältida arendamist kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele ning kuna arendada on võimalik ka väljaspoole kaitsealuste taimeliikide elupaiku, tuleb arendustegevus planeerida väljapoole kaitsealustele liikidele hall käpp (*Orchis militaris)*, rohekas käokeel *(Platanthera chlorantha*) kasvukohtasid. Selliselt välistatakse ebasoodsad mõjud kaitstavatele loodusobjektidele. Arendusprojekti või DP raames tuleb läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel, sh Natura eelhindamine. Vajadusel teostada taimestiku inventuur.

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
			III kaitsekategooria: rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) - Ei tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*) - Ei hall käpp (*Orchis militaris*) - Ei harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*) - Ei püsitaimestuga kivirannad (1220) - Jah (loodusala; hoiuala) lood ehk alvarid (6280*) metsastunud looniit - Jah (loodusala; hoiuala)				Alal paiknevad olemasolevad ajaloolised militaarrajatised. Kuna militaarobjekt paikneb selliselt, et selle kokkupuutepunktid Natura elupaigatüüpidega on väikesed, tuleb ala laiendamisel ja/ või arendamisel vältida elupaigatüüpidele laienemist. Laiendamise projekti või DP raames tuleb läbi viia täiendav läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel., sh Natura eelhindamine.
Avaliku puhkeala võimaldamine	Paope küla	Osaliselt lõunaserv: Luidja loodusala; Luidja maastikukaitseala	jõed ja ojad (3260) - Ei valged luited (liikuvad rannikuluited) (2120) - Jah (loodusala) vähesel määral kattub lõunaosas hallid luited (kinnistunud rannikuluited (2130*) - Jah (loodusala) vähesel määral kattub lõunaosas metsastunud luited (2180) - Jah (loodusala) vähesel määral kattub lõunaosas		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Juurdepääsutee alale kulgeb mööda olemasolevat muud kahesuunalist pinnaskattega teed. Üldplaneeringu raames on tee planeeritud kohaliku tee üldise asukohana (Paope lautritee). Tee kulgeb üle Luidja loodsala ja Luidja maastikukaitseala.		Alal paiknevad üksikud rajatised ning planeeritud lautrikoht. Lautrikoht on määratud lähtuvalt teadaolevast andmestikust, et ala kasutatakse aktiivselt paatide veeskamiseks. Puhkeala arendamisel tuleb vältida elupaigatüüpidele arendamist. Samuti tuleb vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna see käitub "kaitsemetsana" merelt tuleva tuule ja tormi eest. Puhkeala kavandamisel (DP ja/või projekteerimise käigus läbi viia läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
							eelhindmaise tasemel. sh Natura eelhindamine).
Kaleste puhkekoha arendamine	Kaleste küla	Kõpu loodusala Kõpu looduskaitseala	II kaitsekategooria: rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*) - Jah (looduskaitseala) III kaitsekategooria: aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*) - Ei nõmmelõoke (*Lullula arborea*) - Jah (looduskaitseala) tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*) - Ei rand-seahernes (*Lathyrus japonicus subsp. maritimus*) - Ei valged luited (liikuvad rannikuluited) (2120) - osaline kattuvus lõunaosas - Jah (loodusala; looduskaitseala) metsastunud luited (2180) - Jah (loodusala; looduskaitseala)		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Alale viib kruusa kattega kahesuunaline muu tee, sh RMK matkarada.		Kuna kogu EKV vähendamise ala jääb nii Natura võrgustiku alale kui ka selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele, ei ole puhkekoha kavandamisel välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda.

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
Mägipe puhkekoha arendamine	Mägipe küla	Kõpu loodusala; Kõpu looduskaitseala	III kaitsekategooria: pruunikas vöötnarmik (*Phellodon fuligineoalbus)- Ei* roomav öövilge (*Goodyera repens*) - Ei aas-karukell (Pulsatilla pratensis) - Ei nõmmelõoke (Lullula arborea) - Jah (looduskaitseala) tumepunane neiuvaip (Epipactis atrorubens) - Ei vanad loodusmetsad (9010*) - Jah (loodusala; looduskaitseala) metsastunud luited (2180) - Jah (loodusala; looduskaitseala)				Ala läbib RMK matkatee, alal ei ole olemasolevaid puhkerajatisi. Ala lähistel on varasemalt vähendatud ala, kus on RMK hallatav Mägipe telkimiskoht. Ehituskeeluvööndi vähendamise eesmärgiks on ala arendamine ning alale telkimiskoha teenindamiseks vajalike rajatiste püstitamine (nt välikäimla). Puhkeala arendamise alal tuleb elupaigatüüpidele ebasoodsa mõju esinemise vältimiseks kasutada ala telkimisalana, mille teenindamiseks on püstitatud väikerajatised (nt välikäimla, prügikastid). Seejuures tuleb eelistada puhkerajatiste püstitamiseks alasid, mis jäävad väljapoole esmatähtsaid elupaigatüüpe. Alale tuleb vältida puhkeotstarbeliste hoonete (ehitiste) rajamist (nt majutushoone, toitlustusasutuste). Küll aga tuleb puhkeala kavandamisel (rajatiste kavandamisel) läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine, sh Natura eelhindamine. Nõmmelõoke on punase raamatu kohaselt ohuväline rändlind, kes saabub meile

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
							märtsis ja lahkub oktoobris, vaid üksikud linnud jäävad siia talvituma. Nõmmelõokese peamisteks ohuteguriteks peetakse röövlinde ja väikekiskjaid. Seega puheala arendamine nõmmlõokest oluliselt ei mõjuta.
Ninaotsa puhkekoha arendamine	Kõrgesaare	Ei	III kaitsekategooria: soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*) kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*)		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Alale viib pinnaskattega kahesuunaline muu tee, sh RMK matkarada.		Olemasolev hoonestus. Puhkekoht paikneb erinevate liikide leiukohal, mis ei ole hõlmatud ei Natura võrgustikku, siseriiklike looduskaitsealade ega ka hoiualade koosseisu. Puhkekoha arendamisel on soovituslik läbi viia taimestiku inventuur ja keskkonnamõju hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel. Vältida tuleks kõrghaljastuse eemaldamist, kuna rannikualadel käitub

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
							kõrghaljastus kaitsemetsana kaitstes saart merelt tuleva tuule ja tormi eest.

Palli puhkekoha arendamine	Palli küla	Ei	III kaitsekategooria: roomav öövilge (Goodyera repens) aas-karukell (Pulsatilla pratensis) tumepunane neiuvaip (Epipactis atrorubens)		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Alale viib kruuskattega kahesuunaline muu tee, sh RMK matkarada.		Olemasolev matkatee, telkimiskoht ja vaatetorn. Puhkekoht paikneb erinevate elupaigatüüpide ja liikide leiukohal, mis ei ole hõlmatud ei Natura võrgustikku, siseriiklike looduskaitsealade ega ka hoiualade koosseisu. KSH ja ÜP koostamise ajahetkel on teada, et sooviks on olemasoleva vaatetorni lammutamine ning tulevikus uue torni ehitamine. Taotletava ehituskeeluvööndi vähendamise ala sees on varasemalt vähendatud EKV ala. Ehituskeeluvööndi vähendamise ala laiendamise eesmärgiks on ala arendamine ning alale telkimiskoha teenindamiseks vajalike rajatiste püstitamine (nt välikäimla). KSH koostaja leiab, et kui rajatiste püstitamisel välditakse maksimaalselt kaitsealuste taimeliikide isendite elupaiku, on olemasoleva matkatee ümbruse arendamine, telkimiskohtade ning teenindavate rajatiste loomine asjakohane. Küll aga on soovituslik puhkekoha kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine. Rajatised peab paigutama selliselt,

							et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine.

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
Sääretirbi puhkekoha arendamine	Kassari küla	Väinamere loodusala Väinamere linnuala Käina lahe-Kassari maastikukaitseala	II kaitsekategooria: madal kadakkaer (Cerastium pumilum) - Ei III kaitsekategooria: tui-tähtpea (*Scabiosa columbaria*) - Jah (maastikukaitseala) rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) - Ei veripunane koldrohi (*Anthyllis coccinea*) - Jah (maastikukaitseala) kaljukress (*Hornungia petraea*) - Jah (maastikukaitseala) vööt-põõsalind *(Sylvia nisoria*) - Jah (linnuala) lood ehk alvarid 6280* - Jah (loodusala; maastikukaitseala)		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Alale viib pinnaskattega kahesuunaline muu tee, kõrvalmaantee nr 12124 Sääre tirbi tee, sh RMK matkarada.		Olemasolev matkatee, telkimiskoht. Ehituskeeluvööndi vähendamise eesmärgiks on ala arendamine ning alale telkimiskoha teenindamiseks vajalike rajatiste püstitamine (nt välikäimla). KSH koostaja leiab, et kui rajatiste püstitamisel välditakse maksimaalselt kaitsealuste taimeliikide isendite elupaiku ja kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe, on olemasoleva matkatee ümbruse arendamine, telkimiskohtade ning teenindavate rajatiste loomine asjakohane. Küll aga on soovituslik puhkekoha kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine. Rajatised peab paigutama selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
Tareste puhkekoha arendamine	Tareste küla	Tareste maastikukaitseala (osaliselt)	II kaitsekategooria põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*) - Ei veelendlane (*Myotis daubentonii*) - Ei III kaitsekategooria kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*) - Jah (maastikukaitseala) kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia)* - Jah (maastikukaitseala) vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*) - Jah (maastikukaitseala)		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Alale viib kruuskattega muu tee.		Alal on olemasolev parkimisala ning lõkkekoht. EKV vähenduse eesmärgiks on puhkeala arendamine ning selle teeninduseks täiendavate rajatiste püstitamine (nt välikäimla). Puhkeala arendamisel tuleb läbi viia taimestikuinventuur, millega välistatakse puhkerajatiste püstitamist taimeliikide kasvukohale. Vajadusel tuleb isendeid ümber istutada.

Põhjendus	Piirkond	Kaitseala	Elupaik, püsielupaik, kasvukoht, elupaigatüüp (kaitse-eesmärgis)	Kalda eripära arvestava asustuse suunamine	Teed ja tehnovõrgud	Inimmõju	Meede
Tõrvanina puhkekoha arendamine	Tareste küla	Ei	II kaitsekategooria põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*) veelendlane (*Myotis daubentonii*) lainjas põikkupar (*Plagiothecium undulatum)* harilik ungrukold (*Huperzia selago*) kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*) III kaitsekategooria: roomav öövilge (*Goodyera repens*) tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*) kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*)		- Alal ei paikne maaparandussüsteeme - Alal ei paikne reoveekogumissüsteeme - Alale viib RMK matkarada ja pinnaskattega muu tee mööda rannikut.		Puhkekoht paikneb erinevate liikide leiukohal, mis ei ole hõlmatud ei Natura võrgustikku, siseriiklike looduskaitsealade ega ka hoiualade koosseisu. Sellegipoolest tuleb maksimaalselt vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna kõrged puud pakuvad nahkhiirlastele vajalikke elupaiku. Samuti omavad metsa-alad rannikul kaitseväärtust, kaitstes maismaad merelt tuleva tuule ja tormi eest. Puhkekoha arendamisel vältida ehitiste püstitamist, eelistada olemasoleva telkimisala laiendamist. Puhkeala teenindamiseks vajalike rajatiste (nt välikäimlate) püstitamisel võimalusel vältida kaitsealuste liikide kasvukohti (vajadusel viia läbi taimestiku inventuur). Selliselt ei oma puhkeala arendamine olulist negatiivset mõju kaitsealustele liikidele.

3.2.3 Rohevõrgustik

Üldplaneeringuga täpsustati maakonnaplaneeringus esitatud rohevõrgustikku. Rohevõrgustiku piiride määramisel arvestati üldplaneeringu täpsusastmega, kõlvikulise koosseisuga, juba toimunud, aga ka perspektiivsete ruumiliste arengutega ning lisati nende alusel uusi struktuurielemente. Rohevõrgustiku täpsustamisel võeti arvesse maakasutus ning uute kohalike koridoride määramisega parandati rohevõrgustiku kui terviku sidusust. Ennekõike oli olemasolevatel struktuurielementidel puudulik sidusus rannikul paikneva rohevööndiga.

Valdav osa looduskaitsealasid ning I kaitsekategooriasse jäävaid loodusobjekte paiknevad üldplaneeringuga planeeritud rohevõrgustiku aladel. Muud kaitsealused loodusobjektid on kaitstud läbi Looduskaitseseaduse. Viimane seab omad kitsendused kavandatavatele tegevustele. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et kaitstavate loodusobjektide säilimiseks pole üldplaneeringus rohevõrgustiku täiendavate tingimuste kehtestamine vajalik ja seetõttu ei ole ka tingimata vajalik kõikide kaitsealuste loodusobjektide lausaline rohevõrgustikku haaramine.

ÜP-ga määratud tiheasustusalad jäävad üldjuhul põhivõrgustikust välja, erandiks on mõningatel juhtudel servaalad, mis pakuvad lisaks elustiku elupaikadele ka inimestele puhkevõimalusi. Enamus rohevõrgustikust paikneb hajaasustusega piirkonnas, ehitamisel on üldplaneeringuga seatud rohevõrgustiku toimimisele kaasa aitavad ehitus- ja kasutustingimused.

Järgneval joonisel on esitatud planeeritava rohevõrgustiku paiknemine ning selle sidusus. Maakonnaplaneeringu kohase rohevõrgustiku (mis on iga omavalitsuse üldplaneeringus rohevõrgustiku aluseks) kohaselt on rohevõrgustiku sidusus ning toimivus ümbritsevate omavalitsustega valdavalt tagatud.

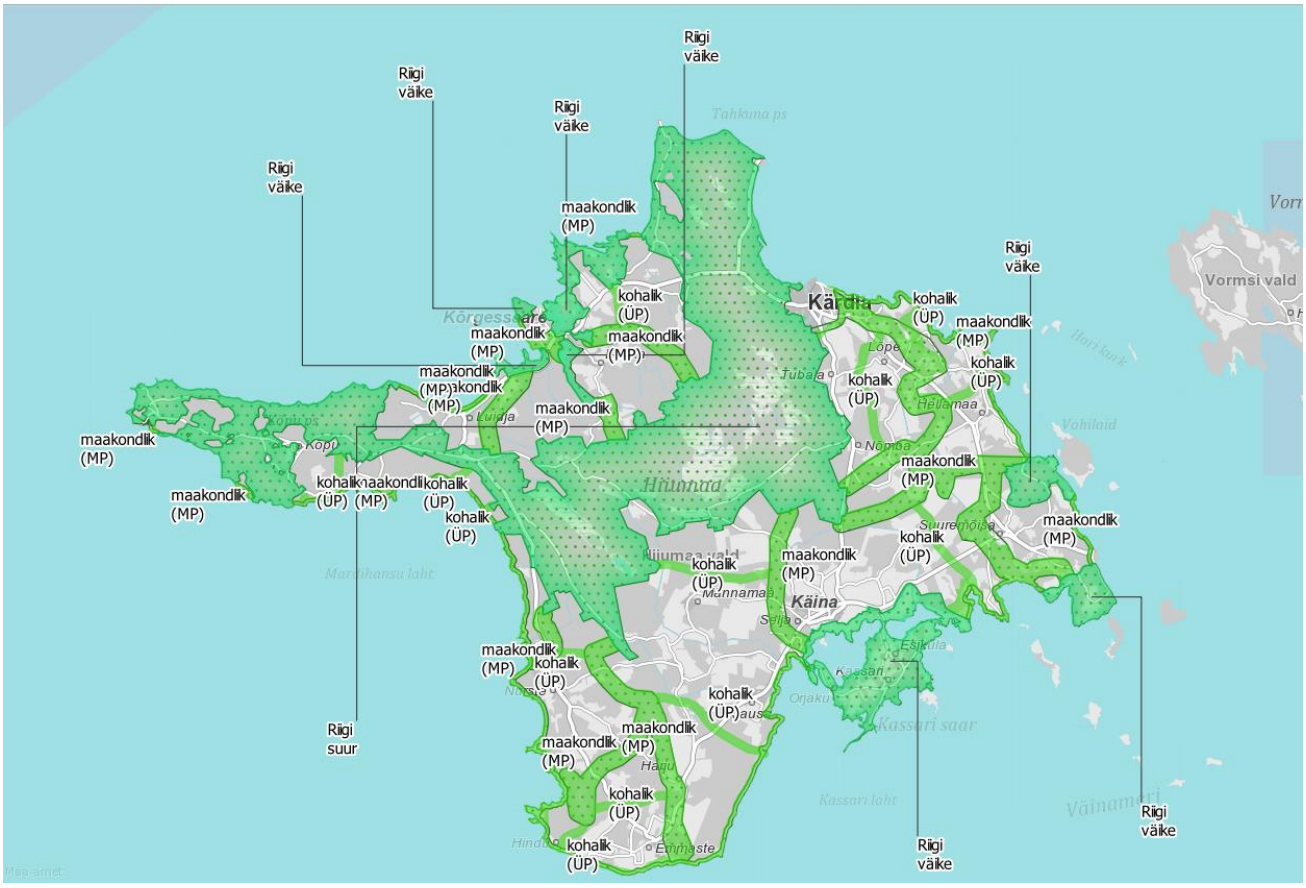

Joonis 3.17. Rohevõrgustiku paiknemine, sh RV klass, Hiiumaa valla territooriumil (rohelisega on tähistatud planeeritav RV; roheliste täppidega on tähistatud MP kohane rohevõrgustik). (Alus: Maa-amet, Hiiumaa maakonnaplaneering 2030+; ÜP eskiis, 2023)

Rohevõrgustiku koridoride laiust on põhjalikult analüüsitud Kohv (Kohv, 2007) töös. Seejuures tuuakse töös välja järgnev: *Nende tuumalade puhul, mis pole kaitsealad, tuleks lähtuda printsiibist, et looduslike alade osakaal ei tohiks tuumalal langeda alla 90%. Lisaks on oluline, et rajatavate elamute õuealade või kruntidele rajatavate aedade vaheline kaugus oleks vähemalt 500 m, et tagada inimpelglikele liikidele soodsad pesitsustingimused. Uuringute tulemuste ja Eesti ekspertide hinnangute põhjal võib väita, et väikeimetajatele ja mitte metsasisestele elupaikadele spetsialiseerunud liikidele suunatud koridoride puhul peaks aitama 100 m laiusest loodusliku taimestikuga alast, millest vähemalt 50m laiune riba peab olema katkematu. Lisaks peab koridori rajatud majade õuealade või kruntidele tehtud aedade vahekaugused olema vähemalt 200 meetrit. Suurulukitele ja metsasisestele elupaikadele spetsialiseerunud inimpelglikele ning aeglaselt levivatele liikidele on vaja minimaalselt 400m laiust koridori. Sellistes koridorides ei tohiks majade õuealad või kruntidel rajatud aiad olla üksteisele lähemal kui 400 meetrit. Tegelikud laiused sõltuvad koridori koosluse iseloomust ja ümbritseva maastiku vaenulikkusest elustiku suhtes*.

Kanadas välja töötatud soovituste kohaselt peaksid metsaliikide liikumist toetavad koridorid olema minimaalselt 50 m laiused. Kui koridori eesmärk on lisaks loomade liikumisele ka liikidele sobivaid elupaiku pakkuda, siis peaksid koridorid olema 500 m laiad (Kutsar, Metspalu, Escbaum, Vahtrus, & Sepp, 2018).

Arvestades eelnevat ja asjaolu, et Hiiumaa vald on suures osas kaetud rohevõrgustikuga ning maastiku nö vaenulikkus, sh arendussurve ei ole suur, teeb KSH koostaja ettepaneku lisada tingimusena, et rohevõrgustiku koridoridele ehitamisel peab koridori alaga risti suunas säilima vähemalt 50 m laiune katkematu koridori riba. Seejuures võib järgmine seesugune vähenemisega koht olla minimaalselt 200 m kaugusel esimesest.

Teise tingimusena tehakse ettepanek, et rohevõrgustiku tugialale ehitamisel peab tarastatud hoonete ja/ või elamuhoonete teenindamiseks vajalike rajatiste vahele jääma vähemalt 200 m laiune katkematu ala. Kui konkreetse juhtumi korral on näha, et tingimust ei ole võimalik täita, tuleb teha kaalutlusotsus kaasates otsuse tegemisse elustikueksperdi(d). Rohevõrgustiku säilimise ja toimimise parandamise läbi kaasneb soodne mõju.

Ehitusõiguse kõrval on rohevõrgustikel oluliseks teemaks metsaraie, sh lageraie – kas ja millisel määral on uuendusraie rohevõrgustike aladel lubatud. Metsaraie tulemusena muutub ala bioloogiline mitmekesisus – lageraie tulemusel asenduvad kõrged puud raiesmikuga, kuhu asuvad elama vastavat ala eelistavad liigid, nt metsmaasikas *(Fragaria vesca)*, seejuures võivad ümber asuda liigid, kes eelistavad kõrgeid puid ja varjulist elupaika nt suurulukid. Metsaraie tulemusena muutub ala bioloogiline mitmekesisus ning lageraie puhul võib avalduda mõningane negatiivne mõju rohevõrgustike mikrovõrgustikule – näiteks asuvad ümber suurulukid ning ajutiselt väheneb ka täisealise metsa osakaal, küll aga asuvad alale liigid, kes eelistavad raiesmikul valitsevaid tingimusi. Makrovõrgustikku (riigitasandil vaadates) selline raietegevus negatiivselt ei mõjuta. Samuti toimub lageraielankide taasmetsastamine või -metsastumine ja antud alad toimivad edasi rohevõrgustiku osadena.

Tavapärase põllu- ja metsamajandusliku tegevuse juures rohevõrgustiku sidusus säilub. Püsirohumaade niitmine või ka tavapärane metsamajandus avaldavad rohevõrgustikule ajutist mõju. Karjatamine rohevõrgustikku (koridore) ei ohusta, pigem omab tegevus alale positiivset mõju. Küll aga tuleb ka karjatamisel (tarastamisel) koridori sidususe ja toimivuse tagamiseks lähtuda rohekoridorile seatud ehitustegevust puudutavatest nõuetest. **Täiendavalt teeb KSH koostaja soovituse, mille kohaselt tuleb loomade karjatamisel rohevõrgustiku aladel avada tarad perioodidel, mil loomi alal ei karjatata. Selliselt tagatakse rohevõrgustiku sidusus ja säilumine.**

Maardlate avamine ja rohevõrgustikud ei ole teineteist välistavad nähtused, seda aga kaevandamislubade taotlemisel ja andmisel õigusaktides sätestatud korras ja tingimustel. Karjäärid põhjustavad ulukite liikumisharjumustes muutusi juhul, kui karjäär jääb aktiivses kasutuses liikumisteedele. Siinkohal on aga oluline arvestada, et reaalne kaevandamistegevus hakkab toimuma järk-järgult ehk katend kooritakse järk-järgult vastavalt varu ammendumisele. Lisaks on oluline, et öisel ajal kaevandamistegevust ei toimu. Samuti ei nähta ette karjäärialade piiritlemist taradega. Seega ulukite liikumise häiring on seotud eelkõige karjääris töötavate masinate poolt põhjustatud müraga ning ka maastikumustri muutustega. Pikemas perspektiivis on karjääride kaevandamise näol tegemist ajutise tegevusega, mille järel kaovad ka sellega kaasnenud häiringud loomastikule ning mingil määral taastuvad ka elupaigad. Maardlate kasutuselevõtu eelduseks nende korrastamine kaevandamise lõppemise korral.

Leevendav meede:

- ✓ Hajaasustuses rohevõrgustiku koridoridele ja tugialadele ehitamisel peab koridori alaga risti suunas säilima vähemalt 50 m laiune katkematu koridori riba. Seejuures võib järgmine seesuguse vähenemisega koht olla minimaalselt 200 m kaugusel esimesest;
- ✓ hajaasustuses rohevõrgustiku tugialale ehitamisel peab tarastatud hoonete ja/ või elamuhoonete teenindamiseks vajalike rajatiste vahele jääma vähemalt 200 m katkematu ala;
- ✓ metsamaa raadamisel jälgida, et looduslike alade (mets, märgala, niit) osatähtsus rohelise võrgustiku tugialadel ei langeks alla 80%. Erandiks on Kassari, kus tuleks RV toimimise tagamiseks looduslike alade osakaalu suurendada;
- ✓ aiaga piiratava õueala suurus ei tohi hajaasustuses olla suurem, kui 0,4 ha, et tagada hajaasustusele omane avatud ruum ja loomade vaba liikumine.
- ✓ rohevõrgustiku avatud alasid võib kasutada loomade karjatamiseks. Karjamaade piirded on siiski rohevõrgustikus lubatud, kuid ajal, mil maa ei ole karjatamiseks kasutusel, tuleb tagada metsloomade vaba liikumine (näiteks avada otstes elektrikarjus);
- ✓ kui konkreetse juhtumi korral on näha, et tingimust ei ole võimalik täita, tuleb teha kaalutlusotsus kaasates otsuse tegemisse elustikueksperdi(d).

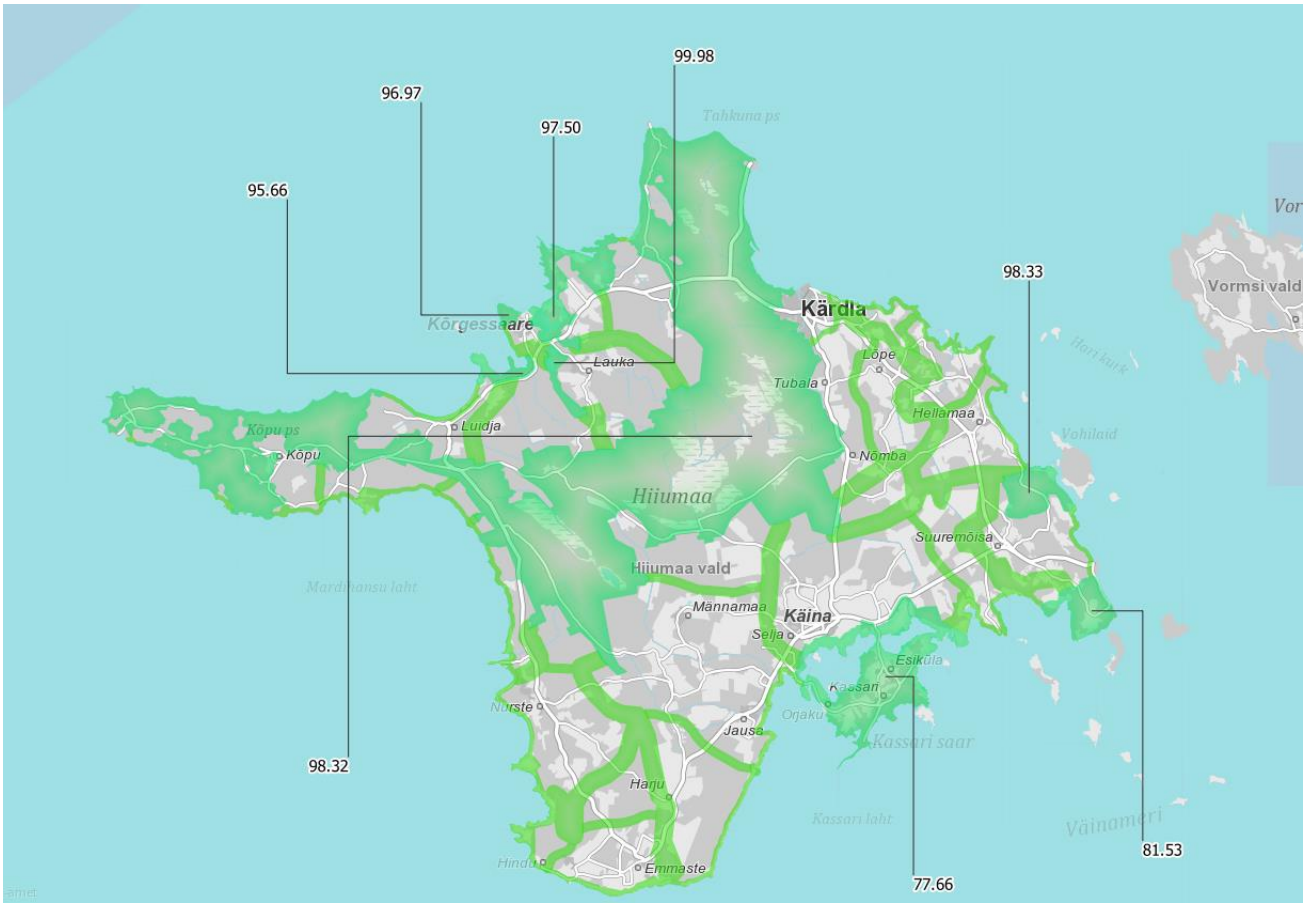

Joonis 3.18. Looduslike alade osatähtsus (%) Hiiumaa rohevõrgustiku tugialadel (Alus: ÜP eskiis, 2023).

3.2.4 Väärtuslik põllumajandusmaa

Hiiumaa põllumajandusmaa mullastiku keskmine viljakus on tugevalt alla Eesti keskmise (boniteet 41 hindepunkti), olles 29 hindepunkti. Väärtuslike põllumassiivide terviklikkuse ja mullaviljakuse

säilimise tagamiseks on üldplaneeringu koostamise raames määratletud väärtuslikud põllumajandusmaad, mille aluseks on olnud järgmised kriteeriumid:

- kompaktsed üle 2 ha suurused põllumajandusmaad;
- põllumajandusmaad, mis jäävad maatulundusmaa sihtotstarbega katastriüksusele;
- põllumajandusmaad, mille kaalutud keskmine boniteet on võrdne või suurem kui 29 hindepunkti;
- põllumajandusmaad, mis ei jää planeeringuga määratletud tiheasustusaladele;
- omab maaparandussüsteemi;
- alad, kus VPM määratlemine toob kaasa ebasoodsa mõju olemasolevatele kooslustele/objektidele, kuna asuvad maastikuliselt keerulistes asukohtades (nt rannaroostikud, metsad ja õuealad).

Väärtuslike põllumajandusmaade määratlemise aluseks on võetud Põllumajandusuuringute Keskuse poolt 2019. aastal edastatud kaardikihid. Üldplaneeringu koostamisel teostatud täpsustuste kohaselt väheneb üldplaneeringu rakendumisel tiheasustusalade arvelt ca 15 ha väärtuslikke põllumajandusmaid, mis kogu väärtuslike põllumajandusmaadest moodustab kaduvväikese osa kogupindalast (üldplaneeringuga määratletavate VPM kogupindala 11 565 ha). Muude koosluste ja objektide arvelt väheneb VPM kogupindala 910 ha võrra.

Kuigi eelpool kirjeldatud vähenemist võib pidada väheseks ebasoodsaks mõjuks väärtuslike põllumajandusmaade säilimise osas, ei saa kõrvale jätta kaasnevaid positiivseid mõjusid:

- rannaroostike säilimine – kaldakaitse, oluline elu- ja varjepaik erinevatele looma- ja linnuliikidele, taastuva loodusvara säilitamine (nt pilliroo varte kasutamine ehituses);
- metsade säilimine – metsa-alade VPM alt välja arvamisega, elimineeritakse võimalus kasutada metsa põllumajanduslikel eesmärkidel, sh metsa raie ning põllumaa rajamine;
- sotsiaalmajanduslikud mõjud – luuakse ja säilitatakse võimalused kompaktsete ja multifunktsionaalsete keskuste loomiseks;
- majanduslik tasuvus – olemasolevate tootmismaade laiendamine alal, kus läheduses on olemas vajalik taristu (elektrivarustus, veevärk, kanalisatsioon, teedevõrk), on otstarbekam, kui uute tootmisalade kasutuselevõtt taristu objektidest eemal.

KSH koostaja hinnangul on väärtusliku põllumajandusmaa mõningane vähenemine antud juhul põhjendatud, kuna laiendatakse võimalusi ka muu tootmistegevuse arendamiseks ja keskuste säilitamiseks ja arendamiseks, samas hoitakse ja säilitatakse olemasolevaid väärtuslike koosluseid. Sellisel lähenemise puhul on tegemist erinevate valdkondade sümbioosi ning tasakaalustatud arenguga.

Hiiumaa vallas ja maakonnas üldiselt on keskmine mullaviljakus madalam kui Eestis keskmiselt. Seda enam on otstarbekas kaaluda madala mullaviljakusega aladel, kus viljakasvatus nõuab mõistliku saagi küpsemiseks palju ressursse, ka loomakasvatuse eelistamist. Hiiumaal loob saarelisusest tulenev keskmisest pikem vegetatsiooniperiood head eeldused loomakasvatuse arendamiseks, mis omakorda aitab kaasa poollooduslike ehk pärandkoosluste säilitamisele. Kliimamuutustest põhjustatud vegetatsiooniperioodi pikenemine võib luua täiendava potentsiaali maakonna põllumajandusmaade kasutamiseks, kuid seda võib pärssida kuumalainete sagenemine. Väärtuslikku põllumajandusmaad tuleb kasutada eelistatult põllumajanduslikuks tegevuseks. Ehitustegevuse kavandamisel on

põllumajandusmaadel vaja tagada olemasolevate maaparandussüsteemide toimivus (Hiiu maakonnaplaneering, 2018).

Viimasel ajal on Eestis tervikuna hoogustunud päikesepaneelide paigaldamine nii hoonetele kui ka päikeseparkidena lagedatele põllu- ja heinamaadele. Kuna päikeseparkide rajamise käigus säilib ala mullastik ja mullakoostis (ei toimu kasvukihi koorimist ega eemaldamist), siis säilivad ka võimalused põllumajandustegevuse jätkamiseks nii päikeseparkide töötamise ajal (võimalik nt teatud juhul lammaste karjatamine), kui ka hilisemalt päikeseparkide likvideerimise järgselt (päikeseparkide ehitamis-, käitamis- ning likvideerimisega kaasnevaid mõjusid on käsitletud peatükis 3.4.2). Pigem toob (väärtusliku) põllumajandusmaa energiatootmiseks kasutamine kaasa mullaviljakuse paranemise, kuna teguviis käitub sarnaselt põllumaa sööti jätmisega – mitmete aastate jooksul viiakse kõduneva taimekoosluse poolt mulda erinevaid mikro- ja makroelemente. Antud asjaoluga on arvestatud ka väärtuslike põllumajandusmaade kaitse seaduse eelnõu väljatöötamise käigus ehk päikese- ja tuuleparkide rajamine väärtuslikule põllumajandusmaale on aktsepteeritav (Hunt, 21.01.2020.). Seega ei ole päikeseparkide rajamisel ebasoodsa mõju esinemist väärtuslikele põllumajandusmaadele ette näha. Siiski tasuks võimalusel eelistada päikeseparkide rajamisel väheväärtuslikke põllu- ja heinamaid.

Lisaks päikeseparkide arendamisele on üldplaneeringuga lubatud väljapool tiheasustusalasid ja miljööväärtuslikke alasid ühe majapidamise tarbeks püstitada üks väiketuulik kogukõrgusega kuni 30 m (olemasolevast maapinnast). Kuigi tuulikute rajamisel hõivataks täielikult tuulikutorni alla jääv maa-ala, on siiski tuulikute ümber võimalik säilitada maa-ala põllumajandusliku kasutus ning tuulikuid võib rajada ka väärtuslikule põllumajandusmaale. Sellegipoolest tasub võimalusel eelistada tuulikute (sh tuulikuparkide) paigaldamisel väheväärtuslikke põllu- ja heinamaid.

Üldplaneeringu ja KSH koostamise ajal toimub väärtuslikku põllumajandusmaad käsitleva seaduse eelnõu menetlus, väärtuslikku põllumajandusmaad käsitleva õigusakti kehtestamisel tuleb järgida sellega sätestatavaid tingimusi ja nõudeid.

3.2.5 Kaitstavad loodusobjektid ja muud loodusväärtused

3.2.5.1 Sadamad, lautrikohad ning kavandatavad avalikud juurdepääsuteed

Sadamate ja lautrikohtadega seotud üldplaneeringuga taotletavad ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud ning esmane mõjuhindamine on kajastatud peatükis 3.2.2. Lautrikohtade määramisel on arvesse võetud kohalike teadmisi, millised rannaääred on kalastajate poolt aktiivses kasutuses lautrikohtadena, mistõttu on tegemist olemasolevate tegevuste kajastamisega, mitte niivõrd uute tegevuste määramisega.

Hiiumaa valla territooriumile on kavandatud ligi 40 juurdepääsuteed kallasrajale, valdav osa neist koosnevad kaardile märgitud, olemasolevatest pinnasradadest või -teedest, mis viivad olemasolevalt teelt kallasrajale. Enam tähelepanu vajavad juurdepääsuteed, mis on rajatud perspektiiviga kasutada neid mootorsõidukitega liiklemiseks (nt paatidega lautrikohale pääsemine). Vastavaid funktsioone ei ole aga üldplaneeringus juurdepääsuteedele määratletud – „*Kas tee on vaid jalgsi liikumiseks või mootorsõidukite liikumiseks määratakse juurdepääsu edasisel kavandamisel*“. KSH aruandes on

esitatud ja analüüsitud enam tähelepanu vajavad (uued) juurdepääsuted (mis kattuvad kaitstavate loodusobjektide ja muude loodusväärtustega).

Mangu külla on üldplaneeringuga planeeritud juurdepääsutee kallasrajale, lautrikoht, kohaliku tee üldine asukoht, supelranna ala ning parkla (laiendus) (Joonis 3.19). Tegemist on olemasoleva teega (kinnitavad Maa-ameti ortofotod ning kohalikud elanikud) mida kasutatakse aktiivselt kallasrajale pääsemiseks. Planeeritud teed jäävad väljapoole Natura võrgustikku kuuluvaid alasid ja siseriiklike kaitsealasid (kulgevad nende lähialal), küll aga paiknevad planeeritud tegevused erinevates osades II ja III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide kasvukohtadel. **Arvestades, et planeeritav juurdepääsutee kulgeb üle II kaitsekategooriasse kuuluva taimeliigi rand-orasheina kasvukohas (*Elymus farctus*), mis kuulub ohualtite liikide hulka, tuleks (mootorsõidukiga) juurdepääsu tee rajamisel järgida olemasolevaid pinnasteid ja nendest mitte kõrvale kalduda. Kaaluda võib liigi inventuuri läbiviimist.** Inventuuri tulemustest lähtuvalt otsustada juurdepääsutee mõningast laiendamist ja vajadusel taimeisendite ümberistutamist.

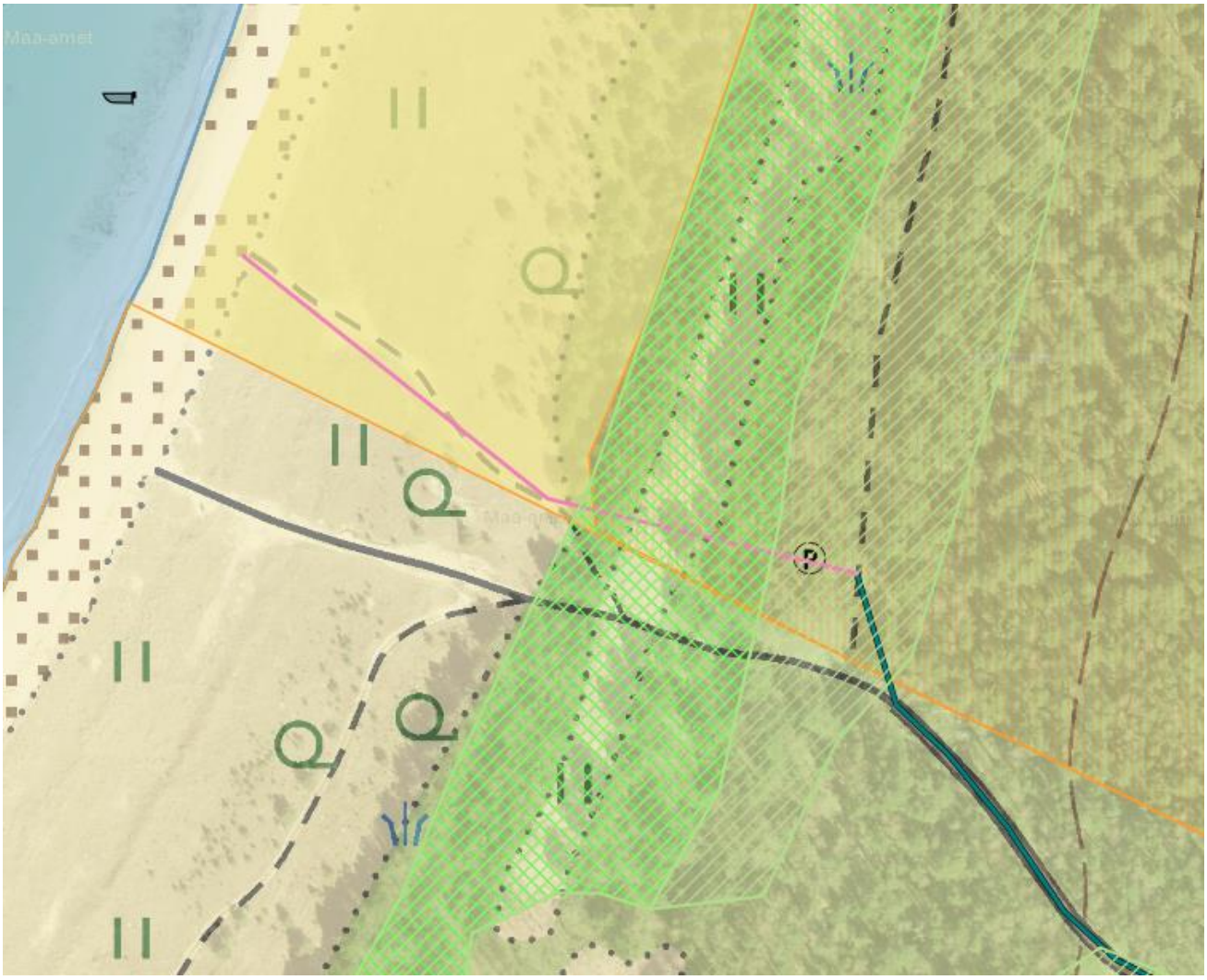

Joonis 3.19. Mangu küla planeeritud juurdepääsutee (tähistatud roosa joonega), planeeritud kohaliku tee üldine asukoht (tumehall joon), planeeritud lautrikoht (paadi tingmärk), supelranna maa-ala (kollane) looduskaitselised objektid ja muud loodusväärtused (roheline viirutus). Väljavõte üldplaneeringu kaardimaterjalist.

Paope küla juurdepääsutee kallasrajale ja seal asuvale lautrikohale (vt Joonis 3.20). Kalda lähialalt möödub mh ka olemasolev RMK matkatee. Juurdepääs kallasrajale järgib olemasolevat pinnasteed. RMK soovitusel on alale planeeritud parkla. **Parkla tuleb rajada rahvusvahelisest ja siseriikliku kaitsealast väljapoole, selliselt ei kahjustata Natura võrgustikku kuuluva Luidja loodusala ning Luidja maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks olevaid 2180, 2130 ja 2120 elupaigatüüpe. Lisaks tuleb säilitada maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks oleva sanglepapuistuid.**

Joonis 3.20. Juurdepääsutee kallasrajale Paope külas (tähistatud kollasega) ning planeeritud parkla. Rohelise viirutusega tähistatud looduskaitselised objektid.

Palli külla Palli linnuvaatlustorni lähistele on planeeritud juurdepääsutee kallasrajale olemasolevalt avaliku kasutusega metsateelt. RMK ettepanekul määratletakse üldplaneeringus alale perspektiivne parklakoht parandamaks ligipääsetavust Palli küla linnuvaatlustorni. Täiendavalt on rannale määratletud lautrikoht. Planeeritud lautrikoht on määratu alale, mida kohalikud kasutavad paatide veeskamiseks, sisuliselt on tegemist olemasoleva lautrikoha näitamisega. Alal ei paikne looduskaitsealasid, küll aga on valdav osa piirkonna rannakaldast EELISe andmetel (seisuga 13.09.2021) kaetud III kaitsekategooriasse kuuluva tumepunase neiuvaiba (*Epipactis atrorubens*) kasvukohaga. Arvestades, et kalda-ala on olnud pidevas kasutuses, seda nii kalastajate, suplejate, matkajate kui ka linnuvaatlejate poolt, siis taimeliigi elupaigale olulist täiendavat mõju ei kaasne. Liigi leiukoht on soodsas seisundis (EELIS, vaatlusandmed 2014).

Mägipe külla on märgitud juurdepääsutee ning RMK puhkekoht (vt Joonis 3.21). Asukohas on olemasolev Kalurikoja metsaonn, RMK matkarada ning kahepoolse liiklusega, pinnaskattega muu tee. Alale on määratud planeeritav ja/ või laiendatav parkla. Kogu ala jääb Kõpu looduskaitsealale ja Natura võrgustikku kuuluva Kõpu loodusalale, sh selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele 2180, 2130 ning mitmetele II ja III kaitsekategooria liikide kasvukohtadele. Seejuures käsitletav juurdepääsutee. **Kuivõrd käsitletav juurdepääsutee on sisuliselt olemasolev pinnasrada, mis viib**

metsaonni juurest ranna kallasrajale, ei ole tegemist uue tegevusega vaid olemasoleva tee näitamisega kaardil. Olemasolevale pinnasrajale juurdepääsu tee märkimisega ei kaasne ebasoodsat mõju loodusväärtustele. Küll aga tuleb **vältida kallasrajale juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal** (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri)**, kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut.**

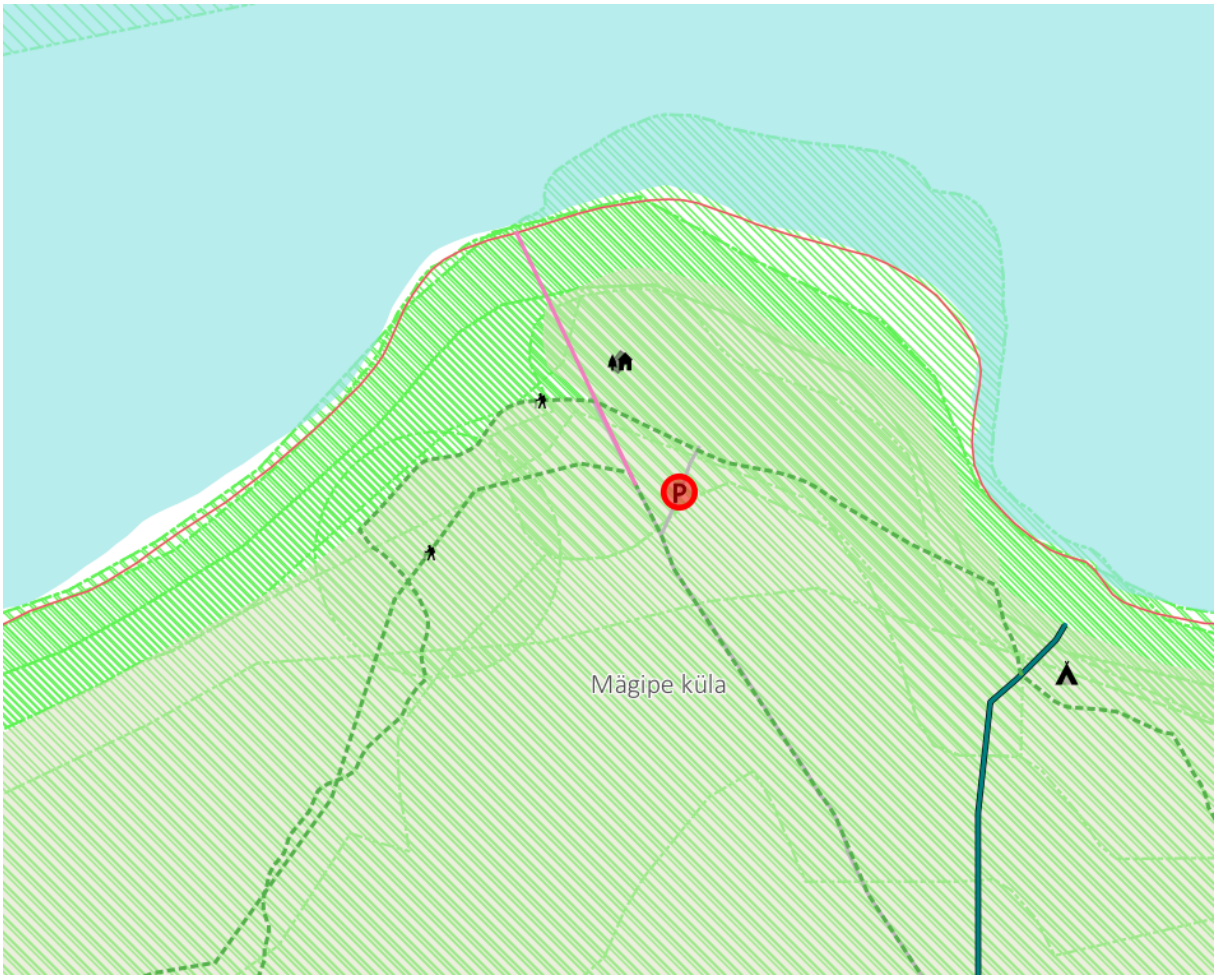

Joonis 3.21.Juurdepääsutee kallasrajale Mägipe külas (tähistatud roosa joonega) ning planeeritud parkla. Rohelise viirutusega tähistatud looduskaitselised objektid.

Kalana külla on kavandatud juurdepääsuteed ranna kallasrajale ning perspektiivsed parkimiskohad Veskirahu tippu ning purilaudurite poolt kasutatavale alale. Tegemist on aladega, mis jäävad mitmete II ja III kaitsekategooria liikide kasvukohtadele. Randa kasutatakse puhke-eesmärgil ning vastav juurdepääsutee on olemasoleva **raja** näitamine. **Lähtuvalt asjaolust, et alal paikneb mitmete kaitsealuste liikide leiukoht, tuleks alal vältida mootorsõidukitega liiklemist kaugemal kui seda on määratletud parkimiskohad, kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut. Parkimiskohtade kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning vajadusel tuleb liigi isendi kaitse tagamiseks korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt.**

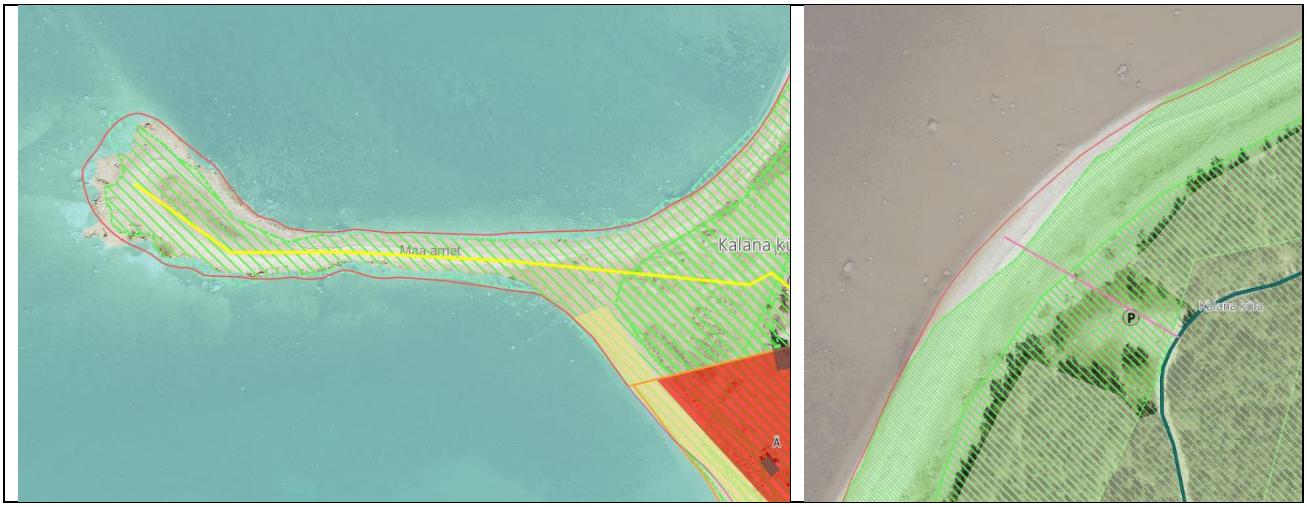

Joonis 3.22. Juurdepääsuteed kallasrajale ning planeeritud parkimiskohad Kalana külas (tähistatud roosa joonega) ning planeeritud parkla. Rohelise viirutusega tähistatud looduskaitselised objektid.

Ristna säärele kavandatud juurdepääsutee jääb Kõpu loodusalale, Kõpu looduskaitsealale ning nõmme-tähniksinitiib (*Phengaris arion*) leiukohale ning tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*) kasvukohale. Paradiisirannale viiv juurdepääsutee läbib nõmme-tähniksinitiib (*Phengaris arion*) leiukohta, madal kadakkaer (*Cerastium pumilum*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*) ja aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*) kasvukohta ning eelpool nimetatud looduskaitseala ja loodusala. Kuna valdavat osa mereranna äärest kasutatakse jalgsi liikumiseks, milleks loob eeldused Ristna säärele viiv olemasolev kahesuunaline pinnaskattega tee ning Paradiisirannale viiv RMK matkarada, on kallasrajale avaliku juurdepääsu tee märkimine asjakohane. Küll aga tuleb vältida määratud juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut (vt Joonis 3.23).

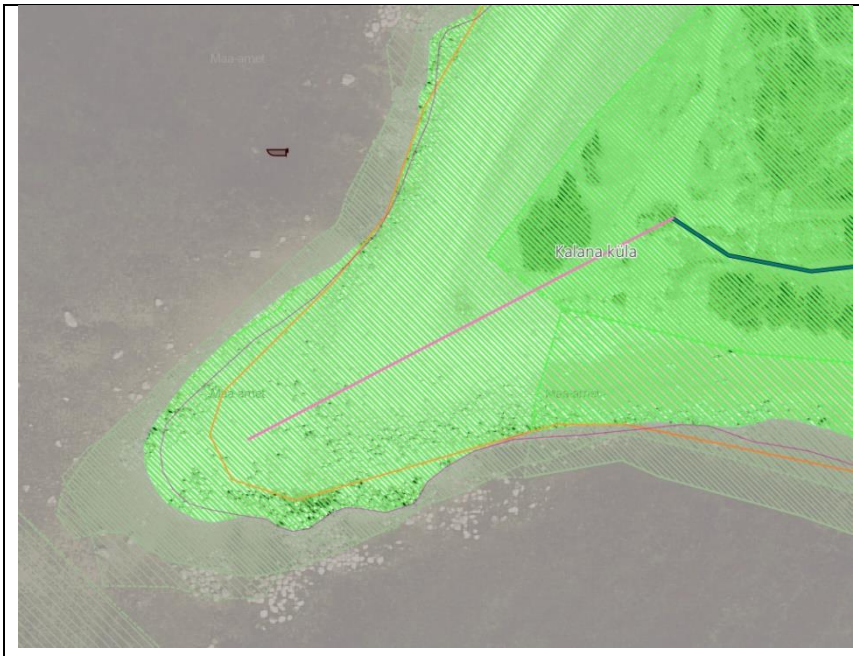

Ristna sär

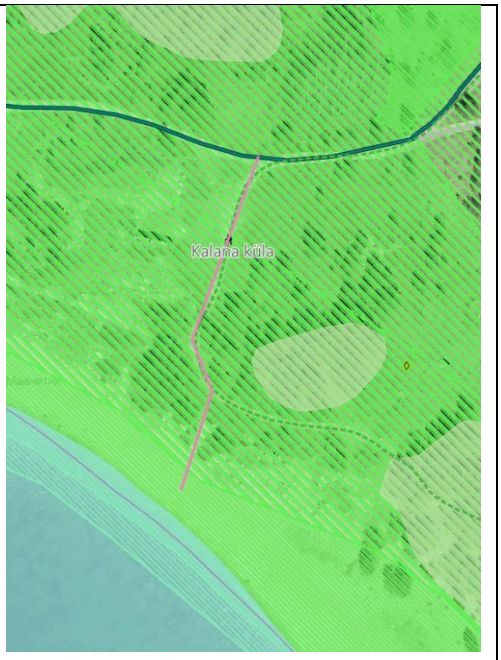

Paradiisirand

Joonis 3.23. Juurdepääsuteed kallasrajale ning planeeritud parkimiskohad Kalana külas (tähistatud roosa joonega) ning planeeritud parkla. Rohelise viirutusega tähistatud looduskaitselised objektid.

Kaleste külla määratletakse üldplaneeringuga supelranna maa-ala maakasutuse juhtfunktsioon, alal kulgeb RMK matkarada, paikneb RMK puhkekoht ning parkla-ala. Supelranna maa-ala juhtfunktsiooni määratlemine üldplaneeringus loob Looduskaitseseaduse § 38 lg 4 p 3 kohase erandi, mille kohaselt võib kalda ehituskeeluvööndisse püstitada supelranna teenindamiseks vajalikke rajatisi. Kuna ala kattub III kaitsekategooriasse kuuluva rand-seaherne (*Lathyrus japonicus subsp. maritimus*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), II kaitsekategooriasse kuuluva rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*) kasvukohtade, ning Kõpu loodusala ning Kõpu looduskaitsealaga, tuleb **rajatiste püstitamisel läbi viia taimestiku inventuur, millega välditakse supelranna teenindamiseks vajalike rajatiste püstitamist loodusväärtustele. Samuti tuleb looduskaitsealale määratud juurdepääsuteel vältida mootorsõidukitega liiklemist (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut.**

Üldplaneeringuga on planeeritud juurdepääsutee ning lautrikoht Ülendi külla Sakka randa. Juurdepääsutee kattub ranna kallasrajal III kaitsekategooriasse kuuluva rand-seaherne (*Lathyrus japonicus subsp. maritimus*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), II kaitsekategooriasse kuuluva rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*) kasvukohtadega. **Lautrikoha ja sellele täpse ligipääsutee paigutuse kavandamisel merepiirist ~20 kaugusele sisemaale tuleb läbi viia taimestiku inventuur ning vajadusel tuleb liigi isendi kaitse tagamiseks korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt.**

Tohvri külla on üldplaneeringuga määratletud supelranna maa-ala. Viimane jääb Vanamõisa lahe hoiualale, Vanamõisa linnualale ning Vanamõisa loodusalale. Samuti kattub supelranna-maa-ala III kaitsekategooriasse kuuluva kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), hall käpp (*Orchis militaris*) ja rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) kasvukohtadega ning elupaigatüübiga 1640, mis kuulub ka loodusala kaitse-eesmärkidesse.

Supelranna maa-ala juhtfunktsiooni määratlemine üldplaneeringus loob Looduskaitseseaduse § 38 lg 4 p 3 kohase erandi, mille kohaselt võib kalda ehituskeeluvööndisse püstitada supelranna teenindamiseks vajalikke rajatisi. Suplusrandade juurde on lisaks vajalike parklate, käimlate ja riietuskabiinidele soovituslik paigaldada ka prügikastid, vältimaks jäätmete ulaladestust. **Nõuetele vastavalt rajatud ja hooldatud supluskohtade kasutamisega kaasneb soodne mõju ka hoiualadele, kuna inimesed suunatakse rannaala kasutama kindlates piirkondades, millega väheneb tallamiskoormus mujal rannaalal.**

Täiendavalt on üldplaneeringuga määratletud juurdepääsuteed Tareste maastikukaitsealal, sh Tareste loodusalal, mis piirneb selle kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga 1630 rannaniidud. Alal on võimalik tänasel päeval jalgsi liikuda ning arvestades et avaliku kallasraja ligipääsu ja elupaiga vahele jääb reaalselt looduses olemasolev kraav, siis ligipääsu tagamisega kallasrajale Natura elupaika ei mõjutata.

Juurdepääsu tee kallasrajale määratakse ka Kärdla linnas, Valli tn otsast kuni mererannani. Ala jääb nii Tareste loodusalale kui ka Tareste maastikukaitsealale (Rannametsa sihtkaitsevööndisse), kattudes seejuures elupaigatüübiga rannaniidud (1630; kaitse-eesmärk mõlemal alal) ja balti sõrmkäpa (*Dactylorhiza baltica*) ning kahelehins käokeele (*Platanthera bifolia*) kasvukohaga (kaitse-eesmärgiks maastikukaitsealal), seejuures neist viimase servaalalt (vt Joonis 3.24). Taimeliikide peamiseks ohuteguriks on tallamine ning niiskusrežiimi muutumine. Oluline on märkida, et rannaniidud (sh antud asukohas) on aktiivses kasutuses lihaveiste karjatamisel. Tareste maastikukaitseala kaitse-eesmärgi kohaselt on sõidukitega liikumine teede välisel alal keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut. **Rannametsa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks on metsakoosluste liikide ja vanuse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kujundamine puhke- ja õppe-eesmärkidel, sestap ei ole Rannametsa sihtkaitsevööndisse keelatud tee, õppe- või loodusraja rajamine (kaitse-eeskiri §11 p 3).** Olemasolevate andmete kohaselt olemasolev tee alal puudub, seda kinnitab ka Maa-ameti ortofoto ja põhikaart antud piirkonnas. Kuigi kavandatud tegevus (juurdepääsutee) ei lähe vastuollu sihtkaitsevööndis seatud piirangutega, tuleb siiski uute tegevuste kavandamisel kaitsealale arvestada looduskaitseseaduses sätestatud piiranguid. Planeeringu koostamisel kaaluti alternatiivse juurdepääsutee kulgemist Kalamaja tn 7 kinnistut mööda väljaspool Tareste loodusala (vt Joonis 3.25). Antud piirkond on aga soise pinnasega ala, mistõttu on ehitustehniliselt antud piirkonda juurdepääsutee rajamine oluliselt keerukam ning sellega kaasneks enam negatiivseid mõjusid looduskeskkonnale. Kohaliku teadmise kohaselt reaalsed alternatiivsed asukohad juurdepääsutee rajamiseks puuduvad. **KSH koostaja leiab, et üldplaneeringus toodud juurdepääsutee (Kärdla linn, Valli tn) on antud asukohas ainuke reaalne alternatiiv, kuid toob välja, et projekteerimisel on vajalik läbi viia taimestikuinventuur ning vajadusel kaitsealuste isendite ümberasustamine. Käesolevas aruandes rõhutatakse, et juurdepääsutee näol on tegemist *Tareste maastikukaitseala kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskirja* järgse lubatud tegevusega. Küll aga tuleb juurdepääsutee edasisel kavandamisel loodushoiust lähtuvalt eelistada jalgtee rajamist ning arvestada eelpool toodud leevendavate meetmetega.**

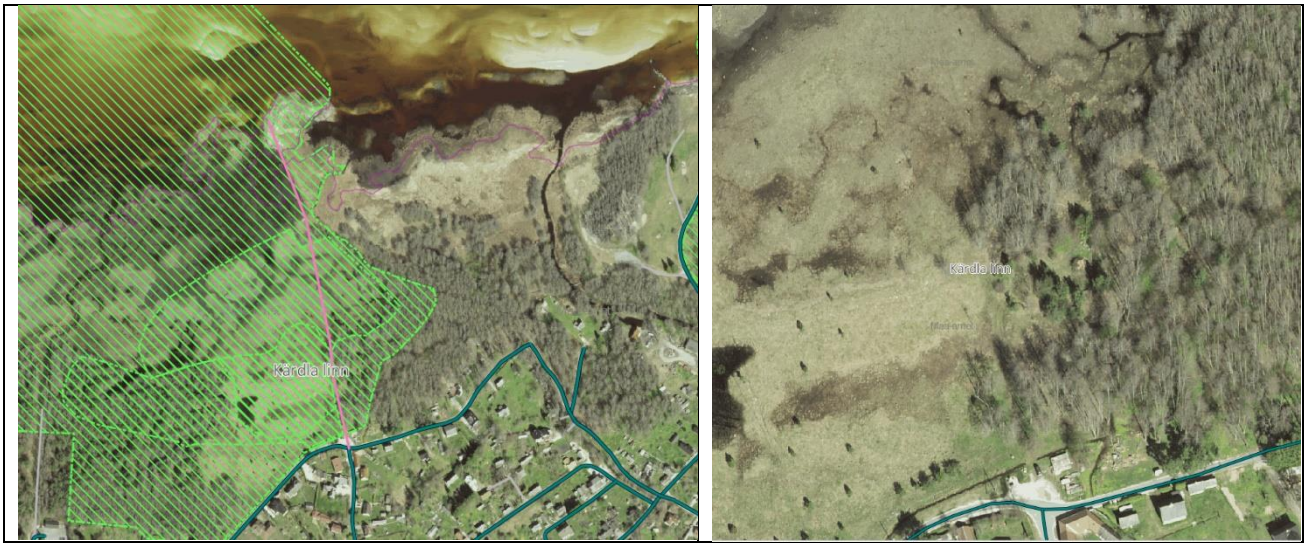

Joonis 3.24. Juurdepääsutee Kärdla linnas. Vasakul esitatud juurdepääsutee (roosa joonena), loodusväärtused (roheline viirutus). Paremal esitatud olemasolev olukord ortofotol (olemasoleva raja puudumine).

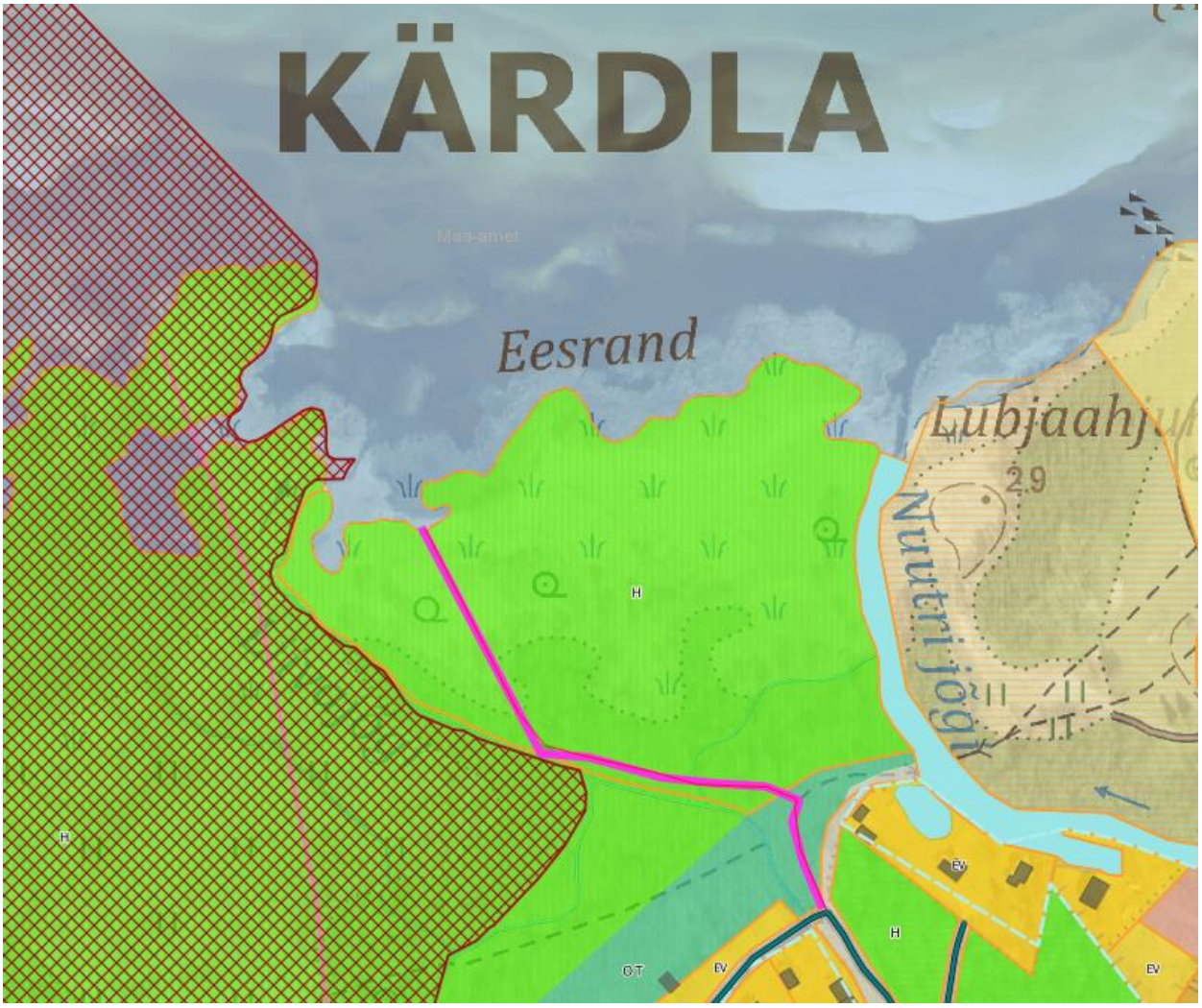

Joonis 3.25. KSH poolt tehtud alternatiivne ettepanek juurdepääsutee asukohale Kärdla linnas. Alternatiiv osutus ehitustehniliselt ning keskkonnakaalutustest lähtuvalt ebareaalseks.

Hiiessaare külla majaka juurest randa on kavandatud juurdepääsutee. Maa-ameti ortofotode kohaselt kulgeb alal olemasolev pinnastee rannale, mis viitab juba olemasolevale kasutusele. Juurdepääsutee kulgeb üle mitmete loodusväärtuste, sh Väinamere hoiuala, Väinamere linnu- ja loodusala. Tee jääb elupaigatüübile 1630 ning III kaitsekategooriasse kuuluva taimeliigi kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*) kasvukohale. Viimane ei kuulu kaitsealade kaitse-eesmärkide hulka. **Arvestades olukorda - olemasoleva pinnastee näitamine kaardil, ei näe KSH koostaja ette olulise ebasoodsa mõju kaasnemist loodusväärtustele.**

Üldplaneeringuga on määratletud RMK matkatee jätk, Orjaku külast mööda olemasolevat teed. Matkarajana määratletud (olemasolev) tee jääb mitmete looduskaitseliste liikide leiukohale, sh Käina lahe-Kassari maastikukaitsealale, Väinamere linnu- ja loodusalale. Teise matkateena on üldplaneeringuga kavandatud matkatee sadamast-sadamasse ehk Kärdla ja Roograhu sadamate vahele. Suurel osal on tegemist kahe olemasoleva matkateega, mis perspektiivis võiksid olla omavahel ühendatud. Eelnevast lähtuvalt on koostatava üldplaneeringuga määratletud matkatee Kärdla ja Roograhu sadama vahel. Maa-ameti põhikaardikohaselt kulgeb kogu matkatee ulatuses rada (osaliselt märgitud katkendjoonena, osaliselt pidevjoonena)**.** Määratud matkatee lõik läbib III kaitsekategooriasse jäävate taimeliikide kasvukohti. **Arvestades, et juurdepääsutee on kasutamiseks jalgteena ning määratletud juba olemasolevale teele/ rajale, ei näe KSH koostaja ette ebasoodsa mõju kaasnemist alal paiknevatele loodusväärtustele.**

3.2.5.2 Kergliiklusteed

Kergliiklusteed on kavandatud olemasolevate maanteede laiendusena. Üldplaneeringuga ei ole määratletud, millisel maantee poolel kavandatav kergliiklustee paikneb. Üldplaneeringusse kantud kergliiklusteed (eskiisil esitatud) kulgevad mitmel pool üle Natura loodus- või linnuala. Üheks selliseks on kavandatud kergliiklustee Kõrgessaare alevik – Luidja küla, mis kattub Luidja maastikukaitsealaga ning selle kaitse-eesmärgiks olevate II seisundiklassis oleva 2180 elupaigatüübiga, III seisundiklassis oleva 9050 elupaigatüübiga ning II seisundiklassis oleva 3260 elupaigatüübiga. Kavandatud Risti küla - Pihla küla kergliiklustee kulgeb üle Kõrgessaare looduskaitseala ning Kõrgessaare-Mudaste linnuala, kergliiklustee Paluküla - Hellamaa küla kulgeb üle Kukka-Luhastu loodusala, Käina alevik - Emmaste küla kergliiklustee üle Jausa loodusala, Sõru sadam - Tohvri supluskoha kergliiklustee üle Vanamõisa loodus- ja linnuala, Käina alevik - Emmaste küla kergliiklustee üle Tilga maastikukaitseala ja Tilga loodusala (seejuures kattub elupaigatüüpiga 9010* III seisundiklass), Suuremõisa mõisa pargi ja Sanglepa allee (4.7 km). Kavandatavate kergliiklusteedega kaasnevad mõjud, mis puudutavad Natura alasid, on käsitletud peatükis 3.2.6 ning käesolevas peatükis neid täpsemalt ei käsitleta.

Lisaks looduskaitsealadele, kulgevad kergliiklusteed mitmetes kohtades kas üle kaitstavate liikide elupaikade (nt harilik muguljuur, kärbesõis, euroopa naarits, kahelehine käokeel) või nende läheduses (nt roomav öövilge, veelendlane). Arvestades kergliiklusteede iseloomu ja asjaolu, et need on kavandatud olemasolevate maanteede äärde, siis ei ole olulist ebasoodsat mõju elupaikade (sh püsielupaiga) säilimisele ja kaitse- ning hoiualade kaitse-eesmärkide täitmisele ette näha. Asukohtades, kus on võimalik vältida kaitsealuste loodusobjektidega kattumist, viies kergliiklustee teisele poole maanteed, on soovitav seda teha.

Kui kergliiklusteed ei ole võimalik viia kaitsealustest loodusobjektidest teisele poole maanteed, siis tuleb kergliiklustee projekteerimisel hinnata iga kaitsealuse liigi täpne levila ning individuaalsete isendite täpsed asukohad ning tagada nende elupaikade häirimise vältimine võimalikus suures ulatuses. Kui välja selgitada planeeringualas paiknevate kaitsealuste taimeliikide isendite elupaikades ehitustegevust või vajadusel konsulteerides ekspertidega need ümber istutada ei kaasne planeeringu elluviimisel olulist negatiivset keskkonnamõju. Euroopa naaritsa ning veelendlase osas on vähetõenäoline, et nad elutseksid vahetult olemasoleva maantee kõrval. Maantee kõrvale rajatav kergliiklustee ei tekita ka lisaks olemasolevale maanteele loomade liikumisele täiendavat barjäärietekti. Seega kaitsealustele loomaliikidele kergliiklusteede rajamisega olulist mõju ei kaasne.

3.2.5.4 Elektrivõrk

3.2.5.4.1 Elektrivõrk – uue Emmaste-Raba 110kVelektriliini trassikoridori määramine

ÜP-ga nähakse ette uue Emmaste-Raba 110 kV elektriliini trassikoridor laiusega 100 m planeerimine (vt Joonis 3.26), mille sees elektriliini projekteerimisetapis leitakse liinile sobivaim asukoht. Perspektiivse elektriliini kaitsevööndiks on 25 m[4] (mõlemal pool elektrikaablit). Kaitsevööndis tegutsemine on reguleeritud Majandus- ja taristuministri määrusega nr 73 „*Ehitise kaitsevööndi ulatus, kaitsevööndis tegutsemise kord ja kaitsevööndi tähistusele esitatavad nõuded*“.

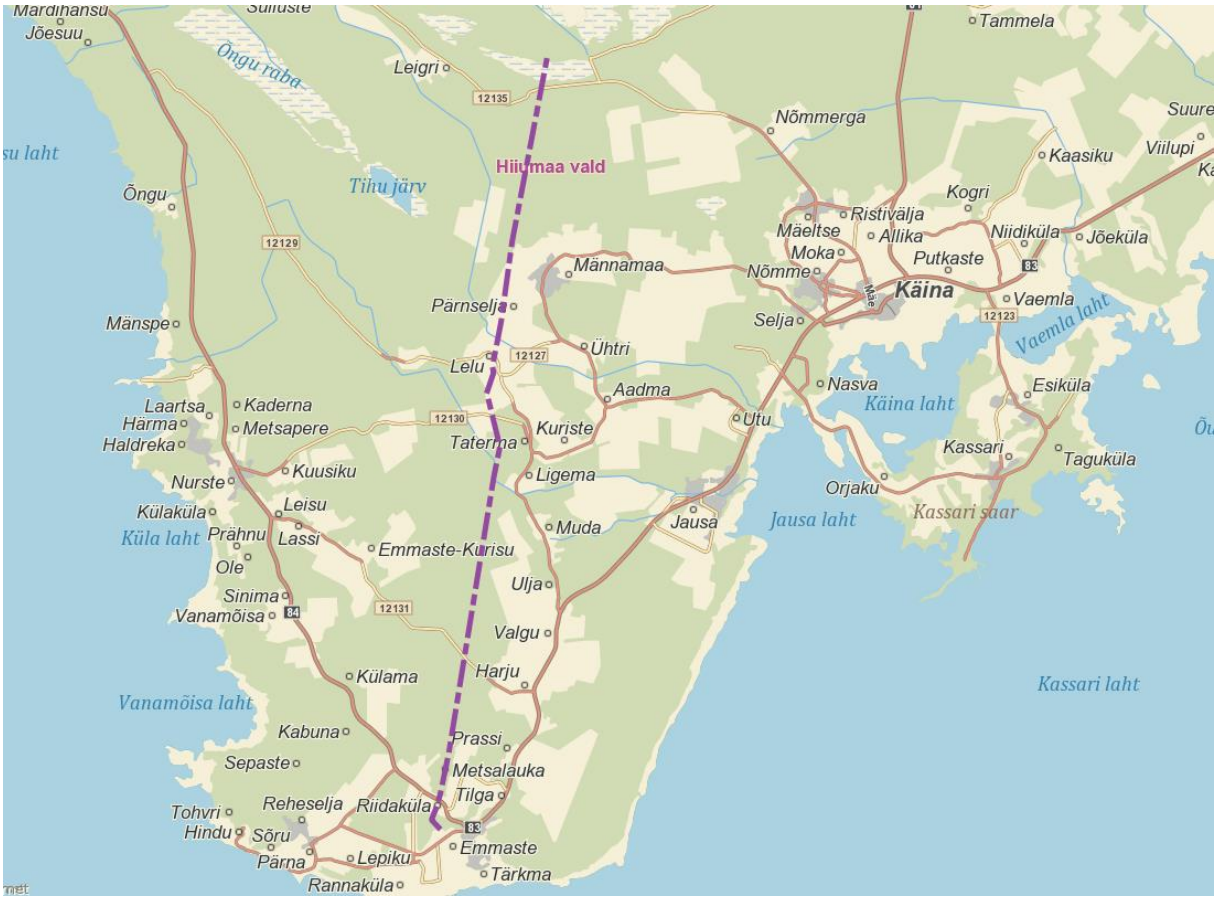

Joonis 3.26. Planeeritud uue 110 kV õhuliini trassikoridor (väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu).

[4] RT I, 28.06.2015, 4. Vastu võetud 25.06.2015 nr 73. https://www.riigiteataja.ee/akt/128062015004.

Käesoleva KSH koostamise raames teostatud mõjuhindamise raames analüüsiti potentsiaalse elektrikaabelliini (õhuliin) rajamisega kaasnevaid mõjusid ümbritsevale keskkonnale. Käesolevas ptk ei käsitleta mõjusid Natura võrgustikku kuuluvatele aladele (vt ptk 3.2.6).

Uue trassikoridori ala kattub I kaitsekategooriasse kuuluva euroopa naaritsa (*Mustela lutreola)* elupaiga ning püsielupaigaga (seejuures 2003. aastal koostatud tegevuskava kohaselt tuumikelupaigaga), II kaitsekategooriasse kuuluva väikeluige *(Cygnus columbianus bewickii)* elupaikadega, III kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide suur käopõll (*Listera ovata*), harilik pross (Myrica gale) ning vööthuul-sõrmkäpa (*Dactylorhiza fuchsii),* kahelehine käokeel *(Platanthera bifolia)* kasvukohaga ning linnuliigi hiireviu (*Buteo buteo)* elupaigaga (vt Joonis 3.30). Konfliktalad kaitsealade ja kaitsealuste üksikobjektidega puuduvad.

Euroopa naarits (*Mustela lutreola)* on 2019. aasta ohustatuse hindamise kohaselt väga väikese asurkonna, toidubaasi vähenemise ja elupaikade hävinemise ning mingiga konkureerimise tõttu kriitilises seisundis ning võib seetõttu vajalike kaitsemeetmeteta Eestis välja surra (Keskkonnaamet, 2021). Euroopa naaritsa elupaigaks on erinevad vooluveekogud koos kuni 300 meetri laiuse kaldaribaga, eelistatud elupaikadeks on aga väikesed metsajõed ja ojad, kus leidub kärestikke ning mis talvel ei külmu. Samuti on elupaigaks sobilikud suuremad jõed piirkondades, kuhu suubuvad väiksemad jõed või ojad (Euroopa naaritsa Mustela lutreola kaitse ja ohjamise tegevuskava Hiiumaal (2004-2008), 2003). Arvestades, et planeeritud tegevus kattub I kaitsekategooriasse kuuluva, punase raamatu kohaselt eriti ohustatud, liigi leiukoha ning püsielupaiga (seejuures tuumikelupaigaga) on oluline, et üldplaneeringuga kavandatavad tegevused ei halvendaks liigi elupaika. **Ebasoodsate mõjude vältimiseks, tuleb elektriliinide rajamisel paigaldada elektriliini mastid väljapoole euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) püsielupaiga alasid (arvestada elektrimastide vahekauguste ja asukohtade määramisel). Samuti tuleb vältida ehitustegevust (elektriliinide rajamist, sõidukitega sõitmist) ehituskeeluvööndis (naaritsa elupaigaga kattuval alal), eriti kevadel ja varasuvel, mil häirimine omab olulist mõju poegadega emaloomadele. Õhuliini mastid on samuti vaja paigaldada väljapoole vooluveekogude ehituskeeluvööndit. Sellisel juhul euroopa naaritsale oluline ebasoodne mõju puudub.**

II kaitsekategooriasse kuuluv Väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii)* on punases raamatus määratletud kui ohualdis liik, kelle peamised sügis- ja kevadrände peatuskohad jäävad lääne Hiiumaa rannikule[5] (EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, 2021). Väikeluike (*Cygnus columbianus bewickii*) loetakse suureks, vähese manööverdamisvõimega linnuks, kelle kaitse tegevuskava kohaselt on linnu suureks ohuteguriks kokkupõrked tehiskonstruktsioonidega, häirimine, jahipidamine (pliihaavlite kasutamine) ning toitumisalade seisundi halvenemine. USA-s läbiviidud uuringute tulemustel on 26,7% kõigist hukkumispõhjustest tingitud kokkupõrgetest elektriliinidega, mitmete sarnaste liikide osas on tõestatud, et kokkupõrked elektriliinidega võivad olla põhjuseks koguni kuni 46% hukkumistele (Väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii Yarr*.) kaitse tegevuskava , 2018). Kaitse tegevuskava kohaselt loetakse ohu leevendamise parimaks lahenduseks (seejuures ainsaks alternatiiviks) liinide demonteerimist ja viimist maakaablisse.

[5] https://eelis.ee/default.aspx?state=3;68547593;est;eelisand;;&comp=objresult=lnim&obj_id=2121259313

Kuivõrd EELIS-e andmetel on viimane vaatlus teostatud 2008. aastal. Vaatlusel (2008. aasta, EELIS) koostatud liigiaruande kohaselt on ala olnud kasutuses toitumisalana kahe 2 isendi poolt, seejuures on aruandes märgitud, et tegemist on mitteregulaarse toitumiskohaga. Eelneva alusel leiab KSH koostaja, et uue elektriliini projekteerimise käigus tuleb Lelu, Pärnselja ja Männamaa külades viia läbi liigiinventuur, mille käigus selgitatakse välja ala ajakohane kasutus kaitsealuse liigi poolt. Kui inventuuri käigus selgub, et toitumisala on aktiivses kasutuses ja/ või pesitsuskohaks, tuleb **kavandatav elektritrass liigi leiukohas, Pärnselja küla piirkonnas, vähemalt leiukoha ulatuses (EELIS seisuga 26.01.2022, ca 600 m) viia maakaablisse, et vältida ebasoodsaid mõjusid väikeluigele.**

Täiendavalt on vajalik elektritrassi projekteerimise käigus läbi viia liigiinventuur, sh eelhindamine, mille käigus selgitatakse mh välja vajadus taimekasvukohtade ümberistutamise vajadus elektrimastide püstitamise aladel. Lisaks inventuuridele on vajalik läbi viia keskkonnamõjude eelhinnang. Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale uue elektriliini rajamisel ette näha.

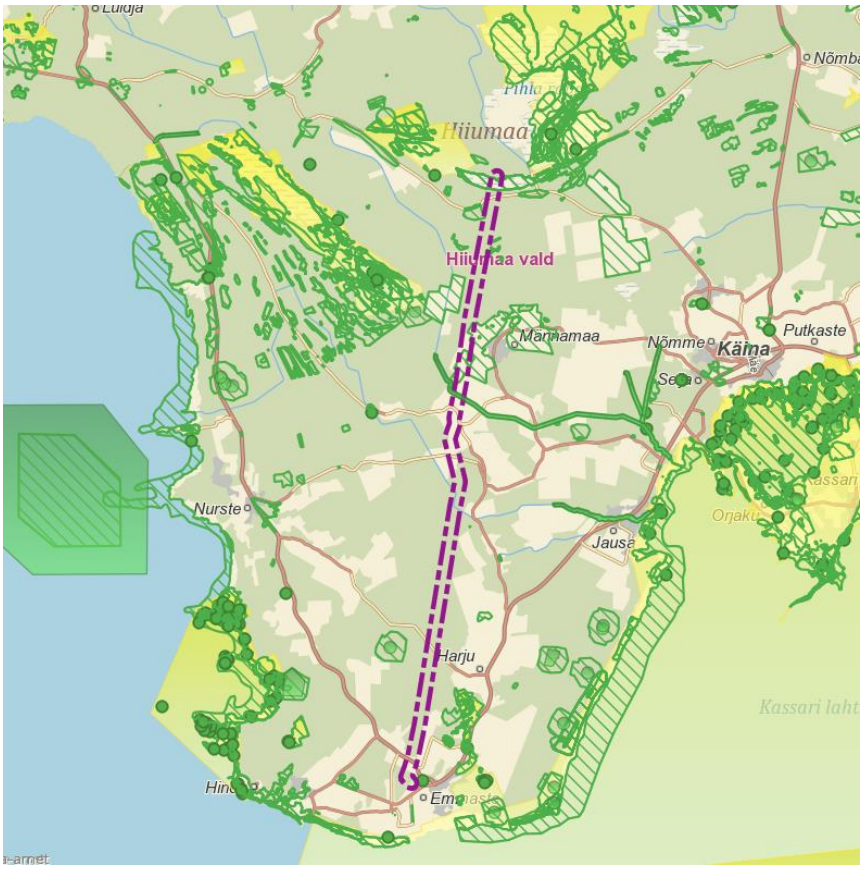

Joonis 3.27. Planeeritud uue trassikoridori ristumine looduskaitseliste objektidega. Looduskaitselised objektid tähistatud rohelisega; hoiu- ja kaitsealad tähistatud kollasega; trassikoridor märgitud lilla katkendjoonega. trassikoridor (väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu).

3.2.5.4.2 Elektrivõrk – rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid

ÜP-ga nähakse ette 35 kV elektritrassi asendamine 110 kV elektritrassiga (vt Joonis 3.28), mille kaitsevööndiks on 25 m kummaltki poolt trassi. Kaitsevööndis tegutsemine on reguleeritud Majandus- ja taristuministri määrusega nr 73 „*Ehitise kaitsevööndi ulatus, kaitsevööndis tegutsemise kord ja*

kaitsevööndi tähistusele esitatavad nõuded“. Elektritrassi üleviimine 110 kV õhuliinile tagab Hiiumaa varustuskindluse ning loob laiemad võimalused kõrgema võimsusega liitumisteks.

Joonis 3.28. Planeeritud 35 kV õhuliini üleviimine 110 kV-le trassikoridor (väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu).

Käesoleva KSH koostamise raames teostatud mõjuhindamise raames analüüsiti potentsiaalse elektrikaabelliini (õhuliin) rekonstrueerimisega kaasnevaid mõjusid ümbritsevale keskkonnale. Käesolevas ptk ei käsitleta mõjusid Natura võrgustikku kuuluvatele aladele (vt ptk 3.2.6).

Rekonstrueeritav elektrikaabelliin kulgeks üle mitmete kaitsealuste loodusobjektide (liikide leiukohad, püsielupaigad jms) ning kaitsealade (vt Joonis 3.29) (EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 04.08.2021). Näiteks jääb elektritrass neljas erinevas asukohas merikotka (*Haliaeetus albicilla)* elupaiga aladele, sh ühele püsielupaigale. Samuti kattub elektritrass niidurüdi (*Calidris alpina schinzii)* ning euroopa naaritsa *(Mustela lutreola)* elupaigaga, sh viimase püsielupaigaga. Samuti kattub trassi asukoht täpilise sõrmkäpa (*Dactylorhiza incarnata subsp. cruenta*), kärbesõie (*Ophrys insectifera),* Russowi sõrmkäpa (*Dactylorhiza russowii*), rand-kesakannu (*Sagina maritima*), randtarna (*Carex extensa*), rand-soodaheina (*Suaeda maritima*), väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*), tumeda nokkheina (*Rhynchospora fusca*), tõmmu käpa (*Orchis ustulata*), jumalakäpa (*Orchis mascula*), punajalg-tilderi (*Tringa totanus*), rohukonna (*Rana temporaria*), rabakonna (*Rana arvalis*), liivatülli (*Charadrius hiaticula*), vööt-põõsalinnu (*Sylvia nisoria),* veripunane koldrohu (*Anthyllis coccinea*), hinki (*Cobitis taenia),* harilik porss (*Myrica gale*), tumepunase neiuvaiba (*Epipactis atrorubens*), hall käpa (*Orchis militaris),* kahelehise käokeele (*Platanthera bifolia*), suure käopõllu (*Listera ovata*), hariliku käoraamatu (*Gymnadenia conopsea*), soo-neiuvaiba (*Epipactis palustris*), kahkjaspunase sõrmkäpa (*Dactylorhiza incarnata*), vööthuul-sõrmkäpaa (*Dactylorhiza fuchsii*), laialehise neiuvaiba (*Epipactis helleborine),* roheka käokeele

(*Platanthera chlorantha*), vööthuul-sõrmkäpa (*Dactylorhiza fuchsii*), hariliku käoraamatu (*Gymnadenia conopsea*) leiukohtadega.

Nagu ka eelnevas peatükis kirjeldatud, kuulub euroopa naarits *(Mustela lutreola*) punase raamatu kohaselt eriti ohustatud liikide nimekirja ning mitmete tuumikelupaikadega (Euroopa naaritsa Mustela lutreola kaitse ja ohjamise tegevuskava Hiiumaal (2004-2008), 2003) on oluline, et üldplaneeringuga kavandatavad tegevused ei halvendaks liigi elupaika. **Ebasoodsate mõjude vältimiseks, tuleb elektriliinide rekonstrueerimisel paigaldada elektrimastid väljapoole euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) püsielupaiga alasid (arvestada elektrimastide vahekauguste ja asukohtade määramisel). Samuti tuleb vältida ehitustegevust (elektriliinide rajamist, sõidukitega sõitmist) ehituskeeluvööndis (naaritsa elupaigaga kattuval alal), eriti kevadel ja varasuvel, mil häirimine omab olulist mõju poegadega emaloomadele. Õhuliini mastid on samuti vaja paigaldada väljapoole vooluveekogude ehituskeeluvööndit. Sellisel juhul euroopa naaritsale oluline ebasoodne mõju puudub.**

Rekonstrueeritav trass kattub Luguse külas III kaitsekategooriasse (sh Väinamere loodusala kaitse-eesmärkidesse) kuuluva liigi - hink (*Cobitis taenia*) – leiukohaga. **Hingi elupaigaks on jõed ning tema peamisteks ohuteguriteks võib lugeda veekogumi seisundi halvenemist ja veekogu taseme muutust. Kuna elektriliine ei paigaldata veekokku, ei ole näha otsest ebasoodsat mõju hingi elupaigale. Küll aga tuleks kaudsete mõjude vältimiseks vältida ehitustegevust (elektriliinide rajamist, sõidukitega sõitmist) ehituskeeluvööndis. Sellisel juhul hingile ebasoodne mõju puudub.**

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on kaitse tegevuskava kohaselt laiendanud oma pesitsusalasid nii Põhja-Eestisse kui ka sisemaale ning pesitseb kõikjal mereranniku l. Eesti suurim pesitsev kotkas on oma arvukuse juures hästi kaitstud ning jõuab eeldatavasti lähikümnenditel LKS §3 mõistes soodsasse seisundisse (Merikotka *(Haliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava, 2019). Kuigi oma arvukuselt on liik heas seisundis, on pikaealine merikotkas paigatruu, vähese produktiivsusega ning tundlik häirimise suhtes. Suureks ohuteguriks loetakse pliid sisaldava laskemoona kasutamist ning keskkonnamürke, hukkumine teedel, tuuleparkides ja elektriliinides on hinnatud kaitse tegevuskavas keskmiseks. Kuigi elektriliinides hukkumine on hinnatud keskmiseks ohuteguriks, on 23% kõigist merikotkaste surmajuhtumitest toimunud just läbi elektriliinide (Merikotka (Haliaeetus albicilla) kaitse tegevuskava, 2019). **Mistõttu tuleks ohtlikud tavalised keskpingeliinid asendada maakaabelliinidega ning vältida uute õhuliinide rajamist pesakohale lähemale kui 500 m** (Merikotka *(Haliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava, 2019)**.**

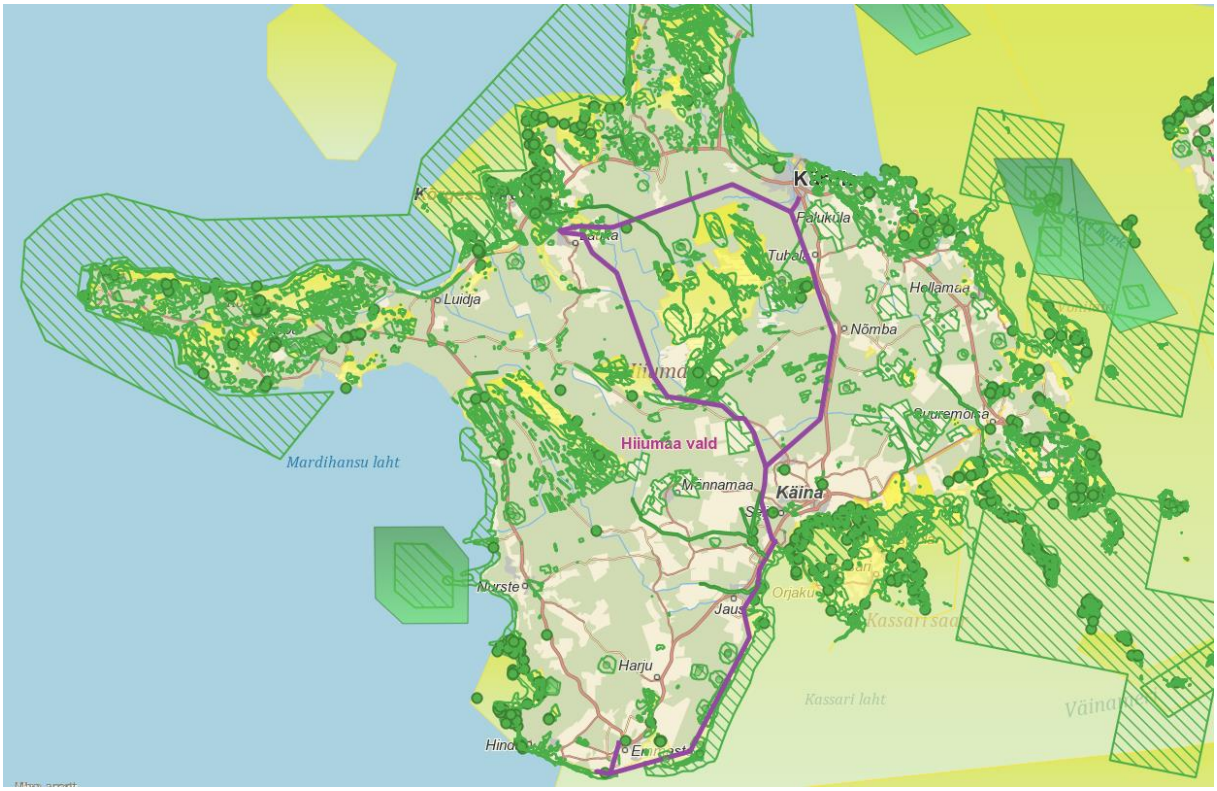

Joonis 3.29. Planeeritud 35 kV õhuliini üleviimine 110 kV-le trassikoridori ristumine loodukaitseliste objektidega. Looduskaitselised objektid tähistatud rohelisega; hoiu- ja kaitsealad tähistatud kollasega; trassikoridor märgitud lilla joonega (väljavõte: Üldplaneeringu eelnõust; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 04.08.2021).

Kuigi kokkupuutepunkte kaitsealuste liikidega on mitmeid, **teeb KSH koostaja ettepaneku (tundlikumate) liikide tihedamas leiukohas (merikotkas) ning mitmete kaitsealuste taimeliikide kasvukohas - Prassi, Tilga ja Harju külade piirkonnas - viia elektriõhuliin maakaabelliiniks ca 3 km pikkuselt.** Vältides maakaabli paigaldamisel lahtiste kaeviku kasutamist ehk paigaldades maakaabli kinnisel meetodil ei ole ebasoodsa mõju esinemist ette näha.. Seetõttu ei ole kaabli maakaablisse viimisel ette näha pöördumatuid mõjusid ning säilivad kasvukohad.

Täiendavalt kattub elektritrassi asukoht Väinamere ja Pihla-Kurisu hoiualaga ning Pihla-Kaibaldi looduskaitsealaga. Arvestades asjaolu, et tegemist on olemasoleva 35 kV elektriliinide rekonstrueerimisega 100 kV õhuliiniks, siis ei kaasne tegevusega täiendavat looduslike alade kasutuselevõttu, vaid järgitakse olemasolevate elektriliinide trassikoridori ja reaalne mõju kaitse- ja hoiualadele puudub.

Leevendavate meetmete kasutusse võtul ei näe KSH koostaja ette rekonstrueerimisega kaasneva ebasoodsa mõju esinemist looduskeskkonnale.

3.2.5.4.3 Elektrivõrk – varustuskindlus, ühendus mandriga

Hiiumaa elektrivarustuskindlus sõltub ümberkaudsetest elektrienergia alajaamadest, merealustest kaablitest ja ülekandeliinidest, mis paiknevad Hiiu- ja Saaremaa vahel. Viimase tõttu on Hiiumaa elektrivarustus tugevas sõltuvuses Saaremaast ning eelnevas loetelus toodud kaablitest ja liinidest - kui mõnes loetletus peaks aga esinema rike võib kogu vald tundideks või päevadeks jääda elektrita,

mistõttu on elektrivarustuskindluse tagamine Hiiumaal üheks olulisimaks ülesandeks. Eelnevast lähtuvalt on üldplaneeringus määratud perspektiivne asukoht elektrikaabli ühenduseks mandriga (vt Joonis 3.30), mis aitab täita Hiiumaa eesmärki, tagada püsiv ja toimiv elektrienergia saare elanikele ja ettevõtjatele. Järgneval joonisel on esitatud kaks alternatiivset trassikoridori.

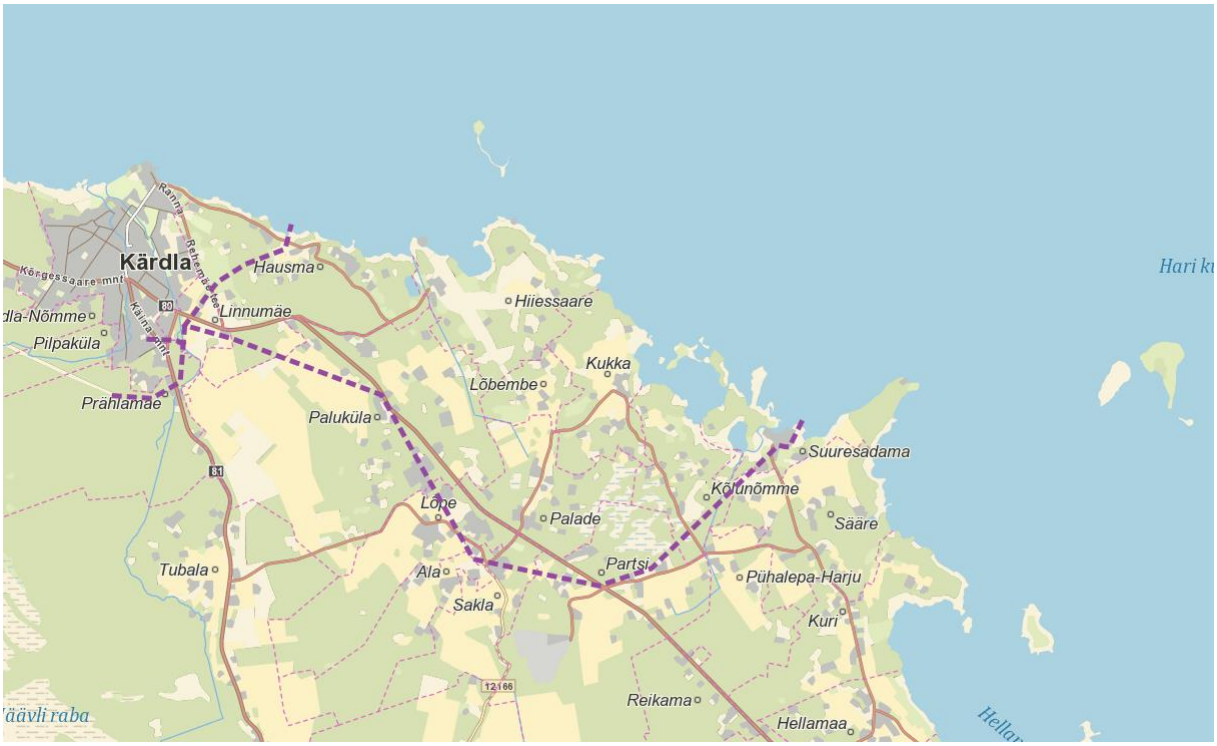

Joonis 3.30. Planeeritud maakaabelliini rajamine saare varustuskindluse tagamiseks- perspektiivne maakaabelliini koridor (väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu).

Käesoleva KSH raames analüüsiti mõlema trassikoridori sobivust. Idapoolne, pikem trassikoridor läbib hulgaliselt III ja II kaitsekategooria liikide kasvu- ja leiukohti, mil vasakpoolne, lühem, trassikoridor läbib valdavalt III kaitsekategooria liikide leiukohti ning ühe II kaitsekategooriasse kuuluva taimeliigi kasvukohta. **Ebasoodsate mõjude kaasnemise vältimiseks tuleks kaitsealuste taimeliikide kasvukohtades elektrikaabelliini rajamisel kasutada maakaablit**. Vältides maakaabli paigaldamisel lahtiste kaeviku kasutamist ehk paigaldades maakaabli kinnisel meetodil ei ole ebasoodsa mõju esinemist ette näha. Maakaablisse viimisel ei ole kavandatava tegevusega ette näha pöördumatuid mõjusid ning säilivad kasvukohad. Siiski tuleb **maakaabli paigaldamise projekteerimise käigus viia kavandatavas asukohas läbi liigiinventuur selgitamaks välja maakaabli koridori jäävate II ja III kaitsekategooria isendite esinemine, et planeerida kinnisel meetodil töö taimeliikide kasvukohti võimalikult vähe häirivalt. Nimetatud leevendava meetmega arvestamisel ei ole ebasoodsa mõju esinemist liikide soodsa seisundi säilimisele ette näha.**

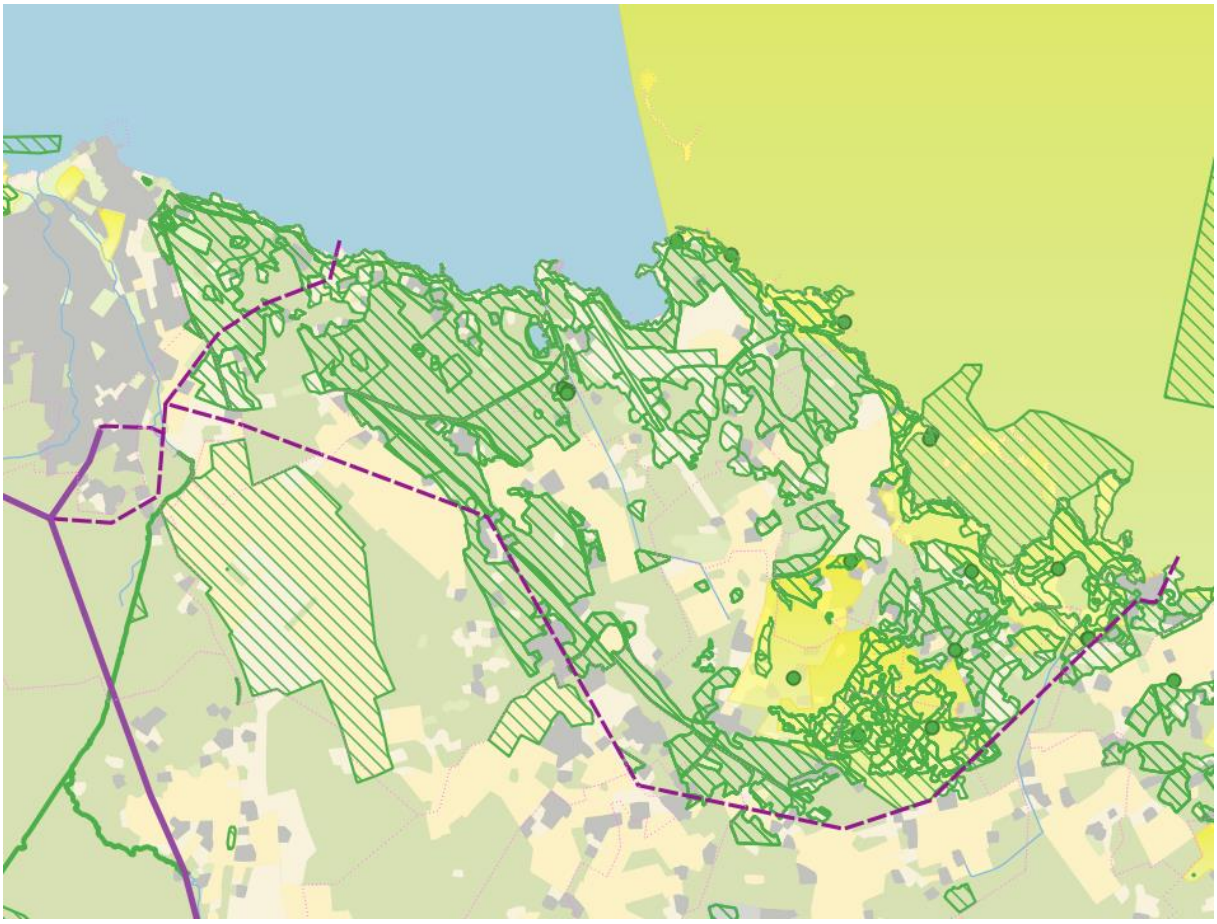

Joonis 3.31. Planeeritud elektrivõrgu ühendus mandriga 110 kV merepiirini – kaks alternatiivi. Looduskaitselised objektid tähistatud rohelisega; hoiu- ja kaitsealad tähistatud kollasega; käsitletav trassikoridor märgitud lilla katkendjoonega (väljavõte: Üldplaneeringu eelnõu; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 04.08.2021).

3.2.5.4.4 Elektrivõrk – ringtoide, ühendus perspektiivse meretuulepargiga

Hiiumaa rannikumerre kavandati Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringuga (2016) kavandatud meretuulepark, misjärel Hiiumaa vald ja tuuleenergia tootja Nelja Energia AS (nüüdne Enefit Green AS - ostis Nelja Energia AS 2018. aastal) allkirjastasid 31. juulil 2017 koostöölepingu Eesti esimese meretuulepargi rajamiseks. Mereala maakonnaplaneeringus määratud tuuleenergia tootmise alad on aga tühistatud riigikohtu 08.08.2018 otsusega kohtuasjas nr 3-16-1472. Üleriigilises planeeringus Eesti 2030+ ning Hiiumaa maakonnaplaneeringus on kajastatud Hiiumaa elektrivõrgu sidumine otse mandriga. Täiendav ühendus mandriga on aga vajalik pikemas perspektiivis Hiiumaa varustuskindluse tõstmiseks ning tööstuse ja lokaalsete taastuvenergia lahenduste arenguks. Viimases kajastatud lahendus tugines aga suuresti eeldusel, et ringtoide rajatakse koos meretuuleparkide arendamisega (mille alad on käesoleval hetkel kehtetud), mis nõuaks ühenduse loomist mandri elektrivõrguga. Kuivõrd mereala planeering on tuulealade osas tühistatud, ei ole üldplaneeringu lahenduses (sh KSH mõjuhindamises) arvestatud meretuuleparkide arendamisest tulenevate võimalike võimsuste mandrile juhtimise vajadusega. Küll aga on üldplaneeringus kajastatud meretuuleparkide üks võimalikest ühendusvariantidest (Hiiu maakonnaplaneeringu kohane), mis kulgeb läbi Hiiumaa. Selleks vajalik 150 kV ja/või 330 kV nimipingega maakaabel kulgeks võimalusel kasutades olemasolevat 10 kV nimipingega liini trassikoridori - mööda Tahkuna poolsaart Kärdlani ja sealt edasi

ida suunas. Kokku on maakonnaplaneeringusse kantud kolm võimalikku maismaaühenduse (elektriliinide) asukohta, seejuures paiknevad kõik Tahkuna poolsaarel, neist kaks Tahkuna külas ning üks Lehtma külas.

Maakonnaplaneeringuga kavandatud ühendus saarega ei kattu ühegi siseriikliku looduskaitsealaga ega ka rahvusvahelise Natura 2000 võrgustiku alaga. Küll aga kulgeks ühendus üle II kaitsekategooria liigi kirhjuhahki (*Polysticta stelleri*) leiukoha, mis ümbritseb kogu Tahkuna poolsaart. Kuivõrd kaabel liiguks merepõhjast, ei oma kaabli asukoht linnuliigi elutegevusele ebasoodsat mõju, küll aga võib mõjutada linnuliigi toitumisalasid (nt mõjutatakse toiduks oleva kalaliigi elutegevust). Kirjuhahk käib läänemere rannikul talvitumas, mil ehitustöid üldjuhul ei teostata.

Maismaal, kus merekaabel ühendatakse elektrivõrku, kattuks elektrivõrk mitmete II ja III kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide kasvukohaga nt rand-orashein (*Elymus farctus*), rand-seahernes (*Lathyrus japonicus subsp.maritimus),* harilik ungrukold *(Huperzia selago).* Samuti kattuks elektrivõrk kaugemal maismaal Malvaste, Risti ja Kodeste külade piirkonnas erinevate vääriselupaikadega.

Meretuulepargi ja elektriliinidega ühendamise planeerimisel tuleb läbi viia liigi inventuur selgitamaks välja liikide paiknemine ning vajadusel seada leevendavad meetmed – projekteerida elektrivõrk selliselt, et kaitsealustele liikidele negatiivseid mõjusid ei avaldata või viia läbi kaitsealuste liikide ümberasustamine; ehitustööde teostamine väljapool rändeliigi pesitsusaega vms vajalikud meetmed.

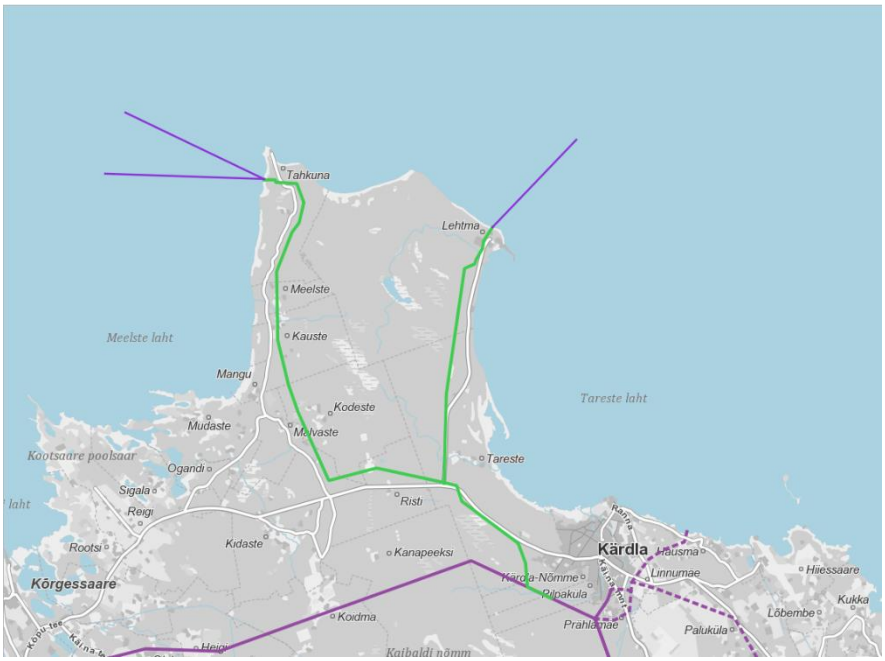

Joonis 3.32. Perspektiivsete elektriliinide orienteeruv paiknemine Tahkuna poolsaarel (meretuulepargi ühendus maismaaga märgitud erk lillaga).

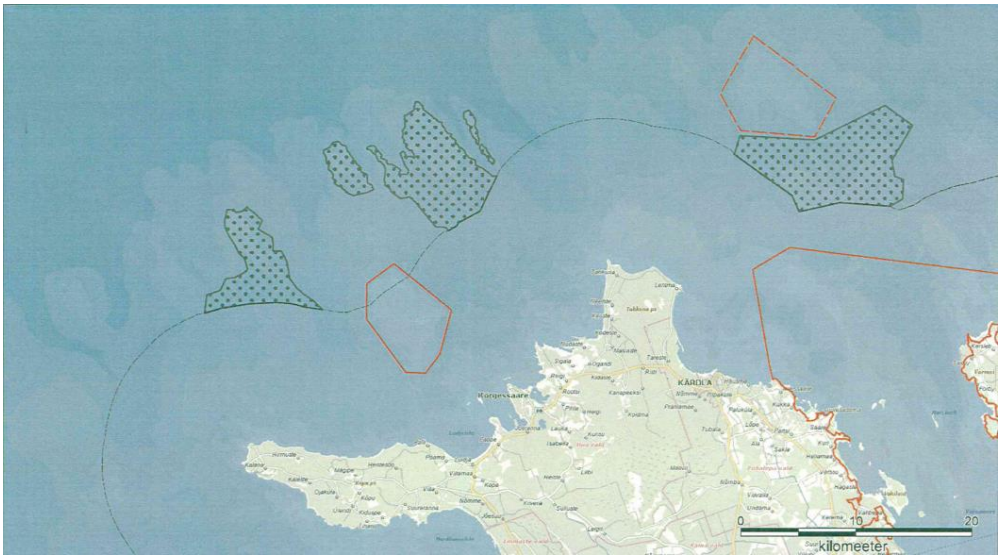

Joonis 3.33. Meretuulepargi võimalik asukoht tähistatud rohelise täpitusega, seejuures tuuleenergia tootmise alad tühistatud riigikohtu 08.08.2018 otsusega kohtuasjas nr 3-16-1472. Oranži piirjoonega tähistatud kaitsealad. Väljavõte koostöölepingu lisast.

3.2.6 Natura asjakohane hindamine

3.2.6.1 Natura 2000 alad

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mis koosneb loodusaladest ja linnualadest, mille eesmärgiks on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade, taimede ja elupaikade ning kasvukohtade kaitse. Lisaks siseriiklikult kaitstavatele loodusobjektidele on Hiiumaa vallas ka rahvusvahelise kaitsealade võrgustiku Natura 2000 alasid. Hiiumaa valla haldusterritooriumile jääb osaliselt või täielikult 17 rahvusvahelise tähtsusega ala – kolm Natura linnuala ning 24 Natura loodusala (vt Tabel 3.5).

Tabel 3.5. Natura 2000 võrgustiku alad Hiiumaa valla haldusterritooriumil (Keskkonnaregister, seisuga 23.02.2023).

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
RAH0000675	Hüti loodusala	Natura (loodusala)	31,2
RAH0000499	Jausa loodusala	Natura (loodusala)	39,4
RAH0000490	Kukka-Luhastu loodusala	Natura (loodusala)	256,1
RAH0000489	Kuri-Hellamaa loodusala	Natura (loodusala)	57,1
RAH0000493	Kõpu loodusala	Natura (loodusala)	3654,2
RAH0000008	Kõrgessaare-Mudaste loodusala	Natura (loodusala)	2900,1
RAH0000482	Leigri loodusala	Natura (loodusala)	461,1
RAH0000481	Luidja loodusala	Natura (loodusala)	67,9
RAH0000576	Paope loo loodusala	Natura (loodusala)	158,7
RAH0000484	Paope loodusala	Natura (loodusala)	2243,2
RAH0000492	Pihla-Kaibaldi loodusala	Natura (loodusala)	3780
RAH0000485	Pihla-Kurisu loodusala	Natura (loodusala)	276,9
RAH0000646	Põdrapao loodusala	Natura (loodusala)	2,5
RAH0000500	Pühalepa loodusala	Natura (loodusala)	44

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
RAH0000574	Sepaste loodusala	Natura (loodusala)	36,7
RAH0000498	Tahkuna loodusala	Natura (loodusala)	1878,7
RAH0000579	Tareste loodusala	Natura (loodusala)	454,9
RAH0000591	Tihu loodusala	Natura (loodusala)	1422,3
RAH0000483	Tilga loodusala	Natura (loodusala)	101,9
RAH0000487	Undama soo loodusala	Natura (loodusala)	81,9
RAH0000486	Vanamõisa loodusala	Natura (loodusala)	1540
RAH0000491	Viilupi loodusala	Natura (loodusala)	30,6
RAH0000488	Vilivalla loodusala	Natura (loodusala)	15,7
RAH0000605	Väinamere loodusala	Natura (loodusala)	253958,9
RAH0000109	Kõrgessaare-Mudaste linnuala	Natura (linnuala)	5126,9
RAH0000098	Vanamõisa linnuala	Natura (linnuala)	1540
RAH0000133	Väinamere linnuala	Natura (linnuala)	273217

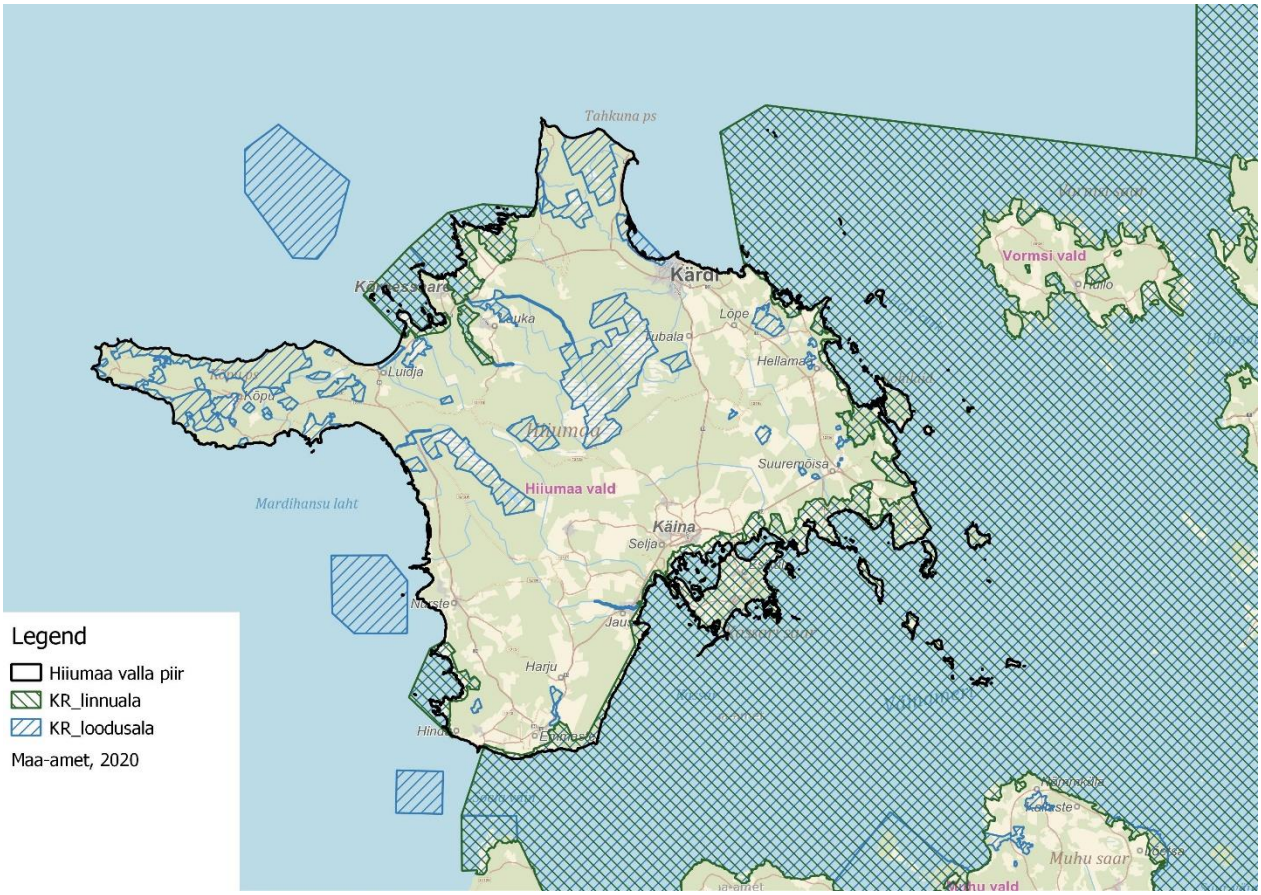

Joonis 3.34. Natura 2000 võrgustiku alade paiknemine Hiiumaa valla haldusterritooriumil (Maa-amet, 2020; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem - Keskkonnaregister): Keskkonnaagentuur), seisuga 10.08.2020).

Järgnevalt on esitatud info kaitstavate looduskaitseliste objektide (elupaigatüübi, liigid) kohta kogu Natura 2000 ala lõikes (sh planeeringu alast välja jäävatel alade osas) (Keskkonnaagentuur, 2020).

- **Kõrgessaare-Mudaste linnuala (RAH0000109; EE0040130)**

Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), sõtkas (*Bucephala clangula*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), lauk (*Fulica atra*), kalakajakas (*Larus canus*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), hahk (*Somateria mollissima*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

Kõrgessaare-Mudaste linnuala territooriumil on üldplaneeringuga tehtud kaks ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekut:

- Kõrgessaare sadam ja selle lähiala jääb osaliselt linnualale. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus olemasoleva sadama-ala mitmekülgseks arenguks. Kaitse-eesmärkides nimetatud linnuliike EKV vähendamise alal ei paikne. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et ebasoodne mõju Natura linnualale puudub;
- Mudaste küla lautrikoha määramine. Kaitse-eesmärkides esitatud liikide elupaiku EKV vähendamise alal ei paikne. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et ebasoodne mõju Natura linnualale puudub.

Lisaks määratletud neli lautrikohta loodusalal (Kõrgessaare, Reigi ja Mangu külades), mille puhul on tegemist olemasolevate, kalastajate poolt kasutuses olevate paatide veeskamiskohtadega, millele on tagatud hea ligipääs, mistõttu esitatakse kohad üldplaneeringu kaardimaterjalil. Kuna tegemist ei ole uute kavandatavate tegevustega, ei ole tegemist ka ebasoodsa mõju avaldumisega linnualale.

Üldplaneeringuga on kavandatud osaliselt üle linnuala kulgema kergliiklustee Kõrgessaare alevik-Luidja küla. Kergliiklustee kattub elupaigatüüpidega 6510, 1630*, 6410.

- **Vanamõisa linnuala (RAH0000098; EE0040113)**

Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on piilpart (*Anas crecca*), hallhani e roohani (*Anser anser*), kivirullija (*Arenaria interpres*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) ja punajalg-tilder (*Tringa totanus*).

Tohvri külla on üldplaneeringuga määratletud supelranna maa-ala. Viimane jääb Vanamõisa linnualale. Ala ei kattu linnuala kaitse-eesmärkides esitatud liikide elupaikadega, mistõttu ei ole kavandatava tegevusega ette näha ebasoodsa mõju kaasnemist Natura linnualale.

Lisaks kattub linnuala osaliselt ka planeeritava kergliiklusteega Sõru sadam-Tohvri supluskoht. Tee ei kattu linnuala kaitse-eesmärkides esitatud liikide elupaikadega, mistõttu ei ole kavandatava tegevusega ette näha ebasoodsa mõju kaasnemist Natura linnualale.

- **Väinamere linnuala (RAH0000133; EE0040001)**

Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), luitsnokk-part (*Anas clypeata*), piilpart (*Anas crecca*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rägapart (*Anas querquedula*), rääkspart (*Anas strepera*), suur-laukhani (*Anser albifrons*), hallhani e roohani (Anser anser), väike-laukhani (Anser erythropus), rabahani (*Anser fabalis*), hallhaigur (*Ardea cinerea*), kivirullija (*Arenaria interpres*), sooräts (*Asio flammeus*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*), merivart (*Aythya marila*), hüüp (*Botaurus stellaris*), mustlagle (*Branta bernicla*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), kassikakk (*Bubo bubo*), sõtkas (*Bucephala clangula*),

niidurisla e rüdi e niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), suurrüdi e rüdi e suurrisla (*Calidris canutus*), väiketüll (*Charadrius dubius*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), mustviires (*Chlidonias niger*), valge-toonekurg (*Ciconia ciconia*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (Circus cyaneus), aul (Clangula hyemalis), rukkirääk (Crex crex), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), kühmnokk-luik (*Cygnus olor*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana*), lauk (*Fulica atra*), rohunepp (*Gallinago media*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), merikotkas (Haliaeetus albicilla), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), kalakajakas (*Larus canus*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), plütt (*Limicola falcinellus*), vöötsaba-vigle (*Limosa lapponica*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), väikekoskel (*Mergus albellus*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), kormoran e karbas (*Phalacrocorax carbo*), tutkas (*Philomachus pugnax*), hallpea-rähn e hallrähn (*Picus canus)*, plüü (*Pluvialis squatarola*), tuttpütt (*Podiceps cristatus*), väikehuik (*Porzana parva*), täpikhuik (*Porzana porzana*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), hahk (*Somateria mollissima*), väiketiir (*Sterna albifrons*), räusktiir e räusk (*Sterna caspia*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), teder (*Tetrao tetrix*), tumetilder (Tringa erythropus), mudatilder (*Tringa glareola*), heletilder (*Tringa nebularia*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

Elektrivõrk - rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid

ÜP-ga nähakse ette 35 kV elektritrassi asendamine 110 kV elektritrassiga (vt Joonis 3.28). Elektriliin kattub mitmete linnuala kaitse-eesmärkides esitatud liikide elupaikadega. Arvestades, et tegemist on olemasoleva elektriliini uuendamisega kõrgema pingega liinide vastu, jääb trassikoridor samaks, kuid paigaldatavate elektrimastide kõrgus muutub (kasvab ca 10 m), elektriliini kaitsevöönd on reguleeritud Majandus- ja taristuministri määrusega nr 73 „*Ehitise kaitsevööndi ulatus, kaitsevööndis tegutsemise kord ja kaitsevööndi tähistusele esitatavad nõuded*“ ning 110 kV puhul on sama mis 35 kV puhul – 25 meetrit. Ptk 3.2.6.3 on esitatud olulisemad teemad, millele elektriliini rekonstrueerimisel tähelepanu pöörata.

Elektrivõrk - varustuskindlus, ühendus mandriga

Kattub osaliselt Väinamere linnualaga, kuid ei paikne ühegi selle kaitse-eesmärgiks oleva liigi leiukohal. Lähim kaitse-eesmärgiks olev liik põldtsiitsitaja, paikneb ca 45 m kaugusel alternatiiv 2-st.

Multifunktsionaalsete sadama-alade arendamiseks tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud.

Väinamere linnualaga kattub täielikult või osaliselt suur osa olemasolevatest sadama-aladest Hiiumaa vallas. Hiiumaa valla oluliseks arengusuunaks on olemasolevate sadamate arendamine multifunktsionaalseteks, mistõttu on koostava üldplaneeringu raames määratletud olemasolevatel sadamaalade juures ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekuga alad, milledest :

- Heltermaa sadam (kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Lesta sadam (kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Vahtrepa sadama-ala (kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Orjaku sadma-ala (kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);

- Kassari sadama-ala (kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Salinõmme sadama-ala (kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Sarve sadama-ala (kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Suuresadam (põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana*));
- Hiiesaare sadama-ala (kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Tärkma sadam (kaitse-eesmärgiks olevate I kaitsekategooriasse kuuluva niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), II kaitsekategooriasse kuuluva väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) ning III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide punajalg-tilderi (*Tringa totanus*) ja liivatülli (*Charadrius hiaticula*) leiukohad);

Lisaks kattuvad Väinamere linnualaga:

- Avalikud juurdepääsuteed kallasrajale (Nasva külas; Hiiesaare külas - kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Puhketaristu (Hiiesaare külas; Suuresadama külas - kaitse-eesmärkides nimetatud liikide elupaikadega kattuvused puuduvad);
- Puhketaristu Kassari külas (osaline kattumine vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) elupaigaga);
- Hellamaa ja Värssu külla kavandatud EKV vähendamise alad (läänepoolsed osad kattuvad väikeluikge (Cygnus columbianus bewickii) leiukohaga);
- Orjaku küla Ellamäe DP-ga kavandatud hoonestus (elupaigal 5130; merikotkas (Haliaeetus albicilla)).

- **Hüti loodusala (RAH0000675; EE0040136)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

Üldplaneeringuga ei kavandata tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Jausa loodusala (RAH0000499; EE0040134)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**).

Elektrivõrk - Elektrivõrk – rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid

Rekonstrueeritav elektriliin kulgeb kaitse-eesmärgiks oleva euroopa naaritsa (*Mustela lutreola)* elupaiga lähialalt.

Kergliiklustee

Planeeritav kergliiklustee kulgeb üle kaitse-eesmärgiks oleva euroopa naaritsa (*Mustela lutreola)* elupaiga.

- **Kukka-Luhastu loodusala (RAH0000490; EE0040128)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*).

Piirneb mandriühenduse rajamiseks planeeritava elektrivõrgu ühe alternatiiviga.

- **Kuri-Hellamaa loodusala (RAH0000489; EE0040126)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530) ning puiskarjamaad (9070).

Üldplaneeringuga ei kavandata tegevusi loodusala piires ega selle vahetuläheduses.

- **Kõpu loodusala (RAH0000493; EE0040135)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (liikuvad rannikuluited - 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*), soohiilakas (*Liparis loeselii*) ja kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*).

Neli ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekut kattuvad loodusalaga:

- Kalana küla, olemasoleva puhkeala arendamine, võimaldades parkimisplatsi jms. Ala paikneb loodusala territooriumil, kuid ei kattu ühegi kaitse-eesmärgiks oleva objektiga. Seega ei ole ette näha puhkeala arendamisega kaasneda võivaid ebasoodsaid mõjusid.
- Hirmuste küla, olemasoleva puhkeala arendamine ning lautrikoha määramine. Ala kasutatakse kalastajate poolt paatide veeskamiseks, sisuliselt tegemist olemasoleva tegevuse näitamisega. Kattub kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega valged luited (liikuvad rannaluited - 2120), metsastunud luited (2180), vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*);
- Kaleste küla puhkeala arendamine (sh supelranna maa-ala määratlemine). Kattub loodusala kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüüpidega valged luited (liikuvad rannikuluited) (2120) ja metsastunud luited (2180). Alal paikneb üks olemasolev puhkerajatis, millele kohalik omavalitsus näeb perspektiivi arenguks;
- Mägipe külas Mägipe puhkekoha arendamine. Ala läbib RMK matkatee (määratud alale ka avalik juurdepääsutee kallasrajale), alal ei ole olemasolevaid puhkerajatisi. Ala lähistel on

varasemalt vähendatud ala, kus on RMK hallatav Mägipe telkimiskoht. Ehituskeeluvööndi laiendamise eesmärgiks on ala arendamine ning alale telkimiskoha teenindamiseks vajalike rajatiste püstitamine (nt välikäimla). Ala kattub loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega vanad loodusmetsad (9010*) ja metsastunud luited (2180).

- **Kõrgessaare-Mudaste loodusala (RAH0000008; EE0040122)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), kadastikud (5130), lood (alvarid - *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), liigirikkad madalsood (7230) ja puiskarjamaad (9070). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja saarmas (*Lutra lutra*).

Kaks ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekut:

- Kõrgessaare sadam ja selle lähiala. EKV vähendamise eesmärgiks on luua võimalus olemasoleva sadama-ala mitmekülgseks arenguks. Kaitse-eesmärkides esitatud elupaigatüüpe ja nimetatud liike EKV vähendamise alal ei paikne. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et ebasoodne mõju Natura loodusalale puudub;
- Mudaste küla lautrikoha määramine. Kaitse-eesmärkides esitatud elupaigatüüpe vähendamise alal ei paikne. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et ebasoodne mõju Natura loodusalale puudub.

Lisaks määratletud neli lautrikohta loodusalal (Kõrgessaare, Reigi ja Mangu külades), mille puhul on tegemist olemasolevate, kalastajate poolt kasutuses olevate paatide veeskamiskohtadega, millele on tagatud hea ligipääs, mistõttu esitatakse kohad üldplaneeringu kaardimaterjalil. Kuna tegemist ei ole uue kavandatava tegevusega, ei ole tegemist ka ebasoodsa mõju avaldumisega loodusalale.

Üldplaneeringuga on kavandatud osaliselt üle loodusala kulgema kergliiklustee Kõrgessaare alevik-Luidja küla. Kergliiklustee kattub elupaigatüüpidega 6510, 1630*, 6410.

- **Leigri loodusala (RAH0000482; EE0040119)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rabad (*7110), nokkheinakooslused (7150), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Luidja loodusala (RAH0000481; EE0040118)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on püsitaimestuga liivarannad (1640), valged luited (liikuvad rannikuluited - 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), jõed ja ojad (3260) ning rohunditerikkad kuusikud (9050)metsastunud luited (2180) ning jõed ja ojad (3260).

Üldplaneeringuga määratletud neli ehituskeeluvööndi vähendamise ala:

- Paope küla. Avaliku puhkeala võimaldamine. EKV vähendamise ala kattub vähesel määral vähendatava ala lõunaosas kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega valged luited

(liikuvad rannikuluited) (2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited (2130*) ja metsastunud luited (2180).

- Kolm RMK matkatee jaoks purde rajamiseks määratud ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekut üle jõed ja ojad (3260) elupaiga ning kattuvad elupaikadega 2120 ja 2130* või 2180. Arvestades, et tegemist on olemasoleva Hiiumaa matkateega ja purrete väga väikest ehitusmahtu, siis mõju puudub.

Kergliiklustee Kõrgessaare alevik – Luidja küla, läbib loodusala serva ja kattub Luidja loodusalaga ning selle kaitse-eesmärgiks olevate II seisundiklassis oleva 2180 elupaigatüübiga, III seisundiklassis oleva 9050 elupaigatüübiga ning II seisundiklassis oleva 3260 elupaigatüübiga. Kuivõrd üldplaneering ei määra kummal pool teed kergliiklustee tulevikus rajatakse, **on otstarbekas viia kergliiklustee lõuna poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed. Sellisel juhul kattumist Luidja loodusalaga ei ole ning mõju puudub.**

- **Paope loo loodusala (RAH0000576; EE0040121)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ning puiskarjamaad (9070).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses. Kui Risti küla - Pihla küla kergliiklustee viia lõuna poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed (vt alljärgnevalt Paope loodusala kirjeldust) kaasneb Paope loo loodusala põhjatipuga ~30 m ulatuses kattumine, kuid ühegi kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüübiga kattumist ei ole ning ebasoodne mõju puudub.

- **Paope loodusala (RAH0000484; EE0040112)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), jõed ja ojad (3260), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), lood (alvarid - *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230) ja vanad loodusmetsad (*9010). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**);

Kavandatud Risti küla - Pihla küla kergliiklustee kulgeb üle Paope loodusala serva, kuid ei kattu selle kaitse-eesmärkides esitatud elupaikade või liikide leiukohtadega. Kuivõrd üldplaneering ei määra kummal pool teed kergliiklustee tulevikus rajatakse, **on otstarbekas viia kergliiklustee lõuna poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed. Sellisel juhul kattumist Paope loodusalaga ei ole ning mõju puudub.**

- **Pihla-Kaibaldi loodusala (RAH0000492; EE0040116)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), liivikud (2330), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*) ja saarmas (*Lutra lutra*).

Elektrivõrk - rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid
Rekonstrueeritav elektriliin kulgeb loodusala kõrvalt ning elupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) lähialal (ca 20 m). Arvestades, et tegemist on olemasoleva 35 kV elektriliini rekonstrueerimisega 110 kV-seks liiniks selle senises trassikoridoris, siis loodusalale ebasoodsad mõjud puuduvad.

- **Pihla-Kurisu loodusala (RAH0000485; EE0040123)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210) liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), vanad laialehised metsad (*9020), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**) ja saarmas (*Lursa lutra*).

Elektrivõrk - rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid
Rekonstrueeritav elektriliin ei ristu ühegi kaitse-eesmärgiks oleva objektiga. Lähim kaitse-eesmärgiks olev elupaigatüüp jääb ca 10 m kaugusele. Arvestades, et tegemist on olemasoleva 35 kV elektriliini rekonstrueerimisega 110 kV-seks liiniks selle senises trassikoridoris, siis loodusalale ebasoodsad mõjud puuduvad.

- **Põdrapao loodusala (RAH0000646; EE0040111)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstav elupaigatüüp vanad loodusmetsad (*9010). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Pühalepa loodusala (RAH0000500; EE0040127)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), vanad loodusmetsad (*9010), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Sepaste loodusala (RAH0000574; EE0040117)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Tahkuna loodusala (RAH0000498; EE0040133)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*).

ÜP-ga on kavandatud Lehtma külas Tahkuna puhkekoha ja lautrikoha rajamine loodusala territooriumile. Kavandatav tegevus kattub kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega vanad loodusmetsad (9010*), metsastunud luited (2180) ja vähesel määral elupaigaga hallid luited (kinnistunud rannikuluited - 2130*).

- **Tareste loodusala (RAH0000579; EE0040124)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), vanad loodusmetsad (*9010) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

Vaatetorni rajamine Tareste külla, Tareste loodusalale. Planeeritav tegevus kattub loodusala kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga metsastunud luited (2180). Puhkekoha ala ei kattu loodusalaga.

- **Tihu loodusala (RAH0000591; EE0040120)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), rabad (*7110), siirde ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), lubjarikkad madalsood läänemõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**), saarmas (*Lutra lutra*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*) ja tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Tilga loodusala (RAH0000483; EE0040114)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: lood (alvarid – *6280), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodusmetsad (*9010) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).

Planeeritud kergliiklustee Käina alevik - Emmaste küla kulgeb üle Tilga loodusala, seejuures piirneb või kattub esmatähtsa elupaigatüüpiga 9010* (III seisundiklass).

- **Undama soo loodusala (RAH0000487; EE0040115)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad madalsood (7230) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Vanamõisa loodusala (RAH0000486; EE0040113)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), püsitaimestuga kivirannad (1220), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), kadastikud (5130) ning vanad loodusmetsad (*9010).

Tohvri külla on üldplaneeringuga määratletud supelranna maa-ala. Viimane jääb mh ka Vanamõisa loodusalale ning selle kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile püsitaimestuga liivarannad (1640).

Loodusala kattub planeeritud kergliiklusteega Sõru sadam-Tohvri supluskoht. Kergliiklustee kattub kaitse-eesmärkides esitatud elupaigatüüpidega rannaniidud (*1630) ning püsitaimestuga kivirannad (1220).

- **Viilupi loodusala (RAH0000491; EE0040131)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: kuivad nõmmed (4030), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430) ja puiskarjamaad (9070).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Vilivalla loodusala (RAH0000488; EE0040125)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid: puisniidud (*6530) ja puiskarjamaad (9070).

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi tegevusi loodusala piires ega selle vahetusläheduses.

- **Väinamere loodusala (RAH0000605; EE0040002)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on veealused liivamadalad (1110), jõgede lehtersuudmed (1130), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), soolakulised muda- ja liivarannad (1310), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rabad (*7110), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), lubjakivipaljandid (8210), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad - *9180), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0) ning lammi-lodumetsad (*91E0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on hallhüljes (*Halichoerus grypus*), saarmas (*Lutra lutra*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), viigerhüljes (*Phoca hispida bottnica*), harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*), emaputk (*Angelica palustris*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), nõmmnelk (*Dianthus arenarius subsp. arenarius*), roheline kaksikhammas (*Dicranum viride*), könt-tanukas (*Encalypta mutica*), soohiilakas (*Liparis loeselii*), madal unilook (*Sisymbrium supinum*), püst-linalehik (*Thesium ebracteatum*), jäik keerdsammal (*Tortella rigens*), teelehe-mosaiikliblikas (*Euphydryas aurinia*), suur-mosaiikliblikas (*Hypodryas maturna*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*), väike pisitigu (*Vertigo genesii*) ja luha-pisitigu (*Vertigo geyeri*).

Elektrivõrk - rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid
Kattub mitmete kaitse-eesmärkides esitatud elupaigatüüpide ning liikidega. Arvestades, et tegemist on olemasoleva 35 kV elektriliini uuendamisega 110 kV liinide vastu, jääb trassikoridor samaks, kuid paigaldatavate elektrimastide kõrgus muutub (kasvab ca 10 m), elektriliini kaitsevöönd on reguleeritud Majandus- ja taristuministri määrusega nr 73 „*Ehitise kaitsevööndi ulatus, kaitsevööndis tegutsemise kord ja kaitsevööndi tähistusele esitatavad nõuded*“ ning 110 kV puhul on sama mis 35 kV puhul – 25 meetrit. Ptk 3.2.6.3 on esitatud olulisemad küsimused, millele elektriliini rekonstrueerimisel tähelepanu pöörata.

Elektrivõrk - varustuskindlus, ühendus mandriga
Kattub osaliselt Väinamere loodusalaga, kuid ei paikne ühegi selle kaitse-eesmärgiks oleva liigi leiukohal. Lähim kaitse-eesmärgiks olev liik põldtsiitsitaja, paikneb ca 45 m kaugusel alternatiiv 2-st.

Alternatiiv 2 kattub Suuresadama külas osaliselt elupaigatüübiga puisniidud (6530*), EELIS-e andmetel on elupaigatüübi esinduslikkus väheoluline (D- esinduslikkus).

Multifunktsionaalsete sadama-alade arendamiseks tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud.
Väinamere loodusaga kattub täielikult või osaliselt suur osa olemasolevatest sadama-aladest Hiiumaa vallas. Hiiumaa valla oluliseks arengusuunaks on olemasolevate sadamate arendamine multifunktsionaalseteks, mistõttu on koostava üldplaneeringu raames määratletud ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekuga sadama-alad, milledest Väinamere loodusalale jäävad:

- Heltermaa sadam (kaitse-eesmärkidega kattuvused puuduvad);
- Vahtrepa sadama-ala (rannaniidud (1630*) ja puiskarjamaad (9070);
- Lesta sadam (emaputk (*Angelica palustris)*);
- Orjaku sadam (elupaigatüüpidel 1630*, 5130);
- Kassari (elupaigatüüpidel 1630*, 5130);
- Salinõmme (elupaigatüübil 1630*);
- Sarve sadam (elupaigatüüpidel 1220, 1630*, 6280* ja piirneb viigerhülge (*Phoca hispida bottnica*) elupaigaga);
- Suuresadam (elupaigatüübil 1630* ja põldtsiitsitaja);
- Hiiesaare sadama-ala (elupaigatüübil 1630*);
- Tärkma sadam (kaitse-eesmärgiks oleval 1630* elupaigatüübil).

Lisaks kattuvad Väinamere loodusalaga:

- Avalikud juurdepääsuteed kallasrajale juurdepääsuteed (Nasva külas; Hiiesaare küla – 1630*);
- Puhketaristu Hiiesaare küla - püsitaimestuga kivirannad (1220), lood (6280*);
- Puhketaristu Suuresadama küla (elupaigatüübil 5130, 1220);
- Puhketaristu Kassari küla (osaliselt elupaigatüübil 6280*);
- Ehituskeeluvööndid väljakujunenud hoonestusega aladel:
  - Salinõmme küla - 6210; 6510; 6270*; 6280*; 5130; 9070);
- Ehituskeeluvööndid kehtestatud DP-ga aladel:
  - Kassari küla – 1630*; 5130; 9020*; 9070; 9080*; Kukka küla – 1630*;
  - Vahtrepa külla Leemendi ja Väike-Leemendi DP ja lautrikoha määramine (EKV vähendamise ala) (elupaigatüüpidel 1110; 1630*; 9070*);

- Nasva küla Käära DP-ga kavandatud hoonestusala ning juurdepääsutee (elupaigatüübil 9010*);
- Orjaku küla Ellamäe DP-ga kavandatud hoonestus (elupaigal 5130; merikotkas (*Haliaeetus albicilla*));
- Luguse külas kehtestatud DP alal EKV vähendamine (osaliselt elupaigatüübil 9080*);
- Orjaku külas paikneva Lageda DP alal EKV vähendamine (kaitse-eesmärkidega kattumised puuduvad);
- Suuresadama külas paikneval Hopi DP alal EKV vähendamine (kaitse-eesmärkidega kattumised puuduvad);
- Suuresadama külas paikneva Merekivi kinnistu DP alal EKV vähendamise ettepanek (elupaigatüüpidel 1630*; 9010);
- Sääre külas kehtiva Pähklimetsa DP EKV vähendamine (elupaigatüüp 9070).

3.2.6.2 Üldplaneeringu seos Natura-alade kaitsekorraldusega

Üldplaneeringuga kavandatav ei ole seotud Natura-alade kaitse korraldamisega.

3.2.6.3 Mõju hindamine Natura alade terviklikkusele ja kaitse-eesmärkide saavutamisele

Natura 2000 alade juures on oluline ala terviklikkuse säilitamine. Ala terviklikkuse ehk sidususe all mõistetakse eelkõige ala ökoloogiliste funktsioonide (liigisiseste ja -vaheliste suhete, toiduahela jt funktsioonide) toimimist viisil, mis tagab pikas perspektiivis liigi isendite piisava arvukuse neile sobivates elupaikades ning elupaigatüüpide normaalse suktsessiooni, vastupidamise välistele mõjudele ja jätkuva uuenemise. Loodusliku elupaigatüübi seisund loetakse soodsaks, kui selle looduslik levila ja alad, mida elupaik oma levilapiires hõlmab, on muutumatu suurusega või laienemas ja selle pikaajaliseks püsimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid toimivad ning tõenäoliselt toimivad ka tulevikus ning elupaigale tüüpiliste liikide seisund on soodus.

Ala terviklikkuse olemasolu vaadeldakse kaitse-eesmärkide saavutamise seisukohast. Kaitse-eesmärgid on saavutatud, kui ala terviklikus on säilinud (liigid ja elupaigad on soodsas seisundis).

Järgnevalt hinnatakse ÜP-ga kavandatud tegevustega kaasneda võivat mõju planeeringualale jäävate ja potentsiaalselt mõjutatud Natura 2000 alade lõikes. Koondkokkuvõte on esitatud Tabel 3.6-s.

- **Väinamere linnu- ja loodusala**

Elektrivõrk - rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid
Kattub mitmete kaitse-eesmärkides esitatud elupaigatüüpide ning liikidega. Arvestades, et tegemist on olemasoleva 35 kV elektriliini uuendamisega 110 kV liinide vastu, jääb trassikoridor samaks, kuid paigaldatavate elektrimastide kõrgus muutub (kasvab ca 10 m), elektriliini kaitsevöönd on reguleeritud Majandus- ja taristuministri määrusega nr 73 „*Ehitise kaitsevööndi ulatus, kaitsevööndis tegutsemise kord ja kaitsevööndi tähistusele esitatavad nõuded*“ ning on 110 kV puhul sama, mis 35 kV puhul – 25 meetrit.

Väinamere linnualal kattub rekonstrueeritav elektriliinitrass kolme kaitse-eesmärgiks oleva linnuliigi elupaigaga - merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*). Neist esimene kuulub I kaitsekategooriasse ning ülejäänud kaks liiki III kaitsekategooriasse. Oluline on märkida, et merikotka pesakohas kattub trass ka liigi püsielupaigaga.

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on kaitse tegevuskava kohaselt laiendanud oma pesitsusalasid nii Põhja-Eestisse kui ka sisemaale ning pesitseb kõikjal mererannikul. Eesti suurim pesitsev kotkas on oma arvukuse juures hästi kaitstud ning jõuab eeldatavasti lähikümnenditel LKS §3 mõistes soodsasse seisundisse (Merikotka (Haliaeetus albicilla) kaitse tegevuskava, 2019). Kuigi oma arvukuselt on liik heas seisundis, on pikaealine merikotkas paigatruu, vähese produktiivsusega ning tundlik häirimise suhtes. Suureks ohuteguriks loetakse pliid sisaldava laskemoona kasutamist ning keskkonnamürke. Hukkumine teedel, tuuleparkides ja elektriliinides on hinnatud kaitse tegevuskavas keskmiseks ohuteguriks. Kuigi elektriliinides hukkumine on hinnatud keskmiseks ohuteguriks, on 23% kõigist merikotkaste surmajuhtumitest toimunud just läbi elektriliinide (Merikotka (Haliaeetus albicilla) kaitse tegevuskava, 2019). Eelnevast lähtuvalt **tuleks keskpingeliinid merikotka pesakohas, püsielupaigas ning ca 500 m raadiuses rekonstrueerimisel asendada maakaabelliinidega** (Merikotka (Haliaeetus albicilla) kaitse tegevuskava, 2019)**. Seega Prassi, Tilga ja Harju külade piirkonnas tuleb viia rekonstrueeritav liin maakaablisse ca 3 km pikkuselt. Leevendava meetme kasutusele võtul puudub ebasoodne mõju kaitse-eesmärkidele.**

Liivatüll (*Charadrius hiaticula*) on pesapaigatruu liik, mistõttu võib elupaikade (pesapaikade) hävimist üheks oluliseks ohuteguriks lugeda. Elupaikade hävimine sunnib liigi ümber asuma teistesse, ning seda sageli mitte liigiomastesse piirkondadesse, mis võib aga viia isendite hukkumiseni (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012). Pessa muneb emaslind mai lõpust juuni keskpaigani 4 valkjashalli mustade täppide ja kriipsudega muna, mida hauvad mõlemad vanalinnud. Pojad kooruvad juuni keskel ning lennuvõimestuvad juulis. Sügisene ränne on aktiivseim augusti lõpust septembri keskpaigani ja lõpeb oktoobris. Kevadel saabuvad esimesed liivatüllid märtsi lõpus, kuid põhjapoolsete asurkondade läbiränne vältab veel kogu aprilli ja maikuu jooksul (https://bio.edu.ee/loomad/Linnud/CHAHIA2.htm). Arvestades, et tegemist on olemasoleva 35 kV elektriliini uuendamisega 110 kV liinide vastu ning trassikoridor jääb samaks, siis elektriliini rekonstrueerimisega elupaigakadu ei kaasne. **Kuna liivatüll on maapinnal pesitsev liik, tuleks uute elektrimastide püstitamisel eelistada juba kasutuses olnud mastide asukohti, millele on aastate jooksul juba mõju avaldunud ning uue masti paigaldamisega negatiivset mõju ei kaasne. Alternatiivina võib elektrimastide paigaldamisel vältida liivatülli leiukohti ning püstitada need väljapoole leiukohti. Elupaiga lähedal tuleb ehitustöid vältida perioodil mai keskpaigast kuni juuli lõpuni, et vältida pesitsusaegset häirimist.**

Punajalg-tilder (*Tringa totanus*) elab lagedatel niisketel aladel, on maapinnal pesitsev liik. Linnu peamisteks ohuteguriteks on elupaikade hävimine ja saastumine, mistõttu tuleb **elektrimastide paigaldamisel vältida punajalg-tilderi leiukohti ning püstitada need väljapoole leiukohti, teise alternatiivina, tuleks uute elektrimastide püstitamisel eelistada juba kasutuses olnud mastide asukohti, millele on aastate jooksul juba mõju avaldunud ning uue masti paigaldamisega negatiivset mõju ei kaasne.** Arvestades, et tegemist on olemasoleva 35 kV elektriliini uuendamisega 110 kV liinide vastu ning trassikoridor jääb samaks, siis elektriliini rekonstrueerimisega elupaigakadu ei kaasne.

Rekonstrueeritav trass kattub Luguse külas III kaitsekategooriasse ja Väinamere loodusala kaitse-eesmärkidesse kuuluva liigi - hink (*Cobitis taenia*) – leiukohaga. Hingi elupaigaks on jõed ning tema peamisteks ohuteguriteks võib lugeda veekogumi seisundi halvenemist ja veekogu taseme muutust. Kuna elektriliine ei paigaldata veekokku, ei ole näha otsest ebasoodsat mõju hingi elupaigale. Küll aga tuleks kaudsete mõjude välistamiseks vältida ehitustegevust ehituskeeluvööndis hingi kudemisajal (kudemine algab harilikult juuni esimesel poolel, kui vee temperatuur on 16-18 ºC ja lõpeb juulis). Sellisel juhul hingile ebasoodne mõju puudub.

Lisaks eelnevale kattub rekonstrueeritava elektriliini trass mitmete kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega (nt 1630*; 6210; 6280*; 9080*; 1310; 6270*; 1150*). **Tuleb vältida liinimastide paigaldamist elupaigatüüpide piires. Kui mastide vahekaugust ei ole võimalik tagada elupaigatüüpi kahjustamata, tuleb elupaikade piires elektriliinid paigaldada maakaabelliinina. Elektri maakaabelliini rajamisel elupaigatüüpide piires puuduvad negatiivsed mõjud, kui vältida maakaabli paigaldamisel lahtiste kaeviku kasutamist ehk paigaldades maakaabel kinnisel meetodil.** Seetõttu ei ole kaabli maakaablisse viimisel ette näha pöördumatuid mõjusid ning elupaigad säilivad Eelnevat arvesse võttes leevendavaid meetmeid rakendades ebasoodsad mõjud elupaigatüüpidele puuduvad.

Kuigi kokkupuutepunkte kaitsealuste taimeliikidega on mitmeid, ei kattu rekonstrueeritav trass Väinamere loodusala kaitse-eesmärgiks seatud taimeliikide kasvukohtadega.

Elektriliini rekonstrueerimise projekti käigus on vajalik läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel. Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale elektritrassi rekonstrueerimisel ette näha.

Elektrivõrk - varustuskindlus, ühendus mandriga

Kattub osaliselt Väinamere linnu- ja loodusalaga, kuid ei paikne ühegi selle kaitse-eesmärgiks oleva liigi leiukohal. Lähim kaitse-eesmärkideks olev liik, põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana)*, paikneb ca 45 m kaugusel alternatiiv 2-st. Põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana*) suureks kuni kriitiliseks ohuteguriks on inimtekkeline elupaikade hävimine ja degradeerumine. Liigi kaitse tegevuskava kohaselt on põldtsiitsitajale vaja kõrgemaid markeerimiskohti ning pesa rajamiseks kõrgema loodusliku, samas hõredama taimestikuga alasid, mistõttu on neile ebasobiv ka vertikaalsete maastikuelementide, aga ka väiksemate metsatukkade, elektriliinide ja -postide ning suurematee kivide eemaldamine maastikust. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et põldtsiitsitaja lähedus elektriliini trassile ei nõua elektrikaabli maakaablisse viimist. **Samas tuleks vältida uute elektrimastide paigaldamist liigi leiukohale. Ehitustegevuste planeerimisel tuleb vältida põldtsiitsitaja pesitsusaegu (mai keskpaik kuni juuli lõpp). Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale uue elektritrassi rajamisel ette näha.**

Varustuskindluse tagamiseks määratletav trassikoridori alternatiiv 2 kattub ca 140 m ulatuses Väinamere loodusalal osaliselt elupaigatüübiga puisniidud (6530*), EELIS-e andmetel on elupaigatüübi esinduslikkus väheoluline (esinduslikkus-D). Kuna tegemist on olemasoleva liini rekonstrueerimisega selle endises asukohas, siis pole ebasoodsaid mõjusid ette näha. Tuleb vältida ehitustööde teostamisel liikumist elupaigatüübi piires Elektriliini rekonstrueerimise projekti käigus on vajalik läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel. Leevendavate

meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale elektritrassi rekonstrueerimisel ette näha.

Väinamere loodusalaga ja Väinamere linnualaga kattub täielikult või osaliselt suur osa olemasolevatest sadama-aladest Hiiumaa vallas. Hiiumaa valla oluliseks arengusuunaks on olemasolevate sadamate arendamine multifunktsionaalseteks, mistõttu on koostava üldplaneeringu raames määratletud ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekuga sadama-alad, milledest Väinamere loodusalale jäävad:

- Heltermaa sadam (kaitse-eesmärkidega kattuvused puuduvad). Kuna kattuvused kaitse-eesmärkidega puuduvad, ei ole sadama arendamisega ebasoodsaid mõjusid loodus- ja linnualale ette näha.
- Vahtrepa sadama-ala (rannaniidud (1630*) ja puiskarjamaad (9070)). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad eelkõige ehituskeeluvööndi vähendamise ala lääne ja loode osale (elupaigatüüpidele 1630* ja 9070), vähesel määral kagu nurka (elupaigatüüp 1630*). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad.
- Orjaku sadam (elupaigatüüpidel 1630*, 5130). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala lõunaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad.
- Lesta sadam (kattub kaitse-eesmärgiks oleva II kaitsekategooriasse kuuluva liigi emaputk (*Angelica palustris*) kasvukohaga). Kaitse-eesmärgiks olev liik katab EELISe andmetel valdavat osa ettepanekuna tehtud ehituskeeluvööndi vähendamise alast. Alal on olemasolev detailplaneering, ning ehitatud sadam (ehitusluba väljastamata). Keskkonnaamet on olukorrast teadlik ning peab hindama tegevusega kaasnenud mõjusid emaputke kasvukohale. Edasiste tegevuste läbiviimiseks on vajalik läbi viia taimestiku inventuur. Liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb vältida (tulevaid) ehitustegevusi kasvukohtades ning vajadusel korraldada töötsooni jäävate tundlike isendite ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 „Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord“. Nimetatud leevendava meetmega arvestamisel ei ole ebasoodsa mõju esinemist liikidegi soodsa seisundi säilimisele ette näha;
- Kassari (elupaigatüüpidel 1630*, 5130). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala põhjaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad.
- Salinõmme (elupaigatüübil 1630* ja piirneb viigerhülge elupaigaga). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala idaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. On vähetõenäoline, et viigerhüljes eelistab reaalse elupaigana olemasolevat sadama-ala, mistõttu ei näe KSH koostaja põhjust, mis peaks takistama sadama territooriumil täiendavate tegevuste arendamist;
- Sarve sadam (elupaigatüüpidel 1220, 1630*, 6280* ja piirneb viigerhülge elupaigaga). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad peamiselt ehituskeeluvööndi vähendamise ala lõunaossa. Vähesel määral ka kirdenurka. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. On

vähetõenäoline, et viigerhüljes eelistab reaalse elupaigana olemasolevat sadama-ala, mistõttu ei näe KSH koostaja põhjust, mis peaks takistama sadama territooriumil täiendavate tegevuste arendamist.

- Suuresadam (elupaigatüüpidel 5130 ja 1630* ja põldtsiitsitaja). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala lääneserva ning katavad täielikult elupaigatüüpe kinnistul katastrinumbriga 20501:001:0307 (Sadamalaiu). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. **Kinnistul 20501:001:0307 (Sadamalaiu) tuleb ehituskeeluvööndi vähendamisest loobuda.** Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. Põldtsiitsitaja - Sadama-alad on oma maastiku poolest sobilikud alternatiivsed põldtsiitsitaja elupaigad põllumaade kõrval. **Ehitustegevuste planeerimisel tuleb vältida põldtsiitsitaja pesitsusaegu.** Põldtsiitsitaja pesitseb suve jooksul kaks korda. Esimest kurna võib leida mai lõpul ja juuni algul, teist kurna juuni lõpul ja juuli algul. Liik hõlmab territooriumid ilmselt mai keskel, umbes nädal pärast saabumist. Kui vastab tõele, et teine kurn võidakse muneda alles juuli algul, peaksid pesakonnad oma territooriumile jääma vähemalt juuli lõpuni. Seega põldtsiitsitaja pesitsustsükkel kestab Eestis tõenäoliselt 2,5 kuud (Põldtsiitsitaja (Emberiza hortulana L.) kaitse tegevuskava. Keskkonnaamet, 2020).Kui pesitsusajal ehitustegevust välditakse, siis ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Hiiessaare sadama-ala (elupaigatüübil 1630*). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala idaossa ja katavad sellest suure ala. **Ehituskeeluvööndi vähendamise ala on soovitav vajadusel laiendada olemasolevast sadamakaist lääne suunda ja idasuunas elupaigatüübiga kattuval alal üldplaneeringust eemaldada.** Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Tärkma sadam (kaitse-eesmärgiks oleval 1630* elupaigatüübil, I kaitsekategooriasse kuuluva niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), II kaitsekategooriasse kuuluva väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) ning III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide punajalg-tilderi (*Tringa totanus*) ja liivatülli (*Charadrius hiaticula*) leiukohal). Kaitstav elupaigatüüp jääb ehituskeeluvööndi vähendamise ala ida- ja põhjaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad ning välditakse ka ebasoodsaid mõjusid kaitsealustele liikidele.

Lisaks kattuvad Väinamere loodus- ja linnualaga:

- Avalik juurdepääsutee kallasrajale Nasva külas. Väljaspool nende kaitse-eesmärgiks seatud elupaiku või kaitse-eesmärgis toodud liikide leiukohti. Mõju loodusala kaitse-eesmärkidele puudub;
- Avalik juurdepääsutee kallasrajale Hiiessaare küla – 1630*. Maa-ameti ortofotode kohaselt kulgeb alal olemasolev pinnastee rannale, mis viitab juba olemasolevale kasutusele. Juurdepääsutee kulgeb üle mitmete loodusväärtuste, sh Väinamere hoiuala, Väinamere linnu- ja loodusala. Tee jääb elupaigatüübile 1630. **Arvestades, et tegemist on olemasoleva pinnastee näitamisega kaardil (mitte uue tee rajamisega), ei näe KSH koostaja ette ebasoodsa mõju kaasnemist loodusväärtustele;**
- Puhketaristu Hiiessaare küla - püsitaimestuga kivirannad (1220), lood e. alvarid (6280*) – Kogu EKV vähendamise ala on kaetud Natura elupaikadega. **Olemasolevale vaatetornile täiendavate ehitiste ja rajatiste kavandamisel ei ole välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda. Lubatud on vaid olemasoleva vaatetorni rekonstrueerimine**;

- Puhketaristu Suuresadama küla (idapoolne EKV vähendamise ala elupaigatüübil kadastikud (5130 ja 1630*)). Kogu Suuresadama küla idapoolne EKV vähendamise ala on kaetud Natura elupaikadega. **Ehitiste ja rajatiste kavandamisel ei ole välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning idapoolse ala arendamisest tuleb loobuda.** Ülejäänud alal (väljaspool kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpe) on arendamine võimalik;
- Puhketaristu Kassari küla (osaliselt elupaigatüübil lood e. alvarid (6280*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*)). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. Vööt-põõsalind teeb pesa põõsa või noore tiheda okaspuu okste vahele, enamasti üsna maapinna ligidale. Seega tuleb telkimisala ja sellega seotud rajatiste arendamisel säilitada põõsaid ja noori okaspuid. Vööt-põõsalind saabub meile hiljem kui teised põõsalinnud, mai teisel poolel. Lahkuvad linnud augustis, harva on nähtud neid ka septembris. Vööt-põõsalind pesitseb suve jooksul ühe korra. Mune võib leida pesast juuni alguses 5 – 6. Haub emaslind ja haudevältus kestab 12 – 14 päeva. Poegi toidavad mõlemad vanalinnud. Pojad lahkuvad pesast 11. – 12. päeval. Häirimise korral jätavad linnud sageli pesa maha, väljaarvatud siis, kui pojad on juba koorunud. (https://www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigitutvustused_liik&id=199). Kui on siiski vajalik põõsaste või noorte okaspuude eemaldamine, siis ei tohi seda teha pesitsusperioodil mai keskpaigast juuli alguseni.

Ehituskeeluvööndid kehtestatud DP-ga aladel.

- Kassari küla Küüramäe, lageda ja sammalkivi DP – 1630*; 5130; 9020*; 9070; 9080*. **Hoonestus planeerida väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine**. Eelnevate tingimuste järgimisel ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Kukka külla kavandatud Sõeru DP – 1630*. **Uued hooned ning rajatised tuleb rajada väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe.** Tingimuse arvestamisel ebasoodsad mõjud elupaigatüübi säilimisele puuduvad;
- Vahtrepa külla Leemendi ja Väike-Leemendi DP ja lautrikoha määramine (EKV vähendamise ala) (elupaigatüüpidel 1110; 1630*; 9070*). Kuivõrd kogu ala kattub loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega, **ei ole uue hoonestuse rajamiseks EKV vähendamine põhjendatud;**
- Nasva küla Käära DP-ga kavandatud hoonestusala ning juurdepääsutee (elupaigatüübil 9010*). Arvestades tegevuse iseloomu ning selle paiknemist looduskaitseliste objektide suhtes **ei ole EKV vähendamine osal planeeringualal (riigiteest lääne suunda jääv osa) põhjendatud, kuivõrd ala kattub Natura loodusalaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva esmatähtsa elupaigatüübiga vanad loodusmetsad (9010*);**
- Orjaku küla Ellamäe DP-ga kavandatud hoonestus (elupaigal 5130; merikotkas (Haliaeetus albicilla)). Kuivõrd **KSH koostaja leiab, et arendustegevusega kaasnevaid mõjusid merikotkale (linnuala kaitse-eesmärgiks olev liik) ei ole võimalik vältida, ei ole olemasoleva teadmise alusel EKV vähendamine antud asukohas põhjendatud;**
- Luguse külas kehtestatud DP alal EKV vähendamine (osaliselt elupaigatüübil 9080*). Hoonestus tuleb rajada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi selliselt, et ala arendamisega ei kaasneks olulisi niiskusrežiimi muutuseid, mis tooksid kaasa negatiivseid mõjusid natura võrgustiku alale. Eelnevast lähtuvalt on vajalik tegevuse kavandamisel (edasises etapis) viia läbi keskkonnamõju hindamine, vähemalt eelhindamise asemel. Seejuures on vajalik hinnata mõjusid natura elupaiga niiskusrežiimile;

- Orjaku külas paikneva Lageda DP alal EKV vähendamine. EKV vähenduse alal kaitse-eesmärkidega kattumised puuduvad. Eelnevast lähtuvalt **ebasoodsad mõjud** loodusala terviklikkuse säilimisele **puuduvad**;
- Suuresadama külas paikneval Hopi DP alal EKV vähendamine. EKV vähenduse alal kaitse-eesmärkidega kattumised puuduvad. Eelnevast lähtuvalt **ebasoodsad mõjud** loodusala terviklikkuse säilimisele **puuduvad**;
- Suuresadama külas paikneva Merekivi kinnistu DP alal EKV vähendamise ettepanek (elupaigatüüpidel 1630*; 9010). **Arvestades asjaolu, et kogu EKV vähenduse ala paikneb kaitse-eesmärgiks olevatel elupaigatüüpidel, ei leia KSH koostaja, et EKV vähendus antud asukohas oleks põhjendatud**. Tegevuse mitte elluviimisel (EKV vähenduse mitte andmisel) ebasoodsad mõjud loodusala kaitse-eesmärgile ning seeläbi Natura loodusalale puuduvad;
- Sääre külas kehtiva Pähklimetsa DP EKV vähendamine (elupaigatüüp 9070). EKV vähenduse ala kattub mitmete looduskaitseliste objektidega, sh rahvusvahelise tähtsusega Natura võrgustiku alaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga on hoonestuse rajamine asjakohane vaid väljapoole elupaigatüüpi 9070 (st kaugemale DP alale). **Arvestades aga looduskaitseliste objektide paiknemist EKV vähendusega alal ning selle teenindamiseks vajaliku taristu puudumist, ei pea KSH koostaja vähendust põhjendatuks;**
- Hellamaa ja Värssu külla kavandatud EKV vähendamise alad (läänepoolsed osad kattuvad väikeluikge (*Cygnus columbianus bewickii*) leiukohaga). EELISe (07.02.2023) kohaselt toitumisala, seejuures viimane vaatlus toimunud 2015. Liigi kaitsetegevuskava (2018) kohaselt on olulised lagedad alad, mida lõhuvad hooned, teed, põldudevahelised puuribad jms. Eelnevast lähtuvalt tuleks lagedate alade säilitamise eesmärgil hoonestus planeerida võimalikult metsaala lähedale, Seejuures väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe.

Planeeritud puhketaristud ja juurdepääsuteed paiknevad olemasoleva puhkealade juures ning valdavalt ka mööda olemasolevaid teid (metsateed, muud teed), mis tähendab et kaasnevad mõjud on seotud eelkõige puhkealade teenindamiseks püstitavate rajatistega (nt lõkkekohtade, välikäimlate rajamine). Sellistel puhkudel tuleb vältida esmatähtsaid elupaigatüüpe ning vajadusel viia läbi keskkonnamõjude eelhindamine. Olemasolevate telkimisplatside ja puhkealade juurde väikesemahuliste ehitiste/rajatiste rajamine (nt välikäimlad, prügikastid, lõkkeasemed jmt) toob kaasa Natura aladele soodsaid mõjusid, kuivõrd nimetatud objektid on niivõrd väikesemahulised, et nende rajamisega ei kaasne elupaigatüüpidele ebasoodsaid mõjusid. Pigem on mõjud soodsad, kuna inimesed suunatakse kindlatele aladele ja nimetatud rajatistega välditakse võimalikku külastajate poolset alade prügistamist või reostamist.

Leevendavate meetmete kasutuselevõtul on võimalik minimeerida ja välistada ebasoodsaid mõjusid ning võimaldada valla tasakaalustatud arengut.

- **Jausa loodusala (RAH0000499; EE0040134)**

Elektrivõrk - Elektrivõrk – rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid

Rekonstrueeritav elektriliin kulgeb kaitse-eesmärgiks oleva euroopa naaritsa (*Mustela lutreola)* elupaiga lähialalt. **Ebasoodsate mõjude vältimiseks, tuleb elektriliinide rajamisel vältida elektrimastide paigaldamist euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) elupaigale (arvestada**

elektrimastide vahekauguste ja asukohtade määramisel). Samuti tuleb vältida ehitustegevust ehituskeeluvööndis (naaritsa elupaigaga kattuval alal) kevadel ja varasuvel, mil häirimine omab olulist mõju poegadega emaloomadele. Õhuliini mastid/postid on samuti vaja paigaldada (naaritsa elupaigaga kattuval alal) väljapoole vooluveekogude ehituskeeluvööndit. Sellisel juhul euroopa naaritsale oluline ebasoodne mõju puudub. Leevendavate meetmete kasutuselevõtul ebasoodsad mõjud kaitse-eesmärgiks olevale liigile puuduvad.

Kergliiklustee

Euroopa naaritsa osas on vähetõenäoline, et nad elutseksid vahetult olemasoleva maantee kõrval. Maantee kõrvale rajatav kergliiklustee ei tekita ka lisaks olemasolevale maanteele loomade liikumisele täiendavat barjääriefekti. Seega kaitsealustele loomaliikidele kergliiklusteede rajamisega olulist mõju ei kaasne. Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel kergliiklusteede projekteerimise etapis.

- **Kõpu loodusala (RAH0000493; EE0040135)**

Kõpu loodusala territooriumile on üldplaneeringuga määratletud neli ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekut:

- Kalana küla, olemasoleva puhkeala arendamine, võimaldades parkimisplatsi jms. Ala paikneb loodusala territooriumil, kuid ei kattu ühegi kaitse-eesmärgiks oleva objektiga. Seega **ei ole ette näha puhkeala arendamisega kaasneda võivaid ebasoodsaid mõjusid.**
- Hirmuste küla, olemasoleva puhkeala arendamine ning lautrikoha määramine. Ala kasutatakse kalastajate poolt paatide veeskamiseks, sisuliselt tegemist olemasoleva tegevuse näitamisega. Kattub kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega valged luited (liikuvad rannaluited - 2120), metsastunud luited (2180), vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Tegemist on juba osaliselt olemasoleva puhkealaga. Puhkeala arendustegevused ja laiendused tuleks kavandada maastikku sobituvalt ning võimalikult hajusalt, vältida tuleb kõrghaljastuse eemaldamist eelkõige elupaigatüüpidel 2180, 9010 ja 9080. Kuna kogu EKV vähendamise ala on kaetud erinevate elupaigatüüpidega, tuleks arendustegevus hoida minimaalne ning väiksemate puhkerajatiste ja ehitiste püstitamisel eelistada EKV vähendamise alal elupaigatüübi 2120 alasid (mis ei ole esmatähtis elupaigatüüp), kuna elupaigatüüp on liikuva iseloomuga ning kujuneb ümber olemasoleva maastiku. Vältida tuleb mootorsõidukitega liikumist väljaspool selleks ettenähtud teid, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut. Arendustegevuse kavandamisel tuleb läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindmaise tasemel., seejuures taimestiku inventuur ning Natura hindamine vähemalt eelhindamise tasemel.
- Kaleste küla puhkeala arendamine. **Kuna kogu EKV vähendamise ala jääb nii Natura võrgustiku alale kui ka selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele, ei ole puhkekoha kavandamisel välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda EKV vähendamise alale.**
- Mägipe külas Mägipe puhkekoha arendamine. Ala läbib RMK matkatee (määratud alale ka juurdepääsutee), alal ei ole olemasolevaid puhkerajatisi. Ala lähistel on varasemalt vähendatud EKV ala, kus on RMK hallatav Mägipe telkimiskoht. Ehituskeeluvööndi täiendava vähendamise eesmärgiks on ala arendamine ning alale telkimiskoha teenindamiseks vajalike rajatiste püstitamine (nt välikäimla). Ala kattub loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega vanad loodusmetsad (9010*) ja metsastunud luited (2180). Puhkeala

arendamise alal tuleb elupaigatüüpidele ebasoodsa mõju esinemise vältimiseks kasutada ala telkimisalana, mille teenindamiseks on püstitatud väikerajatised (nt välikäimla, prügikastid). Seejuures tuleb eelistada puhkerajatiste püstitamiseks alasid, mis jäävad väljapoole esmatähtsaid elupaigatüüpe. Alale tuleb vältida puhkeotstarbeliste hoonete (ehitiste) rajamist (nt majutushoone, toitlustusasutus). Küll aga tuleb puhkeala arendamisel (rajatiste kavandamisel) läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine, sh Natura eelhindamine. **Kuivõrd käsitletav juurdepääsutee on sisuliselt olemasolev (jalg)rada, mis viib metsaonni juurest ranna kallasrajale, ei ole tegemist uue tegevusega vaid olemasoleva tee näitamisega kaardil, ei kaasne juurdepääsu tee märkimisega ebasoodsat mõju loodusväärtustele**. Küll aga tuleks **vältida juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal** (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri)**, kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut.**

Supelranna maa-ala juhtfunktsiooni määratlemine Kaleste külla üldplaneeringus loob Looduskaitseseaduse § 38 lg 4 p 3 kohase erandi, mille kohaselt võib kalda ehituskeeluvööndisse püstitada supelranna teenindamiseks vajalikke rajatisi. Kuna piirkonnas paikneb üks puhkerajatis, sh parkla, võib järeldada, et kallas on olnud pidevas kasutuses suplejate poolt. Supelranna maa-ala määratlemine annab võimaluse rajatiste nagu kabiinid, prügikastid püstitamise alale. Viimane omab alale positiivset mõju (nt väheneb risustamine). Küll aga on soovituslik puhkekoha kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine. Rajatised peab paigutama selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine.

- **Luidja loodusala (RAH0000481; EE0040118)**

Üldplaneeringuga on Luidja loodusalale määratletud neli ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekut:

- Paope küla. Avaliku puhkeala võimaldamine. Kattub vähesel määral vähendatava ala lõunaosas kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega valged luited (liikuvad rannikuluited) (2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited (2130*), metsastunud luited (2180). Alal paiknevad üksikud rajatised ning planeeritud lautrikoht. Lautrikoht on määratud lähtuvalt teadaolevast andmestikust, et ala kasutatakse aktiivselt paatide veeskamiseks. **Puhkeala arendamisel tuleb vältida elupaigatüüpidele arendamist.** Samuti tuleks vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna see käitub "kaitsemetsana" merelt tuleva tuule ja tormi eest. Puhkeala kavandamisel (DP ja/või projekteerimise käigus läbi viia keskkonnamõjude hindamine, sh Natura eelhindamine).
- Kolm purde rajamiseks määratud ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekut. Purrete asukohad jäävad RMK matkarajale ning on vajalikud katkematu ning turvalise läbimise tagamiseks. Purre on kitsas kerge sild jalgsi üleminekuks, tihti on need rajatud mõne palgi „heitmisest“ üle jõe/ oja. KSH koostaja leiab, et sellised ületuskohad ei oma ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, sh kalda kaitse-eesmärkidele. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et purrete rajamiseks tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamised on olemasoleva matkateede läbimiseks vajalikud ning ei oma olulist ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, mistõttu on EKV vähendamise ettepanekud asjakohased.

Kergliiklustee Kõrgessaare alevik – Luidja küla, mis kattub Luidja loodusalaga ning selle kaitse-eesmärgiks olevate II seisundiklassis oleva 2180 elupaigatüübiga, III seisundiklassis oleva 9050 elupaigatüübiga ning II seisundiklassis oleva 3260 elupaigatüübiga. Kuivõrd üldplaneering ei määra

kummal pool teed kergliiklustee tulevikus rajatakse, **on otstarbekas viia kergliiklustee ida poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed.** Sellisel juhul kattumist Luidja loodusala ja selle kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega ei ole ning mõju puudub.

- **Pihla-Kaibaldi loodusala (RAH0000492; EE0040116)**

Elektrivõrk - rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid
Rekonstrueeritav elektriliin kulgeb loodusala kõrvalt ning elupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) lähialal (ca 20 m). Kuna tegemist on olemasoleva liini rekonstrueerimisega selle endises asukohas, siis pole ebasoodsaid mõjusid ette näha. Tuleb vältida ehitustööde teostamisel liikumist elupaigatüübi piires.

- **Pihla-Kurisu loodusala (RAH0000485; EE0040123)**

Elektrivõrk - rekonstrueeritavad 110kV elektriliinid
Rekonstrueeritav elektriliin ei ristu ühegi kaitse-eesmärgiks nimetatud objektiga. Lähim kaitse-eesmärgiks olev elupaigatüüp jääb ca 10 m kaugusele. Kuna tegemist on olemasoleva liini rekonstrueerimisega selle endises asukohas, siis pole ebasoodsaid mõjusid ette näha. Tuleb vältida ehitustööde teostamisel liikumist elupaigatüübi piires.

- **Tahkuna loodusala (RAH0000498; EE0040133)**

Loodusala territooriumile on kavandatud Tahkuna puhkekoha ja lautrikoha rajamine. Kavandatav tegevus kattub kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega vanad loodusmetsad (9010*), metsastunud luited (2180), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - 2130*). **Kuna kogu EKV vähendamise ala jääb nii Natura võrgustiku alale kui ka selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele, ei ole puhkekoha kavandamisel välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda.**

- **Tareste loodusala (RAH0000579; EE0040124)**

Tareste loodusalale on kavandatud uue vaatetorni rajamine ning juurdepääs mööda olemasolevat kohalikku teed. Planeeritav tegevus kattub loodusala kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga metsastunud luited (2180). KSH koostaja teeb vaatetorni asukoha valikul soovituse, mille kohaselt tuleks vaatetorn paigutada väljapoole metsastunud luidete elupaigatüüpi. Viimased on tundlikud tallamisele ning ehitustegevusele.

Vaatetorni kavandamisel tuleb läbi viia taimestiku inventuur, mille raames selgitatakse välja, kas antud alale on võimalik vaatetorni püstitada ja seda kasutada selliselt, et kaitstavate liikide kasvukohti ei hävitataks. Vajadusel tuleb istutada kaitsealuste taimeliikide isendid ümber. Vaatetorni rajamisel tuleb vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna viimased on olulised nahkhiirlaste, aga ka merikotka elupaikadele.

Viies keskkonnamõjude hindamise (sh Natura eelhindamise) raames läbi taimestiku inventuuri, on võimalik selgitada välja vaatetorni rajamiseks sobivaim ala, seda liikidele ebasoodsat mõju avaldamata.

- **Tilga loodusala (RAH0000483; EE0040114)**

Tilga loodusalale on planeeritud kergliiklustee Käina alevik - Emmaste küla kulgeb üle Tilga loodusala, seejuures kulgeb esmatähtsa elupaigatüüpiga 9010* (III seisundiklass) lähialal. Arvestades kergliiklusteede karakteristikuid (eraldusriba ja kergliiklustee laius kokku ca 6 m (Transpordiamet, 2014)) iseloomu ja asjaolu, et lähim elupaigatüüp jääb 8-10 m kaugusele, ei ole olulist ebasoodsat mõju elupaigatüüpidele säilimisele ette näha. Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), tuleb läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel tuleb läbi viia kergliiklusteede projekteerimise etapis.

- **Vanamõisa loodus- ja linnuala (RAH0000098; EE0040113)**

Tohvri külla on üldplaneeringuga määratletud supelranna maa-ala. Viimane jääb mh ka Vanamõisa loodusalale ning selle kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile püsitaimestuga liivarannad (1640). Kogu Hiiumaa valla kallas on suuremal või vähemal määral kasutuses supluskohana, mistõttu üldplaneeringuga määratletud maakasutus ei ole uue tegevuse kavandamine, vaid eelkõige olemasoleva tegevuse kajastamine. Supelranna maa-ala määratlemine üldplaneeringus annab Looduskaitseseaduse § 38 lg 4 p 3 kohase erandi, mille kohaselt võib kalda ehituskeeluvööndisse püstitada supelranna teenindamiseks vajalikke rajatisi. Nõuetekohase supelranna-ala kavandamine toob kaasa pigem soodsa mõju loodusalale kui ebasoodsa, kuna alale on võimalik püstitada jäätmete kokku kogumiseks vajalikke konteinereid (prügikaste), riietuskabiine jms**. Arvestades elupaigatüüpi, ei näe KSH koostaja ette, et supelranna maa-ala määramine oleks sellise iseloomuga tegevus, kus supelranda kasutavad inimesed võiksid tuua kaasa olulise tallamise, mis avaldaks ebasoodsat mõju või seaks ohtu elupaigatüübi püsimise.** Supelranna maa-ala ei kattu Vanamõisa linnuala kaitse-eesmärkidega, mistõttu neile ebasoodsa mõju esinemist ette näha ei ole.

Loodus- ja linnuala kattub täiendavalt planeeritud kergliiklusteega Sõru sadam-Tohvri supluskoht, mis kattub loodusala kaitse-eesmärkides olevate elupaigatüüpidega püsitaimestuga kivirannad (1220) ja rannaniidud (*1630). Arvestades kergliiklusteede karakteristikuid (eraldusriba ja kergliiklustee laius kokku ca 6 m (Transpordiamet, 2014)) ning asukohta (olemasoleva tee lähistel), ei ole ette näha olulise ebasoodsa mõju kaasnemist elupaigatüüpidele, kui kergliiklustee rajatakse olemasolevast teest ida poole (mis jääb väljapool eelupaigatüüpide asukohta). Sellegipoolest, tuleb **täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel kergliiklusteede projekteerimise etapis.**

Tabel 3.6. Hiiumaa valla territooriumile jäävate ja ÜP tegevusest potentsiaalselt mõjutatud Natura 2000 loodus- ja linnualadel kaitstavad elupaigatüübid ja liigid ning nendele avalduv mõju.

Elupaigatüübi nimetus (kood) või liigi nimetus	Asukoht või kaugus ÜP-ga kavandatavast tegevusest[1]	Peamised ohutegurid	Võimalik mõju
Väinamere linnuala			
Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*); liivatüll (*Charadrius hiaticula*); punajalg-tilder (*Tringa totanus*).	Kattub rek 110kV elektriliinidega või on rek-tavate liinide läheduses	Elupaikade hävimine Liikide hukkumine	Keskpingeliinid **merikotka pesakohas**, püsielupaigas ning ca 500 m raadiuses rekonstrueerimisel asendada maakaabelliinidega (Prassi, Tilga ja Harju külade piirkonnas ca 3 km pikkuselt). Leevendava meetme kasutusele võtul puudub ebasoodne mõju kaitse-eesmärkidele. **Liivatüll** on maapinnal pesitsev liik, uute elektrimastide püstitamisel eelistada juba kasutuses olnud mastide asukohti, millega on aastate jooksul juba mõju avaldunud ning uue masti paigaldamisega negatiivset mõju ei kaasne. Alternatiivina tuleks elektrimastide paigaldamisel vältida

Elupaigatüübi nimetus (kood) või liigi nimetus	Asukoht või kaugus ÜP-ga kavandatavast tegevusest[1]	Peamised ohutegurid	Võimalik mõju
			liivatülli leiukohti ning püstitada need väljapoole leiukohti. Elupaiga lähedal tuleb ehitustöid vältida perioodil mai keskpaigast kuni juuli lõpuni, et vältida pesitsusaegset häirimist. Elektrimastide paigaldamisel vältida **punajalg-tilderi** leiukohti ning püstitada need väljapoole leiukohti, teise alternatiivina, tuleks uute elektrimastide püstitamisel eelistada juba kasutuses olnud mastide asukohti, millele on aastate jooksul juba mõju avaldunud, mistõttu uue masti paigaldamisega negatiivset mõju ei kaasne**.** Elektriliini rekonstrueerimise projekti käigus on vajalik läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel. Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale elektritrassi rekonstrueerimisel ette näha.
	Kattub merikotka leiukohaga Ellamäe DP (EKV vähendus)	Elupaiga hävimine, Häirimine	KSH koostaja leiab, et arendustegevusega kaasnevaid mõjusid **merikotkale** (linnuala kaitse-eesmärgiks olev liik) ei ole võimalik vältida, ei ole olemasoleva teadmise alusel EKV vähendamine antud asukohas põhjendatud.
Põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana)*	Lähialal (ca 45 m)- Elektrivõrk - varustuskindlus, ühendus mandriga	Elupaikade hävimine	Liigi kaitse tegevuskava kohaselt on põldtsiitsitajale vaja kõrgemaid markeerimiskohti ning pesa rajamiseks kõrgema loodusliku, samas hõredama taimestikuga alasid, mistõttu on neile ebasobiv ka vertikaalsete maastikuelementide, aga ka väiksemate metsatukkade, elektriliinide ja -postide ning suurematee kivide eemaldamine maastikust. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et põldtsiitsitaja lähedus elektriliini trassile ei nõua elektrikaabli maakaablisse viimist. Samas tuleks vältida uute elektrimastide paigaldamist liigi leiukohale. Ehitustegevuste planeerimisel tuleb vältida põldtsiitsitaja pesitsusaegu (mai keskpaik kuni juuli lõpp).Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale uue elektritrassi rajamisel ette näha.
Vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*)	Puhketaristu Kassari küla	Elupaiga hävimine Toitumisalade hävinemine	KSH koostaja leiab, et kui rajatiste püstitamisel välditakse maksimaalselt kaitsealuste taimeliikide isendite elupaiku ja kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe, on olemasoleva matkatee ümbruse arendamine, telkimiskohtade ning teenindavate rajatiste loomine asjakohane. Vööt-põõsalind teeb pesa põõsa või noore tiheda okaspuu okste vahele, enamasti üsna maapinna ligidale. Kui on siiski vajalik põõsaste või noorte okaspuude eemaldamine, siis ei tohi seda teha pesitsusperioodil mai keskpaigast juuli alguseni.
Niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), liivatülli	Kattub EKV vähendamise aladega	Elupaikade hävimine	**Planeeritud sadama arenduste** eesmärgiks on luua multifunktsionaalsed sadama-alad, võimaldades lisaks sadama rajatistele püstitada aladele ka muid, nt toitlustusfunktsiooniga ehitisi/ rajatisi. Mitmetel määratletud aladel on võimalik tegevuste planeerimine väljapool kaitse-eesmärkideks olevaid liikide leiukohti ja elupaigatüüpe. Sellistes asukohtades tuleks seda ka eelistada. Asukohtades, kus arendusalad on määratud valdavalt kaitse-eesmärkidele, tuleb vältida esmatähtsate elupaigatüüpidele arendamist ning läbi viia keskkonnamõju hindamised (sh Natura hindamine), vähemalt eelhindamise tasemel.

Elupaigatüübi nimetus (kood) või liigi nimetus	Asukoht või kaugus ÜP-ga kavandatavast tegevusest[1]	Peamised ohutegurid	Võimalik mõju
(*Charadrius hiaticula*)			**Planeeritud puhketaristud ja juurdepääsuteed** paiknevad olemasoleva puhkealade juures ning valdavalt ka mööda olemasolevaid teid (metsateed, muud teed), mis tähendab et kaasnevad mõjud on seotud eelkõige puhkealade teenindamiseks püstitavate rajatistega (nt lõkkekohtade, välikäimlate rajamine). Sellistel puhkudel tuleb sarnaselt eelpool tooduga vältida esmatähtsaid elupaigatüüpe ning vajadusel viia läbi keskkonnamõjude hindamine (sh Natura hindamine) vähemalt eelhindamise tasemel.
väikeluikge (*Cygnus columbianus bewickii*)	Hoonestusala (EKV vähenduse ettepanek Hellamaa ja Värssu külades)	Leiukoha (toitumisala hävimine)	Liigi kaitsetegevuskava (2018) kohaselt on olulised lagedad alad, mida lõhuvad hooned, teed, põldudevahelised puuribad jms. Eelnevast lähtuvalt tuleks lagedate alade säilitamise eesmärgil hoonestus planeerida võimalikult metsaala lähedale, Seejuures väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe.
Väinamere loodusala			
Elupaigatüüp 6530*	Lähialal - Elektrivõrk - varustuskindlus, ühendus mandriga	Elupaigatüübi hävimine Veerežiimi muutumine	Tuleb vältida liinimastide paigaldamist elupaigatüübi piires. Kui mastide vahekaugust ei ole võimalik tagada elupaigatüüpi kahjustamata, tuleb elupaiga piires elektriliin paigaldada maakaabelliinina. Elektri maakaabelliini rajamisel elupaigatüüpide piires puuduvad negatiivsed mõjud, kui vältida maakaabli paigaldamisel lahtiste kaeviku kasutamist ehk paigaldades maakaabli kinnisel meetodil. Seetõttu ei ole kaabli maakaablisse viimisel ette näha pöördumatuid mõjusid ning elupaigad säilivad. Leevendavate meetmete kasutusele võtul ebasoodsad mõjud kaitse-eesmärgile puuduvad
Elupaigatüübid 1630* 1150* 6210 6280* 9080* 1310 6270*	35kV elektriliini 110 kV rekonstrueerimine	Elupaigatüübi hävimine Veerežiimi muutumine	Kuna tegemist on olemasoleva liini rekonstrueerimisega selle endises asukohas, siis pole ebasoodsaid mõjusid ette näha. Tuleb vältida ehitustööde teostamisel liikumist elupaigatüübi piires. Elektriliini rekonstrueerimise projekti käigus on vajalik läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel. Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale elektritrassi rekonstrueerimisel ette näha.
Hink (*Cobitis taenia*)		Veetaseme muutused Veekogumi seisundi halvenemine	Hingi elupaigaks on jõed ning tema peamisteks ohuteguriteks võib lugeda veekogumi seisundi halvenemist ja veekogu taseme muutust. Kuna elektriliine ei paigaldata veekokku, ei ole ette näha otsest ebasoodsat mõju hingi elupaigale. Küll aga tuleks kaudsete mõjude välistamiseks vältida ehitustegevust ehituskeeluvööndis hingi kudemisajal (kudemine algab harilikult juuni esimesel poolel, kui vee temperatuur on 16-18 ºC ja lõpeb juulis). Sellisel juhul hingile ebasoodne mõju puudub.

Elupaigatüübid 1110 1220 1630* 6280* 9070	EKV vähendamise alad	Elupaigatüübi hävimine Veerežiimi muutumine	**Heltermaa sadam** (kaitse-eesmärkidega kattuvused puuduvad) - sadama arendamisega ei ole ette näha ebasoodsaid mõjusid loodus- ja linnualale ette näha. **Vahtrepa sadama ala** (elupaigatüüpidel 1630*; 9070). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Orjaku sadam** (elupaigatüüpidel 1630*, 5130). . Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Kassari** (elupaigatüüpidel 1630*, 5130). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala põhjaossa Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Salinõmme sadam** (elupaigatüübil 1630* ja piirneb viigerhülge elupaigaga). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala idaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Sarve sadam** (elupaigatüüpidel 1220, 1630*, 6280* ja piirneb viigerhülge elupaigaga). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad peamiselt ehituskeeluvööndi vähendamise ala lõunaossa. Vähesel määral ka kirdenurka. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Suuresadam** (elupaigatüüpidel 5130 ja 1630* ja põldtsiitsitaja). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala lääneserva ning katavad täielikult elupaigatüüpe kinnistul katastrinumbriga 20501:001:0307 (Sadamalaiu). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Kinnistul 20501:001:0307 (Sadamalaiu) tuleb ehituskeeluvööndi vähendamisest loobuda. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. Põldtsiitsitaja - Sadama-alad on oma maastiku poolest sobilikud alternatiivsed põldtsiitsitaja elupaigad põllumaade kõrval. Ehitustegevuste planeerimisel tuleb vältida põldtsiitsitaja pesitsusaegu (mai keskpaik kuni juuli lõpp). Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. Avalik **juurdepääsutee kallasrajale Nasva külas.** Väljaspool nende kaitse-eesmärgiks seatud elupaiku või kaitse-eesmärgis toodud liikide leiukohti. Mõju loodusala kaitse-eesmärkidele puudub **Avalik juurdepääsutee kallasrajale Hiiessaare küla (elupaigatüübil** 1630*). Maa-ameti ortofotode kohaselt kulgeb alal olemasolev pinnastee rannale, mis viitab juba olemasolevale kasutusele. Juurdepääsutee kulgeb üle mitmete loodusväärtuste, sh Väinamere hoiuala, Väinamere linnu- ja loodusala. Tee jääb elupaigatüübile 1630. Arvestades, et tegemist on olemasoleva pinnastee näitamisega kaardil (mitte uue tee rajamisega), ei näe KSH koostaja ette ebasoodsa mõju kaasnemist loodusväärtustele.

			Puhketaristu Hiiessaare küla (elupaigatüüpidel (1220), (6280*)) – Kogu EKV vähendamise ala on kaetud Natura elupaikadega. Olemasolevale vaatetornile täiendavate ehitiste ja rajatiste kavandamisel ei ole välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda. Lubatud on vaid olemasoleva vaatetorni rekonstrueerimine. **Puhketaristu Suuresadama küla** (idapoolne EKV vähendamise ala (elupaigatüüpidel 5130 ja 1630*). Kogu Suuresadama küla idapoolne EKV vähendamise ala on kaetud Natura elupaikadega. Ehitiste ja rajatiste kavandamisel ei ole välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning idapoolse ala arendamisest tuleb loobuda. Ülejäänud alal (väljaspool kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpe) on arendamine võimalik, **Puhketaristu Kassari küla** (osaliselt elupaigatüübil 6280*). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Hiiessaare sadama-ala** (elupaigatüübil 1630*). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala idaossa ja katavad sellest suure ala. Ehituskeeluvööndi vähendamise ala on soovitav vajadusel laiendada olemasolevast sadamakaist lääne suunda ja idasuunas elupaigatüübiga kattuval alal üldplaneeringust eemaldada. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Tärkma sadam** (kaitse-eesmärgiks oleval 1630* elupaigatüübil, I kaitsekategooriasse kuuluva niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), II kaitsekategooriasse kuuluva väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) ning III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide punajalg-tilderi (*Tringa totanus*) ja liivatülli (*Charadrius hiaticula*) leiukohal). Kaitstav elupaigatüüp jääb ehituskeeluvööndi vähendamise ala ida- ja põhjaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad ning välditakse ka ebasoodsaid mõjusid kaitsealustele liikidele. **Kassari küla Küüramäe, lageda ja sammalkivi DP (**elupaigatüübid 1630*; 5130; 9020*; 9070; 9080*).* Hoonestus planeerida väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine. Eelnevate tingimuste järgimisel ebasoodsad mõjud puuduvad. **Kukka külla kavandatud Sõeru DP** (elupaigatüüp 1630*). Uued hooned ning rajatised tuleb rajada väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Tingimuse arvestamisel ebasoodsad mõjud elupaigatüübi säilimisele puuduvad. **Vahtrepa külla Leemendi ja Väike-Leemendi DP ja lautrikoha määramine** (EKV vähendamise ala) (elupaigatüüpidel 1110; 1630*; 9070*). Kuivõrd kogu ala kattub loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega, ei ole uue hoonestuse rajamiseks EKV vähendamine põhjendatud.

			Nasva küla Käära DP-ga kavandatud hoonestusala ning juurdepääsutee (elupaigatüübil 9010*). Arvestades tegevuse iseloomu ning selle paiknemist looduskaitseliste objektide suhtes ei ole EKV vähendamine osal planeeringualal (riigiteest lääne suunda jääv osa) põhjendatud, kuivõrd ala kattub Natura loodusalaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva esmatähtsa elupaigatüübiga vanad loodusmetsad (9010*). **Luguse külas kehtestatud DP alal EKV** vähendamine (osaliselt elupaigatüübil 9080*). Hoonestus tuleb rajada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi selliselt, et ala arendamisega ei kaasneks olulisi niiskusrežiimi muutuseid, mis tooksid kaasa negatiivseid mõjusid natura võrgustiku alale. Eelnevast lähtuvalt on vajalik tegevuse kavandamisel (edasises etapis) viia läbi keskkonnamõju hindamine, vähemalt eelhindamise asemel. Seejuures on vajalik hinnata mõjusid natura elupaiga niiskusrežiimile. **Suuresadama külas paikneva Merekivi kinnistu DP** (elupaigatüüpidel 1630*; 9010). Arvestades asjaolu, et kogu EKV vähenduse ala paikneb kaitse-eesmärgiks olevatel elupaigatüüpidel, ei leia KSH koostaja, et EKV vähendus antud asukohas oleks põhjendatud. Tegevuse mitte elluviimisel (EKV vähenduse mitte andmisel) ebasoodsad mõjud loodusala kaitse-eesmärgile ning seeläbi Natura loodusalale puuduvad. **Sääre külas kehtiva Pähklimetsa DP** (elupaigatüüp 9070). EKV vähenduse ala kattub mitmete looduskaitseliste objektidega, sh rahvusvahelise tähtsusega Natura võrgustiku alaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga on hoonestuse rajamine asjakohane vaid väljapoole elupaigatüüpi 9070 (st kaugemale DP alale). Arvestades aga looduskaitseliste objektide paiknemist EKV vähendusega alal ning selle teenindamiseks vajaliku taristu puudumist, ei pea KSH koostaja vähendust põhjendatuks.

Elupaigatüübi nimetus (kood) või liigi nimetus	Asukoht või kaugus ÜP-ga kavandatavast tegevusest[1]	Peamised ohutegurid	Võimalik mõju
Emaputk (*Angelica palustris)*	Lesta sadama EKV vähenduse ettepanek	Kasvukoha hävimine Niiskusrežiimi muutumine	Edasiste tegevuste läbiviimiseks on vajalik läbi viia taimestiku inventuur. Liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb vältida (tulevaid) ehitustegevusi kasvukohtades ning vajadusel korraldada töötsooni jäävate tundlike isendite ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord. Nimetatud leevendava meetmega arvestamisel ei ole ebasoodsa mõju esinemist liikidegi soodsa seisundi säilimisele ette näha;
Viigerhüljes (*Phoca hispida bottnica*)	Salinõmme sadama arendamine Sarve sadama arendamine	Elupaiga hävimine Toitumisalade hävinemine	On vähetõenäoline, et viigerhüljes eelistab reaalse elupaigana olemasolevat sadama-ala, mistõttu ei näe KSH koostaja põhjust, mis peaks takistama sadama territooriumil täiendavate tegevuste arendamist.
Jausa loodusala			
Euroopa naarits (*Mustela lutreola)*	Kattub rek 110 kV elektriliin	Elupaiga hävimine	Ebasoodsate mõjude vältimiseks, tuleb elektriliinide rajamisel vältida elektriliini mastide/postide paigaldamist euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) elupaigale (arvestada elektrimastide vahekauguste ja asukohtade määramisel). Samuti tuleb vältida ehitustegevust ehituskeeluvööndis (naaritsa elupaigaga kattuval alal), kevadel ja varasuvel, mil häirimine omab olulist mõju poegadega emaloomadele. Leevendavate meetmete kasutuselevõtul ebasoodsad mõjud kaitse-eesmärgiks olevale liigile puuduvad. Õhuliini mastid on samuti vaja paigaldada väljapoole vooluveekogude ehituskeeluvööndit. Sellisel juhul euroopa naaritsale oluline ebasoodne mõju puudub.
	Kergliiklustee		Euroopa naaritsa osas on vähetõenäoline, et nad elutseksid vahetult olemasoleva maantee kõrval. Maantee kõrvale rajatav kergliiklustee ei tekita ka lisaks olemasolevale maanteele loomade liikumisele täiendavat barjääriefekti. Seega kaitsealustele loomaliikidele kergliiklusteede rajamisega olulist mõju ei kaasne. Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel kergliiklusteede projekteerimise etapis.
Kõpu loodusala			
Elupaigatüübid 2120 2180 9010* 9080*	Kattub EKV vähendamise ettepanekud	Elupaigatüüpide hävimine Niiskusrežiimi muutumine	**Kalana küla** (kaitse-eesmärkidega kattuvused puuduvad)**:** Kalana küla, olemasoleva puhkeala arendamine, võimaldades parkimisplatsi jms. Ala paikneb loodusala territooriumil, kuid ei kattu ühegi kaitse-eesmärgiks oleva objektiga. Seega ei ole ette näha puhkeala arendamisega kaasneda võivaid ebasoodsaid mõjusid. **Hirmuste küla** (elupaigatüüpidel 2120; 2180; 9010*; 9080*): Puhkeala arendustegevused ja laiendused tuleks kavandada maastikku sobituvalt ning võimalikult hajusalt, vältida tuleks kõrghaljastuse eemaldamist eelkõige elupaigatüüpidel 2180, 9010 ja 9080. Kuna kogu EKV vähendamise ala on kaetud

Elupaigatüübi nimetus (kood) või liigi nimetus	Asukoht või kaugus ÜP-ga kavandatavast tegevusest[1]	Peamised ohutegurid	Võimalik mõju
			erinevate elupaigatüüpidega, tuleks arendustegevus hoida minimaalne ning väiksemate puhkerajatiste ja ehitiste püstitamisel eelistada EKV vähendamise alal elupaigatüübi 2120 alasid (mis ei ole esmatähtsad elupaigatüübid), kuna elupaigatüüp on liikuva iseloomuga ning kujuneb ümber olemasoleva maastiku. Vältida tuleks mootorsõidukitega liikumist väljaspool selleks ettenähtud teid, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut. Arendustegevuse kavandamisel tuleb läbi viia täiendavad keskkonnamõju hindamised, seejuures taimestiku inventuur ning Natura hindamine vähemalt eelhindamise tasemel. **Kaleste küla:** Kuna EKV vähendamise alal on võimalik ette näha puhkeala arendamine väljapool Natura loodusala kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübi asukohta, tuleks laienduse kavandamisel sellega arvestada. Supelranna maa-ala määratlemine. Määratlemine loob Looduskaitseseaduse § 38 lg 4 p 3 kohase erandi, mille kohaselt võib kalda ehituskeeluvööndisse püstitada supelranna teenindamiseks vajalikke rajatisi. Kuna piirkonnas paikneb üks puhkerajatis, sh parkla võib järeldada, et kallas on olnud pidevas kasutuses suplejate poolt. Supelranna maa-ala määratlemine annab võimaluse rajatiste nagu kabiinid, prügikastid püstitamise alale. Viimane omab alale positiivset mõju (nt väheneb risustamine). Küll aga on soovituslik puhkekoha kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine. Rajatised peab paigutama selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine. **Mägipe küla** (elupaigatüübil 2180; 9010*): KSH koostaja leiab, et kui rajatiste püstitamisel välditakse esmatähtsate elupaigatüüpide asukohtasid, on olemasoleva matkatee ümbruse arendamine, telkimiskohtade ning teenindavate rajatiste loomine asjakohane. Küll aga tuleb puhkekoha kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine, sh Natura eelhindamine. Kuivõrd käsitletav juurdepääsutee on sisuliselt olemasolev (jalg)rada, mis viib metsaonni juurest ranna kallasrajale, ei ole tegemist uue tegevusega vaid olemasoleva tee näitamisega kaardil, ei kaasne juurdepääsu tee märkimisega ebasoodsat mõju loodusväärtustele. Küll aga tuleks vältida juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut. Kuivõrd käsitletav juurdepääsutee on sisuliselt olemasolev (jalg)rada, mis viib metsaonni juurest ranna kallasrajale, ei ole tegemist uue tegevusega vaid olemasoleva tee

Elupaigatüübi nimetus (kood) või liigi nimetus	Asukoht või kaugus ÜP-ga kavandatavast tegevusest[1]	Peamised ohutegurid	Võimalik mõju
			näitamisega kaardil, ei kaasne juurdepääsu tee märkimisega ebasoodsat mõju loodusväärtustele. Küll aga tuleks vältida juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut.
Luidja loodusala			
Elupaigatüübid 2120 2130* 2180 3260 9050	Kattub EKV vähendamise aladega	Elupaigatüüpide hävimine Niiskusrežiimi muutumine	**Paope küla:** - Puhkeala arendamisel (elupaigatüüpidel 2120; 2130*; 2180) tuleb vältida elupaigatüüpidele arendamist. Samuti tuleks vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna see käitub "kaitsemetsana" merelt tuleva tuule ja tormi eest. Puhkeala kavandamisel (DP ja/või projekteerimise käigus läbi viia keskkonnamõjude hindamine, sh Natura eelhindamine); - Purrete rajamine RMK matkateele. KSH koostaja leiab, et sellised ületuskohad ei oma ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, sh kalda kaitse-eesmärkidele. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et purrete rajamiseks tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamised on olemasoleva matkateede läbimiseks vajalikud ning ei oma olulist ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, mistõttu on EKV vähendamise ettepanekud asjakohased.
	Kergliiklustee rajamine		**Kõrgessaare alevik – Luidja küla (kattumine elupaigatüüpidega 2180; 3260; 9050):** Kuivõrd üldplaneering ei määra kummal pool teed kergliiklustee tulevikus rajatakse, on otstarbekas viia kergliiklustee ida poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed. Sellisel juhul kattumist Luidja loodusala ja selle kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega ei ole ning mõju puudub.
Pihla-Kaibaldi loodusala			
Elupaigatüüp 9010	Ca 20 m elupaigatüübist rek 110 kV elektriliin	Elupaigatüübi hävimine Niiskusrežiimi muutmine	Kuna tegemist on olemasoleva liini rekonstrueerimisega selle endises asukohas, siis pole ebasoodsaid mõjusid ette näha. Tuleb vältida ehitustööde teostamisel liikumist elupaigatüübi piires.
Pihla-Kurisu loodusala			
Elupaigatüübid 6530* 6510 6210 6270* 9050 9080*	Ca 10 m elupaigatüübist rek 110 kV elektriliin	Elupaigatüübi hävimine Niiskusrežiimi muutmine	Kuna tegemist on olemasoleva liini rekonstrueerimisega selle endises asukohas, siis pole ebasoodsaid mõjusid ette näha. Tuleb vältida ehitustööde teostamisel liikumist elupaigatüübi piires.
Tahkuna loodusala			
Elupaigatüübid 9010* 2180 2130*	Kattub kavandatav Tahkuna puhkekoht ja laurikoht	Elupaigatüübi hävimine Niiskusrežiimi muutmine	Kuna kogu EKV vähendamise ala jääb nii Natura võrgustiku alale kui ka selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele, ei ole puhkekoha kavandamisel välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning puhkeala arendamisest tuleb loobuda.

Elupaigatüübi nimetus (kood) või liigi nimetus	Asukoht või kaugus ÜP-ga kavandatavast tegevusest[1]	Peamised ohutegurid	Võimalik mõju
Tareste loodusala			
Elupaigatüüp 2180	Kattub planeeritava vaatetorni rajamiseks EKV vähenduse alaga	Elupaigatüübi hävimine Niiskusrežiimi muutumine	Vaatetorni rajamine Tareste külla (elupaigatüübil 2180): KSH koosta ja teeb vaatetorni auskoha valikul soovituse, mille kohaselt tuleks vaatetorn paigutada väljapoole metsastunud luidete elupaigatüüpi. Viimased on tundlikud tallamisele ning ehitustegevusele Vaatetorni kavandamisel tuleb läbi viia taimestiku inventuur, mille raames selgitatakse välja, kas antud alale on võimalik vaatetorni püstitada ja seda kasutada selliselt, et kaitstavate liikide kasvukohti ei hävitataks. Vajadusel tuleb istutada kaitsealuste taimeliikide isendid ümber. Vaatetorni rajamisel tuleb vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna viimased on nahkhiirlaste, aga ka merikotka elupaigaks. Viies keskkonnamõjude hindamise (sh Natura eelhindamise) raames läbi taimestiku inventuuri, on võimalik selgitada välja vaatetorni rajamiseks sobivaim ala, seda liikidele ebasoodsat mõju avaldamata.
Tilga loodusala			
Elupaigatüüp 9010	Ca 8-10 m planeeritava kergliiklustee asukohas olevast maanteest	Elupaigatüübi hävimine Niiskusrežiimi muutumine	Arvestades kergliiklusteede karakteristikuid (eraldusriba ja kergliiklustee laius kokku ca 6 m) iseloomu ja asjaolu, et lähim elupaigatüüp jääb 8-10 m kaugusele, ei ole olulist ebasoodsat mõju elupaigatüüpidele säilimisele ette näha. Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel tuleb kergliiklusteede projekteerimise etapis.
Vanamõisa loodusala			
Elupaigatüüp 1640	Planeeritud supelranna maa-ala	Elupaigatüübi hävimine Niiskusrežiimi muutumine	Nõuetekohase supelranna-ala kavandamine toob kaasa pigem soodsa mõju loodusalale kui ebasoodsa, kuna alale on võimalik püstitada jäätmete kokku kogumiseks vajalikke konteinereid (prügikaste), riietuskabiine jms**. Arvestades elupaigatüüpi, ei näe KSH koostaja ette, et supelranna maa-ala määramine oleks sellise iseloomuga tegevus, kus supelranda kasutavad inimesed võiksid tuua kaasa olulise tallamise, mis avaldaks ebasoodsat mõju või seaks ohtu elupaigatüübi püsimise.**
Elupaigatüübid 1220 1630*	Kergliiklustee rajamine	Elupaigatüüpide hävimine Niiskusrežiimi muutumine	Arvestades kergliiklusteede karakteristikuid (eraldusriba ja kergliiklustee laius kokku ca 6 m (Transpordiamet, 2014)) ning asukohta (olemasoleva tee lähistel), ei ole ette näha olulise ebasoodsa mõju kaasnemist elupaigatüüpidele, kui kergliiklustee rajatakse olemasolevast teest ida poole (mis jääb väljapool elupaigatüüpide asukohta). Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel kergliiklusteede projekteerimise etapis.

3.2.6.4 Leevendavad meetmed ja nende tõhusus Natura-alade terviklikkuse säilimise ja kaitse-eesmärkide saavutamise ning kaitsekorralduslikult oluliste liikide soodsa seisundi tagamise seisukohast

Üldplaneeringuga kavandatava tegevuse ellu viimisel on Hiiumaa valla territooriumile jäävate loodus- ja linnualade soodsa seisundi säilimisele ja kaitse-eesmärkide täitmisele avalduda võivat ebasoodsat mõju võimalik vältida rakendades järgmisi leevendavaid meetmeid:

- kergliiklusteede projekteerimise etapis tuleb läbi viia täpsem mõju hindamine (sh asukoha valikmaantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), vähemalt eelhindamise tasemel;
- kuivõrd üldplaneering ei määra kummal pool teed kergliiklustee tulevikus rajatakse, on otstarbekas viia kergliiklustee ida poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed. Sellisel juhul kattumist Luidja loodusala ja selle kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega ei ole ning mõju puudub;
- kuivõrd üldplaneering ei määra kummal pool teed kergliiklustee tulevikus rajatakse, on otstarbekas viia kergliiklustee lõuna poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed. Sellisel juhul kattumist Paope loodusalaga ei ole ning mõju puudub;
- kui Risti küla - Pihla küla kergliiklustee viia lõuna poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed (vt alljärgnevalt Paope loodusala kirjeldust) kaasneb Paope loo loodisala põhjatipuga ~30 m ulatuses kattumine, kuid ühegi kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüübiga kattumist ei ole ning ebasoodne mõju puudub;
- elektrivõrgu rekonstrueerimisel vältida elektrimastide paigaldamisel kaitse-eesmärkides esitatud liikide leiukohti ja elupaigatüüpe ning püstitada need väljapoole leiukohti ja elupaigatüübi alasid, teise alternatiivina, tuleks uute elektrimastide püstitamisel eelistada juba kasutuses olnud mastide asukohti, millele on aastate jooksul juba mõju avaldunud, mistõttu uue masti paigaldamisega negatiivset mõju ei kaasne. Elektriliini rekonstrueerimise projekti käigus on vajalik läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel. Ehitustegevuste planeerimisel tuleb vältida kaitsealuste linnuliikide pesitsusaegu. Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale elektritrassi rekonstrueerimisel ette näha;
- ebasoodsate mõjude vältimiseks, tuleb elektriliinide rajamisel vältida elektrimastide/postide paigaldamist euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) elupaigale (arvestada elektrimastide vahekauguste ja asukohtade määramisel). Samuti tuleb vältida ehitustegevust ehituskeeluvööndis (naaritsa elupaigaga kattuval alal) kevadel ja varasuvel, mil häirimine omab olulist mõju poegadega emaloomadele. Leevendavate meetmete kasutuselevõtul ebasoodsad mõjud kaitse-eesmärgiks olevale liigile puuduvad. Õhuliini mastid on samuti vaja paigaldada väljapoole vooluveekogude ehituskeeluvööndit. Sellisel juhul euroopa naaritsale oluline ebasoodne mõju puudub;
- hingi elupaigaks on jõed ning tema peamisteks ohuteguriteks võib lugeda veekogumi seisundi halvenemist ja veekogu taseme muutust. Kuna elektriliine ei paigaldata veekokku, ei ole ette näha otsest ebasoodsat mõju hingi elupaigale. Küll aga tuleks kaudsete mõjude välistamiseks vältida ehitustegevust ehituskeeluvööndis hingi kudemisajal (kudemine algab harilikult juuni esimesel poolel, kui vee temperatuur on 16-18 ºC ja lõpeb juulis). Sellisel juhul hingile ebasoodne mõju puudub;
- EKV vähendused:
- Heltermaa sadam (kaitse-eesmärkidega kattuvused puuduvad) - sadama arendamisega ei ole ette näha ebasoodsaid mõjusid loodus- ja linnualale ette näha;

- Vahtrepa sadama ala (elupaigatüüpidel 1630*; 9070). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Orjaku sadam (elupaigatüüpidel 1630*, 5130). . Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Kassari (elupaigatüüpidel 1630*, 5130). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala põhjaossa Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Salinõmme sadam (elupaigatüübil 1630* ja piirneb viigerhülge elupaigaga). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala idaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Sarve sadam (elupaigatüüpidel 1220, 1630*, 6280* ja piirneb viigerhülge elupaigaga). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad peamiselt ehituskeeluvööndi vähendamise ala lõunaossa. Vähesel määral ka kirdenurka. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Suuresadam (elupaigatüüpidel 5130 ja 1630* ja põldtsiitsitaja). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala lääneserva ning katavad täielikult elupaigatüüpe kinnistul katastrinumbriga 20501:001:0307 (Sadamalaiu). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Kinnistul 20501:001:0307 (Sadamalaiu) tuleb ehituskeeluvööndi vähendamisest loobuda. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. Põldtsiitsitaja - Sadama-alad on oma maastiku poolest sobilikud alternatiivsed põldtsiitsitaja elupaigad põllumaade kõrval. Ehitustegevuste planeerimisel tuleb vältida põldtsiitsitaja pesitsusaegu. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- avalik juurdepääsutee kallasrajale Nasva külas. Väljaspool nende kaitse-eesmärgiks seatud elupaiku või kaitse-eesmärgis toodud liikide leiukohti. Mõju loodusala kaitse-eesmärkidele puudub;
- avalik juurdepääsutee kallasrajale Hiiessaare küla (elupaigatüübil 1630*). Maa-ameti ortofotode kohaselt kulgeb alal olemasolev pinnastee rannale, mis viitab juba olemasolevale kasutusele. Juurdepääsutee kulgeb üle mitmete loodusväärtuste, sh Väinamere hoiuala, Väinamere linnu- ja loodusala. Tee jääb elupaigatüübile 1630. Arvestades, et tegemist on olemasoleva pinnastee näitamisega kaardil (mitte uue tee rajamisega), ei näe KSH koostaja ette ebasoodsa mõju kaasnemist loodusväärtustele;
- puhketaristu Hiiessaare küla (elupaigatüüpidel (1220), (6280*)) – Kogu EKV vähendamise ala on kaetud Natura elupaikadega. Olemasolevale vaatetornile täiendavate ehitiste ja rajatiste kavandamisel ei ole välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda. Lubatud on vaid olemasoleva vaatetorni rekonstrueerimine;
- puhketaristu Suuresadama küla (idapoolne EKV vähendamise ala (elupaigatüüpidel 5130 ja 1630*). Kogu Suuresadama küla idapoolne EKV vähendamise ala on kaetud Natura elupaikadega. Ehitiste ja rajatiste kavandamisel ei ole välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning idapoolse ala arendamisest tuleb loobuda;

- puhketaristu Kassari küla (osaliselt elupaigatüübil 6280*). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Hiiessaare sadama-ala (elupaigatüübil 1630*). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala idaossa ja katavad sellest suure ala. Ehituskeeluvööndi vähendamise ala on soovitav vajadusel laiendada olemasolevast sadamakaist lääne suunda ja idasuunas elupaigatüübiga kattuval alal üldplaneeringust eemaldada. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Tärkma sadam (kaitse-eesmärgiks oleval 1630* elupaigatüübil, I kaitsekategooriasse kuuluva niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), II kaitsekategooriasse kuuluva väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii)* ning III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide punajalg-tilderi (*Tringa totanus)* ja liivatülli (*Charadrius hiaticula*) leiukohal). Kaitstav elupaigatüüp jääb ehituskeeluvööndi vähendamise ala ida- ja põhjaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad ning välditakse ka ebasoodsaid mõjusid kaitsealustele liikidele;
- Lesta sadama arendamine (kaitse-eesmärgil Emaputk (*Angelica palustris*)). Edasiste tegevuste läbiviimiseks on vajalik läbi viia taimestiku inventuur. Liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb vältida (tulevaid) ehitustegevusi kasvukohtades ning vajadusel korraldada töötsooni jäävate tundlike isendite ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord. Nimetatud leevendava meetmega arvestamisel ei ole ebasoodsa mõju esinemist liikidegi soodsa seisundi säilimisele ette näha;
- Salinõmme sadama ala arendamine (kaitse-eesmärgi lähialal Viigerhüljes (*Phoca hispida bottnica*)). On vähetõenäoline, et viigerhüljes eelistab reaalse elupaigana olemasolevat sadama-ala, mistõttu ei näe KSH koostaja põhjust, mis peaks takistama sadama territooriumil täiendavate tegevuste arendamist;
- Kassari küla (kaitse-eesmärgil vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*)). KSH koostaja leiab, et kui rajatiste püstitamisel välditakse maksimaalselt kaitsealuste taimeliikide isendite elupaiku ja kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe, on olemasoleva matkatee ümbruse arendamine, telkimiskohtade ning teenindavate rajatiste loomine asjakohane. Vööt-põõsalind teeb pesa põõsa või noore tiheda okaspuu okste vahele, enamasti üsna maapinna ligidale. Seega tuleb telkimisala ja sellega seotud rajatiste arendamisel säilitada põõsaid ja noori okaspuid. Kui on siiski vajalik põõsaste või noorte okaspuude eemaldamine, siis ei tohi seda teha pesitsusperioodil mai keskpaigast juuli alguseni.
- Kalana küla (kaitse-eesmärkidega kattuvused puuduvad): Kalana küla, olemasoleva puhkeala arendamine, võimaldades parkimisplatsi jms. Ala paikneb loodusala territooriumil, kuid ei kattu ühegi kaitse-eesmärgiks oleva objektiga. Seega ei ole ette näha puhkeala arendamisega kaasneda võivaid ebasoodsaid mõjusid;
- Hirmuste küla (elupaigatüüpidel 2120; 2180; 9010*; 9080*): Puhkeala arendustegevused ja laiendused tuleks kavandada maastikku sobituvalt ning võimalikult hajusalt, vältida tuleks kõrghaljastuse eemaldamist eelkõige elupaigatüüpidel 2180, 9010 ja 9080. Kuna kogu EKV vähendamise ala on kaetud erinevate elupaigatüüpidega, tuleks arendustegevus hoida minimaalne ning väiksemate puhkerajatiste ja ehitiste püstitamisel eelistada EKV

vähendamise alal elupaigatüübi 2120 alasid (mis ei ole esmatähtsad elupaigatüübid), kuna elupaigatüüp on liikuva iseloomuga ning kujuneb ümber olemasoleva maastiku. Vältida tuleks mootorsõidukitega liikumist väljaspool selleks ettenähtud teid, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut. Arendustegevuse kavandamisel tuleb läbi viia täiendavad keskkonnamõju hindamised, seejuures taimestiku inventuur ning Natura hindamine vähemalt eelhindamise tasemel;

- Kaleste küla: Kuna EKV vähendamise alal on võimalik ette näha puhkeala arendamine väljapool Natura loodusala kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübi kasvukohta, tuleks laienduse kavandamisel sellega arvestada;
- supelranna maa-ala määratlemine. Määratlemine loob Looduskaitseseaduse § 38 lg 4 p 3 kohase erandi, mille kohaselt võib kalda ehituskeeluvööndisse püstitada supelranna teenindamiseks vajalikke rajatisi. Kuna piirkonnas paikneb üks puhkerajatis, sh parkla võib järeldada, et kallas on olnud pidevas kasutuses suplejate poolt. Supelranna maa-ala määratlemine annab võimaluse rajatiste nagu kabiinid, prügikastid püstitamise alale. Viimane omab alale positiivset mõju (nt väheneb risustamine). Küll aga on soovituslik puhkekoha kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine. Rajatised peab paigutama selliselt, et nende alla jääks minimaalselt kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine;
- Mägipe küla (elupaigatüübil 2180; 9010*): KSH koostaja leiab, et kui rajatiste püstitamisel välditakse esmatähtsate elupaigatüüpide kasvukohtasid, on olemasoleva matkatee ümbruse arendamine, telkimiskohtade ning teenindavate rajatiste loomine asjakohane. Küll aga tuleb kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine, sh Natura eelhindamine. Kuivõrd käsitletav juurdepääsutee on sisuliselt olemasolev (jalg)rada, mis viib metsaonni juurest ranna kallasrajale, ei ole tegemist uue tegevusega vaid olemasoleva tee näitamisega kaardil, ei kaasne juurdepääsu tee märkimisega ebasoodsat mõju loodusväärtustele. Küll aga tuleks vältida juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut;
- kuivõrd käsitletav juurdepääsutee on sisuliselt olemasolev (jalg)rada, mis viib metsaonni juurest ranna kallasrajale, ei ole tegemist uue tegevusega vaid olemasoleva tee näitamisega kaardil, ei kaasne juurdepääsu tee märkimisega ebasoodsat mõju loodusväärtustele. Küll aga tuleks vältida juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut;
- Paope küla:
    - Puhkeala arendamisel (elupaigatüüpidel 2120; 2130*; 2180) tuleb vältida elupaigatüüpidele arendamist. Samuti tuleks vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna see käitub "kaitsemetsana" merelt tuleva tuule ja tormi eest. Puhkeala kavandamisel (DP ja/või projekteerimise käigus läbi viia keskkonnamõjude hindamine, sh Natura eelhindamine);
    - Purrete rajamine RMK matkateele. KSH koostaja leiab, et sellised ületuskohad ei oma ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, sh kalda kaitse-eesmärkidele. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et purrete rajamiseks tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamised on olemasoleva matkateede läbimiseks vajalikud ning ei oma olulist

ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, mistõttu on EKV vähendamise ettepanekud asjakohased.

- Tahkuna puhkekoha arendamine (Elupaigatüübid 9010*; 2180; 2130*). Kuna kogu EKV vähendamise ala jääb nii Natura võrgustiku alale kui ka selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele, ei ole puhkekoha kavandamisel välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning puhkeala arendamisest tuleb loobuda;
- vaatetorni rajamine Tareste külla (elupaigatüübil 2180): KSH koosta ja teeb vaatetorni auskoha valikul soovituse, mille kohaselt tuleks vaatetorn paigutada väljapoole metsastunud luidete elupaigatüüpi. Viimased on tundlikud tallumisele ning ehitustegevusele Vaatetorni kavandamisel tuleb läbi viia taimestiku inventuur, mille raames selgitatakse välja, kas antud alale on võimalik vaatetorni püstitada ja seda kasutada selliselt, et kaitstavate liikide kasvukohti ei hävitataks. Vajadusel tuleb istutada kaitsealuste taimeliikide isendid ümber. Vaatetorni rajamisel tuleb vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna viimased on nahkhiirlaste, aga ka merikotka elupaigaks. Viies keskkonnamõjude hindamise (sh Natura eelhindamise) raames läbi taimestiku inventuuri, on võimalik selgitada välja vaatetorni rajamiseks sobivaim ala, seda liikidele ebasoodsat mõju avaldamata;
- nõuetekohase supelranna-ala kavandamine Tohvri külla toob kaasa pigem soodsa mõju loodusalale kui ebasoodsa, kuna alale on võimalik püstitada jäätmete kokku kogumiseks vajalikke konteinereid (prügikaste), riietuskabiine jms. Arvestades elupaigatüüpi, ei näe KSH koostaja ette, et supelranna maa-ala määramine oleks sellise iseloomuga tegevus, kus supelranda kasutavad inimesed võiksid tuua kaasa olulise tallamise, mis avaldaks ebasoodsat mõju või seaks ohtu elupaigatüübi püsimise;
- kergliiklusteega Sõru sadam-Tohvri supluskoht. Arvestades kergliiklusteede karakteristikuid (eraldusriba ja kergliiklustee laius kokku ca 6 m (Transpordiamet, 2014)) ning asukohta (olemasoleva tee lähistel), ei ole ette näha olulise ebasoodsa mõju kaasnemist elupaigatüüpidele, kui kergliiklustee rajatakse olemasolevast teest ida poole (mis jääb väljapool elupaigatüüpide asukohta). Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel kergliiklusteede projekteerimise etapis;

Ehituskeeluvööndite vähendamist puudutavad leevendavad meetmed kehtestatud DP-ga aladel.

- Kassari küla Küüramäe, lageda ja sammalkivi DP – 1630*; 5130; 9020*; 9070; 9080*. **Hoonestus planeerida väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine**. Eelnevate tingimuste järgimisel ebasoodsad mõjud puuduvad;
- Kukka külla kavandatud Sõeru DP – 1630*. **Uued hooned ning rajatised tuleb rajada väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe.** Tingimuse arvestamisel ebasoodsad mõjud elupaigatüübi säilimisele puuduvad;
- Vahtrepa külla Leemendi ja Väike-Leemendi DP ja lautrikoha määramine (EKV vähendamise ala) (elupaigatüüpidel 1110; 1630*; 9070*). Kuivõrd kogu ala kattub loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega, **ei ole uue hoonestuse rajamiseks EKV vähendamine põhjendatud;**
- Nasva küla Käära DP-ga kavandatud hoonestusala ning juurdepääsutee (elupaigatüübil 9010*). Arvestades tegevuse iseloomu ning selle paiknemist looduskaitseliste objektide suhtes

ei ole EKV vähendamine osal planeeringualal (riigiteest lääne suunda jääv osa) põhjendatud, kuivõrd ala kattub Natura loodusalaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva esmatähtsa elupaigatüübiga vanad loodusmetsad (9010*);

- Orjaku küla Ellamäe DP-ga kavandatud hoonestus (elupaigal 5130; merikotkas (*Haliaeetus albicilla*)). Kuivõrd **KSH koostaja leiab, et arendustegevusega kaasnevaid mõjusid merikotkale (linnuala kaitse-eesmärgiks olev liik) ei ole võimalik vältida, ei ole olemasoleva teadmise alusel EKV vähendamine antud asukohas põhjendatud;**
- Luguse külas kehtestatud DP alal EKV vähendamine (osaliselt elupaigatüübil 9080*). Hoonestus tuleb rajada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi selliselt, et ala arendamisega ei kaasneks olulisi niiskusrežiimi muutuseid, mis tooksid kaasa negatiivseid mõjusid natura võrgustiku alale. Eelnevast lähtuvalt on vajalik tegevuse kavandamisel (edasises etapis) viia läbi keskkonnamõju hindamine, vähemalt eelhindamise asemel. Seejuures on vajalik hinnata mõjusid natura elupaiga niiskusrežiimile;
- Suuresadama külas paikneva Merekivi kinnistu DP alal EKV vähendamise ettepanek (elupaigatüüpidel 1630*; 9010). **Arvestades asjaolu, et kogu EKV vähenduse ala paikneb kaitse-eesmärgiks olevatel elupaigatüüpidel, ei leia KSH koostaja, et EKV vähendus antud asukohas oleks põhjendatud**. Tegevuse mitte elluviimisel (EKV vähenduse mitte andmisel) ebasoodsad mõjud loodusala kaitse-eesmärgile ning seeläbi Natura loodusalale puuduvad;
- Sääre külas kehtiva Pähklimetsa DP EKV vähendamine (elupaigatüüp 9070). EKV vähenduse ala kattub mitmete looduskaitseliste objektidega, sh rahvusvahelise tähtsusega Natura võrgustiku alaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga on hoonestuse rajamine asjakohane vaid väljapoole elupaigatüüpi 9070 (st kaugemale DP alale). **Arvestades aga looduskaitseliste objektide paiknemist EKV vähendusega alal ning selle teenindamiseks vajaliku taristu puudumist, ei pea KSH koostaja vähendust põhjendatuks;**
- Hellamaa ja Värssu külla kavandatud EKV vähendamise alad (läänepoolsed osad kattuvad väikeluikge (*Cygnus columbianus bewickii*) leiukohaga). EELISe (07.02.2023) kohaselt toitumisala, seejuures viimane vaatlus toimunud 2015. Liigi kaitsetegevuskava (2018) kohaselt on olulised lagedad alad, mida lõhuvad hooned, teed, põldudevahelised puuribad jms. Eelnevast lähtuvalt tuleks lagedate alade säilitamise eesmärgil hoonestus planeerida võimalikult metsaala lähedale, Seejuures väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe.

Leevendavate meetmete kasutusele võtmise korral leevendatakse võimalikke ebasoodsaid mõjusid ning tagatakse pikaajaliselt Natura 2000 alade terviklikkus ja kaitsekorralduslikult oluliste liikide ning elupaigatüüpide soodne seisund. Teadaolevalt ei ole leevendavate meetmete mitte toimimine tõenäoline. Leevendavate meetmete tõhusust on käsitletud ning nende rakendamise kava on esitatud Tabel 3.7-s.

Tabel 3.7. Ebasoodsa mõju leevendusmeetmed, nende tõhusus ja rakendamise aeg.

Etapp	**Ebasoodsa mõjuga tegevus**	**Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse**	**Leevendav meede**	**Hinnang tõhususele** (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	**Selgitus**	**Rakendamise aeg**
Planeerimise etapp	Elektritaristu rekonstrueerimine	Elupaigatüüp 1630* 1150* 1310 6280* 6530* 6510 6210 6270* 9010 9050 9080* euroopa naarits (*Mustela litreile)* Merikotkas *(Haliaeetus albicilla);* liivatüll *(Charadrius hiaticula);* punajalg-tilder *(Tringa totanus).*	Keskpingeliinid **merikotka pesakohas**, püsielupaigas ning ca 500 m raadiuses rekonstrueerimisel asendada maakaabelliinidega (Prassi, Tilga ja Harju külade piirkonnas ca 3 km pikkuselt). Leevendava meetme kasutusele võtul puudub ebasoodne mõju kaitse-eesmärkidele. **Liivatüll** on maapinnal pesitsev liik, uute elektrimastide püstitamisel eelistada juba kasutuses olnud mastide asukohti, millega on aastate jooksul juba mõju avaldunud ning uue masti paigaldamisega negatiivset mõju ei kaasne. Alternatiivina tuleks elektrimastide paigaldamisel vältida liivatülli leiukohti ning püstitada need väljapoole leiukohti. Elupaiga lähedal tuleb ehitustöid vältida perioodil mai keskpaigast kuni juuli lõpuni, et vältida pesitsusaegset häirimist. Elektrimastide paigaldamisel vältida **punajalg-tilderi** leiukohti ning püstitada need väljapoole leiukohti, teise alternatiivina, tuleks uute elektrimastide püstitamisel eelistada juba kasutuses olnud mastide asukohti, millele on aastate jooksul juba mõju avaldunud, mistõttu uue masti paigaldamisega negatiivset mõju ei kaasne**.**	Väga tõhus	Tagab, et ei halveneks elupaigatüüpide seisukord.	Projekteerimine ja ehitustegevus

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			Ebasoodsate mõjude vältimiseks, tuleb elektriliinide rajamisel vältida elektriliini mastide/postide paigaldamist euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) elupaigale (arvestada elektrimastide vahekauguste ja asukohtade määramisel). Samuti tuleb vältida ehitustegevust ehituskeeluvööndis (naaritsa elupaigaga kattuval alal), kevadel ja varasuvel, mil häirimine omab olulist mõju poegadega emaloomadele. Tuleb vältida liinimastide paigaldamist elupaigatüüpide piires. Kui mastide vahekaugust ei ole võimalik tagada elupaigatüüpi kahjustamata, tuleb elupaikade piires elektriliinid paigaldada maakaabelliinina. Elektri maakaabelliini rajamisel elupaigatüüpide piires puuduvad negatiivsed mõjud, kui vältida maakaabli paigaldamisel lahtiste kaeviku kasutamist ehk paigaldades maakaabli kinnisel meetodil. Seetõttu ei ole kaabli maakaablisse viimisel ette näha pöördumatuid mõjusid ning elupaigad säilivad Eelnevat arvesse võttes leevendavaid meetmeid rakendades ebasoodsad mõjud elupaigatüüpidele puuduvad. Elektriliini rekonstrueerimise projekti käigus on vajalik läbi viia keskkonnamõjude hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel. Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale elektritrassi rekonstrueerimisel ette näha.			
	Elektrivõrk - varustuskindlus,	Elupaigatüüp 6530* Põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana)*	Tuleb vältida liinimastide paigaldamist elupaigatüübi ja liigi leiukoha piires. Kui mastide vahekaugust ei ole võimalik tagada elupaigatüüpi kahjustamata, tuleb	Väga tõhus	Tagab, et ei halveneks elupaigatüüpide	DP koostamine või

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
	ühendus mandriga		elupaiga piires elektriliin paigaldada maakaabelliinina. Elektri maakaabelliini rajamisel elupaigatüübi piires puuduvad negatiivsed mõjud, kui vältida maakaabli paigaldamisel lahtiste kaeviku kasutamist ehk paigaldades maakaabli kinnisel meetodil. Seetõttu ei ole kaabli maakaablisse viimisel ette näha pöördumatuid mõjusid ning elupaik säilib. Leevendavate meetmete kasutusele võtul ebasoodsad mõjud elupaigatüübile puuduvad. Ehitustegevuste planeerimisel tuleb põldtsiitsitaja elupaikade ümbruses vältida põldtsiitsitaja pesitsusaegu (mai keskpaik kuni juuli lõpp).		ja kaitstavate liikide leiukohtade seisund.	projekteerimine ja ehitustegevus
	EKV vähendamise ettepanekud: sadama alade vähendamised	niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), emaputk (*Angelica palustris). v*iigerhüljes (*Phoca hispida bottnica*	**Planeeritud sadama arenduste** eesmärgiks on luua multifunktsionaalsed sadama-alad, võimaldades lisaks sadama rajatistele püstitada aladele ka muid, nt toitlustusfunktsiooniga ehitisi/ rajatisi. Mitmetel määratletud aladel on võimalik tegevuste planeerimine väljapool kaitse-eesmärkideks olevaid liikide leiukohti ja elupaigatüüpe. Sellistes asukohtades tuleks seda ka eelistada. Asukohtades, kus arendusalad on määratud valdavalt kaitse-eesmärkidele, tuleb vältida esmatähtsate elupaigatüüpidele arendamist ning läbi viia keskkonnamõju hindamised (sh Natura hindamine), vähemalt eelhindamise tasemel. **Heltermaa sadam** (kaitse-eesmärkidega kattuvused puuduvad) - sadama arendamisega ei ole ette näha ebasoodsaid mõjusid loodus- ja linnualale ette näha. **Vahtrepa sadama ala** (elupaigatüüpidel 1630*; 9070). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad.	Väga tõhus	Tagab, et ei halveneks elupaigatüüpide seisund.	DP koostamine /projekti koostamine

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			Orjaku sadam (elupaigatüüpidel 1630*, 5130). . Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Kassari** (elupaigatüüpidel 1630*, 5130). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala põhjaossa Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Salinõmme sadam** (elupaigatüübil 1630* ja piirneb viigerhülge elupaigaga). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala idaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Sarve sadam** (elupaigatüüpidel 1220, 1630*, 6280* ja piirneb viigerhülge elupaigaga). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad peamiselt ehituskeeluvööndi vähendamise ala lõunaossa. Vähesel määral ka kirdenurka. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Suuresadam** (elupaigatüüpidel 5130 ja 1630* ja põldtsiitsitaja). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala lääneserva ning katavad täielikult elupaigatüüpe kinnistul katastrinumbriga 20501:001:0307 (Sadamalaiu). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Kinnistul 20501:001:0307 (Sadamalaiu) tuleb			

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			ehituskeeluvööndi vähendamisest loobuda. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. Põldtsiitsitaja - Sadama-alad on oma maastiku poolest sobilikud alternatiivsed põldtsiitsitaja elupaigad põllumaade kõrval. Ehitustegevuste planeerimisel tuleb vältida põldtsiitsitaja pesitsusaegu. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. **Lesta sadam** (emaputk). Edasiste tegevuste läbiviimiseks on vajalik läbi viia taimestiku inventuur. Liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb vältida (tulevaid) ehitustegevusi kasvukohtades ning vajadusel korraldada töötsooni jäävate tundlike isendite ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt. Täpne ümberasustamise asukoht ja tingimused tuleb välja selgitada koostöös vastava eriala eksperdiga, lähtudes seejuures Vabariigi Valitsuse 15.07.2004. a määrusest nr 248 Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord. Nimetatud leevendava meetmega arvestamisel ei ole ebasoodsa mõju esinemist liikidegi soodsa seisundi säilimisele ette näha. **Hiiessaare sadama-ala** (elupaigatüübil 1630*). Kaitstavad elupaigatüübid jäävad ehituskeeluvööndi vähendamise ala idaossa ja katavad sellest suure ala. Ehituskeeluvööndi vähendamise ala on soovitav vajadusel laiendada olemasolevast sadamakaist lääne suunda ja idasuunas elupaigatüübiga kattuval alal üldplaneeringust eemaldada. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad.			

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			Tärkma sadam (kaitse-eesmärgiks oleval 1630* elupaigatüübil, I kaitsekategooriasse kuuluva niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), II kaitsekategooriasse kuuluva väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) ning III kaitsekategooriasse kuuluvate liikide punajalg-tilderi (*Tringa totanus*) ja liivatülli (*Charadrius hiaticula*) leiukohal). Kaitstav elupaigatüüp jääb ehituskeeluvööndi vähendamise ala ida- ja põhjaossa. Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad ning välditakse ka ebasoodsaid mõjusid kaitsealustele liikidele. **Salinõmme sadam** (viigerhüljes). On vähetõenäoline, et viigerhüljes eelistab reaalse elupaigana olemasolevat sadama-ala, mistõttu ei näe KSH koostaja põhjust, mis peaks takistama sadama territooriumil täiendavate tegevuste arendamist.			
	EKV vähendamise ettepanekud: puhketaristud ja juurdepääsuteed	Elupaigatüübid 1110 1220 1630* 6280* 9070 niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), liivatüll (*Charadrius*	**Kassari küla Küüramäe, lageda ja sammalkivi DP (**elupaigatüübid 1630*; 5130; 9020*; 9070; 9080*)*. Hoonestus planeerida väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Samuti tuleb ala kavandamisel läbi viia vähemalt keskkonnamõju eelhindamine. Eelnevate tingimuste järgimisel ebasoodsad mõjud puuduvad. **Kukka külla kavandatud Sõeru DP** (elupaigatüüp 1630*). Uued hooned ning rajatised tuleb rajada väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe. Tingimuse arvestamisel ebasoodsad mõjud elupaigatüübi säilimisele puuduvad. **Vahtrepa külla Leemendi ja Väike-Leemendi DP ja lautrikoha määramine** (EKV vähendamise ala)	Väga tõhus	Tagab, et ei halveneks elupaigatüüpide seisund.	DP koostamine /projekti koostamine

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
		hiaticula), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*)). väikeluikge (Cygnus columbianus bewickii)	(elupaigatüüpidel 1110; 1630*; 9070*). Kuivõrd kogu ala kattub loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega, ei ole uue hoonestuse rajamiseks EKV vähendamine põhjendatud. **Nasva küla Käära DP-ga kavandatud hoonestusala ning juurdepääsutee** (elupaigatüübil 9010*). Arvestades tegevuse iseloomu ning selle paiknemist looduskaitseliste objektide suhtes ei ole EKV vähendamine osal planeeringualal (riigiteest lääne suunda jääv osa) põhjendatud, kuivõrd ala kattub Natura loodusalaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva esmatähtsa elupaigatüübiga vanad loodusmetsad (9010*). **Luguse külas kehtestatud DP alal EKV** vähendamine (osaliselt elupaigatüübil 9080*). Hoonestus tuleb rajada väljapoole kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi selliselt, et ala arendamisega ei kaasneks olulisi niiskusrežiimi muutuseid, mis tooksid kaasa negatiivseid mõjusid natura võrgustiku alale. Eelnevast lähtuvalt on vajalik tegevuse kavandamisel (edasises etapis) viia läbi keskkonnamõju hindamine, vähemalt eelhindamise asemel. Seejuures on vajalik hinnata mõjusid natura elupaiga niiskusrežiimile. **Suuresadama külas paikneva Merekivi kinnistu DP** (elupaigatüüpidel 1630*; 9010). Arvestades asjaolu, et kogu EKV vähenduse ala paikneb kaitse-eesmärgiks olevatel elupaigatüüpidel, ei leia KSH koostaja, et EKV vähendus antud asukohas oleks põhjendatud. Tegevuse mitte elluviimisel (EKV vähenduse mitte andmisel)			

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			ebasoodsad mõjud loodusala kaitse-eesmärgile ning seeläbi Natura loodusalale puuduvad. **Sääre külas kehtiva Pähklimetsa DP** (elupaigatüüp 9070). EKV vähenduse ala kattub mitmete looduskaitseliste objektidega, sh rahvusvahelise tähtsusega Natura võrgustiku alaga ning selle kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga on hoonestuse rajamine asjakohane vaid väljapoole elupaigatüüpi 9070 (st kaugemale DP alale). Arvestades aga looduskaitseliste objektide paiknemist EKV vähendusega alal ning selle teenindamiseks vajaliku taristu puudumist, ei pea KSH koostaja vähendust põhjendatuks.			

			Hellamaa ja Värssu külla kavandatud EKV vähendamise alad (läänepoolsed osad kattuvad väikeluikge (Cygnus columbianus bewickii) leiukohaga). väikeluikge (Cygnus columbianus bewickii) leiukohaga (EELIS (07.02.2023) kohaselt toitumisala). seejuures viimane vaatlus toimunud 2015. Liigi kaitsetegevuskava (2018) kohaselt on olulised lagedad alad, mida lõhuvad hooned, teed, põldudevahelised puuribad jms. Eelnevast lähtuvalt tuleks lagedate alade säilitamise eesmärgil hoonestus planeerida võimalikult metsaala lähedale, Seejuures väljapoole loodusala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe **Kalana küla** (kaitse-eesmärkidega kattuvused puuduvad)**:** Kalana küla, olemasoleva puhkeala arendamine, võimaldades parkimisplatsi jms. Ala paikneb loodusala territooriumil, kuid ei kattu ühegi kaitse-eesmärgiks oleva objektiga. Seega ei ole ette näha puhkeala arendamisega kaasneda võivaid ebasoodsaid mõjusid. **Hirmuste küla** (elupaigatüüpidel 2120; 2180; 9010*; 9080*): Puhkeala arendustegevused ja laiendused tuleks kavandada maastikku sobituvalt ning võimalikult hajusalt, vältida tuleks kõrghaljastuse eemaldamist eelkõige elupaigatüüpidel 2180, 9010 ja 9080. Kuna kogu EKV vähendamise ala on kaetud erinevate elupaigatüüpidega, tuleks arendustegevus hoida minimaalne ning väiksemate puhkerajatiste ja ehitiste püstitamisel eelistada EKV vähendamise alal elupaigatüübi 2120 alasid (mis ei ole esmatähtsad elupaigatüübid), kuna elupaigatüüp on liikuva iseloomuga ning kujuneb ümber olemasoleva maastiku. Vältida tuleks mootorsõidukitega liikumist väljaspool selleks ettenähtud teid, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut. Arendustegevuse kavandamisel tuleb läbi viia täiendavad keskkonnamõju hindamised,			

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			seejuures taimestiku inventuur ning Natura hindamine vähemalt eelhindamise tasemel. **Planeeritud puhketaristud ja juurdepääsuteed** paiknevad olemasoleva puhkealade juures ning valdavalt ka mööda olemasolevaid teid (metsateed, muud teed), mis tähendab et kaasnevad mõjud on seotud eelkõige seotud puhkealade teenindamiseks püstitavate rajatistega (nt lõkkekohtade, välikäimlate rajamine). Sellistel puhkudel tuleb sarnaselt eelpool tooduga vältida esmatähtsaid elupaigatüüpe ning vajadusel viia läbi keskkonnamõjude eelhindamine. **Puhketaristu Hiiessaare küla** (elupaigatüüpidel (1220), (6280*)) – Kogu EKV vähendamise ala on kaetud Natura elupaikadega. Olemasolevale vaatetornile täiendavate ehitiste ja rajatiste kavandamisel ei ole välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning ala arendamisest tuleb loobuda. Lubatud on vaid olemasoleva vaatetorni rekonstrueerimine. Avalik **juurdepääsutee kallasrajale Nasva külas.** Väljaspool nende kaitse-eesmärgiks seatud elupaiku või kaitse-eesmärgis toodud liikide leiukohti. Mõju loodusala kaitse-eesmärkidele puudub. **Avalik juurdepääsutee kallasrajale Hiiessaare küla (elupaigatüübil** 1630*). Maa-ameti ortofotode kohaselt kulgeb alal olemasolev pinnastee rannale, mis viitab juba olemasolevale kasutusele. Juurdepääsutee kulgeb üle mitmete loodusväärtuste, sh Väinamere hoiuala, Väinamere linnu- ja loodusala. Tee jääb elupaigatüübile 1630. Arvestades, et tegemist on olemasoleva pinnastee näitamisega kaardil (mitte uue			

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			tee rajamisega), ei näe KSH koostaja ette ebasoodsa mõju kaasnemist loodusväärtustele. **Puhketaristu Suuresadama küla** (idapoolne EKV vähendamise ala (elupaigatüüpidel 5130 ja 1630*). Kogu Suuresadama küla idapoolne EKV vähendamise ala on kaetud Natura elupaikadega. Ehitiste ja rajatiste kavandamisel ei ole välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning idapoolse ala arendamisest tuleb loobuda. **Puhketaristu Kassari küla** (osaliselt elupaigatüübil 6280*). Elupaigatüüpide soodsa seisundi säilitamiseks tuleb vältida ehitus- ja arendustegevust elupaikade piires. Sel juhul ebasoodsad mõjud puuduvad. Vööt-põõsalind teeb pesa põõsa või noore tiheda okaspuu okste vahele, enamasti üsna maapinna ligidale. Kui on siiski vajalik põõsaste või noorte okaspuude eemaldamine, siis ei tohi seda teha pesitsusperioodil mai keskpaigast juuli alguseni. **Mägipe küla** (elupaigatüübil 2180; 9010*): KSH koostaja leiab, et kui rajatiste püstitamisel välditakse esmatähtsate elupaigatüüpide kasvukohtasid, on olemasoleva matkatee ümbruse arendamine, telkimiskohtade ning teenindavate rajatiste loomine asjakohane. Küll aga tuleb kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine, sh Natura eelhindamine. Kuivõrd käsitletav juurdepääsutee on sisuliselt olemasolev (jalg)rada, mis viib metsaonni juurest ranna kallasrajale, ei ole tegemist uue tegevusega vaid olemasoleva tee			

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			näitamisega kaardil, ei kaasne juurdepääsu tee märkimisega ebasoodsat mõju loodusväärtustele. Küll aga tuleks vältida juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut. Kuivõrd käsitletav juurdepääsutee on sisuliselt olemasolev (jalg)rada, mis viib metsaonni juurest ranna kallasrajale, ei ole tegemist uue tegevusega vaid olemasoleva tee näitamisega kaardil, ei kaasne juurdepääsu tee märkimisega ebasoodsat mõju loodusväärtustele. Küll aga tuleks vältida juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut. **Kaleste küla:** Kuna EKV vähendamise alal on võimalik ette näha puhkeala arendamine väljapool Natura loodusala kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübi kasvukohta, tuleks laienduse kavandamisel sellega arvestada. **Paope küla:** - Puhkeala arendamisel (elupaigatüüpidel 2120; 2130*; 2180) tuleb vältida elupaigatüüpidele arendamist. Samuti tuleks vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna see käitub "kaitsemetsana" merelt tuleva tuule ja tormi eest. Puhkeala kavandamisel (DP ja/või projekteerimise käigus			

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			läbi viia keskkonnamõjude hindamine, sh Natura eelhindamine); Purrete rajamine RMK matkateele. KSH koostaja leiab, et sellised ületuskohad ei oma ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, sh kalda kaitse-eesmärkidele. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et purrete rajamiseks tehtavad ehituskeeluvööndi vähendamised on olemasoleva matkateede läbimiseks vajalikud ning ei oma olulist ebasoodsat mõju looduskeskkonnale, mistõttu on EKV vähendamise ettepanekud asjakohased. Tahkuna puhkekoht ja laurikoht.. Kuna kogu EKV vähendamise ala jääb nii Natura võrgustiku alale kui ka selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele, ei ole puhkekoha kavandamisel välistatud ebasoodne mõju elupaigatüüpidele ning puhkeala arendamisest tuleb loobuda.			
	Supelranna maa-ala määramine	Elupaigatüüp 1640	Kaleste küla. Supelranna maa-ala määratlemine. Määratlemine loob Looduskaitseseaduse § 38 lg 4 p 3 kohase erandi, mille kohaselt võib kalda ehituskeeluvööndisse püstitada supelranna teenindamiseks vajalikke rajatisi. Kuna piirkonnas paikneb üks puhkerajatis, sh parkla võib järeldada, et kallas on olnud pidevas kasutuses suplejate poolt. Supelranna maa-ala määratlemine annab võimaluse rajatiste nagu kabiinid, prügikastid püstitamise alale. Viimane omab alale positiivset mõju (nt väheneb risustamine). Küll aga on soovituslik puhkekoha kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning keskkonnamõjude eelhindamine. Rajatised peab paigutama selliselt, et nende alla jääks minimaalselt	Väga tõhus	Tagab, et ei halveneks elupaigatüübi seisund.	DP koostamine /projekti koostamine

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			kaitstavate taimeliikide isendeid ning liigi isendi kaitse tagamiseks tuleb korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine.			
	Kergliiklustee rajamine	Elupaigatüübid 2180 3260 9010 9050 Euroopa naarits (*Mustela lutreola)*	**Kõrgessaare alevik – Luidja küla (kattumine elupaigatüüpidega 2180; 3260; 9050):** Kuivõrd üldplaneering ei määra kummal pool teed kergliiklustee tulevikus rajatakse, on otstarbekas viia kergliiklustee ida poole Heltermaa - Kärdla – Luidja maanteed. Sellisel juhul kattumist Luidja loodusala ja selle kaitse-eesmärkideks olevate elupaigatüüpidega ei ole ning mõju puudub. **Kõrgessaare alevik – Luidja küla (lähialal paiknemine elupaigatüübile 9010):** Arvestades kergliiklusteede karakteristikuid (eraldusriba ja kergliiklustee laius kokku ca 6 m) iseloomu ja asjaolu, et lähim elupaigatüüp jääb 8-10 m kaugusele, ei ole olulist ebasoodsat mõju elupaigatüüpidele säilimisele ette näha. Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valikmaantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel tuleb kergliiklusteede projekteerimise etapis. **Sõru sadam-Tohvri supluskoht (kattumine elupaigatüüpidega *1630, 1220**). Arvestades kergliiklusteede karakteristikuid (eraldusriba ja kergliiklustee laius kokku ca 6 m (Transpordiamet, 2014)) ning asukohta (olemasoleva tee lähistel), ei ole ette näha olulise ebasoodsa mõju kaasnemist elupaigatüüpidele, kui kergliiklustee rajatakse olemasolevast teest ida poole (mis jääb väljapool	Väga tõhus	Tagab, et ei halveneks elupaigatüübi seisund.	Projekti koostamine

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			eelupaigatüüpide asukohta). Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel kergliiklusteede projekteerimise etapis; Euroopa naaritsa osas on vähetõenäoline, et nad elutseksid vahetult olemasoleva maantee kõrval. Maantee kõrvale rajatav kergliiklustee ei tekita ka lisaks olemasolevale maanteele loomade liikumisele täiendavat barjäärefekti. Seega kaitsealustele loomaliikidele kergliiklusteede rajamisega olulist mõju ei kaasne. Sellegipoolest, tuleb täpsem mõju hindamine (sh asukoha valik maantee ning lähedaste loodusväärtuste suhtes), läbi viia vähemalt eelhindamise tasemel kergliiklusteede projekteerimise etapis.			
Planeerimise etapp, projekteerimise etapp	Vaatetorni planeerimine	Elupaigatüüp 2180	Vaatetorni rajamine Tareste külla (elupaigatüübil 2180): KSH koosta ja teeb vaatetorni auskoha valikul soovituse, mille kohaselt tuleks vaatetorn paigutada väljapoole metsastunud luidete elupaigatüüpi. Viimased on tundlikud tallumisele ning ehitustegevusele Vaatetorni kavandamisel tuleb läbi viia taimestiku inventuur, mille raames selgitatakse välja, kas antud alale on võimalik vaatetorni püstitada selliselt, et kaitstavate liikide kasvukohti ei hävitataks. Vajadusel tuleb istutada taimeliigid ümber. Vaatetorni rajamisel	Väga tõhus	Tagab, et ei halveneks elupaigatüübi seisund.	Projekti koostamine

Etapp	Ebasoodsa mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, keda kahjustatakse	Leevendav meede	Hinnang tõhususele (väga tõhus; tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).	Selgitus	Rakendamise aeg
			tuleb vältida kõrghaljastuse eemaldamist, kuna viimased on nahkhiirlaste, aga ka merikotka elupaigaks. Viies keskkonnamõjude hindamise (sh Natura eelhindamise) raames läbi taimestiku inventuuri, on võimalik selgitada välja vaatetorni rajamiseks sobivaim ala, seda liikidele ebasoodsat mõju avaldamata.			

3.2.6.5 Natura hindamise kokkuvõte

Kokkuvõtliku ülevaate Natura hindamisest annab Tabel 3.8, mis on koostatud vastavalt Natura hindamise protseduurile (Kutsar, Aunapuu, & Eschbaum, 2019).

Natura hindamise käigus jõuti järeldusele, et ÜP-ga kavandatav on realiseeritav kui arvestada leevendavaid meetmeid.

Peamised ÜP-ga kavandatavad tegevused, millega võib kaasneda **leevendavate meetmete mitte rakendamisel** negatiivne mõju:
- Kergliiklusteede rajamine;
- ÜP-s määratud sadama piirkondade arendamise võimaldamine;
- ÜP-ga tehtud ehituskeeluvööndite vähendamine puhketaristu arendamiseks;
- Elektrivõrgu arendamine.

Tabel 3.8. Kokkuvõte Natura hindamisest.

Kas projekt või kava võib:	**Jah/ Ei**	**Selgitus**
Aeglustada ala kaitse-eesmärkide saavutamist?	Ei	Juhul kui arvestatakse leevendavaid meetmeid, ei ole ebasoodsat mõju ette näha.
Katkestada ala kaitse-eesmärkide suunas liikumise?	Ei	
Takistada selliste tegurite toimimist, mis aitavad säilitada ala soodsat seisundit?	Ei	Leevendavate meetmete rakendamisel ei ole takistamist ette näha.
Häirida ala soodsa seisundi indikaatoritena kasutatavate võtmeliikide tasakaalu, levikut ja asustustihedust?	Ei	Leevendavate meetmete rakendamisel ei ole häirimist ette näha.
Põhjustada muutusi kriitilise tähtsusega, ala olemust määravates aspektides (nt toitainete tasakaal), millest sõltub ala toimimine elupaiga või ökosüsteemina?	Ei	Leevendavate meetmete rakendamisel ei ole ebasoodsaid mõjusid ette näha.
Muuta ala struktuuri ja/või funktsiooni määravate seoste (nt pinnase ja vee või taimede ja loomade vaheliste seoste) dünaamikat?	Ei	
Mõjutada alal prognooside järgi või eeldatavalt toimuvaid looduslikke muutusi (nagu näiteks veedünaamika või keemiline koostis)?	Ei	
Vähendada esmatähtsate elupaigatüüpide pindala?	Ei	
Vähendada esmatähtsate liikide või linnudirektiivi I lisa IBA liikide arvukust?	Ei	Leevendavate meetmete rakendamisel ei ole ebasoodsaid mõjusid ette näha.
Muuta esmatähtsate liikide või linnudirektiivi I lisa IBA liikide vahelist tasakaalu?	Ei	
Vähendada ala mitmekesisust?	Ei	Leevendavate meetmete rakendamisel ei ole ebasoodsaid mõjusid ette näha.
Põhjustada häirimist, mis võib mõjutada asurkondade suurust või esmatähtsate liikide vahelist tasakaalu või asustustihedust?	Ei	
Põhjustada killustatust?	Ei	

Kas projekt või kava võib:	Jah/ Ei	Selgitus
Põhjustada peamiste tunnuste (nt puistaimkate, loodetele avatus, iga-aastased üleujutused jne) vähenemist või hävimist?	Ei	

3.3 Mõju kultuurilisele keskkonnale

3.3.1 Maastikud, sh väärtuslikud maastikud ja kohaliku väärtusega väärtuslikud metsad

Euroopa maastikukonventsiooni[6] kohaselt on maastik inimese poolt tajutav, looduslike ja/ või inimtekkeliste tegurite toimel ning koosmõjul kujunenud iseloomulik ala. Hiiumaa valda iseloomustab avatud maastik.

Väärtuslikud maastikud oma olemuselt on moodustatud maastiku silmapaistvate ja/ või iseloomulike loodus- ja/ või kultuuripärandi poolest väärtuslike osade hoidmiseks, olles seega Euroopa maastikukonventsiooni kohaselt maastikukaitseline tegevus.

Hiiumaa vallas on maakonnaplaneeringu kohaselt 41 väärtuslikku maastikku ning mitmed kauni vaatega kohad ja teelõigud. Üldplaneeringu koostamise protsessi ühe osana, telliti Hiiumaa väärtuslike maastike kordusinventuur (Hellström, 2022), millega uuendati ja täpsustati maakonnaplaneeringus esitatud väärtuslikke maastike piire, määratleti nende kasutustingimused ning hooldussoovitused.

Kordusinventuuri tulemusena on Hiiumaa vallas määratletud 39 väärtuslikku maastikku, neist 10 rahvusmaastikku (üle-eestilise tähtsusega väärtuslik maastik) (Hellström, 2022). Inventuuri tulemusena ei vastanud väärtuslike maastike nõuetele 2 maakonnaplaneeringu järgset väärtuslikku maastikku (Hellström, 2022):

- Kiduspe küla (MP kohane II väärtusklass) – väärtuslik maastik on kaotanud oma traditsioonilise ilme ning muutumas suvituskülaks, seejuures põllumajanduslik maakasutus pea täielikult puudub;
- Kalana (MP kohane II väärtusklass) - väärtuslik maastik on kaotanud oma traditsioonilise ilme ning muutumas suvituskülaks.

Kordusinventuuri (2022) tulemusel muudeti oluliselt Kärdla-Hausma-Heilo ja Sääre-Suursadama väärtuslike maastike piire läbi osade külamaastike piiridest välja arvamise, kuivõrd endised põllumaad on planeeritud elamuehituseks.

Täpsemate kasutus- ja hooldustingimustega on võimalik tutvuda üldplaneeringu seletuskirjas.

Väärtuslike maastike alamkategooriana on üldplaneeringus määratletud ka kohaliku tähtsusega väärtuslike maastikena väärtuslikud metsa-alad, mille eesmärgiks on piirkonna elanike igapäevaste (puhke)harjumuste toetamine, säilitada, parandada ja tõsta elurikkust.

ÜP-ga ei nähta ette väärtuslikel maastikel olulist senise maakasutuse muutust ehk väärtuslike maastike säilimine on tagatud ka ÜP realiseerumise järgselt. Lähtudes eelpool esitatust kaasneb ÜP ellu viimisega soodne mõju väärtuslike maastike säilimisele.

Väärtuslikud metsa-alad on määratletud:

[6] https://www.envir.ee/sites/default/files/maastikukonventsiooni_eestikeelne_ametlik_tolge.pdf

- puhkemajanduslikult olulised metsamassiivid, mille osas on eeldatavalt kõrgem avalik huvi;
- matkaradadest ja kalmistutest ca 50 m ulatusse jäävad metsa-alad;
- üldplaneeringus näidatud miljööväärtuslikele aladele jäävad metsad.

Väärtuslike metsamaastike säilitamiseks on üldplaneeringuga määratletud tingimused nende majandamiseks. Määratletud tingimused on väärtuste säilimiseks piisavad, millele KSH raames täiendusi/ ettepanekuid ei esitata.

3.3.2 Kultuuriväärtused ja pärandkultuuriobjektid

Üldplaneeringuga määratletakse 21 miljööväärtuslikku- ja/ või hoonestusala, millele on määratletud maakasutus- ja maastikuhooldustingimused. Järgnevas tabelis on esitatud ÜP-s määratletavad miljööväärtuslikud alad. Vastavad alad on määratletud ühtseks Hiiumaa vallaks ühinenud omavalitsuste üldplaneeringutes.

Tabel 3.9. Üldplaneeringuga määratletavad miljööväärtuslikud alad Hiiumaa valla piirkondades.

Nimi	**Suunis**
Emmaste miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada ja tõsta esile mõisasüdamele omaseid arhitektuurseid jooni, piirdeid ja haljastust.
Hellamaa küla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada ajaloolist hoonestus ning nende vaadeldavus teelt. Piirete osas eelistada roigasaedu.
Jausa küla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada ajaloolist hoonestust ning selle algupärast välisilmet. Külateed ei tohiks muuta laiemaks. Uus hoonestus paigutada ridakülale omaselt. Uus arhitektuur ei tohiks muutuda domineerivaks.
Kaleste küla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada küla keskkosas avatud vaateid hoonestusele. Ajalooliste hoonete puhul tuleks säilitada algset välisilmet. Mitte lubata võrkaedu.
Kassari, Esiküla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada ajaloolist hoonestust ning selle algupärast välisilmet. Säilitada ja taastada ajaloolised kiviaiad.
Kidaste küla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada küla hajusat struktuuri ning võimalusel tagada ajalooliste hoonekomplekside vaadeldavus külateelt.
Kõpu küla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada eriajastusliste hoonete algupärast välsiilmet ning nende vaadeldavust teelt. Teed mitte õgvendada. Eelistada traditsioonilisi piirdeid.
Kõrgessaare sadama tee miljööväärtuslik hoonestusala	Eraldi tööna tuleks välja töötada ühtsed renoveerimisvõtted ja lahendused, mida kõigi hoonete puhul ühte moodi järgida. Oluline on säilitada iseloomulikud arhitektuursed elemendid, värvilahendus ning avatäited.
Kärdlas, Oja tänava miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada/tagada ühtne arhitektuur, harmoniseeruvad värvilahendused, paiknemine tänavajoone suhtes ja fassaadilahendused.

Nimi	Suunis
Kärdlas, Pika-Paju-Valli-Tiigi tänava miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada eriajastusliste hoonete algupärast välsiilmet ning nende vaadeldavus tänavatelt.
Kärdlas, Rookopli korterelamute miljööväärtuslik hoonestusala	Eraldi tööna tuleks välja töötada ühtsed renoveerimisvõtted ja lahendused, mida kõigi hoonete puhul ühte moodi järgida. Oluline on tagada ühtne välisilme ja vorm.
Kärdlas, Rookopli-Rootsi-Kraavi-Kalda-Uue-Mere tänava miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada eriajastusliste hoonete algupärast välsiilmet ning nende vaadeldavust tänavatelt.
Kärdlas, Ümarmäe tänava miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada/tagada ühtne arhitektuur, harmoniseeruvad värvilahendused, paiknemine tänavajoone suhtes ja fassaadilahendused.
Külaküla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada ajaloolist hoonestust ja mahte. Küla läbivat teed ei tohiks laiendada.
Lepiku küla miljööväärtuslik hoonestusala	Uute majapidamiste kavandamisel säilitada väljakujunenud hoonestustihedus ja ridaküla struktuur. Ajaloolisteid hooneid säilitada võimalikult algupärasena. Eelistada traditsioonilisi roigas ja kiviaedu.
Moka küla miljööväärtuslik hoonestusala	Ajaloolise hoonestuse osas säilitada algupärast välisilmet. Uue hoonestuse kavandamisel järgida olemasolevat ridaküla struktuuri. Hoone maht ja vorm peab vastama ümbritsevale hoonestusele. Säilitada kiviaedasid.
Nõmme küla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada ajaloolist hoonestust ning selle algupärast välisilmet. Uus arhitektuur ei tohiks muutuda domineerivaks.
Salinõmme küla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada keskosas avatust, kus keskel asuvad põllud ja heinamaad ning servades majapidamised. Olemasolevates hoonegruppides säilitada traditsioonilist hoonestusstiili. Uute majapidamiste kavandamisel on lubatud piirkonda sulanduvad moodsad lahendused
Tohvri - Hindu - Sõru miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada ajalooliste hoonete algset välisilmet (rehielamud, kaptenite majad) ning tagada võimalusel nende vaadeldavus läbivatelt teedelt.
Vahtrepa küla miljööväärtuslik hoonestusala	Säilitada ajaloolist hoonestus ja mahte. Uue hoonestuse kavandamisel järgida olemasolevat ridaküla struktuuri. Küla läbivat teed ei tohiks laiendada.
Ülendi küla miljööväärtuslik hoonestusala	Oluline on säilitada kitsast külateed, kiviaedu ja senini suhteliselt rikkumata taluhoonete välisilmet.

Täiendavalt on üldplaneeringuga määratletud kohaliku tähtsusega kultuuripärandi üksikobjektid ning arheoloogiatundlikud alad ning esitatud riikliku kaitse all olevad

kultuurimälestised. Nimekirjaga on võimalik tutvuda üldplaneeringu seletuskirjas, asukohad on esitatud üldplaneeringu kaardikihtidel.

Mõju mälestistele

Valdavalt ei muudeta üldplaneeringuga kultuurimälestiste asukohas või nende piiranguvööndis senist maakasutust. Üldplaneeringuga määratletakse tiheasustusega aladel katastriüksuse juhtfunktsioonid, mille määramine üldplaneeringus ei tähenda maa-ala automaatset teisel eesmärgil kasutuselevõttu või maakasutuse (katastriüksuse) sihtotstarbe muutust võrreldes senise kasutusega. Üldplaneeringuga esineb mitmetel juhtudel tegeliku maakasutuse näitamist kultuurimälestisega aladel, nt kultuurimälestiseks on kalmistu, mille katastriüksusel on ühiskondliku ehitise maa-ala sihtotstarve, kuid mis üldplaneeringuga määratakse kalmistu maa-alaks või kultuurimälestiseks olevad sadamaehitised, mis paiknevad tootmismaa sihtotstarbega alal ning mille katastrile omistatakse üldplaneeringuga sadama-ala maakasutuslik juhtotstarve. Sellised muudatused ei oma kultuurimälestistele ebasoodsat mõju.

Üldplaneeringuga kavandatavad kergliiklusteed kattuvad mitmetes asukohtades kultuurimälestiste kaitsevööndiga ning kultuurimälestise üksikobjekti/ alaga:

- Kärdla linnas: kergliiklusteede Kärdla linn (Spordikeskus- Kooli kompleks); Kärdla Keskväljak – Kärdla staadion;
- Suuremõisa küla: kergliiklusteede Hellamaa küla - Suuremõisa küla;
- Putkaste küla: kergliiklusteede Käina – Putkaste; Emmaste küla - Käina alevik;
- Pihla küla: kergliiklustee Risti küla-Pihla küla;
- Pühalepa küla: kergliiklustee Suuremõisa küla-Pühalepa küla;
- Hausma küla: kergliiklustee Hausma rand-Heltermaa-Kärdla-Luidja tugimaantee;
- Heltermaa küla: Pühalepa küla- Heltermaa küla;
- Puski küla: kergliiklustee Emmaste-Luidja;
- Sõru küla: kergliiklustee Sõru sadam-Tohvri supluskoht;
- Vaemla küla: kergliiklustee Käina alevik -Emmaste küla;
- Nõmme küla: kergliiklustee Käina-Nõmme küla; Käina alevik – Emmaste küla;
- Kõrgessaare alevik: kergliiklustee Kõrgessaare aleviku keskus- Heltermaa-Kärdla-Luidja tugimaantee;
- Kerema küla: kergliiklustee Hellamaa küla-Suuremõisa küla.

Üldplaneeringuga määratletud uute kergliiklusteede projekteerimisel tuleb kaaluda nende rajamist väljapoole kultuurimälestise alasid ja nende kaitsevööndeid. Kergliiklusteede puhul, mis asuvad kultuurimälestiste alal või nende kaitsevööndis, tuleb projekteerimistingimuste andmisel ja projekti koostamisel teha koostööd Muinsuskaitseametiga. Ehitus- ja kaevetööde puhul (kergliiklusteed, mis asuvad kultuurimälestiste alal), on projekteerimise raames vajalik enne ehitustegevust läbi viia arheoloogilised uuringud.

Muda külas kattub kultuurimälestise ala (sh kaitsevöönd) *8901 - Pelgupaik „Saunaseljamägi“, II at* üldplaneeringus määratletud uue 110kV elektrivõrgu trassiga. Elektrivõrgu projekteerimisel tuleb arvestada kehtiva seadusandlusega ning projekteerimistingimuste andmisel ja projekti koostamisel teha koostööd Muinsuskaitseametiga. Samuti kattub rekonstrueeritava elektrivõrgu trass Tubala külas kultuurimälestise kaitsevööndiga. Viimase

puhul on tegemist sisuliselt sama trassiga, mida uuendatakse. See tähendab, et uusi ebasoodsaid mõjusid kultuurimälestisele ei kaasne.

Muinsuskaitseamet on täheldanud, et lisaks riigi kaitse all olevatele arheoloogiamälestistele on maastikul palju avastamata arheoloogiapärandit, millega arvestamine tagab kultuurmaastiku ajalise mitmekihilisuse säilimise. Arheoloogiapärandit kui inimtekkelisi või selge inimmõjuga kohti võib olla kõikjal. Näiteks juba teadaolevate muinas- või keskaegsete asustuskeskuste lähedalt või samatüübilistelt maastikelt on tõenäosus avastada varasemate inimeste elu- ja matmispaiku (nt järvede ja jõgede rannamoodustistelt kiviaegseid asulakohti, vanade külade lähedal liivastelt küngastelt külakalmistuid jne). Arheoloogiapärandi seisundit ja säilimist mõjutab senise maakasutuse muutmine, eeskätt ehitus- ja kaevetööd. Muinsuskaitseamet prognoosiva meetodina alustanud võimalike arheoloogiatundlike alade analüüsimist, välja selgitamist ning kaardile kandmist, millega tuleb arvestada ehitustegevuse planeerimisel (nii KMH-d või detailplaneeringut nõudvate projektide kui ka 500 m^2 suuremate ehitiste kavandamisel). Seega eelnevat arvestades **on oluline ehitus- ja kaevetöödel kultuuriväärtusega leidude ja arheoloogilise kultuurkihi ilmsiks tulekul tööd katkestada, jätta leid leiukohta ning teavitada sellest Muinsuskaitseametit**. **Projekteerimistingimuste andmisel ja projekti koostamisel tuleb teha koostööd Muinsuskaitseametiga. Ehitus- ja kaevetööde puhul kultuurimälestise alal, on projekteerimise raames täiendavalt vajalik enne ehitustegevust läbi viia arheoloogilised uuringud. Kinnismälestise piires tööde teostamiseks peab taotlema Kinnismälestisel ja muinsuskaitsealal tööde tegemise luba.** Sisuliselt on tegemist *Muinsuskaitseseadusest* tuleneva kohustusega.

Lisaks eelpool nimetatud väärtustele, jäävad Hiiumaa valla territooriumile mitmed pärandkultuuri objektid, mis koos ajaloolise asustusstruktuuri ja ehitistega moodustavad osa kohalikust (maakondlik, kihelkondlik, valla) kultuuripärandist.

Eelnevaid asjaolusid arvestades ei ole ÜP realiseerumisega ette näha ebasoodsate mõjude ilmnemist kultuuripärandile. Pigem kaasneb kohaliku taseme kultuuri- ja militaarpärandi määratlemise ning senise maakasutuse säilimise ja / või nö leebemate maakasutuse juhtfunktsioonide määratlemisega (nt roheala) kultuuriväärtustega alal soodne mõju ka väärtuste säilimisele.

3.4 Mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale

3.4.1 Rahvastik ja asustus

Üldplaneeringuga on määratletud kolm tiheasustusala:

- Kärdla linn (ettepanekuna esitatud uues asustusüksuse piiris);
- Käina aleviku (tänastes aleviku piirides);
- Kõrgesaare aleviku (ettepanekuna esitatud uues asustusüksuse piiris).

Kuigi Hiiumaa vallas on viimase 3 aasta jooksul märgata rahvaarvu kasvu, on peamine elanikkond kogunenud peamiselt tihedama asustusega piirkondadesse ning hajaasustuses toimub endiselt rahvaarvu kahanemine. Kahanevate piirkondade atraktiivsemaks muutmise nimel on mujal maailmas näiteks taastatud hooneid; toetatud töökohtade loomist; korrastatud

ajale jalgu jäänud/ maha jäetud alasid; lammutatud seisma jäänud (maha jäetud ja lagunenud) hooneid; leitud uuenduslike kasutusviise kasutusest väljalangenud maa-aladele – nt päikeseenergiapargid, kogukonnaaiad; ühe hoone, rajatise või maa-ala kasutamine erinevatel otstarvetel, et tõsta efektiivsust ja hoida madalal kulusid; keskuste ühendamine tagamaaga nii ühistranspordi, nõudetranspordi kui ka kergliiklusteedega, et võimaldada ligipääs teenustele ja töökohtadele; eri liikumisviiside omavaheline parem sidumine; multimodaalsus jne (Schetke & Haase , 2008).

Üldplaneeringuga on kavandatud keskuste tihendamine, mis võimaldab kontsentreeritumalt pakkuda ühisteenuseid, aga ka luua võimalused piirkonna multifunktsionaalseks kasutuseks. Teisalt on üldplaneeringuga väljaspool keskuseid reserveeritud hajaasustusega piirkonnad, kuhu soovi korral saavad elama asuda pigem privaatsust soovivad elanikud. Nende piirkondade paremaks sidumiseks keskustega on kavandatud nt kergliiklusteed. Arvestades piirkonna kahanevat ja vananevat elanikkonda võib eeltoodud planeerimislahendusega kaasnevat mõju pidada soodsaks.

3.4.2 Sotsiaalne taristu

Hiiu maakonnaplaneeringu kohaselt on vallas üks maakondlik keskus – Kärdla linn, üks kohalik keskus – Käina ning kolm lähikeskust – Emmaste, Kõrgessaare, Suuremõisa.

Maakondlikes keskustes peaksid olema esindatud kõik kohaliku ja lähikeskuse teenused ning täiendavalt haigla, riigi regionaalhaldusasutused, politseijaoskond ja konstaablijaoskond, pangakontor, võistlusstaadion, maakonnarahvamaja või kultuurikeskus, maakonnaraamatukogu, kutsekool või muu ameti- või ümberõppevõimalus, maakondlik tervisespordikeskus, apteek, hambaravipraksis, maagümnaasium, ujula, ühistranspordi terminal, hooldekodu eakatele, ehitus- ja aiakaupade kauplus, kiirabijaam, päästekomando (Hiiu maakonnaplaneering, 2018).

Kohaliku tähtsusega keskustes peaksid olema esindatud järgmised teenused: lasteaed, algkool, põhikool, noortekeskus, rahvamaja, raamatukogu, välispordiväljak, spordisaal, päevakeskus, sotsiaaltöötaja ja politseiametniku vastuvõtukoht, vabatahtlik päästekomando, vallavalitsus, postipunkt või -kontor, sularahaautomaat, tankla, toidu- ja esmatarbekaupade kauplus. Lähtudes vananevast rahvastikust on oluline ka arstiabi kättesaadavus. Lähikeskuses peaksid olema esindatud era- ja kogukonnainitsiatiivil baseeruvad teenused, nt toidukaupade kauplus, seltsimaja jms. Ühtlasi on oluline säilitada ja parandada vallasiseste (ja väliste) keskuste ühendusi, seda ühelt poolt läbi kergliiklusteede arendamise kui ka läbi maanteede korrashoiu ning korraldatud ühistranspordi. Üldplaneeringuga säilitatakse suures osas tiheasustusalade senine maakasutus, samas antakse võimalus ka maakasutuse mõningasele paindlikkusele (segahoonestusalade määratlemine), lisaks nähakse üldplaneeringuga ette kergliiklusteede rajamine ning täpsustatakse tiheasustusalade piirid.

Kuna elanikkond vananeb, on üha enam oluline tähelepanu pöörata ka tervishoiuküsimustele. Eesmärgiks võiks olla vähemalt kohalikes keskustes apteekide olemasolu ja ka perearsti/-õe teenuse kättesaadavus. Nimetatud tegevused sõltuvad valla üldistest arengueesmärkidest ega ole üldplaneeringu tasandil otseselt lahendatavad.

Üldise elukeskkonna loomisel on oluline nt rohealade (puhke- ja virgestusalad) kujundamisel arvestada võimalikult paljude vanusegruppidega. Lisaks noorematele (sh lastega peredele) tuleks arvestada ka eakamate inimeste vajadustega. Avalike rohealade puhul on eakate jaoks olulised peamiselt kolm põhilist kriteeriumi (Nefs, Alves, Zasada, & Haase, 2013): juurdepääsetavus (jalgsi või ühistranspordiga), disain ja varustus (looduslikkus, head teed, atraktiivne ümbruskond, tualetid, poed jms), turvalisus ja asukoht ruumis (hooldatud alad, tänavavalgustus, politseipatrullid) ning kogukonnatunne (avalikus ruumis ja ürituste korraldamisel eakatega arvestamine, linnapeenramaad, kogukonnaaiamaad). Põhjalikke näpunäiteid eakate inimeste vajaduste ja soovidega haljasalade kujundamisest on toodud käsiraamatus *Placemaking for an aging population. Guidlines for seenior-friendly parks* (UCLA Luskin Scool of Public Affairs, 2014). Käsiraamatus toodu alusel eelistaksid eakamad inimesed ainult neile kujundatud haljasalasid. Samas usuvad käsiraamatu koostajad, et parke on võimalik kujundada ka erinevatele vanusegruppidele (eakad, lapsed jt) ühiselt, kui arvestatakse vanusegruppide eripärasid. Lisaks tavapärastele haljasaladele on eakamatele inimestele oluline aiandus ja põllundus. Selle tarbeks on võimalik kujundada elukohalähedasi peenramaid, mille hooldamine toimub kogukonna põhiselt või asula hõredama asustusega piirkondades suuremaid aia- ja põllumaid (Nefs, Alves, Zasada, & Haase, 2013).

Kokkuvõttes sõltub teenuste kättesaadavus mitmetest teguritest ega ole otseselt ainult üldplaneeringuga määratletav. Küll aga saab üldplaneeringuga soosida, et keskustes oleks võimalused teenuste arendamiseks ning kujundada kompaktseid ja multifunktsionaalseid piirkondi. Nimetatud aspektidest on lähtutud ka Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamisel ehk ÜP ellu viimisel kaasneb soodne mõju.

3.4.3 Inimeste tervis ja heaolu (sh müra ja välisõhu kvaliteet)

3.4.3.1 Müra

kategooriate määramine. Atmosfääriõhu kaitse seadus § 57 sätestab, et mürakategooriad määratakse vastavalt üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarbele järgmiselt:

1) I kategooria – virgestusrajatise maa-alad ehk vaiksed alad;
2) II kategooria – haridusasutuse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeasutuse ning elamu maa-alad, rohealad;
3) III kategooria – keskuse maa-alad;
4) IV kategooria – ühiskondliku hoone maa-alad;
5) V kategooria – tootmise maa-alad;
6) VI kategooria – liikluse maa-alad.

Kuigi atmosfääriõhu kaitse seaduses on määratletud kuus mürakategooriat, siis atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.12.2016 määrus nr 71 *Välisõhus leviva müra normtasemed ja müratasemе mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid* seab müra normatiivväärtused vaid loetelus toodud esimese nelja kategooria kohta. Keskkonnaministri määruse nr 71 seletuskirjas on selgitatud, et V mürakategoorias ehk tootmise maa-alal kehtivad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded, mistõttu otsustati, et tootmise maa-alale eelnõukohase määrusega normtasemeid ei kehtestata. Samuti ei ole otstarbekas müranorme määratleda liikluse maa-ala kohta. Seega tuleks ka üldplaneeringus keskenduda I-IV kategooria alade määratlemisele. Siinkohal tuleb veelkord vaadata keskkonnaministri määruse seletuskirja, mis selgitab, et IV mürakategooria ehk ühiskondliku hoone maa-alad on alad, kus leidub

vaheldumisi teenindus- ning teatud mürahäiringut põhjustavaid tööstusettevõtteid (nt uued tööstuspargid), ent puuduvad elamud. Vastava mürakategooria nimetus on seejuures pigem eksitav, kuna teenindus- ja tööstusettevõtete puhul on tegemist pigem äri- ja tootmisettevõtete (ei ole müratundlikud objektid) kui ühiskondlike hoonetega (võivad olla müratundlikud objektid, nt koolid jms). Lisaks on müra normtasemed III ja IV kategooria puhul samad. Keskkonnaministri määrust ei kohaldata alal, kuhu avalikkusel puudub juurdepääs ja kus ei ole püsivat asustust, ning töökeskkonnas, kus kehtivad töötervishoidu ja tööohutust käsitlevad nõuded.

Müra normatiivide seadmine on vajalik eelkõige inimeste tervise seisukohast ja olukordades, kui inimesed viibivad pikemalt müraallika mõjualas. Normtasemete sätestamisel ei tehta vahet haja- ja tiheasustuspiirkonnal, sest inimese tervise kaitse vajadustele vastav normtaseme suurus peaks olema samasugune sõltumata sellest, kus inimene viibib.

Atmosfääriõhu kaitse seaduse kohastest mürakategooriatest katab üldplaneeringu mõistes enim maakasutuse juhtotstarbeid II kategooria ehk haridusasutuse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeasutuse ning elamu maa-alad, rohealad. Üldiselt võib Hiiumaa valla puhul enamuse territooriumi maa-alast, kus paiknevad müratundlikud objektid (elamud, ühiskondlikud hooned, tervishoiuasutused jms) määratleda kui II kategooria ala. Lisaks on üldplaneeringus määratletud segahoonestusala juhtfunktsioon, mis vastab III mürakategooriale. Eraldi vajab käsitlust I kategooria ehk virgestusalad ehk vaiksed alad. I kategooria alade määratlemine on eelkõige vajalik tagamaks inimesetele võimalused nö saada eemale mürarikkast keskkonnast. Sellisteks vaikseteks aladeks on üldjuhul tiheasutusaladel suuremad haljasalad, kus on võimaldatud ka erinevad puhkamisvõimalused (matkarajad, terviserajad jms). Hiiumaa valla asustusstruktuuri ja tiheasustusalade suurust arvestades paiknevad peamised vaiksed alad hajaasustusega piirkonna metsades või veekogude ääres eemal põhi- ja tugimaanteedest. Hiiumaa valla puhul ei ole valdavalt ette näha tugevat arendussurvet, mis võiks oluliselt kahjustada vaiksete alade kättesaadavust ja muuta senist maakasutust. Põhiline arendussurve langeb rannikuäärsele (puhke)piirkonnale. Kuigi arendussurve lasub rannikuäärsetel aladel, on need endiselt hajaasustatud, mõne üksiku tiheasustusalaga. Nimetatud piirkonnas, aga ka Hiiumaa vallas üldiselt, on mitmeid vaikseid alasid matka- ja terviseradade ning siseveekogude, mere ja metsa poolt pakutavate puhkamisvõimaluste näol. Piirkond on kaetud mitmete kaitse- ja hoiualadega, mis seavad omakorda täiendavad piirangud uutele arendustele.

Eelnevat arvestades ei pea KSH koostaja vajalikuks määratleda Hiiumaa valla territooriumil I kategooria alasid. Seega **kokkuvõtvalt on Hiiumaa valla territoorium võimalik jagada kahe mürakategooria vahel – II ja III kategooria alad, kus paiknevad müratundlikud objektid.**

<u>Maakasutusjuhtotstarvetest tulenevad mõjud</u>
Kuna üldplaneering määrab maakasutuse juhtfunktsioonid ehk maakasutuse, mis võib kattuda olemasoleva maakasutusega kuid võib olla ka perspektiivselt maakasutust suunav, siis tuleb reaalsete mürakaebuste korral, müra normatiivide määratlemisel lisaks üldplaneeringule arvestada ka reaalse konkreetse ajahetke maakasutusega ning kehtiva õigusruumiga.

ÜP-ga nähakse uusi elamualasid ette peamiselt olemasolevatel tiheasustusaladel. Seejuures on arvestatud, et kavandatavad elamumaad moodustaksid loogilise terviku olemasolevatega. Lisaks on jäetud võimalus hajaasustusega piirkonnas uute elamute rajamiseks.

Võimalike mürahäiringute vähendamiseks on elamualade kavandamisel vajalik rajada need tootmisaladest võimalikult kaugele või lubada elamualade lähipiirkonnas ainult sellist tootmist, mille puhul oluline keskkonnahäiring (nt ülenormatiivne müratase) ei jõuaks müratundlike objektideni (elamud, ühiskondlikud hooned, tervishoiuasutused). Üldiselt, kuna päevase aja müranormid on öise aja normidega võrreldes oluliselt leebemad, tekivad tootmisaladelt lähtuva müraga seotud põhilised häiringud piirkonna elanike hulgas just õhtusel ja öisel ajal toimuva tootmistegevuse korral. Alkranel OÜ tööstusmüra uuringute läbiviimise senisele praktikale (üle 10 erineva tootmisspetsiifikaga ettevõtte müraauuringu) tuginedes saab välja tuua, et päevase aja müra normtasemete ületamist esineb oluliselt harvem kui öisel ajal. Näiteks päevase aja II kategooria ala müra piirväärtus (60 dB) on sageli saavutatud alla 100 m kaugusel müraallikast, erandiks ei ole ka juhtumid, kus normikohane müratase saavutatakse tootmisterritooriumil. Seevastu öisel ajal on II kategooria müra piirväärtus (45 dB) saavutatud sageli alles enam kui 300-400 m kaugusel peamisest müraallikast. Öisel ajal lähtub peamine tootmisettevõtetega seotud müra erinevatest ventilaatoritest. Seejuures sõltub müra leviku kaugus lisaks ventilaatori helivõimsustasemele ka keskkonnatingimustest (nt müraallika kõrgus maapinnast, maastikus paiknevatest objektidest, ilmastikuoludest jpm). Eelnimetatud vahemaad on saadud arvestades reaalset ümberkaudset maastikku ja nö halbasid ilmastikuolusid (sh kerge allatuul).

Transporditaristu

Riigimaanteede lähedusse suuremaid elamumaid ÜP-ga ei reserveerita. Pigem antakse võimalus olemasolevate elamumaade vahel elamute rajamiseks.

Elektrivõrk

Üldplaneeringuga määratakse elektriliinide rekonstrueerimiseks (35 kV elektritrassi rekonstrueerimine 110 kV-le) trassikoridor uuele Emmaste-Raba 110 kV elektriliinile ning kaks alternatiivi maismaa-trassikoridoriks Kärdla-Aulepa liinil varustuskindluse tõstmiseks. Elektriliinide häiringud on seotud eelkõige müra ja elektromagnetväljadega, seejuures võib eeldada, et häiringute mõju on olulisem tihedama asustusega piirkondades ja kohtades, kus varasemalt kõrgepingeliinid puuduvad (Alkranel OÜ, 2014). Selliselt on peamisteks võimalikeks mõjuallikateks uus trassikoridor Emmaste-Raba 110 kV ning Kärdla-Aulepa vaheline maismaa trassikoridor.

Kõrgepingeliinidega seotud müra saab jagada kaheks: ehitusaegseks ja kasutusaegseks. Ehitusaegne müra on seotud eelkõige ehitusmasinate liikumisega ning sõltub juurdepääsuteede võimalustest (teede olemasolu ja kvaliteet, rasketehnika vajadus, ehitusseadmete ja masinate kasutussagedus jms) ning mõjutatavate majapidamiste lähedusest. Üldiselt võib ehitusaegset müra lugeda lühiaegseks ning lubatud piirnorme mitteületavaks tegevuseks (Alkranel OÜ, 2014). Kasutusaegne müra on seotud spetsiifilise „sirinaga“, mis tekib kõrgepingeliinides peamiselt vaikse ja uduse ilmaga (kuiva ilmaga „sirinat“ ei teki“) (Alkranel OÜ, 2014) (Maves AS , 2007). Kavandatavast tegevusest tugevama pingega (330 kV) kõrgepingeliinide juures tehtud müra mõõtmised on näidanud, et päevane müratase jääb väljaspool kaitsevööndit lubatud normide piiresse (Maves AS , 2007). Kohati võib sõltuvalt alast esineda öisel ajal

piirnormide ületamist kaitsevööndi piirialal. Seejuures on aga oluline, et „sirin“ ei ole kuuldav koguaeg vaid ainult teatud ilmastikutingimustel. Lisaks on Elering AS andmetel uute tänapäevaste liinide kasutamisel tekkiv „sirin“ minimaalne ega ole kõrvaga praktiliselt looduslikust foonist eristatav. Eelnevat arvestades võib eeldada, et kavandatava tegevusega kaasnev müra jääb väljaspool kaitsevööndit üldjuhul lubatud normide piiresse ega põhjusta olulist negatiivset mõju inimeste tervisele. (Alkranel OÜ, 2014).

3.4.3.2 Välisõhu kvaliteet

Lokaalne välisõhusaaste on seotud erineva tootmistegevusega. Teisalt peab tootmisettevõtte tagama atmosfääriõhu kaitse seaduse kohaste saasteainete piirväärtuste täitmise väljaspool enda tootmisterritooriumi. ÜP-ga ei reserveerita täiendavaid elamumaid Hiiumaa vallas paiknevate ja keskkonna- või keskkonnakompleksluba omavate ettevõtete lähialale. Siiski on eelkõige hajaasustusega piirkondades, aga ka tiheasustusaladel olemasolevate elamute vahelisele alale elamute rajamine lubatud. Sel juhul peab elamumaa rajamisel arvestama olemasoleva maakasutusega ning võimaliku tootmisala lähedusega.

Kuigi maanteeliiklusega seondub samuti õhusaaste, on linnades (Tallinn, Tartu) tehtud õhusaaste mõõtmised ja modelleerimised näidanud, et tänavate äärsed (ka magistraaltänavate) liiklusest tingitud saasteainete kontsentratsioonid jäävad lubatud piirväärtustest väiksemaks. Maanteede puhul on võrreldes linnatänavatega õhusaaste hajumise tingimused veelgi paremad. Seega ei ole kokkuvõtvalt üldplaneeringu ellu viimisega ette näha olulist ebasoodsat mõju välisõhu kvaliteedi säilimisele.

3.4.3.3 Lõhna häiringud

Lõhna osa ei ole Eestis kehtestatud piirväärtust, vaid häiringutasemeks loetakse kui vastuvõtja juures esineb aasta jooksul lõhnatunde rohkem kui 15 % aastatundidest st 1314 h/a ehk rohkem kui 54,75 d/a. St, et summaarselt 54 ööpäeva jooksul aastas ebameeldiva lõhna tajumine on aktsepteeritav ning normikohane. Ptk 3.5.4 on esitatud soovituslikud kaugused elamualadest ja muudest tundlikest inimeasustuse objektidest Saksamaal, seda lähtuvalt lõhnahäiringuid põhjustavatest objektidest.

Saksamaal on kehtestatud erinevat tüüpi lõhnahäiringut või muudest õhusaastet puudutavatest objektide minimaalsed kaugused lõhna või õhusaaste osas tundlikest objektidest (Erste Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundes–Immissionsschutzgesetz (Technische Anleitung zur Reinhaltung der Luft – TA Luft)., 2002). Tegemist on õhusaastet puudutava haldusaktiga, mis on kehtestatud Saksamaa õhusaaste, lõhna, vibratsiooni kahjulike mõjude kaitse seaduse alusel.
Võttes aluseks Saksamaa vastavad juhised (Erste Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundes–Immissionsschutzgesetz (Technische Anleitung zur Reinhaltung der Luft – TA Luft)., 2002) ning Ungaris teostatud uuringu (Cseh, Narai , Barcs, Szepesi, & Dicke, 2010) peaks sigalate ja linnufarmide kaugus elamualadest ja teistest inimasustuse lõhna suhtes tundlikest objektidest olema minimaalselt 200 m ja suuremate farmide puhul kuni 450 m (kaugused kehtestatud lähtuvalt farmis peetavatest loomühikutest;).
Lõhnaühikute võrdluse alusel saab tuletada ka ligikaudsed kaugused veisefarmidele lähtuvalt lõhnaühikute erinevusest sigalatega. Selle aluseks on Saksamaal kasutatavad lõhnaühikud ühe loomühiku kohta, mis on esitatud Hesseni Liidumaa Keskkonna-, Energia-, Põllumajandus- ja

Tarbijakaitseministeeriumi poolt 2013. a (Hesssiches Ministerium für Umwelt, Energie, Landwirtschaft und Verbraucherschutz, 2013). Nimetatud dokumendi alusel on sigalate puhul lõhnaheiteks sekundis loomühiku kohta (OU/s LÜ) sigalate puhul vedelsõnnikutehnoloogiat arvestades keskmiselt 50 OU/s LÜ ja vesisefarmidel 12 OÜ/s LÜ kohta. Seega emiteerivad veisefarmid ~4 korda vähem lõhnaaineid loomühiku kohta, kui sigalad. Sellest võib interpoleerida, et kui 700 loomühikuga sigala soovitav kaugus lõhna suhtes tundlikest objektidest on Saksamaal 430 m, siis 700 loomühikuga veisefarmi osas oleks lõhna osas piisavaks ~110 m kaugus. Kui tõsta veisefarmi loomade arv 2000 loomühikuni, siis kui eeldada lineaarset seost, peaks ka soovitav kaugus lõhna suhtes tundlikest objektidest kasvama ~3 korda ehk ~300…330 meetrini, et oleks tagatud vastavus lõhna normidele. Nimetatud kaugusi saab ja võib vähendada, kui rakendatakse lõhna emissioone vähendavaid meetmeid või kui lõhna leviku modelleerimine näitab, et ebameeldiva lõhna häiringuid ei esine sellisel kaugusel.

3.4.3.4 Elektromagnetväljad

Lisaks mürale on kõrgepingeliinidega seotud häireks kasutusaegne elektromagnetväljade teke. Elektrivälja tugevus (V/m) ja magnetvoo tihedus (T - tesla) sõltub pingest ja voolu tugevusest (liini koormatusest).

Tervisekaitseinspektsiooni Füüsika Kesklaboris teostatud mõõtmised näidanud, et maksimaalsed elektrivälja tugevuse ja magnetvootiheduse näitajad 330 kV kõrgepingeliini all 1,5 m kõrgusel maapinnast on vastavalt 8 kV/m ja 3 µT. 19 m kaugusel kõrgepingeliinist oli elektrivälja tugevus langenud 0,5 kV/m. Vastavad elukeskkonnas määratletud piirväärtused on kehtestatud sotsiaalministri 21.02.2002. a määruses nr 38 *Mitteioniseeriva kiirguse piirväärtused elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes, õpperuumides ja mitteioniseeriva kiirguse tasemete mõõtmine.* Määruse alusel on 50 Hz elektrivälja tugevuse piirväärtuseks elanikkonnale 5 kV/m ja magnetvootiheduse piirväärtuseks 100 µT. Seega jäävad elektrivälja tugevuse ja magnetvootiheduse näitajad väljaspool kaitsevööndit kordades alla lubatud piirväärtuste. Arvestades, et kavandatav tegevus näeb ette 330 kV väiksema pingega liini rajamist, siis on ka elektrivälja tugevuse ja magnetvootiheduse näitajad veelgi väiksemad. Eelnevat arvestades ei ole olulist negatiivset mõju inimeste heaolule ja tervisele väljaspool liini kaitsevööndit ette näha (Alkranel OÜ, 2014) (Maves AS , 2007).

3.4.4 Ettevõtluskeskkond, sh turism

Koostatava üldplaneeringuga säilitatakse senised tootmisalad. Lisaks aga antakse võimalus soovi korral laiendada olemasolevaid tootmisettevõtteid, seda eelkõige tihedama asustusega ja parema ühendusega piirkondades või nende lähedal. Sisuliselt on ÜP-ga suuremates keskustes säilitatud võimalus ettevõtlusega tegelemiseks peamiselt kas tootmismaade või segahoonestusalade reserveerimise kaudu. Selline lahendus soodustab kodu ja töökohtade võimalikult lähedal paiknemist ning loob võimalused tervikliku ja multifunktsionaalsete keskuste kujunemiseks. Lisaks säilib hajaasustusega piirkonnas võimalus tegeleda turismindusega.

Ettevõtluskeskkonna arenemiseks on vajalik piirkonna tugev tehno- ja transporditaristu, küll aga takistab Hiiumaa olemasolev elektritoide uute tehnoloogiliselt keerulisemate seadmete kasutuselevõtmist, kuna on suur oht tehnikat rikkuda. Eelnevast lähtuvalt on elukeskkonna, sh majanduskeskkonna arendamise huvides otstarbekas elektrivarustuse parandamiseks viia 35 kV elektriliinid üle 110 kV elektriliinideks, määrata uus 110 kV elektrikaabli trassikoridor

Emmaste-Raba vahele ning trassikoridor (maismaa osas) Kärdla-Aulepa vahelise ühenduse rajamiseks. Viimane tõstaks Hiiumaa varustuskindlust, kuna saare elekter ei sõltuks nii tugevalt Saaremaa vallast ega kahe saare vaheliste kaablite riketest. Lisaks tagab 110 kV toiteringi loomine *Hiiumaa energia- ja kliimakava 2030* kohaselt 10 kV liinide lühenemise tõttu parema võrgu varustuskindluse. Ringvõrk annab võimalusi arenguteks ja elektrivõrguga liitumiseks Hiiumaa läänepiirkonnas ning potentsiaalselt võimaldab teiste hulgas võrguga liituda ka suuremal hulgal taastuvenergia tootjatel (Tartu Regiooni Energiaagentuur MTÜ, 2020). Eelnevast lähtuvalt omab tegevus positiivset mõju piirkonna ettevõtluskeskkonnale.

Eelnevaid asjaolusid arvestades loob ÜP võimalused mitmekülgse ettevõtluse säilimiseks ja arendamiseks ehk tegemist on soodsa mõjuga ettevõtluskeskkonnale.

3.4.5 Riigikaitselised ehitised

Üldplaneeringus määratakse riigikaitselise ehitisena kavandamisel olev Kapasto lasketiir ja määratakse piiranguvöönd 2000 m (Lasketiiru katastriüksuse piirist) mis on esitatud põhikaardil.

Üldplaneeringuga ei ole perspektiivse lasketiiru ümbrusesse kavandatud uusi müratundlikke objekte. Viimane aga ei välista tulevikus uute (müratundlikemate) ehitiste püstitamist, mistõttu tuleb selliste objektide kavandamisel lasketiiru lähedusse rakendada müra leevendavaid meetmeid uue ehitise kavandaja poolt.

Metsaseaduse § 36 alusel võivad Kaitsevägi ja Kaitseliit kasutada riigimetsa riigikaitselise väljaõppe korraldamiseks. Väljaõppe ajal tuleb vastava piirkonna elanikel ja kasutajatel arvestada riigikaitselisest tegevusest tulenevate keskkonnahäiringutega ning raskesõidukite ja inimeste liikumisega.

Eelnevat arvestades ei ole ÜP realiseerumisel ette näha olulist ebasoodsat mõju riigikaitse ehitiste töövõime säilimisele seoses maakasutuse muutusega ega ka vastupidi riigikaitselise ehitise tegevusest tingitud müraga kaasnevat olulist ebasoodsat mõju piirkonna elanike heaolule ja tervisele.

3.5 Mõju tehnilisele taristule ja jäätmemajandusele

3.5.1 Teed ja transport

Üldplaneeringusse on kantud kõik olemasolevad avalikud sadamad, seejuures on arvestatud ka nende arendusvajadustega ning tehtud ettepanekud ehituskeeluvööndi vähendamiseks sadama-aladel, kus selleks nähakse vajadust või perspektiivi. Lisaks sadamatele on üldplaneeringus näidatud lautrikohad. Viimased on looduslikult sobivad randumiskohad paatidele, kus neid on võimalik kinnitada ja vajadusel kuivale tõmmata. Üldplaneeringu tegevused ei piira sadamate arendust. Sadamate ja lautrikohtadega kaasnevaid mõjusid kaitstavatele loodusobjektidele on käsitletud peatükis 3.2.2 ning 3.2.5.

Hiiumaa valla üldplaneeringuga ei ole kavandatud uusi lennuvälju ega ka kopteriplatse. Küll aga on üldplaneeringus määratletud lennuvälja võimalikud pikaajalised arengustsenaariumid.

Hiiumaa vallas paikneb üks lennujaam (Kärdla lennujaam) ning üks kopteriplats (Kärdla kopteriplats). Kärdla lennujaama reisijate arv jäi 2019. aastal (statistika enne ülemaailmse pandeemia algust) ca 12 000 reisija juurde aastas. Kuivõrd Hiiumaa on atraktiivne turismisihtkoht nii siseriiklike kui välisturistide seas, on valla huviks laiendada Kärdla lennujaama rahvusvaheliseks. Viimase eelduseks on aga Hiiumaa atraktiivsuse jätkuv kasv, lennutranspordi jõuline areng ning majanduskasv, mis soosib suuremahulisi investeeringuid transporditaristusse.

Eelnevast lähtuvalt on üldplaneeringu koostamisel kavandatud Kärdla lennuvälja pikaajalised arengustsenaariumid, mida kokku on neli:

- **alternatiiv 1:** lennuraja pikendamine kagusse, terminal ning õhusõidukite manööverdusala jääb olemasoleva jaamahoone lähedusse;
- **alternatiiv 2:** lennuraja nihutamine kagusse, terminal ning õhusõidukite manööverdusala viiakse uude asukohta;
- **alternatiiv 3:** lennuraja pikendamine merre, terminal ning õhusõidukite manööverdusala jääb endise jaamahoone asukohta;
- **alternatiiv 4:** lennujaama ehitamine uude asukohta Paluküla põldudel.

Kuivõrd üldplaneeringu koostamise ajahetkel ei ole teada täpseid lennuvälja parameetreid erinevate stsenaariumide osas, antakse käesolevas KSH-s **üldine hinnang** asukoha sobivusest lähtudes. Täpne lahendus, keskkonnamõju hinnangud, ergo lõplik realiseeritavus tuleb välja selgitada edasistes lennuvälja planeerimise etappides.

Lennuvälja rajamisega kaasnevad peamised mõjud on müra, õhusaaste, valgusreostus, mõju looduskeskkonnale, sh rohevõrgustikule. Järgnevas tabelis on kirjeldatud alternatiividele asukohta ning nende paiknemist tundlike objektide suhtes.

Tabel 3.10. Lennuvälja pikaajalised arengustsenaariumite paiknemine tundlike objektide suhtes (alus: EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem-Keskkonnaregister) : Keskkonnaagentuur, seisuga 09.03.2022).

	Alternatiiv 1	**Alternatiiv 2**	**Alternatiiv 3**	**Alternatiiv 4**
Joonis (stse-naariumid RV suhtes)			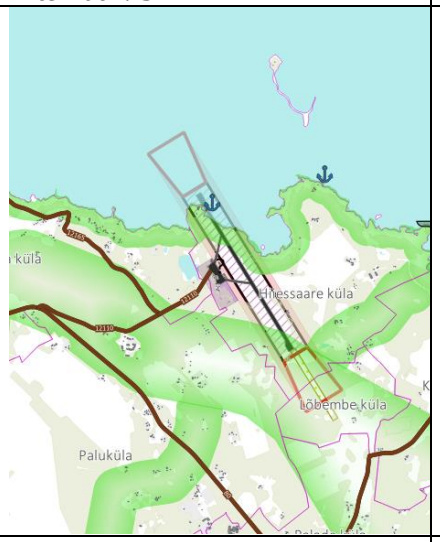	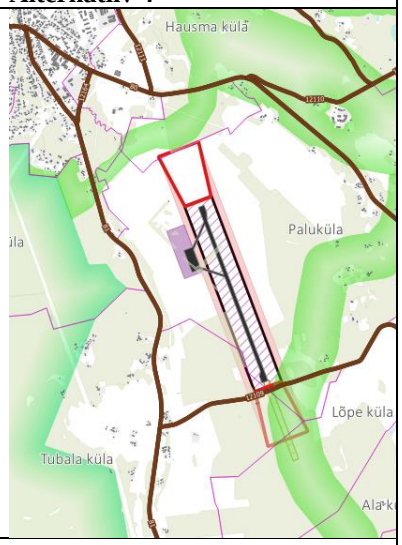
Asukoht	Hiiesaare ja Lõbembe külad	Hiiesaare ja Lõbembe külad	Hiiesaare küla, pikendamine merre	Paluküla küla
Lähim elamu	Hiiesaare ja Lõbembe külad 500 m raadiuses ca 20-30 majapidamist	Perimeetriteel ja selle 10 m raadiuses 500 m raadiuses ca 20-30 majapidamist	Alla 100 m kaugusel lääne suunal 500 m raadiuses ca 10-20 majapidamist	Ca 100 m edela suunas 500 m raadiuses 4 majapidamist Küll aga paikneb põhja-loode suunal Kärdla linn, mis toob kaasa suure elanike hulga, kes on uuest olulise mõjuga objektist mõjutatud
Loodus-kaitseala	Kattumine kaitsealadega puudub, sh projekteeritavatega	Kattumine kaitsealadega puudub, sh projekteeritavatega	Kattumine kaitsealadega puudub, sh projekteeritavatega	Kattumine kaitsealadega puudub, sh projekteeritavatega
Loodus-kaitselised objektid	Vääriselupaigad Kattub suurel osal III kaitsekategooria taimeliikidega. Samas on tegemist suurel osal olemasoleva lennuvälja	Vääriselupaigad Kattub suurel osal III kaitsekategooria taimeliikidega. Samas on tegemist suurel osal olemasoleva lennuvälja alaga, mis	Kattub suurel osal II ja III kaitsekategooria taimeliikidega. Samas on tegemist suurel osal olemasoleva lennuvälja alaga, mis	II kaitsekategooria väikeluige leiukoht (*Cygnus columbianus bewickii*)[7]

[7] *Toitumisala; viimane kehtiv vaatlus 21015. Kinnitatud vaatluse tulemusel 2 isendit.*

	Alternatiiv 1	Alternatiiv 2	Alternatiiv 3	Alternatiiv 4
	alaga, mis kattub sarnaselt planeeritavaga suures osas kaitsealuste taimeliikidega.	kattub sarnaselt planeeritavaga suures osas kaitsealuste taimeliikidega.	kattub sarnaselt planeeritavaga suures osas kaitsealuste taimeliikidega.	
Natura 2000	Alal ei paikne Natura 2000 võrgustiku alasid Lähim Natura 2000 võrgustikku kuuluv ala, Kukka-Luhastu loodusala, jääb maandumiskoridorist ca 200 m kaugusele ida-kagu suunda (perimeetriteest ca 800 m).	Alal ei paikne Natura 2000 võrgustiku alasid. Lähim Natura 2000 võrgustikku kuuluv ala, Kukka-Luhatsu loodusala, jääb ca 130 m kaugusele perimeetriteest (kattub maandumiskoridoriga).	Alal ei paikne Natura 2000 võrgustiku alasid. Lähim Natura 2000 võrgustikku kuuluv ala, Väinamere loodus- ja linnuala, ca 700 m kaugusel perimeetriteest läänesuunas.	Alal ei paikne Natura 2000 võrgustiku alasid. Lähim Natura 2000 võrgustikku kuuluv ala, Pihla-Kaibaldi loodusala, jääb ca 2 km kaugusele perimeetriteest edelasuunda.
Rohe-võrgustik	Suurel osal paikneb maakondliku tasandi rohevõrgustiku koridorides (3). Samas tasub märkimist, et ka olemasolev lennuväli kattub samade koridoridega.	Suurel osal paikneb maakondliku tasandi rohevõrgustiku koridorides (3). Samas tasub märkimist, et ka olemasolev lennuväli kattub samade koridoridega.	Suurel osal paikneb maakondliku tasandi rohevõrgustiku koridorides (3). Samas tasub märkimist, et ka olemasolev lennuväli kattub samade koridoridega.	Kattub vähesel määral kohaliku tasandi rohekoridoriga kagu nurgas.
Miinused	-Roograhu sadam jääb jätkuvalt maandumissektorisse (veesõidukite mastid võivad ületada kõrguspiirangut); -jaamakompleksi, juurdepääsude ja õhusõidukite manööverdusala elluviimiseks tuleb omandada mitmeid hoonestatud erakinnistuid; -Hiiesaare tee ja Roograhu tee toimimine avaliku teena on jätkuvalt küsitav või väga raskesti korraldatav; -olemasolevad ja hoonestatud eramaad (Põllu, Hansu) lennuraja ääres peavad taluma rangeid piiranguid ning võimalik, et Pendi tuleb kompenseerida, kuna jääb maandumissektorisse.	-Vajalik on jaamakompleksile uute juurdepäästeede ehitus; -jaamakompleks asub Kärdlast kaugemal; -Palade – Kõlunõmme riigitee jääb maandumissektorit läbima; -Pendi, Põllu ja Hansu majapidamised jäävad perimeetritee serva ning saavad olulised kõrguspiirangud.	-Roograhu sadamast tuleb loobuda. -kaasuvad merre ehitamisega seotud suured ehitusmahud ja riskid (tormikahjud, jää liikumine, erosioon); -vajalik suuremahulised mõjuhindamised ja keskkonnaload merre ehitamisega seoses; -jaamakompleksi, juurdepääsude ja õhusõidukite manööverdusala elluviimiseks tuleb omandada mitmeid hoonestatud erakinnistuid; -Hiiesaare küla ühendamiseks on vajalik viia ümber lennuraja lõuna osa uus tee. -olemasolevad ja hoonestatud eramaad (Põllu, Hansu) lennuraja ääres peavad taluma rangeid piiranguid.	-maandumis- ja tõusukoridor liigub tihedamalt asustatud alade kohale, mis elanike jaoks ei ole harjumuspärane; -maandumis- ja tõususektorisse jääb kaks mobiilimasti, mis tuleb paigutada takistuste piirangupindadest väljapoole; -kõik lennujaama jaoks vajaminev maa (valdavalt põllumajandusmaa) tuleb soetada. -kogu taristu koos juurdepääsudega tuleb rajada nullist.
Plussid	-Lennujaam ja sellest lähtuvad häiringud paiknevad kohalike elanike jaoks harjumuspärases asukohas;	-Roograhu sadam saab toimida ja areneda ilma, et põhjustaks lennuväljale takistusi; -Hiiesaare külale on mere äärest võimalik tagada avalik juurdepääs;	-lennujaam ja sellest lähtuvad häiringud paiknevad kohalike elanike jaoks harjumuspärases asukohas;	-Roograhu sadam saab toimida ja areneda ilma, et põhjustaks lennuväljale takistusi;

	Alternatiiv 1	Alternatiiv 2	Alternatiiv 3	Alternatiiv 4
	-lennuraja laiendamise osas on täiendavate maade vajadus väike; -jaamahoone ja taristu on Kärdlale harjumuspäraselt lähedal.	-mere poole on võimalik paigaldada maandumistulesid või seadmeid; -lennujaamakompleks on võimalik rajada riigi maadele (eelduslikult on kokkulepete saavutamine lihtsam, kui eramaade puhul).	-lennuraja laiendamise osas on täiendavate maade vajadus minimaalne.	-Hiiessaare külla on võimalik rajada otsetee; -jaamahoone ja terminali paiknemise osas on paindlikud võimalused; -lennujaam asub Kärdlale lähemal, mis võimaldab selle linnaga oluliselt paremat sidumist.

Eestis ei ole palju Kärdla lennujaama reisijate arvuga lennujaamu, millele oleks koostatud keskkonnamõju hindamise aruanne, mistõttu võetakse üheks hinnangu aluseks Tallinna Lennujaama lennuliiklusala arendusprojekti KMH aruanne (Ramboll Eesti AS, 2012) Tallinna Lennujaama 2019.aasta reisijate arv oli 3,27 miljonit (võrduseks Kärdla 2019. aasta 12 000). Kuigi Tallinna lennujaam on Kärdla lennujaamast kordades suurem, annab võrdlus Tallinna lennujaamaga võimaluse hinnata võimaliku saaste leviku ulatust ning mõjude puudumisel võimaluse hinnata ka väiksema lennujaama mõjusid väheolulisteks.

Kuivõrd looduskaitselisi objekte valdavalt aladel ei paikne, v.a III kaitsekategooria taimeliigid, mis paiknevad ka olemasoleva lennujaama aladel ning väikeluige toitumisala, kus viimati teostatud seire kohaselt fikseeriti 2 isendi olemasolu, võiks käesoleval hetkel enam keskenduda võimalikele sotsiaalmajanduslikele mõjudele. Mõju mereelustikule ning maismaa looduskeskkonnale tuleb hinnata täpsemalt lennuvälja arendamisel, (mil on selged lennuvälja täpsed parameetrid ning iseloom) viies läbi vajalikud linnustiku uuringud ja taimestiku inventuurid.

Tallinna lennujaama KMH aruande kohaselt, esineb lennuväljalt emiteeruv välisõhu saaste eelkõige lennujaama alal ja selle vahetusläheduses. Kuna aga valdav osa õhusaastet emiteerub 100 m kõrgusel, hajuvad osakesed eelkõige suurema ala peale ära. Mistõttu leidis KMH (Ramboll, 2012), et liiklusest tulenev õhusaaste omab enam negatiivset mõju (linna)elanikele, kui lennukitelt ja lennujaama teenindavatelt masinatelt.

Samuti on võimalik hinnata võimaliku müra emiteerumist Ramboll-i (2012) koostatud töö alusel, kus Tallinnas jäävad lähimad elamud vahetult lennujaama kõrvale Kanali tänavale, kus arvutuslikud müraväärtused päeval jäävad 65 dB juurde ning 500 m kaugusel alla 60 dB. Inseneribüroo STEIGER OÜ koostas 2021. aastal Saaremaa vallale Mürakaardi, kus muuhulgas modelleeriti ka Kuressaare lennuväljalt (2019. aastal 24 614, ca poole enam reisijaid samal aastal kui Kärdla lennuväljal[8]) lähtuvat müra. Modelleerimistulemused näitasid, et lähimate elamuteni põhjasuunal (ca 500 m) jõuavad müratasemed 35-50 dB ning öisel ajal 35-45dB. Kuressaare lennuvälja alal levis modelleerimistulemuste kohaselt päevasel ajal müratase keskmiselt vahemikus 52-61 dB, jäädes alla piirnormide (Inseneribüroo STEIGER OÜ, 2021).

Kuigi arvutuslikud väärtused (eelpool esitatud näited) annaksid alust arvata, et Kärdla lennujaama käitamisel (kus ei ole nii tihe lennuliiklus kui on Tallinnas, Eesti põhilennuväljal), ei lähtu nii palju müra ning tasemed jäävad alla piirnormide (65 dB), ei ole antud juhul arvutuslike hinnangute arvestamine asjakohane ning täpsete mürast tingitud mõjude hindamiseks on vajalik läbi viia müra modelleerimised järgmises planeerimisetapis. Stsenaariumi valikul tuleb arvestada, et (lennu)liiklusmüra on suunatud lennuki liikumissuuna vastassuunda, mistõttu on lennuraja „otstest“ paiknevad elamud mürast enim mõjutatud objektid. Kuigi lennuraja külgedele levib vähem müra, ei ole müra siiski olematu ning läbi tuleb viia täiendavad müra modelleerimised ning vajadusel kasutusele võtta leevendavad meetmed (sh elamukompleksi kompenseerimine, välja ostmine).

Lennuvälja planeerimisel ning sobivaima asukoha valikul on vajalik läbi viia täpsemad mõjuhindamised (sh linnustiku uuring, müra modelleerimine). Lennuvälja asukoha valikul tuleb lähtuda asjaolust, et (lennu)liiklusobjektil on kõige olulisemaks mõjuks müra levik, mistõttu tuleb asukoha valikul eelistada asukohta, kus on võimalikult vähe majapidamisi ning

[8] https://kuressaare.tallinn-airport.ee/lennujaamast/statistika/

müra suhtes tundlikke linnuliike. Kuigi lähipiirkonda (ca 500 m kaugusele) jääb alternatiiv nr 4 korral kõige vähem majapidamisi, paikneb kogu ala väikeluige toitumisalal. Samuti paikneb vahetuläheduses Kärdla linn, kus lennuki ülelendude korral on mõjutatud enam elanikke, kui mõne teise alternatiivi puhul. Alternatiiv nr 3 korral võib kaasneda oluline mõju mereelustikule, kuivõrd lennuvälja planeeritakse laiendada mere alale. Samuti kattub alternatiiv maakondliku tähtsusega rohekoridoriga ning kaitsealuste taimeliikidega. Tundlikke linnuliike EELISe andmetel (09.03.2021) alal ei paikne. Alternatiiv 2 korral on 500 m raadiuses mõjutatud ca 30 majapidamist ning esineb kattumine mõningate III kaitsekategooria taimeliikide kasvukohadega (oluline märkida, et III kaitsekategooria taimeliikidega kattub ka olemasolev lennuväli). Samuti kattub alternatiiv maakondliku tähtsusega rohekoridoriga, mida aga oleks võimalik nihutada. Ala paikneb Kärdla linnast piisaval kaugusel, et sealsetele elanikele ei leviks häirivaid müratasemeid. Olemasoleva info põhjal on alternatiiv 2 kõige väiksemate kaasuvate mõjudega.

Hiiu maakonnaplaneeringus (2018) on esitatud tingimused, mida tuleks üldplaneeringut koostades järgida:

- Üldplaneeringus tuleb riigiteega külgnevale alale (sh väljaspool tee kaitsevööndit) kõrgemate kui 30 m rajatiste kavandamisel kaasata Maanteeamet;
- Üldplaneeringus tuleb arendusalade kavandamisel riigimaantee lähedusse käsitleda ka juurdepääse nendele aladele.

ÜP-ga säilitatakse olemasolev teedevõrk ning täiendatakse kergliiklusteede võrgustikku, läbi perspektiivsete kergliiklusteede määramisega. Viimane tähendab, et määratud lõigul tuleb tagada kergliiklejatele ohutu liikumisvõimalus. Üldplaneeringus kavandatud kergliiklusteede asukohtade määramisel on arvestatud maakonnaplaneeringuga kavandatavat kergliiklusteede võrku ja ka juba olemasolevate kergliiklusteede asukohti. Täpsem lahendus töötatakse välja hilisemal projekteerimisel, mil otsustatakse kas ehitatakse eraldi kergliiklustee või muudetakse olemasolevad teed selliselt, et tagatud oleks ohutu liiklemine. Viimane tähendab aga seda, et projekteerimistingimuste väljastamisel on vajalik kaaluda, kas looduskeskkonnale võib kaasneda mõju ning vajadusel algatada detailplaneering ning keskkonnamõjude strateegiline hindamine.

Eelnevat arvestades võib olemasolevat ja kavandatavat teede (sh kergliiklusteede) võrku pidada piisavaks, et oleks loodud võimalused piirkonna arengu edendamiseks, teisisõnu kaasneks kavandatavate tegevustega soodne mõju. Kergliiklusteid ja nendega kaasnevaid mõjusid kaitstavatele loodusobjektidele on käsitletud ka peatükis 3.2.5.

3.5.2 Energiamajandus

3.5.2.1 Soojusenergia, sh kaugküte

Koostatava üldplaneeringuga uuendati ja ajakohastati Hiiumaa valla haldusterritooriumi (kaardi)andmestikku elektri-, gaasi ja soojusvõrgu osas.

Töötavad kaugküttesüsteemid paiknevad Hiiumaa vallas Kärdlas, Laukal, Käinas ja Suuremõisas, neist viimased kolm on tehniliselt väikesed kaugküttesüsteemid, mis teenindavad peamiselt omavalitsuse hooneid. Eelnevast lähtuvalt märgitakse üldplaneeringus üks kaugküttepiirkond Kärdla linnas.

Keskuse arendamine loob soodsamad võimalused kaugkütte arendamiseks ning piirkonda uute hoonete rajamisel on nende liitmine kaugküttevõrguga võimalik suhteliselt lihtsalt. Lisaks on uuringud näidanud, et kaugkütte madalam CO2 emissioonide efekt võrreldes lokaalküttega esineb ainult tihedasti asustatud aladel, kus trassikaod on väiksemad (Rezaie & Rosen, 2012). Seega on kaugkütte kasutamine tihedama asustusega piirkonnas eelistatum võrreldes lokaalküttega. Positiivseks saab lugeda ka asjaolu, et enamus Hiiumaa valla kaugküttepiirkonna katlamajadest kasutavad taastuvat kütust (hakkpuitu) või on kavas selle kasutusele võtmine. Hõredama asustusega piirkonnas on võimalus alternatiivse kütteviisi (nt maakütte vms) kasutusele võtmine.

Kaugkütte arengu soodustamine on positiivse mõjuga õhusaaste osas. Hoonete kütmisel puidu, kivisöe, kütteõli ja maagaasiga eralduvad õhku lisaks peentele osakestele (PM) veel vääveloksiidid (SO_x), lämmastikoksiidid (NO_x), süsinikoksiid (CO), süsinikdioksiid (CO_2), lenduvad orgaanilised ühendid (LOÜ), mineraaljäägid, metalliühendid ja metaan (CH_4). Samu saasteaineid eraldub küll ka kaugkütte katlamajades, kuid kuna katlamajadel on võrreldes lokaalsete küttelahendustega kõrge korsten, tagab see õhusaaste parema hajumise ning seeläbi asulas parema õhukvaliteedi.

Lisaks kaugkütte arendamisele tasub kaalumist ka päikesepaneelide kasutamise soodustamine. Päikeseküttelahenduste ning nende tasuvuse puhul on üldjuhul reegliks – mida keerulisem ning integreeritum on algne süsteem tehniliselt, seda lühem on ka tasuvusaeg. Ehk, kui tegemist on vaid tarbevett soojendava süsteemiga, on tasuvusaeg pikem, aga kui süsteemiga on liidetud ka küttesüsteemid, on tasuvusaeg lühem. Tasuvusajaks sellistele süsteemidele on alates 8 aastat. Süsteemide pakkujad hindavad tasuvusajaks tüüpilistel juhtudel 12-15 aastat (Rosin A, Link, & Drovtar , 2013), mis tehniliste lahenduste arenemisel väheneb veelgi. Tihedama asustusega piirkonnas on potentsiaalselt sobilikeks päikesepaneelide paigutuskohtadeks mitmekorruseliste elu- ja ühiskondlike hoonete katused, väljaspool keskusala aga eelkõige eramute katused.

3.5.2.1 Elektrienergia

3.5.2.1.1 Elektritaristu uuendamine

Hiiumaa olemasolev elektritaristu ei ole piisav, tagamaks elanikkonnale püsiva elektritoite ning toetamaks ettevõtluskeskkonna arenemist. Varustuskindluse tõstmiseks on üldplaneeringuga kavandatud:

- uus Emmaste-Raba 110kV elektriliini trassikoridor, trassikoridori laius 100 m; kaitsevöönd 25 m;
- samuti olemasoleva 35 kV elektriliini uuendamine 110 kV-le, seejuures säilib kaitsevööndi laius 25 m;
- alternatiivid maismaal paiknevale trassikoridorile, mis tagab varustuskindluse mandri ühendusega (Kärdla-Aulepa).

Vastavad arendused toetavad ka *Hiiumaa arengustrateegia 2020+* ning *Hiiumaa arengukava 2035+* esitatud eesmärkide saavutamist. **ÜP-ga kavandatud tegevus omab positiivset mõju piirkonna tehnilisele taristu terviklikkusele ning varustuskindluse saavutamisele.**

Elektritrasside kavandamisega kaasnevat mõju on käsitletud ptk 3.2.5, ptk 3.2.6, ptk 3.4.3.

3.5.2.1.2 Taastuvenergia

3.5.2.1.2.1 Päikeseenergia

Hiiumaa valla üldplaneeringus on valdavalt reguleeritud vaid tööstuslike päikeseparkide (ehitisealune pinnaga enam kui 300 m^2 ning kõrgusega alla 4 meetri) rajamine. Tööstuslikku päikeseparki on tiheasustuses lubatud rajada paneelide pinnasele paigutamise soovi korral ainult tootmismaale ja muu juhtotstarbe puhul hoonete katustele, fassaadidele ning parklatesse (kui see ei riku hoone(te) välisilmet ning sobitub ümbritseva ehitatud keskkonnaga).

Hajaasustuses (väljapool tiheasustusalasid) on tööstuslike päikeseparkide rajamine lubatud väljaspool miljööväärtuslikke alasid ja väärtuslikke maastikke ka väljapool määratud tootmise maa-ala ja tehnoehitise maa-ala, kui sellest tulenevad mõjutused (peegeldused, varjamine) ei vähenda liiklusohutust ning on tagatud väärtuslikul põllumajandusmaal maa põllumajanduslik potentsiaal (sh mulla viljakus).

Täiendavalt on seatud piirangud päikeseparkide rajamisele miljööväärtuslikele aladele, kus on päikesepaneelide paigaldamine lubatud katusel kui paneeli(de) visuaalne ilme sobitub kokku arhitektuuri ja ümbritseva miljööga. Samuti tuleb jälgida, et kõik rajatavad päikeseelektrijaamad vastavad õigusaktidega kehtestatud elektromagnetilise ühilduvuse nõuetele ja asjakohastele standarditele, kuna nõuetele mittevastav päikeseelektrijaam võib vähendada riigikaitseliste ehitiste töövõimet.

Maapinnale paigaldatav päikeseelektrijaam (päikesepark) koosneb enamasti neljast komponendist (taastuvenergia.ee, jaan 2020):

- ✓ päikesepaneelid;
- ✓ võrguinventer;
- ✓ tootmisandmete kajastamine portaalis;
- ✓ päikesepaneelide paigaldamise raam.

Päikesepaneelide paigaldamisel maapinnale ei ole vajalik pinnase eemaldamine, vajalikuks võib osutuda vaid taimestiku niitmine. Maapinnale paigaldatavad päikesepaneelid koosnevad tehasetootelistest detailidest, mis kinnitatakse teraskonstruktsioonile, viimane ankurdatakse omakorda maapinda. Sellisel moel ei kaasu tegevusega olulist ebasoodsat mõju pinnasele ega loodusvaradele (olulist ehitustegevust ei kaasne). Kuna päikesepargi rajamisega ei kaasne pöördumatut mõju maapinnale ega mullastikule, on võimalik peale päikesepargi eluea lõppu päikesepaneelid ja nende tugistruktuurid demonteerida ning taastada varasem maakasutus. Samuti ei kujuta päikesepaneelid ohtu peegelduse mõttes, sest päikesepaneelile langevast päikesekiirgusest absorbeerib päikesepaneeli pind ~90%. Kuigi üksnes päikeseparkide rajamisega ei kaasne lõhna, vibratsiooni ega muu välisõhu saastet, võib aga teatavaid mõjusid lähtuda päikeseparkide juurde kavandatud akupankadest. Akupangad Evecon OÜ (2021) on koostöös TalTech-iga koostanud dokumendi, mis kirjeldab akupankade keskkonda, taaskäitlemist ja tuleohutust. Töös on esitatud ülevaade erinevates raportites toodud akupankade müratasemetest, mille kohaselt oli 2019. aastal akupankade müratase 50-54 dB, kuid tehnoloogia arenguga on müratase vähenenud ning 2021. aasta akupankade müratasemeks juba vaid 32dB. Võrdlusena, ühe töös oleva 330kV kõrgepingealajaama müra jääb vahemikku 60-70 dB (Evecon OÜ, TalTech , 2021). Võttes aluseks keskkonnaministri määruse nr 71, ei ületata 32 dB müratasemeid juures ei müra piirväärtuseid ega ka sihtväärtuseid. Töös (Evecon OÜ, 2021) on mh välja toodud, et akupanga paigaldamine päikesepargi kõrvale ei mõjuta kohalikku taimestikku ega ala

bioloogilist mitmekesisust, samuti ei ole näha negatiivseid mõjusid piirkonna põllumajanduslikele maadele ja väärtuslikele maastikele.

Päikeseparkidel võivad mõningast müra tekitada ka inverterid, 15 m kaugusel on tagatud müratase 64-65 dB ning müra öine sihtväärtus 40 dB on saavutatud ehk 244 m kaugusel ja müra öine piirväärtus ca 166 m kaugusel (Greentech Renewables, 2022). Eelnevast lähtuvalt tuleb päikeseelektrijaama kavandamisel selle planeerimis ja/ või ehitusloa menetlusprotsessi kaasata majapidamisi, mis jäävad vähemalt 250 m raadiusesse.

Üldplaneeringuga on kavandatud üks keskne päikesepaneelide arendusala Pihla turbatootmisalale. Turbatootmisala ei kattu looduskaitseliste objektidega, küll aga jääb ala lähialale hulgaliselt looduskaitselisi objekte. Arvestades et lähialal paikneb mitmeid looduskaitsealasid, mille kaitse-eesmärgiks on müra suhtes tundlikud linnuliigid (nt teder), on päikeseelektrijaamade planeerimisel vajalik läbi viia täiendav keskkonnamõju strateegiline hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel, millega selgitatakse välja ebasoodsate mõjude esinemine või puudumine.

Arvestades, et päikeseenergia kasutamise osakaalu suurendamine on sätestatud mh ka *Energiamajanduse arengukavas aastani 2030* (2017), siis kaasneb päikeseparkide rajamise ja päikesepaneelide kasutamisega soodne mõju piirkonna energiamajandusele.

3.5.2.1.2.2 Tuuleenergia

Hiiumaa vald on tuuleatlaste (Global Wind Atlas, 2019; Tuuleeenrgia Assotsiatsioon, 2020) kohaselt üheks perspektiivikamaks tuuleenergia arenduse alaks. Tuuleenergiat ei ole võimalik, ega ka majanduslikult kasulik arendada igal pool. Arendusalade väljaselgitamisel on oluline arvestada kaugust looduskaitselistest objektidest, kaugust elamutest ja tiheasustusega aladest, kaugust infrastruktuuri objektidest jms.

Tänase planeerimisõiguse kohaselt on maakonnaplaneeringu teemaplaneering „*Tuuleenergeetika”* olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoha valinud, see on kantud maakonnaplaneeringusse ning see kantakse[9] täpsustatud kujul ja teemaplaneeringus määratud tingimustel üldplaneeringusse. Eelnevast lähtuvalt on Hiiumaa üldplaneeringuga lubatud ehitada üks tuulepark võimsusega kuni 30 MW, mis on maakonnaplaneeringu teemaplaneeringus varem planeeritud.

2022. aasta lõpus avaldati Eesti Ornitoloogiaühing ja Kotkaklubi poolt läbiviidud „*Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi lõpparuanne*“. Töö eesmärgiks oli koondada kokku olemasolev informatsioon, mille alusel teostati analüüs ning kaardikihid. Koostatud töö annab täiendavat linnustikku puudutavat sisendit tuuleenergia arendamiseks maismaal. Töös on esitatud eeldatava mõju alusel kolme astmeline tsoneering (EOÜ, Kotkaklubi, 2022):

- **I tsoon**: on liigi elupaik, kodupiirkonna tuumala või rändekoridor, kuhu tuulikute püstitamine põhjustab negatiivse mõju. Sellesse tsooni üldjuhul tuulikuid paigutada ei tohiks. Kuid esinevad erandid:

[9] Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seadus § 12 lg

    - liigi elupaik on asustamata ja see on kahjustunud määrani, kus taasasustamise tõenäosus on väike (näiteks on kanakulli elupaik raiutud ja alles on jäetud vaid pesapuu);
    - eeluuringul põhinev eksperthinnang näitab veenvalt, et negatiivset mõju ei kaasne (näiteks saatjaga varustatud lindude elupaigakasutuse uuringuandmed arendusalalt näitavad, et linnud konkreetset ala ei kasuta või kasutavad määral, mis piirangu rakendamist ei tingi;
    - eksperthinnangule tuginedes rakendatakse leevendavaid meetmeid, mille tulemuslikkus on kõrge ja elluviimine tagatud. Leevendatav võib olla näiteks lindude hukkumisega seotud mõju (tuuliku või tuulepargi seiskamine kriitilisel ajaperioodil või kriitilise sündmuse puhul, jm meetmed).
- **II tsoon**: on tsooni 1 ümbritsev ala, mis puhverdab kõige olulisemat elupaika viimasesse muidu ulatuva häiriva vm mõju eest, mille tõttu tsooni 1 kvaliteet lindude elupaigana võib langeda. Sellesse tsooni on arvestatud ka elupaiga sidususe tagamisel olulised alad (nt lennukoridorid ööbimis- ja toitumispaikade vahel). Sellesse tsooni üldjuhul tuulikuid paigutada ei tohiks. Kuid ka siin esinevad teatavad erandid:
    - Kavandamine peab olema veenvalt põhjendatud eeluuringu ning teadusandmete alusel;
- **III tsoon:** tähelepanu vajav ala, kuhu tuulikute planeerimisel tuleb (eel)uuringuga selgitada sihtliigi esinemist alal või sihtliigi elupaigakasutust või hinnata hukkumisriski vms.

Jättes kõrvale kolmanda, tähelepanu vajava tsooni, kus tuulikute arendamine ei ole üldjuhul välistatud vaid vajab täiendavaid uuringuid, kattub Hiiumaa üldplaneeringusse kantud maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu järgne elektrituulikute arenduspiirkond mitme I tsooni ning neile moodustatud II tsooni aladega.

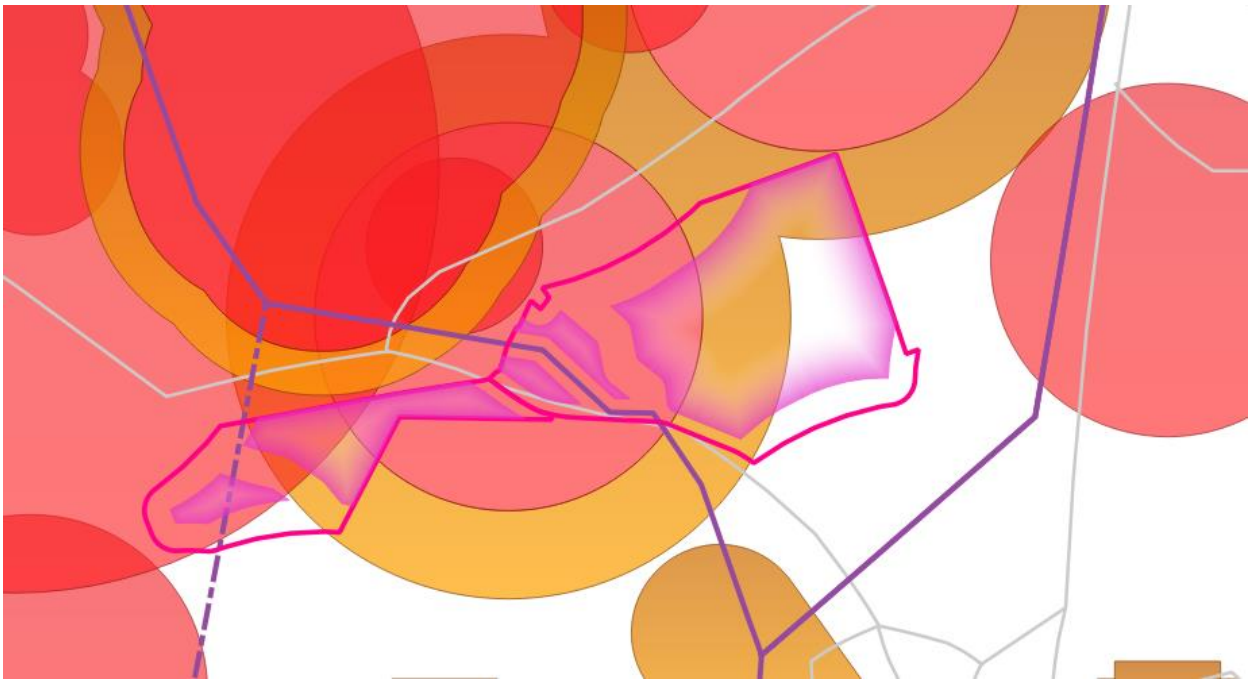

Joonis 3.35. Hiiumaa elektrituulikute arenduspiirkonna kattumine linnustikuuringu I tsooniga (punane) ning II tsooniga (oranž) (EOÜ, Kotkaklubi, 2022; Üldplaneeringu eelnõu, 2023; Maakonnaplaneeringu teemaplaneering, 2012).

Uuringu kohased maakonnaplaneeringuga kavandatud tuulikupargi poolt enam ohustatud kaitsealused linnuliigid, kelle I ja/ või II tsooniks määratud puhver kattub elektrituulikute arenduspiirkonnaga:

- kassikakk (*Bubo bubo*) – I ja II tsoon. Kuulub I kaitsekategooriasse, oluline märkida, et EELIS (Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur (seisuga 11.01.2023) ei paikne (alale ulatuva) tsooni sees kassikaku elupaika, püsielupaika ega ka projekteeritavat elupaika. Eelnevast lähtuvalt on edasises etapis vajalik läbi viia täpsemad uuringud, milles selgitatakse välja kassikaku pesitsus ja paiknemine. Viimaste andmete olemasolul on võimalik teha lõplikud järeldused tuulepargi arendamisvõimalikkusest;
- must-toonekurg (*Ciconia nigra*) – I tsoon. Kuulub I kaitsekategooriasse. Must-toonekurg eelistab oma elupaiga puhul keskmisest metsasemaid, inimasustusest eemal olevaid piirkondi. Linnustiku analüüsi (2022) kohaselt tuleb must-toonekurele avalduvast ohust lähtuvalt välistada 4,8 km raadiusesse jääv I tsoon (elektrituuleparkide arendusala loodeosa) ning 14 km raadiuses on vajalik viia läbi täiendavad uuringud. Eelnevast lähtuvalt tehakse ettepanek maakonnaplaneeringu muutmiseks, et elektrituulikude arenduspiirkonna ala vähendada, tuulepargi arendusala osas, mis kattub must-toonekure tsoon I alaga.

Lisaks neile kattub ala täies ulatuses ka kaitsealustele linnuliikidele määratud täiendavaid (eel)uuringuid nõudva puhvertsooniga – III tsoon. Arenduspiirkonnale ulatuvad, III tsooni alad, on seejuures moodustatud väikeluigele, merikotkale, must-toonekurele, kanakullile, tedrele ja sookurele. Lisaks jääb lähialale veel mitmete kaitsealuste liikide leiukohti (teder, hiireviu jms). Sellest lähtuvalt on edasises etapis vajalik tuulepargi arendusalal läbi viia täiendavad linnustikuuringud, millega selgitatakse välja kaitsealuste liikide paiknemine, peamised toitumisalad ning liikumine pesitusala ja toitumisala vahel ning neile potentsiaalselt mõjud ning võimalusel määratakse leevendavad meetmed.

Linnustikuuringus on aga jäänud käsitlemata II kaitsekategooriasse kuuluva liigi väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) elupaik (toitumisala), mis jääb tuulepargi arendusalale. EELISe (Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur (seisuga 11.01.2023) andmetel toimus alal viimane kinnitatud vaatlus 2015. aastal, mil piirkonnas tuvastati 8 isendit. Oluline on seejuures märkida, et registreeritud elupaik koosneb kahest osast (üks arenduspiirkonnas ning üks väljas), mistõttu ei ole võimalik selgeks teha, milliselt alal vaatluse käigus isendid tuvastati. Väikeluiged peatuvad rändel madalates merelahtedes, sisemaal laialdaselt ka põldudel ja poldritel, rannikul ööbivad väikeluiged kasutavad ümberkaudseid põllumaid eelkõige toitumisaladena (EOÜ, Kotkaklubi, 2022). Enamus märgitud ORME alast jääb kõrghaljastusega alale, v.a väikeluige elupaigaga kattuv osa, mis asub põllumajandusmaal (valdaval osal). PRIA andmetel on tegemist püsikultuuri maaga, milleks on märgitud astelpaju (kirje loodud 16.02.2021). Väikeluige kaitse-tegevuskava kohaselt on traditsioonilisemaks toiduks põllul teravili (oras, varisenud vili). Sellest lähtuvalt võib eeldada, et märgitud püsipõllukultuur ei ole väikeluige jaoks eelistatud toitumisalaks.

Üle 200 kW võimsusega elektrituulikute ja kaasuva taristu kavandamisel tuleb lähtuda kehtivast õigusest ja MP lisas 4 esitatud teemaplaneeringus sätestatust.

Uusi väiketuulikuid (kuni 30 m) võib üldplaneeringu kohaselt ühe majapidamise tarbeks valla territooriumil püstitada väljapool tiheasustusalasid, miljööväärtuslikke alasid ja väärtuslikke maastikke. Hiiumaa valda tohib püstitada ainult uusi väiketuulikuid. Elektrituulikute rajamise üheks tingimuseks lisatakse, et tuuleenergiat tuleb planeerida viisil, mis tagab kaitstavate loodusobjektide

(kaitsealad, hoiualad, Natura 2000 võrgustiku alad, kaitsealused liigid, kaitstavad looduse üksikobjektid) säilimise ning kavandatav tegevus ei tohi avaldada negatiivset mõju kaitstavatele loodusobjektidele ja nende kaitse-eesmärkidele. Seejuures tuleb arvestada, et püstitades väiketuuliku elu- või ühiskondlikule hoonele lähemale kui 250 m, tuleb tuuliku püstitajal hankida nende hoonete omanike nõusolekud. Samuti tuleb mistahes kõrgusega elektrituuliku püstitamine kooskõlastada Kaitseministeeriumiga.

3.5.3 Ühisveevärk ja- kanalisatsioon, sademevesi

Ühisveevärk – ja kanalisatsioon

Üldplaneeringuga ei määrata reoveekogumisalade piire ja uusi reoveekogumisalasid – reoveekogumisalade ja nende piiride määramine toimub tulevikus koostatavate ÜVK arendamise kavadega.

Peamine üldplaneeringuga kavandatud arendustegevus on planeeritud olemasolevatele tiheasustusalade keskusaladele või nende laiendusena. ÜP-ga määratud tiheasustusalad kuuluvad (vähemalt osaliselt) reoveekogumisalade hulka. Nimetatud piirkondades toimib ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooniteenus, millega on võimalik liituda ka uutel majapidamistel. Ülejäänud valla territoorium on määratud hajaasustusega piirkonnaks, kus elanikud saavad enda joogivee valdavalt salv- või puurkaevudest, ning kus reoveekäitluseks on kasutusel kogumismahutid või kohtpuhastid ja imbväljakud.

Eelnevalt puhastatud reovett võib vaid teatud nõuete täitmisel juhtida pinnasesse. Pinnasesse juhtimist reguleerib Keskkonnaministri 08.11.2019 määrus nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused[1]“. Hiiumaa vald asub põhjavee loodusliku kaitstuse seisukohalt valdavalt nõrgalt, keskmiselt või suhteliselt kaitstud alal. Lähtuvalt Keskkonnaministri 08.11.2019 määrusest nr 61, võib heitvett pinnasesse immutada kuni 5 m³ ööpäevas kaitstud, suhteliselt kaitstud ja keskmiselt kaitstud põhjaveega aladel pärast reovee mehaanilist puhastamist. Nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel tohib kuni 5 m³ ööpäevas pärast reovee mehaanilist puhastamist immutada ainult juhul, kui puhastatakse ainult olmereovett, mis ei sisalda vesikäimlast pärit reovett. Kuni 10 m³ ööpäevas võib heitvett pinnasesse juhtida kaitsmata ja nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel ainult pärast reovee bioloogilist puhastamist, mille tulemusel heitvesi vastab nõuetele (§ 8 lg 1). Bioloogiline puhastus tähendab vee puhastamist muust keskkonnast isoleerituna kas aktiivmuda, biokile või pinnasfilter-tehnoloogia vm bioloogilise puhastuse tehnoloogia abil. Samuti võib heitvett juhtida vastavalt määrusele nr 61 veekogusse, kui see vastab määruse lisas 1 kehtestatud nõuetele, mis eeldab samuti reovee bioloogilise puhastuse rakendamist.

Sademevesi

Põhimahus valla territooriumil sademe- ja lumesulamisvee eemale juhtimiseks kasutusel kraavid, vaid üksikutes asulates (nt Kärdla linn, Kõrgessaare ja Käina alevik, Emmaste ja Putkaste küla) on rajatud hoonete ümber drenaaživõrk ning sademeveed on suunatud kas veekogudesse või reoveepuhastitesse. Üldplaneeringus on esitatud vajadus sademevee rekonstrueerimiseks Tormi ja Pae tänavatel ning sademevee torustiku rajamine Nuutri tänavale.

Üldplaneeringuga on võetud eesmärgiks eelkõige sademevee käitlemine krundisiseselt. Antud tingimus on asjakohane nii säästva arengu seisukohast kui ka käsitletud HELCOM-i soovitusena (alus: ÜVK), võimaldades sademevee kohapõhist käitlemist. Lisaks eelnevale on oluline olemasolevate

kraavide säilitamine (mitte torudega asendamine) ja võimalusel kõvakatetega alade rajamise piiramine. Kõvakatetega alade rajamise piiramise korral on võimalik sillutise saamiseks kasutada vett läbilaskvaid pinnasekatted. Vett läbilaskvad pinnasekatted koosnevad sageli sillutiskividest või plastikust kärjekujulise struktuuriga pinnakattest, mille tühimikud on täidetud liiva, kruusa või mullaga. Nimetatud lahenduste puhul seotakse praktiliselt kogu sademevesi läbi pinnasekatte tühimike, ka intensiivsemate sajuperioodide ajal. Ka äravooluvee kvaliteet on veele läbimatute pinnasekatete, näitaks asfaltiga võrreldes oluliselt parem, sisaldades vähem metalle (Cu, Zn) ning õli- ja kütusejääke (Brattebo & Booth, 2003). Samas on vett läbilaskvaid pinnasekatteid võimalik kasutada vaid väikeste liikumiskiirusega aladel (Infragate Eesti AS, 2016).

Teistest alternatiivsetest sademeveekäitluse lahendustest on võimalik rakendada nt biopuhvreid, haljaskatuseid jms.

Parkalaalade vahele või servadesse on võimalik rajada biopuhvreid (vt Joonis 3.36). Biopuhvri puhul on tegemist suhtelist suuremõõtmelise, kasvupinnasega täidetud ning ülejäänud pinnasest veekindla membraaniga eraldatud vanni või basseiniga, mis on haljastatud (sh osaliselt ka kõrghaljastusega). Kasvupinnasest läbi filtreeruv vesi kogutakse kasvupinnase all asuva drenaažiga ning suunatakse kanalisatsiooni või edasisele käitlemisele, näiteks imbsüsteemidesse. Kui ümbritseva pinnase hüdrauliline juhtivus on piisavalt suur võib biopuhver olla ka ümbritsevast pinnasest eraldamata ning sademevesi lastakse pärast biopuhvri läbimist otse ümbritsevasse pinnasesse ja edasi põhjavette imbuda. Setete kuhjumise vältimiseks kasvupinnase peal, kasutatakse sissevoolul tahkete osakeste eemaldamiseks eelpuhastust – näiteks haljastatud puhverriba. Kuigi biopuhvrid ei võimalda olulisel määral vähendada kanaliseerimist vajava sademevee hulka, aitab nende rohke kasutamine alandada kanaliseeritava sademevee vooluhulga maksimume (Alkranel OÜ, 2005).

Joonis 3.36. Biopuhver (Infragate Eesti AS, 2016).

Eelkõige uutele rajatavatele hoonetele on võimalik kavandada haljaskatuseid, mis osaliselt seovad endasse sademevett ja tekitavad sademevee äravooluviivitust. Kui katusepind on kaetud haljaskatusega, siis imab kasvupinnas ning sellel kasvav taimestik endasse selle vee, mis muidu voolaks saju ajal kohe kanalisatsioonisüsteemi. Haljaskatuse sademevee kinnipidamisvõime sõltub sellest kui palju on haljaskatuse kasvupinnas ja teised kihid võimelised endasse korraga vett siduma. Paralleelselt toimub kasvupinnase ning taimede pinnalt kogu aeg evaporatsioon ning transpiratsioon,

mis viivad sajuga katusesse jäänud vee tagasi atmosfääri. Olukorras, kus sademete hulk on suurem kui haljaskatus mahutada suudab, mängib kanalisatsioonile langeva hüdroloogilise koormuse (so löökkoormuse) vähendamisel rolli haljaskatuse võime sademevee liikumist aeglustada ning selle väljavoolu pikema aja peale jaotada.

Koondülevaade võimalikest säästlikest sademeveelahendustest annab Tabel 3.11.

Üldplaneeringuga määratud tootmismaadelt kokku kogutav sademevesi tuleb enne suublasse juhtimist puhastada õli- ja liivapüüduris. Nimetatud meede aitab vähendada võimaliku reostuse jõudmist pinna- ja põhjavette. Lisaks aitab liivapüüdur vähendada sademevee heljumi sisaldust. Sademevee suublasse juhtimise korral tuleb lähtuda keskkonnaministri 08.11.2019 määruses nr 61 *Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused* toodud nõuetest.

Leevendavad meetmed:

- ✓ Keskuste arendamisel on oluline olemasolevate kraavide säilitamine (mitte torudega asendamine) ja võimalusel kõvakatetega alade rajamise piiramine. Samuti on soovitatav sademevee käitlemisel kaaluda alternatiivsete käitlusviiside (nt biopuhvrid, haljaskatused jms) rakendamist;
- ✓ Üldplaneeringuga määratud tootmismaadelt kokku kogutav sademevesi tuleb enne ühissüsteemi juhtimist puhastada õli- ja liivapüüduris.

Tabel 3.11. Säästlikud sademeveekäitluse lahendused ja nende rakenduskohad (allikas: www.susdrain.org alusel Infragate Eesti AS, 2016).

	Vett läbilaskvate pindade kasutamine	Haljaskatused	Tehismärgalad	Sademeveekraavid ja -kanalid		Filtratsioon			Infiltratsioon				Tiigid ja mahutid		
				Kraavid	Kanalid	Puhverriba	Filterkraav	Biopuhver	Drenaaž	Imbkraavid	Immutustiigid	Vihmaaiad	„Kuiv" tiik	„Märg" tiik	Mahutid
Vähendab lokaalsete uputuste riski	x	x	x					x	x	x	x	x	x	x	x
Parandab vee kvaliteeti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Aitab hoida või tõsta bioloogilist mitmekesisust	x	x	x	x		x		x			x	x	x	x	
Lisab ühiskondlikku väärtust	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	
Multifunktsionaalne	x	x	x			x		x			x	x	x		x
Võimeline kohanema ilmnevate uute tingimustega			x								x				
Võimalik rakendada:															
Asulas	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tööstuspiirkonnas	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tiheasustusega piirkonnas	x	x	Vähetõenäoline	Piiratud (sõltub kavandamisest)	x	x	x		x	x		x	x	Vähetõenäoline	x
Olemasolevates süsteemides	x	x	Vähetõenäoline	Piiratud (sõltub kavandamisest)	x	x	x	x	x	x		x	x	Vähetõenäoline	x
Saastunud aladel	x	x	x (aluskattega)	x (aluskattega)	x (aluskattega)		x	x					x	x (aluskattega)	x
Nõrgalt kaitstud või kaitsmata põhjaveealal*	x	x	x (aluskattega)	x (aluskattega)	x (aluskattega)		x	x					x (aluskattega)	x (aluskattega)	x

*eeldab rajamist sellisel viisil, mis tagab sademevee kvaliteedi vastavuse kehtestatud normidele

3.5.4 Jäätmemajandus ja jääkreostusobjektid

Lähtuvalt Hiiumaa valdade ühise jäätmekava 2016-2020 infole ning Hiiumaa valla kodulehel esitatud infost, leiab KSH koostaja, et Hiiumaa vallas ohtlike jäätmete kogumisvõrgustik piisav kuna kogumiskonteinerid on paigutatud selliselt, et valdav enamus valla elanikud saavad vähem kui 30 minutilise autosõidu kaugusele viia oma majapidamises tekkinud ohtlikud jäätmed. Samuti korraldatakse iga-aastaselt ohtlike jäätmete kogumisringe, mille tulemusena on elanikel võimalik OJ üle anda kodule lähemal.

Tavajäätmete kogumispunkte on valla territooriumil mõnevõrra vähem – üks Ristivälja külas ning üks Kärdla linnas, olles seeläbi kättesaadavam saare idapoolsetele elanikele (kaugematele elanikele ca 40 minutiline autosõit). Üldplaneeringuga ei ole tehtud ettepanekuid uute tavajäätmete kogumispunktide avamiseks, ega määratud uusi jäätmekäitluse maa-alasid. Küll aga tehakse üldplaneeringuga ettepanek Kärdla linnas paikneva tavajäätmete kogumis, sortimis, ümberpakkimis ja ladustamiskoha ümber kolimiseks Kärdla linna laiendatud alale – „Kärdla metskond 27“. Viimase ettepaneku ajendiks on asjaolu, et olemasolev jäätmekeskus paikneb linna miljööväärtuslikul alal, jäädes sadama ja rannapargi kasutajate marsruudile ning ei ole seetõttu sobilik asukoht jäätmetega seonduvate tegevuste jätkamiseks. KSH koostaja hindas esitatud asukoha sobivust uueks jäätmekeskuseks ning leidis, et „Kärdla metskond 27“ paikneb äri- ja tootmismaade piirkonnas, kus lähimad elamud jäävad ca 170 m kaugusele(olemasolev jäätmejaam paikneb ca 100 m kaugusel lähimatest eluhoonetest), st väheneksid võimalikud mõjud inimestele. Samuti on uues asukohas tagatud hea transpordivõrgustik. Lähim looduskaitseline objekt paikneb uuest potentsiaalsestl asukohast "Kärdla metskond 27“ katastriüksusel enam kui 150 m (VEP) kaugusel. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et **nõuetekohase, kehtivast seadusandlusest lähtuva jäätmekäitluskoha rajamisel ebasoodsad mõjud ümberkaudsele keskkonnale puuduvad.** Alternatiivse asukohana esitas üldplaneeringu töögrupp Röösnametsa kinnistut (kat. nr 63901:001:0910), mis ümbritsev Röösna reoveepuhasti kinnistut (kat. nr 63901:001:0790). Kinnistu jääb tiheasustusala piiridesse, mille mõjusfääri (ca 100 m kaugusele) jäävad peamiselt ühiskondlike- ehitiste maa-alad, tootmis -ja ärimaad. Üldplaneeringuga planeeritud lähimad elamualad jäävad, Röösnametsa läänepoolsest kinnistupiirist ca 60-70 m kaugusele. Planeeritud väike-elamumaid eraldab Röösnametsa kinnistust kõrghaljastusega kaetud Röösna haljasala. EELISe (seisuga 17.01.2023) andmetel on valdav osa Röösnametsa kinnistust kaetud erinevate looduskaitseliste kitsendustega (nt harilik käoraamat, tumepunane neiuvaip, hall käpp, rohekas käokeel, suur käopõll, reoveepuhastist veidi eemal ka vareskaera-aasasilmik, kärbesõis, soohiilakas). Looduskaitselised kitsendused puuduvad vaid väiksel osal kinnistust, st jäätmekogumispunkti potentsiaalseks asukohaks sobib vaid väike ala (vt Joonis 3.37 valgena tähistatud ala punase piirjoonega ala sees). Viimane jääb lähimatest elamualadest ca 250 m kaugusele. Kuivõrd olmejäätmete käitlusega (pressimine) võib kaasneda teatav lõhnaemissioon, on soovituslik käitlust puudutavad tegevused teostada siseruumides, kus on tagatud õhuvahetus ning filtrid. Jäätmekogumispunkti rajamisel tuleb arvestada ümberkaudsetest piirangutega. Nõuetekohase, kehtivast seadusandlusest lähtuva jäätmekäitluskoha rajamisel ebasoodsad mõjud ümberkaudsele keskkonnale puuduvad.

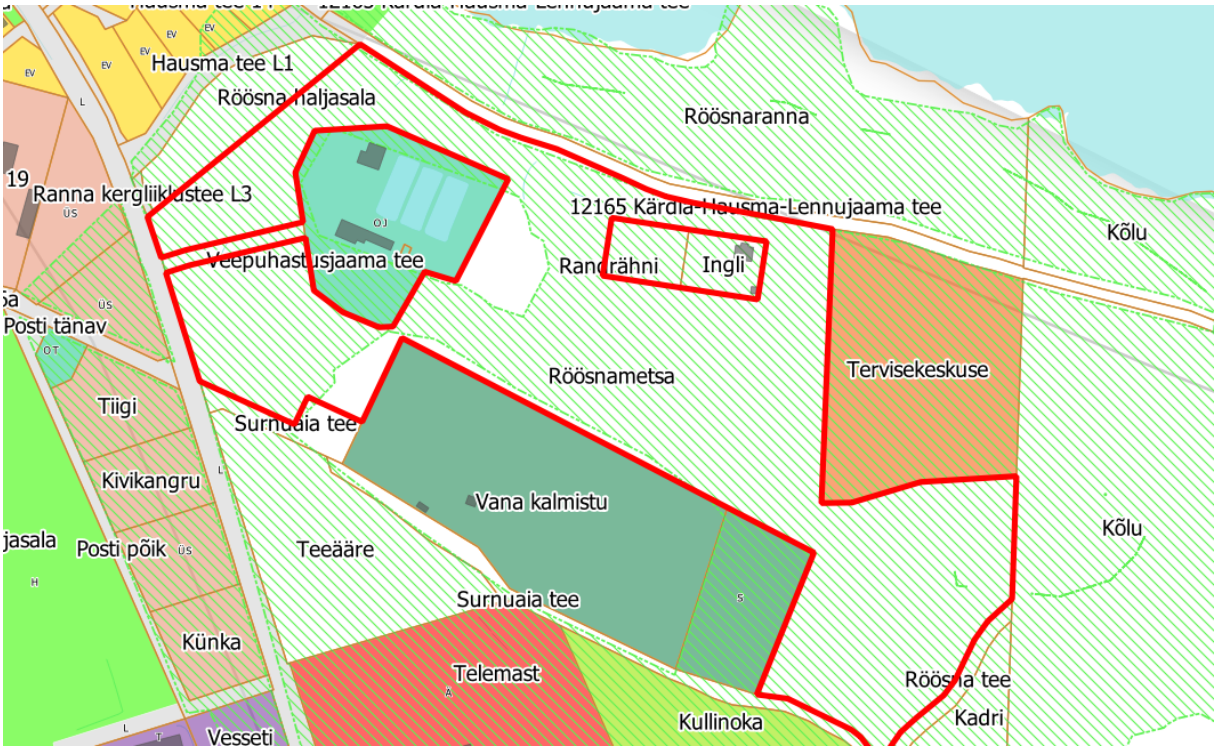

Joonis 3.37. Röösnametsa kinnistu (tähistatud punase piirjoonega) paiknemine Röösna veepuhatsusjaama suhtes. Looduskaitselised kitsendused on tähistatud rohelise viirutusega. Lähimad elamualad on tähistatud kollasega (tähis EV). Väljavõte üldplaneeringu kaardimaterjalidest (seisuga jaanuar 2023). ***Tööprotsessi tulemusena loobuti Röösnametsa kinnistu käsitluses.***

Töörühm koostöös huvitatud asutusega leidis, et Röösnametsa kinnistu ei ole optimaalseim asukoht ning leidis alternatiivse asukoha (lisaks Kärdla metskond 27-le), Tareste külas Propaani kinnistu (kat. nr 63901:001:4900). Kinnistu jääb väljapoole looduskaitseliste objektide leiukohti ning kaitsealasid. Küll aga projekteeritakse ümber Propaani kinnistut Hiiumaa rahvuspark (mh RMK KAH mets). Potentsiaalne jäätmekeskus paikneks äri- ja tootmismaade piirkonnas Kärdla linna lähialal, kus lähimad elamumaad jäävad Kärdla linna, ca 200 m kaugusele. olemasolev jäätmejaam paikneb ca 100 m kaugusel lähimatest eluhoonetest), st väheneksid võimalikud mõjud inimestele. Samuti on uues asukohas tagatud hea transpordivõrgustik. Lähim EELIS-e andmebaasi kohane looduskaitseline objekt paikneb potentsiaalsestl asukohast enam kui 200 m kaugusel. Eelnevast lähtuvalt leiab KSH koostaja, et nõuetekohase, kehtivast seadusandlusest lähtuva jäätmekäitluskoha rajamisel ebasoodsad mõjud ümberkaudsele keskkonnale puuduvad.

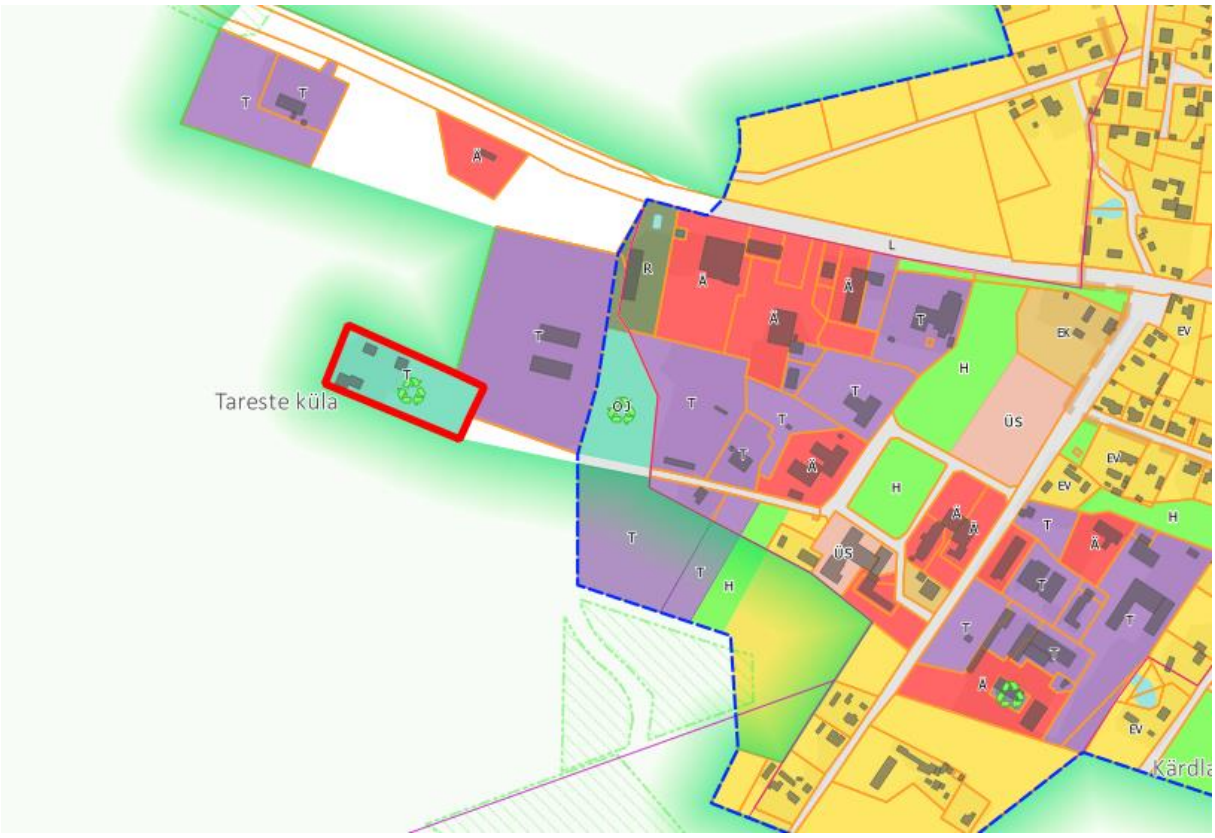

Joonis 3.38. Propaani kinnistu paiknemine tähistatud punasega. Kärdla linna tiheasustusala tähistatud sinise katkendjoonega.

Valla territooriumil, Nõmba külas, paikneb üks loomsete jäätmete matmispaik, mille laiendamisvajadus on kaardistatud koostatavas üldplaneeringus. Olemasolev loomsete jäätmete matmispaik asub katastriüksusel 63901:003:0396 (sihtotstarve: jäätmehoidla maa), planeeritud laiendamine on ettepanekute alusel kavandatud katastriüksusele 20501:001:1099 (Riigiomand; reformimata maa; sihtotstarve: sihtotstarbeta maa). Asukoha valikul on koostööd tehtud Maaeluministeeriumiga, kes nõustus laiendusega nimetatud maa-alale. Võttes aluseks katastriüksuse 63901:003:0396, jäävad selle 500 m raadiusesse tootmismaa, mäetööstusmaa ning metsastunud maatulundusmaad. 500 m tsooni jääb 3 registreeritud puurkaevu, neist 1 matmispaiga alal (PRK0019827 - matmispaiga seire puurkaev) ning 2 puurkaevu tootmise maa-alal (PRK0050618; PRK0013278). Kinnistul, kuhu on kavandatud matmispaiga laiendamine, paikneb muu seisuveekogu (ETAK ID 2001612). Laiendatav ala paikneb Maa-ameti 1:50000 geoloogia kaardirakendus alusel suhteliselt kaitstud põhjaveega alal. Kehtiva loomsete kõrvalsaaduste matmispaiga DP alal on sätestatud 100 m sanitaarkaitsevöönd.

Matmispaiga laiendamine võib teoreetiliselt ohustada põhja- ja pinnavee kvaliteeti, kuna maetud jäänuste kõdunemisel võib pinnasesse ja põhjavette leostuda laguaineid. Kuigi loomsete kõrvalsaaduste lagunemisel ei eraldu spetsiifilisi mürkaineid, sisaldavad kõdunevad loomsed kõrvalsaadused hulgaliselt baktereid ja viirusi. Enamik mikroorganisme ja laguprodukte hävineb pinnases 50-100 päeva jooksul (Põhjavee komisjon, 2004). Bakterioloogiline reostusoht on suurem maapinnalähedasi veekihte avavates salvkaevudes.

Suhteliselt kaitstud põhjaveega aladeks loetakse piirkonda, kus põhjaveekihil lasub üle 20 m paksune moreenikiht või üle 5 m paksune savi- või liivsavikiht. Suhteliselt kaitstud põhjaveega

alad on vähe reostusohtlikud alad, kus reoaine arvutuslik infiltratsiooniaeg 100-1000 ööpäeva (OÜ Eesti Geoloogiakeskus , 2001).

Naabruses paiknevate puurkaevude andmetel on kvaternaarisetete paksus ~35 m. See tähendab, et lähimate kaevudeni saab matmispaigast vesi teoreetiliselt infiltreeruda kõige kiiremini 100 päeva jooksul, mis on piisav aeg, et bakterioloogiline reostusoht oleks kadunud. Seega naabruse puurkaevudele ei ole olulise negatiive mõju kaasnemist ette näha.

Kuna käesoleva seadusandluse raames reguleerib ja teostab järelevalvet loomsete kõrvalsaaduste (sh matmispaiga) osas Põllumajandus ja Toiduamet ning arvestades, et selget seadusandlust, mis eelpool toodult loomsete kõrvalsaaduste matmist käsitleks, ei ole, võib järeldada, et matmispaikade avamise ning laiendamisega seotud tegevused toimuvad üksikjuhtumite põhiselt koostöös järelevalvega.

Eelnevast lähtudes leiab KSH, et loomsete kõrvalsaaduste matmispaiga laiendamisel tuleb järgida kehtivat seadusandlust ning Maaeluministeeriumi ja Põllumajandus- ja Toiduameti poolt esitatud laiendamise nõudeid. Piirkonna arendamisel tuleb arvestada, et matmispaigal on 100 m sanitaarkaitsevöönd, mistõttu on punktkoormuse vältimiseks keelatud rajada uusi tarbe- / joogivee puur-/ salvkaevusid, samuti tuleb laienduse planeerimisel arvestada, et olemasolevad puur-/ salvkaevud ei jääks matmispaigale lähemale kui 110-150 meetrit (100 m sanitaarkaitsevöönd + vastava puur-/salvkaevu sanitaarkaitsevöönd). Ala peab olema piiratud aiaga, et oleks välistatud kiskjate ja omnivooride juurdepääs matmispaigale.

Leevendavad meetmed:

- loomsete jäätmete (loomsete kõrvalsaaduste) matmispaiga laiendamisel teha koostööd Põllumajandus ja Toiduametiga;
- loomsete jäätmete (loomsete kõrvalsaaduste) matmispaiga lähiala arendamisel tulevikus, lähtuda puur- ja salvkaevude rajamisel nõudest, et see ei rajataks lähemale kui mõlema objekti sanitaarkaitsevööndid liidetuna.

3.5.5 Ohtlikud ja suurõnnetusohuga ettevõtted ning objektid

Kuna Maa-ameti kaardirakenduse kohaselt ei paikne Hiiumaa vallas ühtegi suurohuõnnetusega ettevõtet ega objekti, ei kaasne üldplaneeringu rakendumisel ka negatiivseid mõjusid vastavatele objektidele.

3.6 Mõju muudes valdkondades

3.6.1 Kliimamuutustega kohanemine

Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030[10] kohaselt ei ole Eestis kliimamuutused nii äärmuslikud kui paljudes teistes maailma ja Euroopa Liidu (EL) riikides. Samas võib ka meil prognooside alusel 21. sajandi jooksul oodata järgmisi muutusi:

- ✓ temperatuuritõus, mis on Eestis 20. sajandi teises pooles olnud kiirem kui maailmas keskmiselt, sellest tulenevad jää- ja lumikatte vähenemine; kuuma-ja põuaperioodid; muutused taimekasvus; võõrliikide, sh uute taimekahjurite ja haigustekitajate levik, külmumata ja liigniiske metsamaa, mis piirab raievõimalusi, sesoonsete energiatarbimistippude muutused; elanike terviseprobleemide sagenemine jms;
- ✓ sademete hulga suurenemine eriti talveperioodil ja sellest tulenevad üleujutused, kuivenduskraavide ja -süsteemide ning paisude hoolduse mahu suurenemine, jõgede kaldaerosiooni ja sellest tuleneva kaldakindlustamise mahu suurenemine, surve elamute/rajatiste ümberpaigutamiseks, kaevandusvete pumpamismahu suurenemine jms;
- ✓ merepinna tõus ja sellest tulenev kaldaerosioon, oht kaldarajatistele, surve ehitiste ümberpaigutamiseks jms;
- ✓ tormide sagenemine ning sellest tulenevad nõuded taristu ja ehitiste vastupidavusele ja tormitagajärgede likvideerimise võimele.

Asustust mõjutavad tormikahjud avalduvad üle Eesti üsna juhuslikult, sõltudes pigem võimenduvast juhuste kokkusattumisest, puudulikust ehituskvaliteedist või ohtude ignoreerimisest. Hiiumaa valla asukohast tingituna (saar) on ulatuslike tormikahjude tekke võimalus olemas ning mõjud võivad kaasneda nii kasutuseta ja halvas seisus olevatele hoonetele, kui ka korralikele kasutuses olevatele eluhoonetele. Rannikul tekkivate tugevate tuulte tagajärjel võivad hoonete küljest lahti rebitavad detailid (nt katuseplaadid) kujutada ohtu ümberkaudsetele elanikele ning nende varale. Ühtlasi võib tugevate tuultega kaasneda elektri- ja veevarustuse katkestusi. Üldplaneeringuga saab eelkõige positiivseks mõjuks lugeda kasutuseta hoonetega aladele kasutusfunktsioonide määramist (nt tootmishoonete maale segahoonestusala juhtotstarbe määramine). Kriisiplaanide määratlemine ei ole aga üldplaneeringu vastutusalas.

Üldplaneeringuga määratleti korduva üleujutusega ala piir. Täpsem teema käsitlus ja ka ettepanekud üleujutustega kohanemiseks on esitatud ptk-s 3.2.2.

Lisaks on ÜP-s ja KSH-s käsitletud keskkonnasäästlikke energialahendusi. Ka *kliimamuutustega kohanemise arengukavas aastani 2030* on tõdetud, et tõhus ehk säästev energiakasutus aitab vähendada riski, et äärmuslikest ilmastikunähtustest tulenev lisakoormus avaldab energiataristule ja -süsteemile kahjulikku mõju

Kliimamuutustega seonduvalt avaldab inimeste tervisele ja heaolule kõige otsesemat mõju õhutemperatuuri tõus ja kuumalainete sagenemine. Kõrgem õhutemperatuur võib küll soodustada nt turismi, kuid teisalt võivad kuumalained avaldada ebasoodsat mõju inimeste tervisele. Kuumalained võimenduvad eelkõige linnades, aga ka tihedama asustusega aladel (alevikud, alevid) soojussaare efektina, mille suhtes on eriti tundlikud kroonilised haiged,

[10] Keskkonnaministeerium, 2017. *Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030.*

väikelapsed ja eakam elanikkond, kelle seas suureneb haigestumise ja suremuse risk. Hiiumaa vallas on suur haljastuse osakaal ja seda ka suuremates keskustes ning võimalikke soojussaarte tekkimise risk kuumalainete ajal on väike.

Kokkuvõtvalt on nii üldplaneeringu kui KSH koostamisel arvestatud ka kliimamuutustega kaasnevate teguritega.

3.6.2 Kumulatiivsed mõjud

Kumulatiivsed mõjud on seotud eelkõige üldplaneeringu eesmärgiga eelisarendada valla suuremaid keskuseid. Keskuste multifunktsionaalne maakasutus soodustab teenuste tarbimist ja töökohtade loomist elukoha läheduses. Nimetatu vähendab vajadust autoga liiklemiseks ehk soodustab jalgsi ja jalgratta ning ühistranspordiga liiklemist. Positiivseks on seejuures ka kergliiklusteede kavandamine. Asjaolu avaldab soodsat kumuleeruvat mõju õhukvaliteedile ja piirkonna müra olukorrale. Ka inimeste tervise ja heaolu seisukohast on jalgsi ja jalgrattaga liiklemine positiivne. Samuti avaldab soodsat kumuleeruvat mõju õhukvaliteedile kaugkütte ja keskkonnasäästlike energialahenduste kasutamise eelistamine.

Teisalt suuremate keskuste eelisarendamisega kaasneb ebasoodne mõju eelkõige väiksemate keskuste ja hajaasustuspiirkonnas elavatele elanikele ning seda tulenevalt nt asjaolust, et ühissüsteemide (ühisveevärk ja –kanalisatsioon, ühistransport jms) käigus hoidmine nendes piirkondades võib pikas perspektiivis muutuda majanduslikult ebaotstarbekaks.

3.6.3 Piiriülene mõju

Lähtuvalt üldplaneeringuga kavandatavast tegevusest, ei ole Hiiumaa valla üldplaneeringuga ette näha olulise negatiivse piiriülese mõju teket.

4. KESKKONNAMÕJU SEIREKS KAVANDATAVAD MEETMED JA MÕÕDETAVATE INDIKAATORITE KIRJELDUS

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 42 lg 10 kohaselt on seiremeetmete kinnitamise eesmärk teha varakult kindlaks strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnev oluline ebasoodne keskkonnamõju ja rakendada seda mõju ennetavaid ning leevendavaid meetmeid. Planeeringu elluviimisest tulenevate mõjude seiret korraldab kohalik omavalitsus.

Hiiumaa valla üldplaneeringu KSH käigus ei tuvastatud olulist ebasoodsat keskkonnamõju, mis kindlasti vajaks seiramist. Teisalt üldplaneeringuga kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva keskkonnamõju seire tuleb ühitada teiste planeeringute ja arengukavadega kavandatava tegevusega rakendatava seiresüsteemiga. Seejuures on oluline erinevate strateegilise (sh ruumilise) planeerimise dokumentide KSH-des kavandatud seiremeetmete ja mõõdetavate indikaatorite omavaheline kooskõla ja seiremeetmete mõõtmise sagedus.

Lisaks paiknevad valla territooriumil keskkonnaluba omavad ettevõtted, kes peavad teostama enda tegevuse osas seiret vastavalt loas sätestatud tingimustele. Bioloogilise mitmekesisuse ja veekogude seisundi seiret tehakse riiklikul tasandil. Nimetatud seireandmete tulemusi saab kasutada edasisel maakasutuse planeerimisel.

Oluline keskkonnaseire meede omavalitsuse tasandil on planeeringute regulaarne ülevaatamine vastavalt *planeerimisseadusele*. Kehtestatud planeeringu vaatab üle kohalik omavalitsus pärast volikogu korralisi valimisi. Antud meede loob võimaluse analüüsida planeeringute elluviimisega kaasnevaid mõjusid ja kavandada ilmnenud ebakõladele (sh ÜP muutvad detailplaneeringud) uute planeeringutega leevendavaid meetmeid.

Planeeringu regulaarne ülevaatamine: 4 aastat (KOV valimisperiood).

5. ÜLEVAADE KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE PROTSESSIST JA MÕJUDE HINDAMISE KÄIGUS ILMNENUD RASKUSTEST

Üldplaneeringu koostamine ja KSH algatati KSH algatati Hiiumaa Vallavolikogu 18.10.2018 otsusega nr 90. Algatamisest teavitati väljaandes *Ametlikud Teadaanded*, ajalehes *Hiiumaa teataja* ja valla veebilehel. Üldplaneeringu koostamise korraldaja on Hiiumaa Vallavalitsus ja koostaja on Artes Terrae OÜ ning KSH koostaja on OÜ Alkranel.

ÜP ja KSH koostamise esmase etapina koostati KSH väljatöötamise kavatsus ning täiendati ÜP lähteseisukohti. Nimetatud dokumentidele küsis KOV seisukohti asjaomastelt asutustelt. Saabunud seisukohtade alusel tehti vajalikud täiendused. Täiendatud lähteseisukohad ja KSH väljatöötamise kavatsus avalikustati valla veebilehel.

Olulisi raskusi töö tegemise käigus ei ilmnenud. Tekkinud küsimused arutati läbi ja lahendati koostöös planeeringu koostaja ning kohaliku omavalitsusega.

ARUANDE JA HINDAMISTULEMUSTE KOKKUVÕTE, sh leevendavad meetmed

Käesoleva keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi ka *KSH*) objektiks on Hiiumaa valla üldplaneering. Hiiumaa vald on omavalitsus, mis moodustati 25. oktoobril 2017 Hiiu valla, Käina valla, Pühalepa valla ja Emmaste valla ühinemisel. Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamine ja KSH algatati Hiiumaa Vallavolikogu 18.10.2018 otsusega nr 90.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) kohaselt on KSH eesmärgiks üldplaneeringu elluviimisega kaasnevate võimalike oluliste keskkonnamõjude väljaselgitamine, mõjude olulisuse ja ulatuse hindamine ning ebasoodsatele mõjudele vajalike leevendavate meetmete ning vajadusel soodsate mõjude suurendamise meetmete, võimalike alternatiivsete lahenduste ja keskkonnamõju seiremeetmete väljapakkumine. KSH üheks olulisimaks eesmärgiks on planeeringu koostamisel leida sellised lahendused, mille puhul oleks võimalik vältida või maksimaalselt vähendada ebasoodsat mõju inimese tervisele, elukeskkonnale ja looduskeskkonnale.

Käesoleva KSH peaeesmärgiks oli keskkonnakaalutlustega arvestamine üldplaneeringu koostamisel ning seeläbi inim- ja looduskeskkonna mõjusid tasakaalustava lahenduse leidmine. Mõjude hindamisel keskenduti teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida.

Mõjude hindamisel lähtuti nii keskkonnakomponendi kesksest lähenemisest (üldplaneeringu mõju keskkonnale) kui ka hinnati keskkonnast enesest tulenevaid mõjusid. Sisuliselt kasutati KSH koostamisel kahte peamist metoodilist lähenemist: välismõjude analüüs ja vastavusanalüüs. KSH käigus käsitleti ka konkreetse asukoha maakasutuse alternatiive.

Mõju hindamise tulemusena ei tuvastatud vastavusanalüüsi käigus vastuolusid teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega. Välismõjude analüüsis tulemusena saab tõdeda, et üldiselt kaasnevad üldplaneeringuga soodsad pikaajalised mõjud. Järgnevalt on esitatud olulisemad tähelepanekud ja leevendavad meetmed:

Peamised ebasoodsad keskkonnamõjud võivad kaasneda uute tootmis- ja väikeelamualade kõrvuti kavandamisel. Negatiivsete mõjude maandamiseks on peatükis 3, iga teemavaldkonna kohta esitatud leevendavad meetmed. Teiseks olulisemaks mõjuallikaks võib lugeda kavandatavaid tegevusi (nt kergliiklusteed), millel ei ole üldplaneeringuga määratletud täpseid asukohti ega ka parameetreid, mistõttu oli reaalselt ilmnevate mõjude hindamine selliste objektide puhul võimatu. Selliste tegevuste puhul on oluline viia läbi täiendavad mõju hindamised projekteerimise järgmistes etappides.

Üldplaneeringus on arvestatud kõigi oluliste keskkonnaaspektidega. Kokkuvõtvalt võib öelda, et Hiiumaa valla üldplaneeringuga ei ole ette näha oluliste ebasoodsate keskkonna- ja sotsiaalsete mõjude esinemist. Hiiumaa valla üldplaneering omab positiivset mõju piirkonna elukeskkonna arengule.

Järgnevalt on esitatud leevendavate meetmete koondloetelu (konkreetsete tingimustena väljendatavad meetmed on kajastatud ka vastavas teemapeatükis):

- Kärdla linna lähedasel alal on radoon pinnaseõhus üle 50 kBq/m³. Kõrge radooni sisaldusega ala (üle 50 kBq/m) potentsiaalse radooniohtlikkuse tõttu on hoonete projekteerimisel ja ehitamisel vajalik hoonete radoonikaitse meetmete rakendamine, et vähendada Rn-sisaldust majade siseõhus miinimumini;
- EKV vähendamist puudutavad leevendavad meetmed on esitatud ptk 3.2.2, Tabel 3.2, Tabel 3.3 ja Tabel 3.4;
- EKV vähendamise aladele arendamisel on vajalik hinnata kaitstavatele loodusobjektidele võimalik avalduv mõju, vähemalt keskkonnamõjude eelhindamise raames (sh Natura eelhindamise) ning vajadusel läbi viia taimestiku inventuur;
- **Hausma külla**. **olemasoleva matkatee toimimise tagamiseks tuleb s**illa planeerimisel ja/või projekteerimisel tuleb see kavandada väljapoole kaitseluste liikide kasvukohti. Vajadusel tuleb **läbi viia taimestikuinventuur, millega selgitatakse välja liikide paiknemine ning määratakse vajadusel üksikisendite ümberasustamine;**
- hajaasustuses rohevõrgustiku koridoridele ja tugialadele ehitamisel peab koridori alaga risti suunas säilima vähemalt 50 m laiune katkematu koridori riba. Seejuures võib järgmine seesugune vähenemisega koht olla minimaalselt 200 m kaugusel esimesest;
- hajaasustuses rohevõrgustiku tugialale ehitamisel peab tarastatud hoonete ja/ või elamuhoonete teenindamiseks vajalike rajatiste vahele jääma vähemalt 200 m katkematu ala;
- metsamaa raadamisel jälgida, et looduslike alade (mets, märgala, niit) osatähtsus rohelise võrgustiku tugialadel ei langeks alla 80%. Aiaga piiratava õueala suurus ei tohi hajaasustuses olla suurem, kui 0,4 ha, et tagada hajaasustusele omane avatud ruum ja loomade vaba liikumine;
- rohevõrgustiku avatud alasid võib kasutada loomade karjatamiseks. Karjamaade piirded on siiski rohevõrgustikus lubatud, kuid ajal, mil maa ei ole karjatamiseks kasutusel, tuleb tagada metsloomade vaba liikumine (näiteks avada otstes elektrikarjus);
- kui konkreetse juhtumi korral on näha, et tingimust ei ole võimalik täita, tuleb teha kaalutlusotsus kaasates otsuse tegemisse elustikueksperdi(d);
- päikeseparkide rajamisel ei ole ette näha ebasoodsa mõju esinemist väärtuslikele põllumajandusmaadele ette näha. Siiski tasuks võimalusel eelistada päikeseparkide rajamisel väheväärtuslikke põllu- ja heinamaid;
- kuigi tuulikute rajamisel hõivataks täielikult tuulikutorni alla jääv maa-ala, on siiski tuulikute ümber võimalik säilitada maa-ala põllumajandusliku kasutus ning tuulikuid võib rajada ka väärtuslikule põllumajandusmaale. Sellegipoolest tasub võimalusel eelistada tuulikute (sh tuuleparkide) paigaldamisel väheväärtuslikke põllu- ja heinamaid;
- lennuvälja planeerimisel (pikaajalise arengustsenaariumi alusel) ning sobivaima asukoha valikul on vajalik läbi viia täpsemad mõjuhindamised (sh linnustiku uuring, müra modelleerimine). Lennuvälja asukoha valikul tuleb lähtuda asjaolust, et (lennu)liiklusobjektil on kõige olulisemaks mõjuks müra levik, mistõttu tuleb asukoha valikul eelistada asukohta, kus on võimalikult vähe majapidamisi ning müra suhtes tundlikke linnuliike;
- arvestades, et planeeritav juurdepääsutee Mangu külas kulgeb üle II kaitsekategooriasse kuuluva taimeliigi rand-orasheina kasvukoha (*Elymus farctus*), mis kuulub ohualtite liikide hulka, tuleks (mootorsõidukiga) juurdepääsu tee rajamisel järgida olemasolevaid

pinnasteid ja nendest mitte kõrvale kalduda. Kaaluda võib liigi inventuuri läbiviimist. Inventuuri tulemustest lähtuvalt otsustada juurdepääsutee mõningast laiendamist;

- parkla tuleb Paope külas rajada rahvusvahelisest ja siseriikliku kaitsealast väljapoole, selliselt ei kahjustata Natura võrgustikku kuuluva Luidja loodusala ning Luidja maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks olevaid 2180, 2130 ja 2120 elupaigatüüpe. Lisaks tuleb säilitada maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks oleva sanglepapuistuid;
- olemasolevale pinnasrajale Mägipe külla juurdepääsu tee märkimisega ei kaasne ebasoodsat mõju loodusväärtustele. Küll aga tuleb vältida kallasrajale juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega liiklemiseks, kuivõrd määratletav juurdepääsu tee ei ole olemasolev tee kaitsealal (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut;
- lähtuvalt asjaolust, et Kalana külas määratud juurdepääsutee alal paikneb mitmete kaitsealuste liikide leiukoht, tuleks alal vältida mootorsõidukitega liiklemist kaugemal kui seda on määratletud parkimiskohad, kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut. Parkimiskohtade kavandamisel läbi viia taimestiku inventuur ning vajadusel tuleb liigi isendi kaitse tagamiseks korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt;
- kuna valdavat osa mereranna äärest kasutatakse jalgsi liikumiseks, milleks loob eeldused Ristna säärele viiv olemasolev kahesuunaline pinnaskattega tee ning Paradiisirannale viiv RMK matkarada, on kallasrajale avaliku juurdepääsu tee märkimine asjakohane. Küll aga tuleb vältida määratud juurdepääsutee kasutamist mootorsõidukitega (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut (vt Joonis 3.23);
- Kaleste külla rajatiste püstitamisel läbi viia taimestiku inventuur, millega välditakse supelranna teenindamiseks vajalike rajatiste püstitamist loodusväärtustele. Samuti tuleb looduskaitsealale määratud juurdepääsuteel vältida mootorsõidukitega liiklemist (Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri), kui kaitseala valitseja ei ole selleks väljastanud vajalikku nõusolekut;
- Ülendi külla Sakka randa lautrikoha ja sellele täpse ligipääsutee paigutuse kavandamisel merepiirist ~20 kaugusele sisemaale tuleb läbi viia taimestiku inventuur ning vajadusel tuleb liigi isendi kaitse tagamiseks korraldada töötsooni jäävate kaitsealuste taimeliikide ümberasustamine, taotledes selleks vastavat luba Keskkonnaametilt;
- Kärdla linn, Valli tn juurdepääsutee on antud asukohas ainuke reaalne alternatiiv, kuid mille projekteerimisel on vajalik läbi viia taimestikuinventuur ning vajadusel kaitsealuste isendite ümberasustamine. Juurdepääsutee edasisel kavandamisel tuleb loodushoiust lähtuvalt eelistada jalgtee rajamist;
- ebasoodsate mõjude vältimiseks, tuleb elektriliinide rajamisel paigaldada elektriliini mastid väljapoole euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) püsielupaiga alasid (arvestada elektrimastide vahekauguste ja asukohtade määramisel). Samuti tuleb vältida ehitustegevust (elektriliinide rajamist, sõidukitega sõitmist) ehituskeeluvööndis (naaritsa elupaigaga kattuval alal), eriti kevadel ja varasuvel, mil häirimine omab olulist mõju poegadega emaloomadele. Õhuliini mastid on samuti vaja paigaldada väljapoole vooluveekogude ehituskeeluvööndit. Sellisel juhul euroopa naaritsale oluline ebasoodne mõju puudub;
- uue elektriliini projekteerimise käigus tuleb Lelu, Pärnselja ja Männamaa külades viia läbi liigiinventuur, mille käigus selgitatakse välja ala ajakohane kasutus kaitsealuse liigi

poolt. Kui inventuuri käigus selgub, et toitumisala on aktiivses kasutuses ja/ või pesitsuskohaks, tuleb kavandatav elektritrass liigi leiukohas, Pärnselja küla piirkonnas, vähemalt leiukoha ulatuses (EELIS seisuga 26.01.2022, ca 600 m) viia maakaablisse, et vältida ebasoodsaid mõjusid väikeluigele;

- keskpingeliinid tuleks merikotka pesakohas, püsielupaigas ning ca 500 m raadiuses rekonstrueerimisel asendada maakaabelliinidega (Merikotka (Haliaeetus albicilla) kaitse tegevuskava, 2019). Seega Prassi, Tilga, Tärkma, Harju külade piirkonnas viia rekonstrueeritav liin maakaablisse ca 7 km pikkuselt. Leevendava meetme kasutusele võtul puudub ebasoodne mõju kaitse-eesmärkidele;
- täiendavalt on vajalik elektritrassi projekteerimise käigus läbi viia liigiinventuur, sh eelhindamine, mille käigus selgitatakse mh välja vajadus taimekasvukohtade ümberistutamise vajadus elektrimastide püstitamise aladel. Lisaks inventuuridele on vajalik läbi viia keskkonnamõjude eelhinnang. Leevendavate meetmete arvesse võtmisel ei ole ebasoodsa mõju kaasnemist looduskeskkonnale uue elektriliini rajamisel ette näha;
- hingi elupaigaks on jõed ning tema peamisteks ohuteguriteks võib lugeda veekogumi seisundi halvenemist ja veekogu taseme muutust. Kuna elektriliine ei paigaldata veekokku, ei ole näha otsest ebasoodsat mõju hingi elupaigale. Küll aga tuleks kaudsete mõjude välistamiseks vältida ehitustegevust ehituskeeluvööndis hingi kudemisajal (kudemine algab harilikult juuni esimesel poolel, kui vee temperatuur on 16-18 ºC ja lõpeb juulis). Sellisel juhul hingile ebasoodne mõju puudub;
- vältida uute õhuliinide rajamist pesakohale lähemale kui 500 m (Merikotka (Haliaeetus albicilla) kaitse tegevuskava, 2019);
- ebasoodsate mõjude kaasnemise vältimiseks tuleks kaitsealuste taimeliikide kasvukohtades elektrikaabelliini rajamisel kasutada maakaablit. Maakaabli paigaldamise projekteerimise käigus viia kavandatavas asukohas läbi liigiinventuur selgitamaks välja maakaabli koridori jäävate II ja III kaitsekategooria isendite esinemine, et planeerida kinnisel meetodil töö taimeliikide kasvukohti võimalikult vähe häirivalt. Nimetatud leevendava meetmega arvestamisel ei ole ebasoodsa mõju esinemist liikide soodsa seisundi säilimisele ette näha;
- päikeseelektrijaama kavandamisel tuleb selle planeerimis ja/ või ehitusloa menetlusprotsessi kaasata majapidamisi, mis jäävad vähemalt 250 m raadiusesse.
- kavandatava päikesepaneelide arendusala (Pihla maardla alal) lähialal paikneb mitmeid looduskaitsealasid, mille kaitse-eesmärgiks on müra suhtes tundlikud linnuliigid (nt teder), on päikeseelektrijaamade planeerimisel vajalik läbi viia täiendav keskkonnamõju strateegiline hindamine, vähemalt eelhindamise tasemel, millega selgitatakse välja ebasoodsate mõjude esinemine või puudumine;
- ehitus- ja kaevetöödel kultuuriväärtusega leidude ja arheoloogilise kultuurkihi ilmsiks tulekul on oluline tööd katkestada, jätta leid leiukohta ning teavitada sellest Muinsuskaitseametit. Projekteerimistingimuste andmisel ja projekti koostamisel tuleb teha koostööd Muinsuskaitseametiga. Ehitus- ja kaevetööde puhul kultuurimälestise alal, on projekteerimise raames täiendavalt vajalik enne ehitustegevust läbi viia arheoloogilised uuringud. Kinnismälestise piires tööde teostamiseks peab taotlema Kinnismälestisel ja muinsuskaitsealal tööde tegemise luba;
- üldplaneeringuga määratletud uute kergliiklusteede projekteerimisel tuleb kaaluda nende rajamist väljapoole kultuurimälestise alasid ja nende kaitsevööndeid. Kergliiklusteede puhul, mis asuvad kultuurimälestiste alal või nende kaitsevööndis,

tuleb projekteerimistingimuste andmisel ja projekti koostamisel teha koostööd Muinsuskaitseametiga. Ehitus- ja kaevetööde puhul (kergliiklusteed, mis asuvad kultuurimälestiste alal), on projekteerimise raames vajalik enne ehitustegevust läbi viia arheoloogilised uuringud;

- piirangud päikeseparkide rajamisele miljööväärtuslikele aladele, kus on päikesepaneelide paigaldamine lubatud katusel kui paneeli(de) visuaalne ilme sobitub kokku arhitektuuri ja ümbritseva miljööga;
- samuti tuleb jälgida, et kõik rajatavad päikeseelektrijaamad vastavad õigusaktidega kehtestatud elektromagnetilise ühilduvuse nõuetele ja asjakohastele standarditele, kuna nõuetele mittevastav päikeseelektrijaam võib vähendada riigikaitseliste ehitiste töövõimet;
- keskuste arendamisel on oluline olemasolevate kraavide säilitamine (mitte torudega asendamine) ja võimalusel kõvakatetega alade rajamise piiramine. Samuti on soovitatav sademevee käitlemisel kaaluda alternatiivsete käitlusviiside (nt biopuhvrid, haljaskatused jms) rakendamist;
- üldplaneeringuga määratud tootmismaadelt kokku kogutav sademevesi tuleb enne ühissüsteemi juhtimist puhastada õli- ja liivapüüduris;
- loomsete jäätmete (loomsete kõrvalsaaduste) matmispaiga laiendamisel teha koostööd Põllumajandus ja Toiduametiga;
- loomsete jäätmete (loomsete kõrvalsaaduste) matmispaiga lähiala arendamisel tulevikus, lähtuda puur- ja salvkaevude rajamisel nõudest, et see ei rajataks lähemale kui mõlema objekti sanitaarkaitsevööndid (loomsete jäätmete matmispaiga sanitaarkaitsevöönd 100m (DP) + puurkaevu/ salvkaevu sanitaarkaitsevöönd) liidetuna;
- maakonnaplaneeringuga kavandatud tuulikupargi poolt enam ohustatud kaitsealused linnuliigid, kelle I ja/ või II tsooniks määratud puhver kattub elektrituulikute arenduspiirkonnaga:
    - kassikakk (*Bubo bubo*) – I ja II tsoon. Kuulub I kaitsekategooriasse, oluline märkida, et EELIS (Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur (seisuga 11.01.2023) ei paikne (alale ulatuva) tsooni sees kassikaku elupaika, püsielupaika ega ka projekteeritavat elupaika. <u>Eelnevast lähtuvalt on edasises etapis vajalik läbi viia täpsemad uuringud, milles selgitatakse välja kassikaku pesitsus ja paiknemine. Viimaste andmete olemasolul on võimalik teha lõplikud järeldused tuulepargi arendamisvõimalikkusest;</u>
    - must-toonekurg (*Ciconia nigra*) – I tsoon. Kuulub I kaitsekategooriasse. Must-toonekurg eelistab oma elupaiga puhul keskmisest metsasemaid, inimasustusest eemal olevaid piirkondi. Linnustiku analüüsi (2022) kohaselt tuleb must-toonekurele avalduvast ohust lähtuvalt välistada 4,8 km raadiusesse jääv I tsoon (elektrituuleparkide arendusala loodeosa) ning 14 km raadiuses on vajalik viia läbi täiendavad uuringud. <u>Eelnevast lähtuvalt tehakse ettepanek maakonnaplaneeringu muutmiseks, et elektrituulikude arenduspiirkonna ala vähendada, tuulepargi arendusala osas, mis kattub must-toonekure tsoon I alaga.</u>
- edasises etapis vajalik tuulepargi arendusalal läbi viia täiendavad linnustikuuringud, millega selgitatakse välja kaitsealuste liikide paiknemine;
- üle 200 kW võimsusega elektrituulikute ja kaasuva taristu kavandamisel tuleb lähtuda kehtivast õigusest ja MP lisas 4 esitatud teemaplaneeringus sätestatust;
- elektrituulikute rajamise üheks tingimuseks lisatakse, et tuuleenergiat tuleb planeerida viisil, mis tagab kaitstavate loodusobjektide (kaitsealad, hoiualad, Natura 2000

võrgustiku alad, kaitsealused liigid, kaitstavad looduse üksikobjektid) säilimise ning kavandatav tegevus ei tohi avaldada negatiivset mõju kaitstavatele loodusobjektidele ja nende kaitse-eesmärkidele. Seejuures tuleb arvestada, et püstitades väiketuuliku elu- või ühiskondlikule hoonele lähemale kui 250 m, tuleb tuuliku püstitajal hankida nende hoonete omanike nõusolekud. Samuti tuleb mistahes kõrgusega elektrituuliku püstitamine kooskõlastada Kaitseministeeriumiga.

Üldplaneeringuga kavandatava tegevuse ellu viimisel on Hiiumaa valla territooriumile jäävate loodus- ja linnualade soodsa seisundi säilimisele ja kaitse-eesmärkide täitmisele avalduda võivat ebasoodsat mõju võimalik vältida rakendades ptk 3.2.6.4-s esitatud leevendavaid meetmeid.

KASUTATUD ALLIKAD

Alkranel OÜ. (2005). *Alternatiivsete sademevee äravoolu- ja kogumissüsteemide uurimustöö.*

Alkranel OÜ. (2014). *Projekti "Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajandusliku uuringu ja tehnilise eeluuringu teostamine" keskkonnamõju eelhinnang.* Tartu.

Alkranel OÜ. (2014). *Projekti „Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajandusliku uuringu ja tehnilise eeluuringu teostamine“ keskkonnamõju eelhinnang.*

Arold, I. (2005). Eesti maastikud.

Brattebo, B. O., & Booth, D. B. (November 2003. a.). Long-term stormwater quantity and quality performance of permeable pavement systems. *37*(18), 4369-4376.

Civitta Eesti AS. (2014). *Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajanduslik uuring ja tehniline eeluuring.*

Cseh, M., Narai , K. F., Barcs, E., Szepesi, D. B., & Dicke, J. L. (2010). Odor setback distance calculations around animal farms and solid waste landfills. *Q. J. Hung Meteorol*, *114*, 303-318.

Danilov , P. I., & Tumanov, I. L. (1976). *The ecology of the European and American mink in the Northwest of the USSR. – In: Ecology of birds and mammals in the Northwest of the USSR.* . Akad. Nauk. Karelski filial, Inst. Biol.:118–143 (vene keeles).

Eesti Geoloogiakeskus OÜ. (2001). *Eesti põhjaveekaitstuse kaart 1:400000.*

Eesti Geoloogiakeskus OÜ. (2015). *Selliste piirkondade väljaselgitamine, kus tuleks põhjaveekogumi hea koguselise seisundi säilitamiseks arvutada põhjavee prognoosvaru.*

Eesti Geoloogiakeskus OÜ. (2017). *Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlas.* . Tallinn.

Eesti Ornitoloogiaühing. (2012). *Liivatüll.* Kasutamise kuupäev: 25. august 2021. a., allikas https://www.eoy.ee/tullid/liivatull/liivatull

(2004). *Eesti Põhjavee kasutamine ja kaitse.* Allikas: http://www.maves.ee/Projektid/2004/PV_raamat.pdf

Erste Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundes–Immissionsschutzgesetz (Technische Anleitung zur Reinhaltung der Luft – TA Luft). (2002). *Technische Anleitung zur Reinhaltung der Luft – TA Luft, 24*. Kasutamise kuupäev: 1. aprill 2020. a., allikas https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/1/dokumente/taluft_stand_200207241.pdf.

(2003). *Euroopa naaritsa Mustela lutreola kaitse ja ohjamise tegevuskava Hiiumaal (2004-2008).*

Evecon OÜ, TalTech . (2021). Lisa 1. Akupankade keskkond, taaskäitlemine ning tuleohutus.

GisPlan OÜ. (2020). *Hiiumaa üldplaneeringu alusuuring. Korduva üleujutusega ala piiri määramine ja ehituskeeluvööndi täpsustamine.* .

Global Wind Atlas. (2019). Kasutamise kuupäev: 21. 02 2020. a., allikas https://globalwindatlas.info/

Greentech Renewables. (2. detsember 2022. a.). Allikas: https://www.greentechrenewables.com/article/electrical-noise-emissions-solar-pv-inverter-charger

Hellström, K. (2022). *Hiiumaa väärtuslike maastike register. Hiiumaa väärtuslike maastike kordusinventuur.*

Hesssiches Ministerium für Umwelt, Energie, Landwirtschaft und Verbraucherschutz. (2013). *Geruchsimmissionsprognosen bei Tierhaltungsanlagen.* Kasutamise kuupäev: 26. 11 2020. a., allikas https://www.hlnug.de/fileadmin/downloads/luft/MerkblattGIRL.pdf

Hiiu maakonnaplaneering. (2018).

Hiiumaa arengustrateegia 2020+. (2014).

Hiiumaa jäätmehoolduseeskiri (Hiiumaa Vallavolikogu, vastu võetud 18.10.2018. määrus nr 37). Allikas: https://www.riigiteataja.ee/akt/427102018012?leiaKehtiv.

Hiiumaa valdade ühine jäätmekava 2016-2020. (2015).

Hiiumaa valla arengukava 2035+. (2018).

Hunt, H. (21.01.2020.). *Ettekanne.* Maaeluministeerium, Põlva.

Infragate Eesti AS. (2016). *Viimsi valla sademevee arengukava aastateks 2016-2027.*

Inseneribüroo STEIGER OÜ. (2021). *https://kuressaare.tallinn-airport.ee/lennujaamast/statistika/.* töö nr 21/3448.

Keskkonnaagentuur. (2019). *Suurte üleujutusaladega siseveekogude ja mererannikul korduva kõrgvee taseme poolt mõjutatud alade määramine.* .

Keskkonnaagentuur. (2020). *Loodusobjektide otsing*. Kasutamise kuupäev: 20. aprill 2020. a., allikas Keskkonnaregistri avalik teenus.

Keskkonnaministeerium. (2011). Üleujutusohuga seotud riskide esialgse hinnangu aruanne.

Keskkonnaministeerium. (2016). *Lääne-Eesti vesikonna üleujutusohuga seotud riskide maandamiskava.* .

Keskkonnaministeerium. (2017). *Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030.*

Keskkonnaministeerium. (2021). *Lääne-Eesti vesikonna üleujutustega seotud riskide maandamise kava 2021-2027.*

Kohv, K. (2007). *Harku valla rohevõrgustiku tuumalade ja koridoride uuring.*

Kutsar, R., Aunapuu, A., & Eschbaum, K. (2019). Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis.

Kutsar, R., Metspalu, P., Escbaum, K., Vahtrus, S., & Sepp, K. (2018). Rohevõrgustiku planeerimisjuhend.

(kuupäev puudub). *Kõpu looduskaitseala kaitse-eeskiri.*

Maves AS . (2007). *Tartu-Viljandi-Sindi 110 kV liini rekonstrueerimise 330/110 kV ülekandeliiniks projekti keskkonnamõju hindamise aruanne.*

(2019). *Merikotka (Haliaeetus albicilla) kaitse tegevuskava.*

Nefs, M., Alves, S., Zasada, I., & Haase, D. (2013). Shrinking cities as retirement cities? Opportunities for shrinking cities as green living environments for older individuals. *Environment and Planning*, lk 1455-1473.

OÜ Eesti Geoloogiakeskus . (2001). *Eesti põhjaveekaitstuse kaart 1:400000. Seletuskiri.*

OÜ Eesti geoloogiakeskus. (2017). *Eesti pinnase radooniriski a looduskiirguse atlas* . Tallinn.

OÜ Hendrikson & Ko. (2013). Saare, Hiiu, Lääne ja Pärnu maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringud. Hiiu maakond. Olemasoleva olukorra analüüs planeerinugulahenduse kujunemine keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne. Kasutamise kuupäev: 16. veerbuar 2021. a., allikas https://maakonnaplaneering.ee/documents/2845826/19017765/Lisa+6.4.+Tuuleenergeetika+KSH+aruanne.pdf/77df084a-a434-4351-8b88-b660baf01147

Põhjavee komisjon. (2004). *Eesti Põhjavee kasutamine ja kaitse.*

Rahandusministeerium. (2020). *Rohevõrgustiku toimivuse tagamine üldplaneeringutes.*

Ramboll Eesti AS. (2012). Tallinna lennujaama lennuliiklusala arendusprojekt. KMH aruanne. Kasutamise kuupäev: 09. 03 2022. a., allikas file:///C:/Users/arvut/Downloads/Tallinna_lennujaama_lennuliiklusala_arendusprojekti_KMH.pdf.

Remm, J. (2020). *Eksperdi seisukoht rohetaristust teedel ja rohevõrgustiku planeerimisest: kaaskiri maanteeameti pöördumisele.* .

Rezaie, B., & Rosen, M. A. (2012). istrict heating and cooling: Review of technology and potential enhancements. *Applied Energy, 93*, 2-10.

Rosin A, Link, S., & Drovtar , I. (2013). *Energia lokaalse tootmise analüüs büroohoonele. Osa I taastuvenergialahendused.* Tallinna Tehnikaülikool.

SA Hiiumaa Arenduskeskus. (2018). *Hiiumaa majandusülevaade 2018.*

Schetke, S., & Haase , D. (2008). Multi-criteria assessment of socio-environmental aspects in shrinking cities. Experiences from eastern Germany. lk 483–503.

Tali, & Kärgenberg. (2004). Emaputk. . *Eesti Loodus*.

Tartu Regiooni Energiaagentuur MTÜ. (2020). *Hiiumaa energia- ja kliimakava 2030.*

Transpordiamet. (2014). *Jalakäijate- ja jalgrattateede projekteerimine.*

Tuuleeenrgia Assotsiatsioon. (2020). Tuuleatlas. Kasutamise kuupäev: 21. 02 2020. a., allikas http://www.tuuleenergia.ee/about/statistika/tuuleatlas/

UCLA Luskin Scool of Public Affairs. (2014). Placemaking for an aging population. Guidlines for seenior-friendly parks . Allikas: https://www.lewis.ucla.edu/wp-content/uploads/sites/2/2015/04/Seniors-and-Parks-8-28-Print_reduced.pdf

(kuupäev puudub). *Viigerhülge (Phoca hispida) kaitse tegevuskava.*

(2018). *Väikeluige (Cygnus columbianus bewickii Yarr.) kaitse tegevuskava* .

Üleriigiline planeering "Eesti 2030". (2013). Kasutamise kuupäev: 15. veebruar 2021. a., allikas https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/Ruumiline_planeerimine/eesti 2030.pdf

LISAD

Lisa 1. Hiiumaa valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine. Olemasolev olukord.

Hiiumaa valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine

KSH aruande Lisa 1

Olemasolev olukord

23.02.2023

Planeerimisprotsessi korraldaja: Hiiumaa Vallavalitsus

Planeeringu koostaja: AB Artes Terrae OÜ

KSH läbiviija: Alkranel OÜ

Juhtekspert: Alar Noorvee

2020-2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS 4
1. PLANEERINGUALA OLEMASOLEV OLUKORD 5
1.1 Planeeringuala asukoht ja paiknemine 5
1.2 Looduskeskkond 6
1.2.1 Maastik, geoloogia (sh radoon, põhjavesi) ja maavarad 6
1.2.2 Pinnavesi (sh ehituskeeluvööndi vähendamine) 12
1.2.3 Rohevõrgustik 22
1.2.4 Väärtuslik põllumajandusmaa 24
1.2.5 Kaitstavad loodusobjektid ja muud loodusväärtused 24
1.2.6 Natura 2000 alad 27
1.3 Kultuuriline keskkond 33
1.3.1 Väärtuslikud maastikud 33
1.3.2 Kultuuriväärtused ja pärandkultuuriobjektid 35
1.4 Sotsiaal-majanduslik keskkond 36
1.4.1 Rahvastik ja asustus 36
1.4.2 Sotsiaalne taristu 37
1.4.3 Inimeste tervis ja heaolu (sh müra ja välisõhu kvaliteet) 39
1.4.4 Ettevõtluskeskkond, sh turism 44
1.4.5 Riigikaitselised ehitised 46
1.5 Tehniline taristu ja jäätmemajandus 47
1.5.1 Teed ja transport 47
1.5.2 Energiamajandus 48
1.5.3 Ühisveevärk ja- kanalisatsioon 51
1.5.4 Jäätmemajandus ja jääkreostusobjektid 52
1.5.5 Ohtlikud ja suurõnnetusohuga ettevõtted ning objektid 54
KASUTATUD ALLIKAD 55

SISSEJUHATUS

Käesolevaga esitatakse Hiiumaa valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi ka *KSH*) aluseks olev olemasoleva olukorra kirjeldus. Olemasolev olukorra aluseks on andmed 2021. aasta veebruari seisuga. Olemasolev olukord kuulub Hiiumaa valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande juurde. Planeeringu edasistes etappides olemasolevat olukorda ei täiendata.

Üldplaneeringu koostajaks on Hiiumaa Vallavalitsus koostöös AB Artes Terrae OÜ konsultantidega.

KSH, sh olemasoleva olukorra kirjelduse (käesolev dokument), viis läbi Alkranel OÜ (KSH juhtekspert Alar Noorvee). KSH töögrupi liikmed on esitatud KSH aruandes.

1. PLANEERINGUALA OLEMASOLEV OLUKORD

1.1 Planeeringuala asukoht ja paiknemine

Hiiumaa vald on omavalitsus Hiiu maakonnas, mis moodustati nelja kohaliku omavalitsusüksuse ühinemisel 25. oktoobril 2017. Hiiumaa vald on Eesti suuruselt teine saar, mis asub Hiiu maakonnas (vt Joonis 1.1), olles igast küljest piiritletud merega. Lähipiirkonnas paikneb Vormsi vald ja Haapsalu linn (idas), Saaremaa vald (lõunas). Valla koosseisu kuulub ka mitmeid väiksemaid saari Soome lahes ja Väinameres.

Joonis 1.1. Hiiumaa valla paiknemine (tähistatud rohelisega). Alus: Maa-amet, 2020.

Hiiumaa valla keskus asub Kärdla linnas. Lisaks paikneb vallas 2 alevikku (Kõrgessaare ja Käina) ja 182 küla (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2022).

Vald jaguneb viieks osavallaks: Emmaste osavald, Kõrgessaare osavald, Käina osavald, Kärdla osavald ja Pühalepa osavald. Osavalla eesmärgiks on kohaliku initsiatiivi hoidmine, kohalike elanike kaasamine kohalike küsimuste otsustamisse ning piirkondlike huvide esindamine valla ülesannete täitmisel (vt Joonis 1.2).

Joonis 1.2. Osavaldade paiknemine Hiiumaa vallas. Alus: Maa-amet, 2020.

1.2 Looduskeskkond

1.2.1 Maastik, geoloogia (sh radoon, põhjavesi) ja maavarad

Hiiumaa vald paikneb Hiiumaa maastikurajoonil. Maismaa järkjärguline kerkimine on kaasa toonud vaheldusrikka pinnakattega mitmekesise maastiku (Arold, 2005).

Ümber 310 km pikkuse rannajoonega Hiiumaa (Hiiu saare) asub ligi 230 väikest ja madalat saart (kõik ei kuulu valla haldusterritooriumi alla). Teistest saartest märksa suurem on maastikurajooni kagupiiril asuv väga liigestatud rannajoonega ja paljude neemedega Kassari saar (19,3 km^2). Hiiu saare ja Kassari saare vahele jääb madal Käina laht, mis on elustikurikas linnuala (Arold, 2005). Kassari on Hiiumaaga tammteedega ühendatud.

Hiiumaa valla pinnakattest moodustavad väga suure osa liivad (ca 70%), mis on ka saare üheks metsasuse peapõhjustest (Arold, 2005).

Omapäraseks maastiku pinnavormiks on Kõpu kõrgend, mis on Lääne-Eesti saarestiku kõrgeim pinnavorm ning küündib 68 m üle merepinna (kõrgeim koht Tornimägi). Kärdla linna idaosa ulatub aluspõhjalisele Põllumäe kõrgendikule, mis on osa setendite alla mattunud meteoriidikraatri

ringvallist. Palukülas paljanduvad sellel vallil Vormsi lademe savikad lubjakivid. Kraatri läbimõõt ringvalli harjalt on 4 km ja sügavus üle 500 m. Kraater avastati 1970., selle meteoriitne päritolu tõestati 1980. aastal (Arold, 2005).

Maastikule lisavad eripära survelised põhjaveed, seda just saare idaosas. Peamine maastiku eripära tuleneb saare merelisest ilmastust (tormisem tuul, vähem sademeid ning pehmemad talved), tänu millele on saarel võimalik kasvatada ka külmaõrnemaid taimi (Arold, 2005).

Maavaradest on Hiiumaa vallas esindatud kruus, liiv, lubjakivi, meremuda, savi, turvas (vt Tabel 1.1). Hiiumaa valla maardlate asukohad on esitatud Joonis 1.3-l.

Tabel 1.1. Hiiumaa vallas paiknevad maardlad. Seisuga 23.02.2023 (Alus: Maa-amet, 2023).

Maardla nimetus	**Põhimaavara**	**Registrikaardi nr**	**Pindala (ha)**
Muda	kruus	458	290,08
Männamaa	kruus	496	116,99
Määvli	kruus	106	77,18
Partsi	kruus	459	56,82
Prassi	kruus	460	291,05
Suurepsi	kruus	777	61,75
Harju-Männiku	liiv	490	20,77
Hiiumadala	liiv	40	477,46
Hirmuste	liiv	476	28,73
Kalana	liiv	477	8,99
Kõpu	liiv	849	1867,99
Luidja	liiv	491	51,12
Malvaste	liiv	451	148,04
Mänspäe	liiv	478	1,84
Nõmba	liiv	479	13,38
Paoma	liiv	455	1,07
Puski	liiv	778	5,58
Sääre	liiv	480	45,01
Vakamaa	liiv	492	13,55
Villamaa	liiv	493	0,96
Ninametsa	lubjakivi	83	22,26
Paluküla	lubjakivi	436	11,05
Suuremõisa	lubjakivi	384	18,68
Käina	meremuda	243	128,25
Kleemo	savi	448	6,71

Maardla nimetus	Põhimaavara	Registrikaardi nr	Pindala (ha)
Partsi	savi	449	132,93
Määvli	turvas	520	403,52
Pihla	turvas	120	1863,02
Õngu (Tihu)	turvas	641	611,73

Joonis 1.3. Maardlate asukohad Hiiumaa vallas. Roosa joonega on tähistatud maardlate piirid. (Alus: Päring Maa-ameti kaardirakendusest, 2023).

Esialgse Eesti radooniriski levilate kaardi (OÜ Eesti Geoloogiakeskus, 2004) ning Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlase (OÜ Eesti Geoloogiakeskus, 2017) alusel on Hiiumaa vallas esindatud madala, normaalse ja kõrge radooniriskiga alad (vt Joonis 1.4). Kokku eristatakse nelja pinnaseõhu radooniohutaset: 1) 0–10 kBq/m³ madal; 2) 10–50 kBq/m³ normaalne; 3) 50–250 kBq/m³ kõrge ja 4) > 250 kBq/m³ ülikõrge. Radooniohtlikuks liigitatakse sellised looduslikud pinnased, kus radoonisisaldus 1 m sügavusel pinnaseõhus ületab 50 kBq/m³ ja ehitusel tuleb kasutusele võtta Rn-ohtu minimeerivad meetmed.

Hiiumaa valla haldusterritoorium ei kuulu keskkonnaministri 30.07.2018 määruse nr 28 *Tööruumide õhu radoonisisalduse viitetase, õhu radoonisisalduse mõõtmise kord ja tööandja kohustused kõrgendatud radooniriskiga töökohtadel* kõrgendatud radooniriskiga maa-alade loetellu.

Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlase (Eesti Geoloogiakeskus, 2017) kohaselt soovitatakse, et aladel, kus Rn-sisaldus pinnaseõhus ületab 30 kBq/m³, on otstarbekas kaaluda elamute, olme- ja teiste sarnaste hoonete projekteerimisel detailsemate uuringute läbiviimist. Maja asukoha pinnase kõrge Rn-sisalduse (üle 50 kBq/m³,) korral tuleb rakendada ehitamisel kehtestatud radoonikaitse nõudeid, et vähendada Rn-sisaldust majade siseõhus miinimumini.

Eesti Geoloogiakeskus (2017) alusel on Hiiumaa vallas radoon pinnaseõhus praktiliselt kõikjal olnud alla 30 kBq/m³. Vaid Kärdla linna lähedasel alal on see üle 30 kBq/m³, linnas sees isegi üle 100 (vt Joonis 1.4). Seega on antud alal otstarbekas kaaluda detailsemate uuringute tegemist ning vajadusel hoonete radoonikaitse meetmete rakendamist.

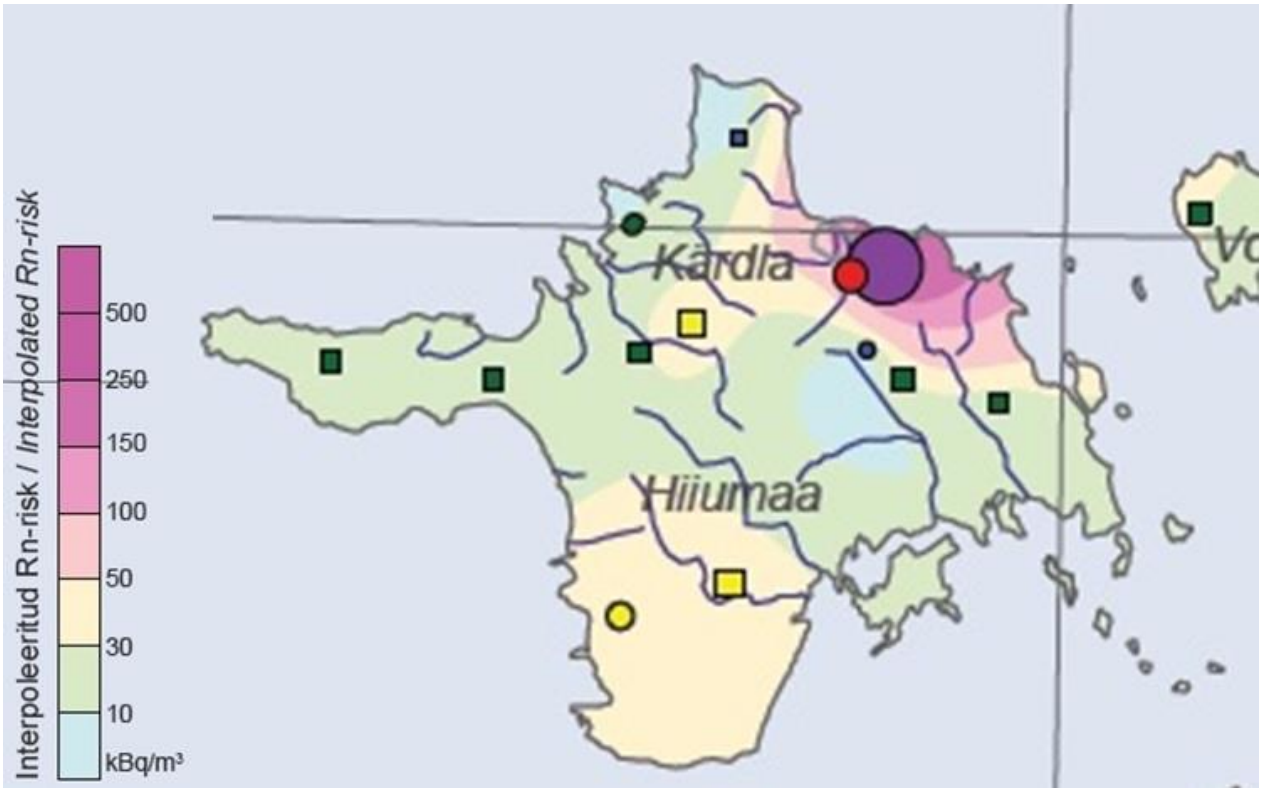

Joonis 1.4. Radooni tasemed pinnaseõhus Hiiumaa valla haldusterritooriumil (OÜ Eesti geoloogiakeskus, 2017).

Eesti põhjaveekaitstuse kaardi 1:400000 (Eesti Geoloogiakeskus OÜ, 2001) kohaselt on vallas valdavalt tegemist kaitstud, suhteliselt kaitstud või keskmiselt kaitstud põhjaveega alaga, vähesel määral esineb ka nõrgalt kaitstud ja kaitsmata põhjaveega alasid (vt *Joonis 1.5*).

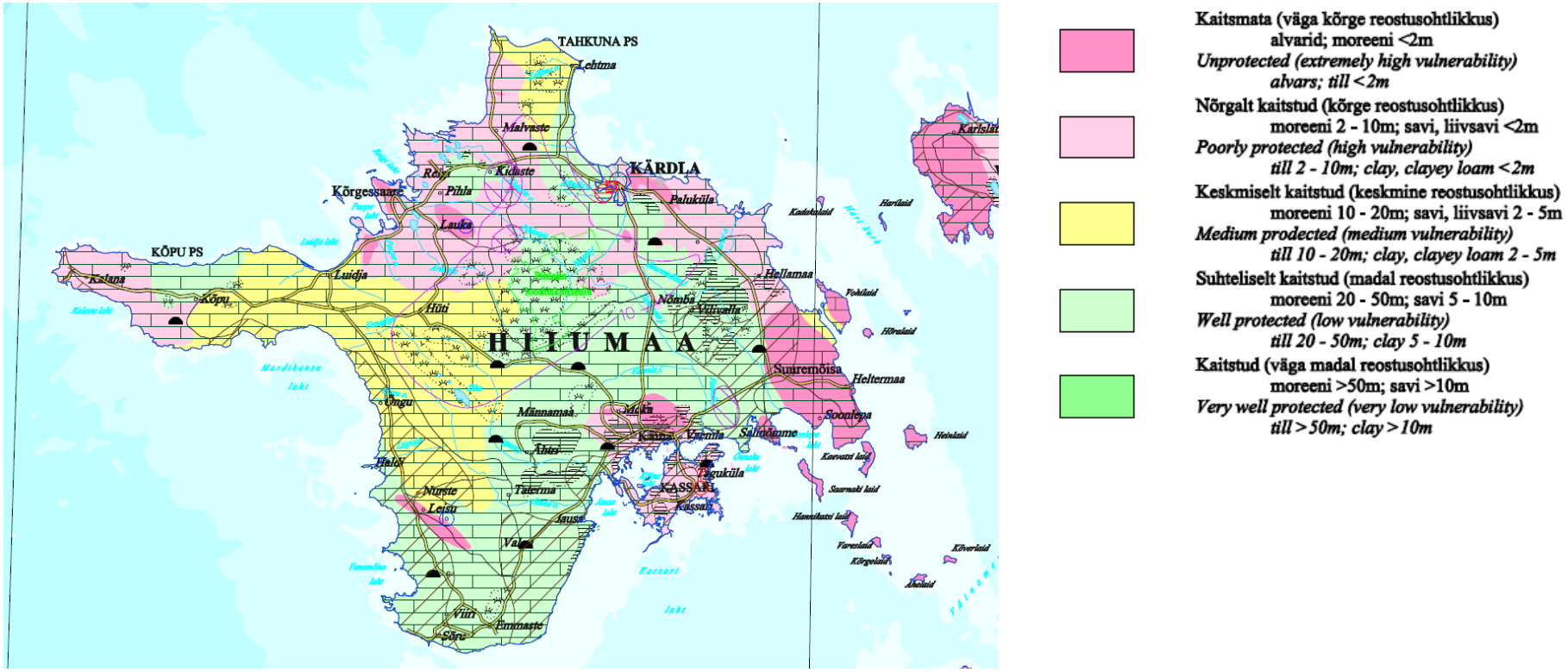

Joonis 1.5. Põhjavee kaitstus Hiiumaa vallas (Eesti Geoloogiakeskus OÜ, 2001).

Keskkonnaminister kinnitas 06.aprillil 2006 käskkirjaga nr 399 Hiiu maakonnas põhjaveevarud Kärdla linnale, küll aga kehtisid varud aastani 2017, mis tähendab, et alates 2018. aastast kinnitatud põhjaveevarud Hiiumaal puuduvad. 2023. aasta seisuga uusi põhjaveevarusid Hiiumaa valda kinnitatud ei ole. Põhjaveevaru kehtestatakse pärast põhjaveevaru hindamist (VeeS § 205 lg 1).

Põhjaveevaru tuleb piirkonnas hinnata juhul, kui põhjaveehaarde või kehtestatud põhjaveevaruga ala veevõtt ühest põhjaveekihist on suurem kui 500 kuupmeetrit ööpäevas (VeeS § 204 lg 1). Keskkonnaagentuuri andmetel oli 2019. aastal põhjaveevõtt põhjaveekompleksidest kokku üle 600 m^3 ööpäevas, põhjaveekihtidest aga vastavalt[1]:

- Siluri-Ordoviitsiumi (S-O) – 422,9 m^3 ööpäevas;
- Ordoviitsiumi- Kambriumi (O-C) – 254,6 m^3 ööpäevas.

Keskkonnaagentuuri andmetel oli põhjaveevõtt aastal 2021 samas suurusmahus (veidi üle 600 m^3)[2]. Eelnevast lähtudes ei ole Veeseaduse kohaselt vajalik põhjaveekihtide ümberhindamine Hiiumaa vallas.

Maa-ameti kaardirakenduse kohaselt ei paikne Hiiumaa vallas nitraaditundlikke alasid. Keskkonnaregistri andmetel (seisuga 23.02.2023) ei jääb valla territooriumile üks suletud prügila (Käina prügila – tavajäätmeprügila), ühtlasi paikneb valla haldusterritooriumil 6 jääkreostusobjekti, milledest 2 on riiklikku, 3 kohalikku ning üks eriti ohtliku staatusega jääkreostusobjekt (vt Tabel 1.2; seisuga 23.02.2023).

Tabel 1.2. Jääkreostusobjektid Hiiumaa vallas (Keskkonnaagentuur, seisuga 23.02.2023)

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht	Ohu liik	Objekti staatus	Märkus
JRA0000011	Ümarmäe katlamaja	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Põhjavesi	Eriti ohtlik	Elutsoonis
JRA0000196	Palli mürgiladu	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Palli küla	Pinnas	Kohalik	Elutsoonis
JRA0000043	Kärdla naftabaas	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Põhjavesi, Pinnas	Riiklik	Elutsoonis
JRA0000190	Käina vana naftabaas	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Nõmme küla	-	Kohalik	Tööstustsoonis

[1] Keskkonnaagentuur, 2021. *2019. aasta põhjaveevaru bilanss.* https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/pohjaveebilansi_aruanne_2019.pdf. Viimati vaadatud 15.02.2021.

[2] Keskkonnaagentuur, 2023. Põhjaveevaru bilansi aastaaruanne 2021. [WWW] https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/Teemad/VESI/2021_p%C3%B5hjaveebilansi%20aastaaruanne_revised.pdf. 23.02.2023.

JRA0000189	Kassari mürkkemikaalide ladu	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kassari küla	Pinnas	Kohalik	Tööstustsoonis
JRA0000044	Kapasto ABT	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Nõmba küla	Pinnas	Riiklik	Tööstustsoonis

1.2.2 Pinnavesi (sh ehituskeeluvööndi vähendamine)

Hiiumaa valla territooriumile jääb mitmeid voolu- ja seisuveekogusid. Keskkonnaagentuuri (seisuga 23.02.2023) andmeil paikneb vallas kokku viis jõge, 20 oja, 35 looduslikku järve, üks paisjärv, 4 tehisjärve ning hulgaliselt allikaid ja peakraave. Järgnevates tabelites on esitatud Hiiumaa vallas paiknevad allikad ning voolu – ja seisuveekogud koos nende põhiliste karakteristikutega (vt Tabel 1.3; Tabel 1.4).

Tabel 1.3. Hiiumaa vallas paiknevad vooluveekogud, sh allikad (Keskkonnaportaal, seisuga 23.02.2023).

Registrikood	**Veekogu nimi**	**Tüüp**	**Pikkus lisaharudega, km**	**Koond-seisund, 2019**	**Koondseisund, 2021**	**Mitte hea seisundi põhjus**	**Koond-seisundi eesmärk 2027**
VEE4603303	Aara allik (Libahundi karstiauk ja allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603202	Alligaouk (Kõpu küla allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602401	Allika allik (Allika talu allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602313	Allika talu allikad	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602314	Allika talu allikad	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602315	Allika talu allikad	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602307	Allika talu suur allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602205	Hallikivi allik (Sarve viies allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603305	Igamessoo allik (Igameessoo allikaala)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602210	Ingli allik (Sarve kaheksas allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603304	Issimetsa allik (Hirmuste karjääri allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601400	Jahimajaallik (Partsi allikad, Partsi jahimaja allikas)	Allikas	-	-	-	-	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km	Koond-seisund, 2019	Koondseisund, 2021	Mitte hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE4602306	Jõe allik (Vaemla allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602309	Jürna allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601600	Kaarli allik (Piilbergi allikas, Patsipaelaauk)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602304	Karjamaa allik (Karjamaa allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602203	Keeriku allik (Sarve kolmas allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603300	Keevallik	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601500	Keevallik (Kärdla Keevallik) (Kärdla keevad allikad)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600403	Kidaste allik (Kidaste allikasoo)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603302	Kiviränga allik (Kiviränga allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603201	Kopa allik (Kopa allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601001	Kukemäe allik (Kukemäe allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600402	Kuusiku allik (Kuusiku talu allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603100	Külmallik	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602305	Laasma allik (Laasma allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601601	Laoniidi allik (Kõrmi-koha allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603200	Lelulitsiallik	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602200	Lillemetsa allik	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601406	Loja allik (Loja allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600404	Mailahe allik (Mailahe allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602308	Mardi allikakaev	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602316	Mardi väiksed allikad	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601402	Matse allik (Matsu talu allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601700	Murruniidi allik	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603103	Möirassoo allik (Möirasoo allikas)	Allikas	-	-	-	-	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km	Koond-seisund, 2019	Koondseisund, 2021	Mitte hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE4603104	Neljateeristi esimene allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603105	Neljateeristi teine allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602700	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602600	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602500	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601300	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601200	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600600	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600300	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600200	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600100	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601501	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4512100	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602702	(nimi teadmata)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601401	Nuudi allik (Nuudi allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601405	Partsiougu allik (Partsi karjääri allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602202	Paulama allik (Sarve teine allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602208	Peedu allik (Sarve lõpu)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600401	Peetri allik (Peetri-Sauepõllu allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603101	Piripilli esimene allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603102	Piripilli teine allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601100	Pärdi esimene allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601101	Pärdi teine allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602303	Rannaallik (Vahtrepa Rannaallik) (Vahtrepa rannaallikas)	Allikas	-	-	-	-	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km	Koond-seisund, 2019	Koondseisund, 2021	Mitte hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE4602302	Sadamaallik (Vahtrepa kanali allikad)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602601	Silde allik (Armioja allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4600405	Silmaallik (Allikalahe Silmaallik) (Silmaallikas (Allikalahe Silmaallikas))	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601000	Silmaallik (Partsi Silmaallik) (Partsi Silmaallikas, Kukemäe allikas, Palade Silmaallikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602310	Simuna allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602311	Simuna väiksed allikad	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602312	Simuna väiksed allikad	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602701	Sooselja allik (Kaderna allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603301	Sooääre allik (Märjamaa allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602207	Suurallik (Sarve suur)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602301	Suuremõisa allik (Suuremõisa tiigi allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602300	Süllu allik	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602209	Tammistumäe allik (Sarve seitsmes allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601900	Tilga esimene allikas (Pihla allikad)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601800	Tilga kolmas allikas (Pihla allikad)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601904	Tilga kuues allikas	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601902	Tilga neljas allikas (Pihla allikad)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601901	Tilga teine allikas (Pihla allikad)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601903	Tilga viies allikas (Pihla allikad)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603307	Tornimäe allik (Radari allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601404	Torutoa allik (Aru allikas)	Allikas	-	-	-	-	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km	Koond-seisund, 2019	Koondseisund, 2021	Mitte hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE4602400	Tuisu allik	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4601403	Uuetoa allik (Fredi allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4602201	Viita allik (Sarve esimene allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603203	Ülendi allik (Ülendi allikakaev)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE4603306	Ütastemetsa allik (Ütaste allikas)	Allikas	-	-	-	-	-
VEE1160800	Luguse jõgi	Jõgi	19,8	kesine	kesine	toitained, ebasobiv elupaik, hindamissüsteemi puudulikkus,	hea
VEE1164000	Nuutri jõgi	Jõgi	16,7	halb	halb	toitained, veetase (veepuudus), paisud, diklorofoss vees, Hg kalas, antratseen settes	hea
VEE1164300	Suuremõisa jõgi	Jõgi	15,5	kesine	kesine	vajab täpsemat uuringut	hea
VEE1160500	Vaemla jõgi	Jõgi	13	kesine	kesine	toitained	hea
VEE1162600	Vanajõgi	Jõgi	9,3	hea	hea	-	hea
VEE1600019	Kõrgessaare kanal	Kanal	0,5	-	-	-	-
VEE1164100	Ala kraav	Kraav	7,3	-	-	-	-
VEE1162100	Avajõgi (Väljasoo kraav)	Kraav	8,7	hea	Hea	-	hea
VEE1163200	Jaanigu kraav	Kraav	4,9	-	-	-	-
VEE1161700	Kaanissoo jõgi (Kaarisoo kraav)	Kraav	3,1	-	-	-	-
VEE1600016	Kitsa kraav	Kraav	2,9	-	-	-	-
VEE1600020	Käina kraav	Kraav	0,7	-	-	-	
VEE1600022	Lepa kraav	Kraav	0,1	-	-	-	-
VEE1600023	Matsu kraav	Kraav	0,1	-	-	-	-
VEE1600017	Mõisa kraav	Kraav	0,6	-	-	-	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km	Koond-seisund, 2019	Koondseisund, 2021	Mitte hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE1161201	Männamaa kraav	Kraav	1,6	-	-	-	-
VEE1161900	Olima jõgi (Ollima kraav, Olima kraav)	Kraav	5,4	-	-	-	-
VEE1600018	Otsa kraav	Kraav	1,3	-	-	-	-
VEE1161000	Pärnselja kraav	Kraav	2,2	-	-	-	-
VEE1160900	Tihu kraav	Kraav	1,7	-	-	-	-
VEE1161800	Tülli kraav (Prassi kraav)	Kraav	10,2	hea	hea	-	hea
VEE1600021	Uidu kraav	Kraav	2,1	-	-	-	-
VEE1162200	Vanamõisa kraav	Kraav	7,3	-	-	-	-
VEE1163100	Armijõgi (Armioja, Armi oja)	Oja	18	kesine	kesine	-	hea
VEE1161300	Jausa jõgi (Jausa oja)	Oja	18,7	hea	hea	-	hea
VEE1600005	Jõe jõgi (Jõe oja)	Oja	4,2	-	-	-	-
VEE1163000	Jõeranna jõgi (Jõeranna oja)	Oja	5,3	hea	hea	-	hea
VEE1163600	Kidaste jõgi (Kidaste oja)	Oja	7,9	kesine	kesine	teadmata	hea
VEE1163500	Kurisu jõgi (Kurisu oja)	Oja	7,6	-	-	-	-
VEE1164200	Kõlu jõgi (Partsi oja)	Oja	3,7	-	-	-	
VEE1163700	Lehtma jõgi (Lehtma oja)	Oja	7	väga halb	väga halb	füüsikalis-keemilised kvaliteedi näitajad, suurselgrootud põhjaloomad, Püld, NH4,T,H, ASPT,EPT,DSFI, elustikule sobimatu kraav	hea
VEE1162400	Liigi jõgi (Liigioja, Liigi oja)	Oja	5,6	-	-	-	-
VEE1163900	Liivajõgi (Kärdla oja)	Oja	7,8	hea	hea	-	hea
VEE1162800	Luidja jõgi (Luidja oja)	Oja	6	-	-	-	-
VEE1600003	Meelste jõgi (Meelste oja)	Oja	3,2	-	-	-	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km	Koond-seisund, 2019	Koondseisund, 2021	Mitte hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE1163400	Metsajõgi (Rima oja)	Oja	10,3	-	-	-	-
VEE1161600	Muda jõgi (Mudaoja, Muda oja)	Oja	4	-	-	-	-
VEE1162900	Paope jõgi (Paope oja)	Oja	7,4	hea	hea	-	hea
VEE1600001	Peebu jõgi (Peebu oja)	Oja	3,2	-	-	-	-
VEE1163300	Pihla jõgi (Pihla oja)	Oja	18,9	hea	hea	-	hea
VEE1162700	Poama jõgi (Poama oja)	Oja	5,6	hea	hea	-	hea
VEE1163800	Tareste jõgi (Tareste oja)	Oja	6	hea	hea	-	hea
VEE1162500	Õngu jõgi (Õngu oja)	Oja	6,5	-	-	-	-
VEE1162000	Külama jõgi (Külama peakraav)	Peakraav	5,8	hea	hea	-	hea
VEE1162300	Leetselja peakraav	Peakraav	6,9	hea	hea	-	hea
VEE1161400	Lelu kraav	Peakraav	3,8	-	-	-	-
VEE1161500	Mustikajõgi (Mustika peakraav)	Peakraav	3,9	-	-	-	-
VEE1161100	Rebasselja jõgi (Rebasselja peakraav)	Peakraav	9,6	hea	hea	-	hea
VEE1160700	Ristivälja jõgi (Ristivälja peakraav)	Peakraav	8,1	-	-	-	-
VEE1160600	Tammela jõgi (Tammela peakraav)	Peakraav	11,6	hea	hea	-	hea
VEE1161200	Tulimurru jõgi (Tulimurru peakraav)	Peakraav	9,9	-	-	-	-
VEE1600004	Ussisoo peakraav	Peakraav	3,5	-	-	-	-
VEE1164400	Vilivalla jõgi (Vilivalla peakraav)	Peakraav	10,1	-	-	-	-

Tabel 1.4. Hiiumaa vallas paiknevad seisuveekogud. (Keskkonnaportaal, seisuga 23.02.2023).

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Veepeegli pindala, ha	Koond-seisund, 2019	Koond seisund, 2021	Mitte-hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE2037700	Allikalaht	Looduslik järv	13,8	-	-	-	-
VEE2051330	Haavasoo järv (Haatasoo järv, Saunalaht, Sauna laht)	Looduslik järv	10,8	-	-	-	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Veepeegli pindala, ha	Koond-seisund, 2019	Koond seisund, 2021	Mitte-hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE2045530	Hopi järv	Looduslik järv	12,5	-	-	-	-
VEE2044800	Kajumeri	Looduslik järv	15,2	-	-	-	-
VEE2051310	Keskmine järv (Tihu Keskmine järv)	Looduslik järv	2,4	-	-	-	-
VEE2051340	Kirikulaht	Looduslik järv	114	hea	hea	-	hea
VEE2051320	Kolmas järv (Tihu Kolmas järv)	Looduslik järv	4	-	-	-	-
VEE2036400	Kootsaare järv	Looduslik järv	4,9	-	-	-	-
VEE2037310	Kuura laht (Kura laht, Kura järv)	Looduslik järv	4,2	-	-	-	-
VEE2051350	Köönaauk (Künaauk)	Looduslik järv	19,4	-	--	-	-
VEE2037710	Lambalaht	Looduslik järv	4,9	-	-	-	-
VEE2037620	Lambalaht	Looduslik järv	2,9	-	-	-	-
VEE2045210	Luidja järv (Poama järv)	Looduslik järv	9,4	-	-	-	-
VEE2037600	Mailaht	Looduslik järv	15,7	-	-	-	-
VEE2037730	nimetu	Looduslik järv	3,1	-	-	-	-
VEE2044810	nimetu	Looduslik järv	5,1	-	-	-	-
VEE2045500	nimetu	Looduslik järv	0,2	-	-	-	-
VEE2053430	nimetu	Looduslik järv	2,3	-	-	-	-
VEE2037920	nimetu	Looduslik järv	3,4	-	-	-	-
VEE2036410	nimetu	Looduslik järv	1,3	-	-	-	-
VEE2037610	nimetu	Looduslik järv	1,4	-	-	-	-
VEE2045550	nimetu	Looduslik järv	1	-	-	-	-
VEE2053440	nimetu	Looduslik järv	1,9	-	-	-	-
VEE2045540	nimetu	Looduslik järv	0,8	-	-	-	-
VEE2045220	Poama järv (Väike-Poama järv)	Looduslik järv	6,5	-	-	-	-
VEE2053400	Prassi järv	Looduslik järv	0,3	-	-	-	-
VEE2037200	Põhjatu järv	Looduslik järv	0,4	-	-	-	-
VEE2045520	Rannakodu järv	Looduslik järv	1,8	-	-	-	-
VEE2037300	Suurjärv (Lehtma Suurjärv)	Looduslik järv	18,6	-	-	-	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Veepeegli pindala, ha	Koond-seisund, 2019	Koond seisund, 2021	Mitte-hea seisundi põhjus	Koond-seisundi eesmärk 2027
VEE2045100	Tammelais	Looduslik järv	18,3	-	-	-	-
VEE2051300	Tihu järv	Looduslik järv	48,6	hea	hea	-	hea
VEE2037900	Venelaht	Looduslik järv	1,7	-	-	-	-
VEE2045200	Veskilais	Looduslik järv	33,9	-	-	-	-
VEE2045510	Vohioja järv	Looduslik järv	1,6	-	-	-	-
VEE2037910	Väike Venelaht	Looduslik järv	1,5	-	-	-	-
VEE2051370	Õngu paisjärv	Paisjärv	1	-	-	-	-
VEE2051360	Männamaa karjäär	Tehisjärv	6,3	-	-	-	-
VEE2053460	nimetu	Tehisjärv	1,3	-	-	-	-
VEE2053450	nimetu	Tehisjärv	2,6	-	-	-	-
VEE2053410	Prassi karjäär	Tehisjärv	1,8	-	-	-	-

Keskkonnaministri 28.05.2004 määruse nr 58 „Suurte üleujutusaladega siseveekogude nimistu ja nendel siseveekogudel kõrgveepiiri määramise kord“ kohaselt, ei paikne Hiiumaa vallas suurte üleujutustega siseveekogusid. Maa-ameti üleujutuste kaardirakenduse kohaselt paiknevad Hiiumaa vallas Kärdla linnas Nuutri jõe ja Liivajõe piirkonnas üleujutusohuga alad (vt Joonis 1.6).

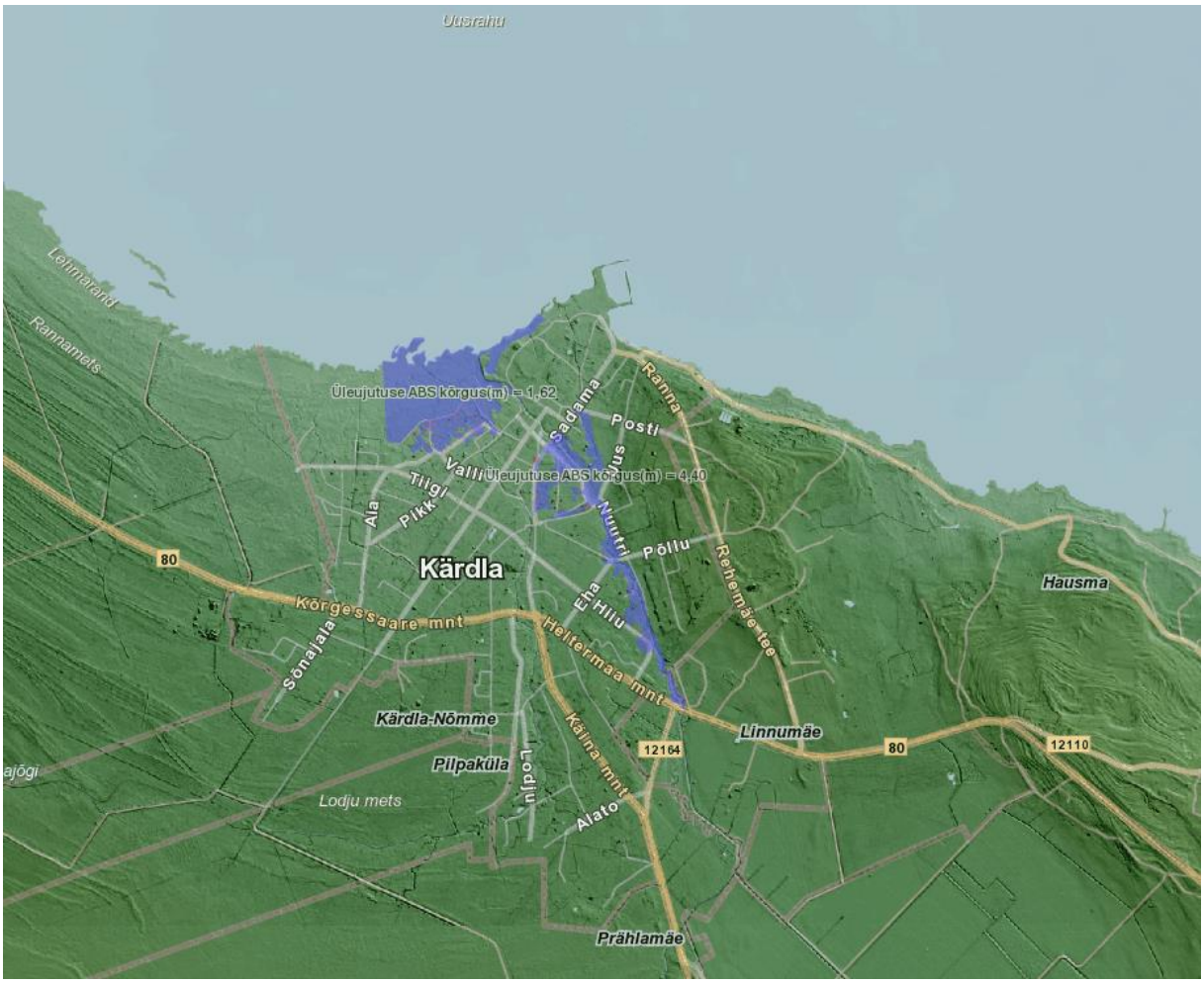

Joonis 1.6. Hiiumaa vallas Kärdla linnas paiknevad üleujutatavad alad 1% tõenäosuse korral ehk selline üleujutus esineb üks kord 100 aasta jooksul. Allikas: Maa-amet, 2021.

Kärdla linna üleujutatavate alade põhjusteks on (Keskkonnaministeerium, 2011):

1) pikaajaliste rohkete sademete või lumesula tõttu üleajavad väiksemad jõed, ojad ja järved;
2) veekindlatelt aladelt kiiresti äravoolav vihmavesi või lumesulamisvesi, mis on tavaliselt koostoimes tõrgetega sademeveekanalisatsioonis.

Hiiu maakonnaplaneeringus on esitatud üleujutustest tulenevaid keskkonnariske maandavad kasutustingimused, mida ka üldplaneeringu koostamisel on vajalik järgida:

- üldplaneeringutes on soovitav kavandada võimalikest üleujutustest tingitud riskide vähendamiseks uusi hooneid asukohta, kus maapinna absoluutkõrgus on vähemalt +1,5 m;
- kasutada alade liigendamist nt haljastusega vms ulatuslikel tehiskattega pindadel (näiteks suured tootmisalad, parklad) sademeteveest tingitud üleujutuste maandamiseks;
- ulatuslike tehispindade vältimine ja haljastuse olemasolu linnas on oluline kuumalainete maandamiseks.
- nii olemasoleva asustuse kui uue planeerimisel arvestada joogivee ressursi olemasolu ja joogivee kvaliteedi nõuetega. Inimese tervise kaitseks on vajalik tagada kvaliteetne

joogivesi ja nõuetekohane reoveekäitlus. Vajadusel rakendada meetmeid joogivee kvaliteedi parandamiseks.

Terviseameti kohaselt paikneb Hiiumaal viis avalikku supluskohta (randa) - Kärdla, Tõrvanina, Luidja, Liivalauka ja Kassari rand[3].

1.2.3 Rohevõrgustik

Rohevõrgustiku planeerimisjuhendi (Kutsar, Metspalu, Escbaum, Vahtrus, & Sepp, 2018) kohaselt hõlmab rohevõrgustik nn rohelist (veeökosüsteemide iseloomustamisel ka sinist) ruumi ehk rohetaristut tervikuna – looduslikke ja poollooduslikke alasid, sh kaitsealasid, märgalasid, jõekoridore, metsi, parke jt haljasalasid, aga ka põllumajandusmaid ning merealadega piirnevaid alasid, mis reguleerivad vee, õhu ja ökosüsteemide kvaliteeti, ning muid toetavaid tehnilisi rajatisi. Tugialad ja koridorid moodustavad rohelise võrgustiku ühtseks tervikuks. Tugialad on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega loodusalad, millele valdavalt tugineb rohelise võrgustiku toimimine.

Üleriigilise planeeringu *Eesti 2030+* kohaselt kuuluvad rohelise võrgustiku tuumalade (riigi tasandi suur tuumala T1 ja riigi tasandi väikesed tuumalad T2) hulka valdav osa Hiiumaa põhjaosast, suurema osakaaluga aga loodeosa (vt Joonis 1.7).

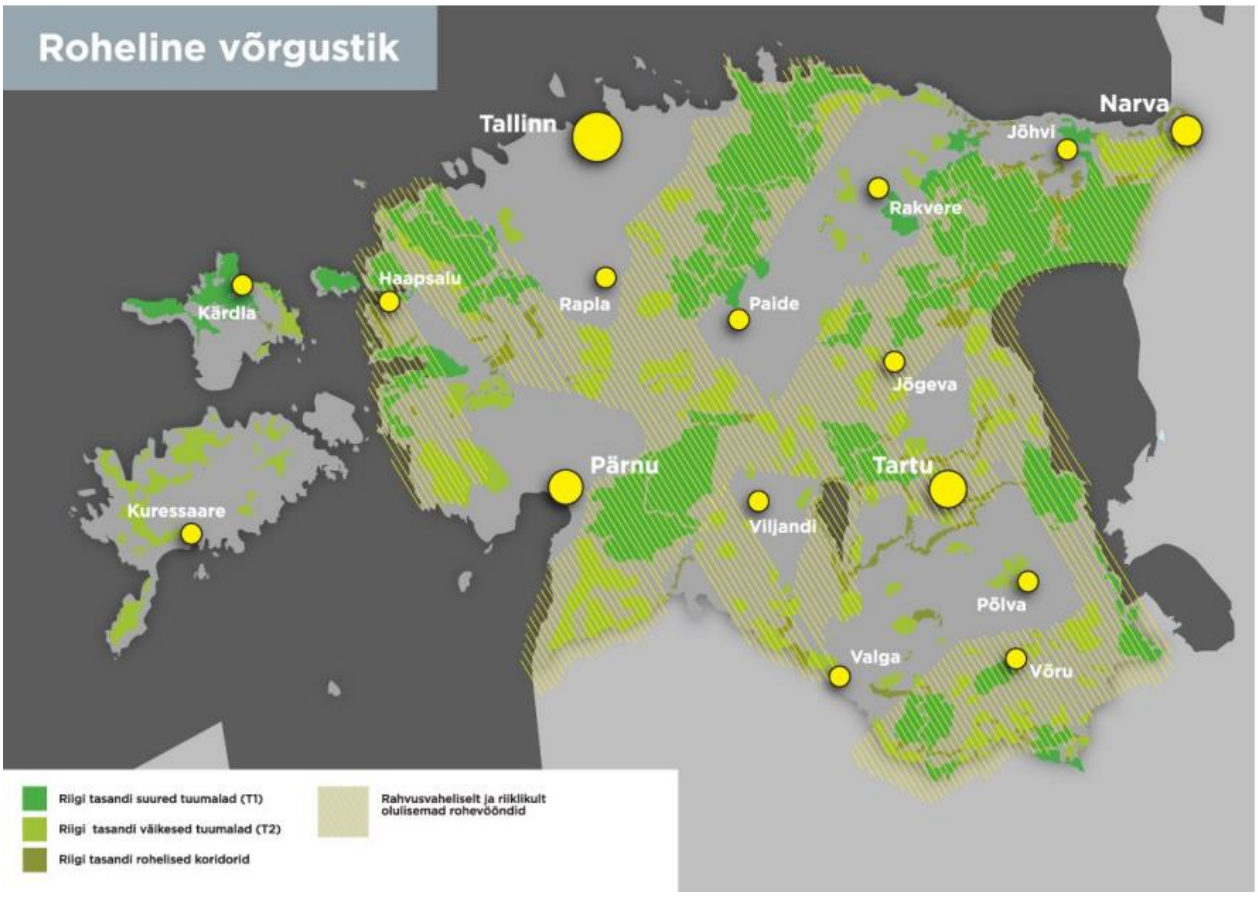

Joonis 1.7. Väljavõte üleriigilisest planeeringust Eesti 2030+. Roheline võrgustik.

[3] https://www.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=ff94568bb06c4ad98b244fa00c196e04

Tuumalad koosnevad tugialadest ja neid siduvatest rohekoridoridest, moodustades suure võrgustiku ehk tuumala. Suuremad maakondliku tähtsusega RV alad paiknevad valla põhja- ja keskosas. Täpsem rohevõrgustiku paiknemine on esitatud järgneval joonisel (Joonis 1.8).

Käesoleva KSH raames teostati valla haldusterritooriumi ulatuses rohelise võrgustiku analüüs. Seejuures arvestati lisaks maakonnaplaneeringule ja varasemalt piirkonnas kehtestatud üldplaneeringutes toodud rohevõrgustiku paiknemisele ka Rohevõrgustiku planeerimisjuhendis (Kutsar, Metspalu, Escbaum, Vahtrus, & Sepp, 2018) toodud põhimõtteid. Rohevõrgustiku aluseks on põhimahus maakonnaplaneeringus toodud rohevõrgustiku paiknemine, mida ÜP raames mõnevõrra lähtuvalt täpsusastmest korrigeeriti. Peamiselt lisati sidususe tagamiseks kohaliku tasandi koridore. Uute ühenduste määramisel ning olemasolevate täpsustamisel võeti senisest enam arvesse märgalasid, veekogusid ja püsirohumaid.

Lisaks arvestati Eesti riigimaanteede loomaohtlikkuse 2009-2018 kaardirakenduses[4] esitatud olulisemate loomaõnnetuste koondumiskohtade paiknemisega. Eesmärgiks võeti rohevõrgustiku ja maanteede ristumisel arvata rohevõrgustiku alade hulka vähemalt need loomaõnnetuste esinemise kohad, kus kaardirakenduses toodud klastri tugevus on vähemalt 0,4.

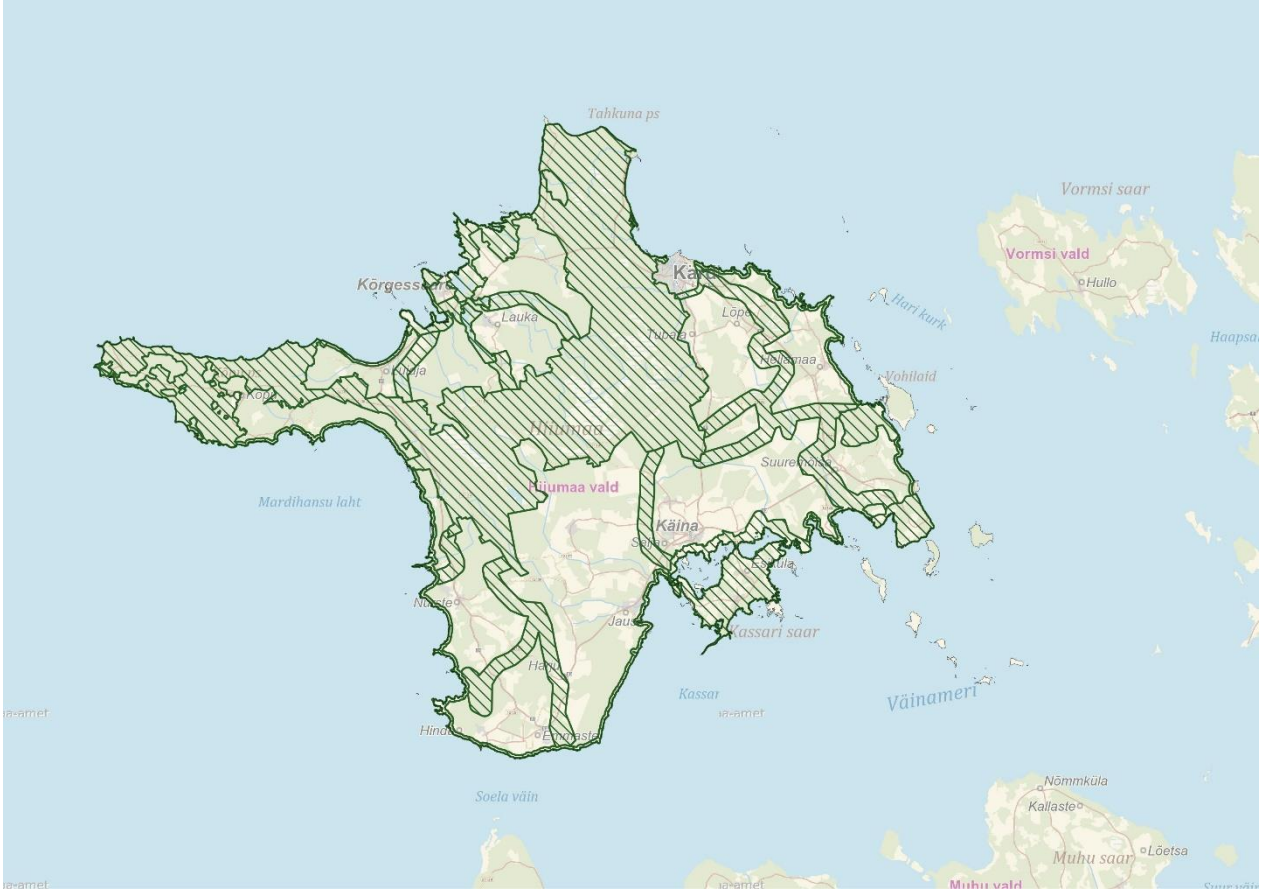

Joonis 1.8. Hiiumaa valla haldusterritooriumil paiknevad rohevõrgustikud (tähistatud rohelise viirutusega) (Alus: Maa-amet, 2020; (Hiiu maakonnaplaneering, 2018)).

[4] Eesti riigimaanteede loomaohtlikkuse 2009-2018 kaardirakendus. 2020. http://hendrikson.ee/maps/Loomaohtlikkus/. Viimati vaadatud 10.02.2020.

Hiiu maakonnaplaneeringus (2018) on sätestatud rohelise võrgustiku arengu põhimõtted ja kasutustingimused, millest ka üldplaneeringu koostamisel lähtutakse:

- rohelise võrgustikuna määratletud aladel võib arendada majandustegevust, kui see ei ole vastuolus kehtivate seaduste, kaitse-eeskirjade või planeeringutega ning kui see ei ohusta rohelise võrgustiku toimimist;
- vajadusel täpsustada üldplaneeringuga rohelise võrgustiku alade piire ning võrgustiku toimimist tagavaid tingimusi. Arvestada rohelise võrgustikuga teede ja liinitrasside ehitusel jt arendustegevuste, mis muudavad maa sihtotstarvet, kavandamisel;
- metsamaa raadamisel jälgida, et looduslike alade (mets, märgala, niit) osatähtsus rohelise võrgustikuna piiritletud aladel ei langeks alla 80%;
- niitude säilimiseks jätkata nende traditsioonilist majandamist – niitmist, karjatamist, puu- ja põõsasrinde harvendamist. Vastunäidustatud on niitude ülesharimine, väetamine ja mürkkemikaalidega pritsimine, samuti metsaistutamine ja niiskusrežiimi muutmine.

1.2.4 Väärtuslik põllumajandusmaa

Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 (eelnõu seisuga november 2020; Maaeluministeerium) toob välja: *Põllumajandusmaa ja muld on põllumajanduse peamine ressurss ja tootmise eeldus, mida tuleb hoida. Selleks et põllumajandustootmise potentsiaal tulevikus ei väheneks, vaid pigem suureneks, on vaja olemasolevat ressurssi tõhusate ja asjakohaste meetmetega kaitsta. Eesti muldade saagitootmise võime säilitamiseks tuleks neid kaitsta liigse keskkonnakoormuse eest. Kasutusele tuleb võtta õiguslikud meetmed, mis kaitseksid väärtuslikku kõrge boniteediga põllumajandusmaad ja selle mullastikku, piirates kõrge viljelusväärtusega põllumajandusmaa hõlmamist ehitiste ja metsastamisega. Teisalt võiks maadele, mille traditsioonilises põllumajanduses kasutuspotentsiaali ei ole, leida uusi biomajanduslikke kasutusviise, mis toetavad looduskaitseliste eesmärkide täitmist või hoides neid liigirikaste rohumaadena.*

Algatatud seaduseelnõu (26.10.2018 nr 16-0960/18) *Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus*, mis sätestab väärtusliku põllumajandusmaa kriteeriumid:

- Vähemalt kahe hektari suurune maatulundusmaa, mis paikneb küla või aleviku territooriumil
- Mullastiku kaalutud keskmine boniteet on võrdne Eesti keskmise boniteediga või sellest suurem
- Mullastiku kaalutud keskmine boniteet on võrdne maakonna keskmise boniteediga või sellest suurem, kui massiiv asub maakonnas, mille keskmine boniteet on riigi keskmisest madalam.

Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohaselt on Hiiu maakonna väärtusliku põllumajandusmaa keskmiseks boniteedi lävendiks 29 hindepunkti (Maakonnaplaneeringu kohane 28).

1.2.5 Kaitstavad loodusobjektid ja muud loodusväärtused

Hiiumaa valla haldusterritooriumile jääb 19 hoiuala (neist kaks projekteeritavat), neli kaitsealust parki, kaks kohalikku kaitstavat objekti, 12 looduskaitseala (sh üks projekteeritav),

kaheksa maastikukaitseala, kolm puistut ning üks uuendamata piiridega park. Lisaks paikneb valla territooriumil hulgaliselt kaitsealuseid üksikobjekte, mitmete kaitsealuste liikide elupaigad ja/või kasvukohad, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ja vääriselupaigad (vt Tabel 1.5; Joonis 1.9).

Tabel 1.5. Hiiumaa valla haldusterritooriumil paiknevad kaitse- ja hoiualad (Keskkonnaregister, seisuga 17.02.2021).

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
KLO2000038	Hirmuste hoiuala	hoiuala	38,5
KLO2000039	Kuri-Hellamaa hoiuala	hoiuala	57,1
KLO2000040	Kõpu-Vaessoo hoiuala	hoiuala	142,5
KLO2000163	Kõrgessaare-Mudaste hoiuala	hoiuala	2870,7
PLO1000734	Kõrgessaare-Mudaste hoiuala	hoiuala	2869.9
KLO2000041	Luhastu hoiuala	hoiuala	89,1
KLO2000042	Paope loo hoiuala	hoiuala	158,7
KLO2000043	Pihla-Kurisu hoiuala	hoiuala	155,6
PLO1000735	Pihla-Kurisu hoiuala	hoiuala	156,6
KLO2000044	Prassi hoiuala	hoiuala	62,0
KLO2000045	Pühalepa hoiuala	hoiuala	43,9
KLO2000046	Suureranna hoiuala	hoiuala	248,7
KLO2000047	Undama soo hoiuala	hoiuala	81,9
KLO2000067	Vanajõe hoiuala	hoiuala	0,2
KLO2000048	Vanamõisa lahe hoiuala	hoiuala	1489,8
KLO2000049	Viilupi hoiuala	hoiuala	30,6
KLO2000050	Vilivalla hoiuala	hoiuala	15,7
KLO2000340	Väinamere hoiuala (Hiiu)	hoiuala	60253,4
KLO2000066	Hiiu madala hoiuala	hoiuala	4508,0
KLO1200452	Kärdla linnapark	kaitsealune park	5,2
KLO1200453	Kärdla rannapark	kaitsealune park	4,3
KLO1200530	Suuremõisa mõisa park	kaitsealune park	50,2
KLO1200461	Vaemla mõisa park	kaitsealune park	6,9
KLO5000020	Käina koolipargi arboreetum	kohalik kaitstav objekt	5,2
KLO5000021	Taterma kadakad	kohalik kaitstav objekt	-
KLO1000674	Apollo meremadaliku looduskaitseala	looduskaitseala	5216,8
KLO1000619	Hüti looduskaitseala	looduskaitseala	31,2
KLO1000623	Kalana looduskaitseala	looduskaitseala	33,4
KLO1000655	Kukka looduskaitseala	looduskaitseala	168,7
KLO1000570	Kõpu looduskaitseala	looduskaitseala	3079,9
KLO1000611	Kõrgessaare looduskaitseala	looduskaitseala	69,5
KLO1000275	Leigri looduskaitseala	looduskaitseala	461,1
KLO1000281	Paope looduskaitseala	looduskaitseala	2226,6
KLO1000267	Pihla-Kaibaldi looduskaitseala	looduskaitseala	3780,0
KLO1000290	Tahkuna looduskaitseala	looduskaitseala	1878,6
KLO1000310	Tihu looduskaitseala	looduskaitseala	1406,9
PLO1001322	Tilga looduskaitseala	looduskaitseala	127,0
KLO1000471	Hiiumaa laidude maastikukaitseala	maastikukaitseala	3223,5
KLO1000508	Käina lahe-Kassari maastikukaitseala	maastikukaitseala	5681,2
KLO1000523	Luidja maastikukaitseala	maastikukaitseala	67,9
KLO1000158	Sarve maastikukaitseala	maastikukaitseala	810,2
KLO1000276	Sepaste maastikukaitseala	maastikukaitseala	36,7
KLO1000601	Tareste maastikukaitseala	maastikukaitseala	454,9

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
KLO1000041	Tilga maastikukaitseala	maastikukaitseala	39,9
KLO1000238	Vahtrepa maastikukaitseala	maastikukaitseala	1395,1
KLO1200531	Putkaste jugapuude kasvukoht; Leluselja jugapuud	puistu	0,8
KLO1200549	Sanglepa allee (4.7 km)	puistu	6,2
KLO1200593	Suuremõisa vahtra-tamme puiestee (0.6 km)	puistu	1,7
KLO1200553	Kõrgessaare park	uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum	1,5

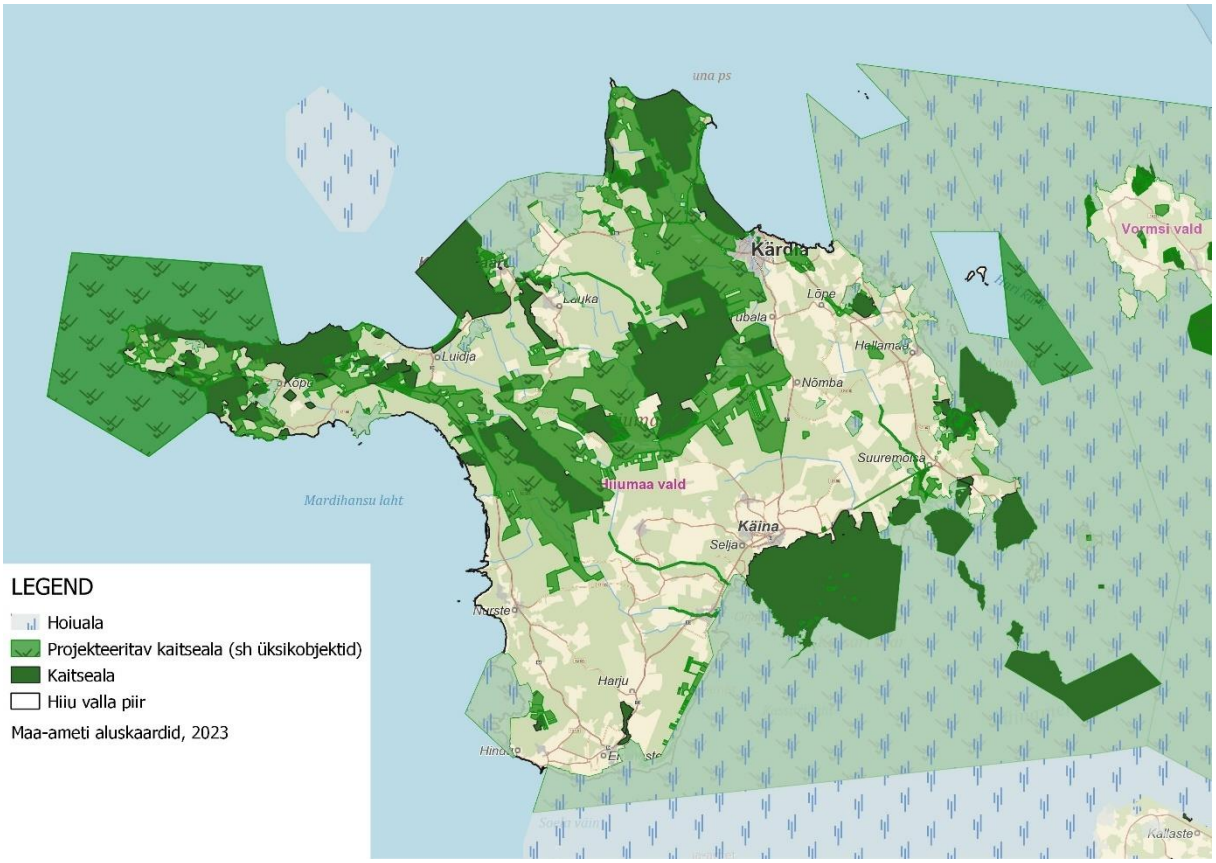

Joonis 1.9. Hiiumaa vallas paiknevad kaitsealad, sh projekteeritavad (ka ettepanekuna esitatud). Alus: Maa-amet, 2020; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem - Keskkonnaregister): Keskkonnaagentuur), seisuga 17.02.2021).

Arengukavas valdkondlikud eesmärgid aastaks 2022:

- Koelmualade taastamine: nt haugi koelmuala taastamine Suuremõisa jões, forelli koelmuala taastamine Pihla ojas ja Paope ojas.
- Jõgede suublate ja maaparanduseelvoolude puhastamine: nt Nuutri, Suuremõisa, Luguse, Jausa jõgi
- Hiiumaa laidude eripärane looduskeskkond on säilinud.
- Hiiumaa puitu väärindatakse kohapeal senisest rohkem.

1.2.6 Natura 2000 alad

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mis koosneb loodusaladest ja linnualadest, mille eesmärgiks on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade, taimede ja elupaikade ning kasvukohtade kaitse. Lisaks siseriiklikult kaitstavatele loodusobjektidele on Hiiumaa vallas ka rahvusvahelise kaitsealade võrgustiku Natura 2000 alasid. Hiiumaa valla haldusterritooriumile jääb osaliselt või täielikult 17 rahvusvahelise tähtsusega ala – kolm Natura linnuala ning 24 Natura loodusala (vt Tabel 1.6).

Tabel 1.6. Natura 2000 võrgustiku alad Hiiumaa valla haldusterritooriumil (Keskkonnaportaal, seisuga 23.02.2023).

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
RAH0000675	Hüti loodusala	Natura (loodusala)	31,2
RAH0000499	Jausa loodusala	Natura (loodusala)	39,4
RAH0000490	Kukka-Luhastu loodusala	Natura (loodusala)	256,1
RAH0000489	Kuri-Hellamaa loodusala	Natura (loodusala)	57,1
RAH0000493	Kõpu loodusala	Natura (loodusala)	3654,2
RAH0000008	Kõrgessaare-Mudaste loodusala	Natura (loodusala)	2900,1
RAH0000482	Leigri loodusala	Natura (loodusala)	461,1
RAH0000481	Luidja loodusala	Natura (loodusala)	67,9
RAH0000576	Paope loo loodusala	Natura (loodusala)	158,7
RAH0000484	Paope loodusala	Natura (loodusala)	2243,2
RAH0000492	Pihla-Kaibaldi loodusala	Natura (loodusala)	3780
RAH0000485	Pihla-Kurisu loodusala	Natura (loodusala)	276,9
RAH0000646	Põdrapao loodusala	Natura (loodusala)	2,5
RAH0000500	Pühalepa loodusala	Natura (loodusala)	44
RAH0000574	Sepaste loodusala	Natura (loodusala)	36,7
RAH0000498	Tahkuna loodusala	Natura (loodusala)	1878,7
RAH0000579	Tareste loodusala	Natura (loodusala)	454,9
RAH0000591	Tihu loodusala	Natura (loodusala)	1422,3
RAH0000483	Tilga loodusala	Natura (loodusala)	101,9
RAH0000487	Undama soo loodusala	Natura (loodusala)	81,9
RAH0000486	Vanamõisa loodusala	Natura (loodusala)	1540
RAH0000491	Viilupi loodusala	Natura (loodusala)	30,6
RAH0000488	Vilivalla loodusala	Natura (loodusala)	15,7
RAH0000605	Väinamere loodusala	Natura (loodusala)	253958,9
RAH0000109	Kõrgessaare-Mudaste linnuala	Natura (linnuala)	5126,9
RAH0000098	Vanamõisa linnuala	Natura (linnuala)	1540
RAH0000133	Väinamere linnuala	Natura (linnuala)	273217

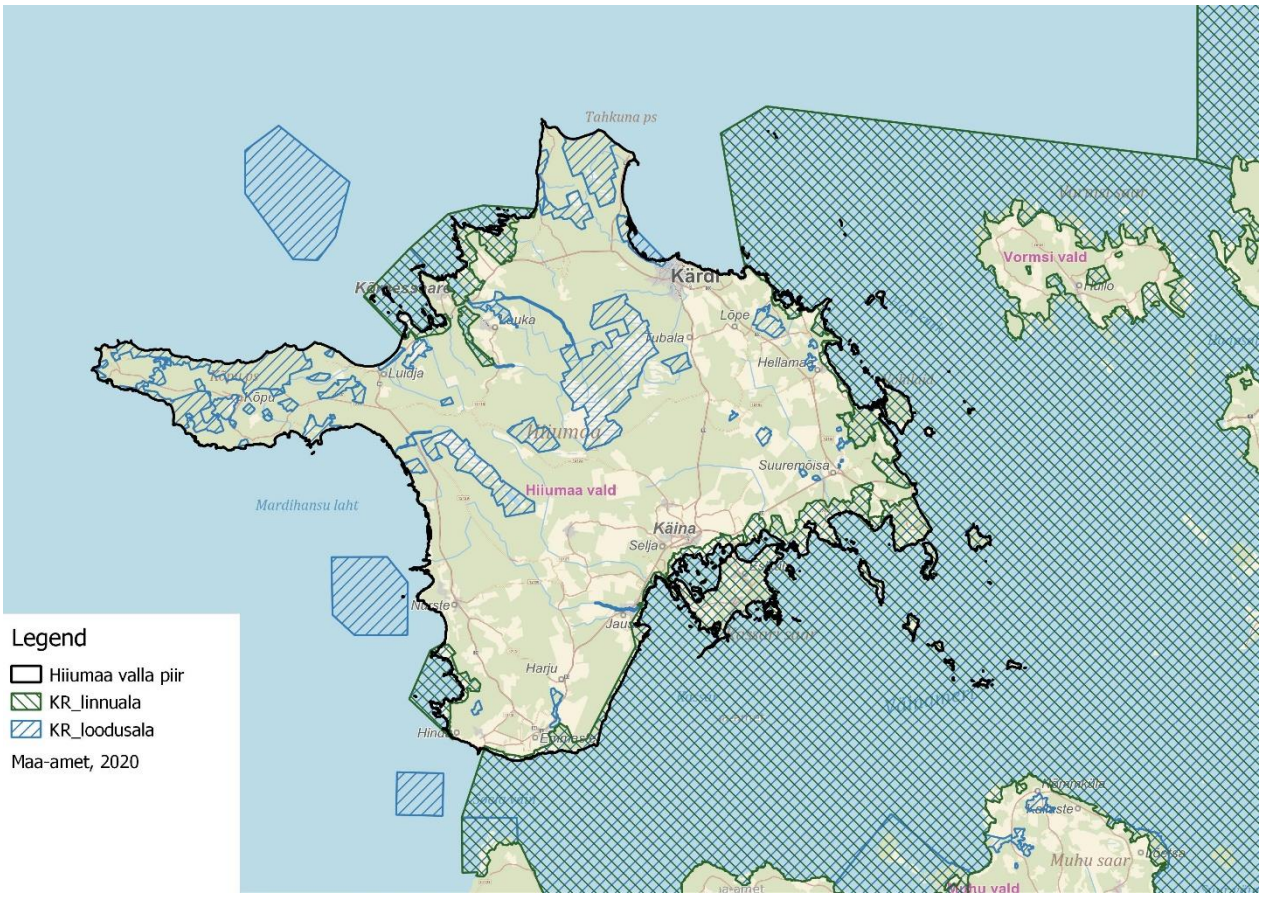

Joonis 1.10. Natura 2000 võrgustiku alade paiknemine Hiiumaa valla haldusterritooriumil (Maa-amet, 2020; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem - Keskkonnaregister): Keskkonnaagentuur), seisuga 23.02.2023).

Järgneavalt on esitatud info kaitstavate looduskaitseliste objektide (elupaigatüübi, liigid) kohta kogu Natura 2000 ala lõikes (sh planeeringu alast välja jäävatel alade osas) (Keskkonnaagentuur, 2020).

- **Kõrgessaare-Mudaste linnuala (RAH0000109; EE0040130)**

Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), sõtkas (*Bucephala clangula*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), lauk (*Fulica atra*), kalakajakas (*Larus canus*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), hahk (*Somateria mollissima*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

- **Vanamõisa linnuala (RAH0000098; EE0040113)**

liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on piilpart (*Anas crecca*), hallhani e roohani (*Anser anser*), kivirullija (*Arenaria interpres*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) ja punajalg-tilder (*Tringa totanus*).

- **Väinamere linnuala (RAH0000133; EE0040001)**

Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), luitsnokk-part (*Anas clypeata*), piilpart (*Anas crecca*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rägapart (*Anas querquedula*), rääkspart (Anas strepera), suur-laukhani (*Anser albifrons*), hallhani e roohani (Anser anser), väike-laukhani (Anser erythropus), rabahani

(*Anser fabalis*), hallhaigur (*Ardea cinerea*), kivirullija (*Arenaria interpres*), sooräts (*Asio flammeus*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*), merivart (*Aythya marila*), hüüp (*Botaurus stellaris*), mustlagle (*Branta bernicla*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), kassikakk (*Bubo bubo*), sõtkas (*Bucephala clangula*), niidurisla e rüdi e niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), suurrüdi e rüdi e suurrisla (*Calidris canutus*), väiketüll (*Charadrius dubius*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), mustviires (*Chlidonias niger*), valge-toonekurg (*Ciconia ciconia*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (Circus cyaneus), aul (Clangula hyemalis), rukkirääk (Crex crex), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), kühmnokk-luik (*Cygnus olor*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana*), lauk (*Fulica atra*), rohunepp (*Gallinago media*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), merikotkas (Haliaeetus albicilla), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), kalakajakas (*Larus canus*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), plütt (*Limicola falcinellus*), vöötsaba-vigle (*Limosa lapponica*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), väikekoskel (*Mergus albellus*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), kormoran e karbas (*Phalacrocorax carbo*), tutkas (*Philomachus pugnax*), hallpea-rähn e hallrähn (*Picus canus)*, plüü (*Pluvialis squatarola*), tuttpütt (*Podiceps cristatus*), väikehuik (*Porzana parva*), täpikhuik (*Porzana porzana*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), hahk (*Somateria mollissima*), väiketiir (*Sterna albifrons*), räusktiir e räusk (*Sterna caspia*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), teder (*Tetrao tetrix*), tumetilder (Tringa erythropus), mudatilder (*Tringa glareola*), heletilder (*Tringa nebularia*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

- **Hüti loodusala (RAH0000675; EE0040136)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Jausa loodusala (RAH0000499; EE0040134)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**).

- **Kukka-Luhastu loodusala (RAH0000490; EE0040128)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*).

- **Kuri-Hellamaa loodusala (RAH0000489; EE0040126)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530) ning puiskarjamaad (9070).

- **Kõpu loodusala (RAH0000493; EE0040135)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (liikuvad rannikuluited - 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*), soohiilakas (*Liparis loeselii*) ja kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*).

- **Kõrgessaare-Mudaste loodusala (RAH0000008; EE0040122)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), kadastikud (5130), lood (alvarid - *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), liigirikkad madalsood (7230) ja puiskarjamaad (9070). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja saarmas (*Lutra lutra*).

- **Leigri loodusala (RAH0000482; EE0040119)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rabad (*7110), nokkheinakooslused (7150), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).

- **Luidja loodusala (RAH0000481; EE0040118)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on püsitaimestuga liivarannad (1640), valged luited (liikuvad rannikuluited - 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), jõed ja ojad (3260) ning rohunditerikkad kuusikud (9050)metsastunud luited (2180) ning jõed ja ojad (3260).

- **Paope loo loodusala (RAH0000576; EE0040121)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ning puiskarjamaad (9070).

- **Paope loodusala (RAH0000484; EE0040112)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), jõed ja ojad (3260), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), lood (alvarid - *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), nõrglubja-allikad

(*7220), liigirikkad madalsood (7230) ja vanad loodusmetsad (*9010). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**);

- **Pihla-Kaibaldi loodusala (RAH0000492; EE0040116)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), liivikud (2330), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*) ja saarmas (*Lutra lutra*).

- **Pihla-Kurisu loodusala (RAH0000485; EE0040123)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210) liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), vanad laialehised metsad (*9020), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**) ja saarmas (*Lursa lutra*).

- **Põdrapao loodusala (RAH0000646; EE0040111)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstav elupaigatüüp on vanad loodusmetsad (*9010). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*).

- **Pühalepa loodusala (RAH0000500; EE0040127)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), vanad loodusmetsad (*9010), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Sepaste loodusala (RAH0000574; EE0040117)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Tahkuna loodusala (RAH0000498; EE0040133)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*).

- **Tareste loodusala (RAH0000579; EE0040124)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), vanad loodusmetsad (*9010) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Tihu loodusala (RAH0000591; EE0040120)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), rabad (*7110), siirde ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**), saarmas (*Lutra lutra*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*) ja tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*).

- **Tilga loodusala (RAH0000483; EE0040114)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on lood (alvarid – *6280), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodusmetsad (*9010) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).

- **Undama soo loodusala (RAH0000487; EE0040115)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad madalsood (7230) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Vanamõisa loodusala (RAH0000486; EE0040113)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), püsitaimestuga kivirannad (1220), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), kadastikud (5130) ning vanad loodusmetsad (*9010).

- **Viilupi loodusala (RAH0000491; EE0040131)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad nõmmed (4030), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430) ja puiskarjamaad (9070).

- **Vilivalla loodusala (RAH0000488; EE0040125)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on puisniidud (*6530) ja puiskarjamaad (9070).

- **Väinamere loodusala (RAH0000605; EE0040002)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on veealused liivamadalad (1110), jõgede lehtersuudmed (1130), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), soolakulised muda- ja liivarannad (1310), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rabad (*7110), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), lubjakivipaljandid (8210), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020),

rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad - *9180), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0) ning lammi-lodumetsad (*91E0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on hallhüljes (*Halichoerus grypus*), saarmas (*Lutra lutra*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), viigerhüljes (*Phoca hispida bottnica*), harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*), emaputk (*Angelica palustris*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), nõmmnelk (*Dianthus arenarius subsp. arenarius*), roheline kaksikhammas (*Dicranum viride*), könt-tanukas (*Encalypta mutica*), soohiilakas (*Liparis loeselii*), madal unilook (*Sisymbrium supinum*), püst-linalehik (*Thesium ebracteatum*), jäik keerdsammal (*Tortella rigens*), teelehe-mosaiikliblikas (*Euphydryas aurinia*), suur-mosaiikliblikas (*Hypodryas maturna*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*), väike pisitigu (*Vertigo genesii*) ja luha-pisitigu (*Vertigo geyeri*).

1.3 Kultuuriline keskkond

1.3.1 Väärtuslikud maastikud

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ kohaselt teenivad väärtuslike maastike hoidmine, säilitamine ja kestlik kasutamine osaliselt rohevõrgustiku toimimise eesmärke, sest need sisaldavad muu hulgas loodusväärtusi, poollooduslikke kooslusi jms. Lähtuvalt eelnevast tuleb väärtuslike maastike säilitamise ja kasutamise meetmeid kohaliku tasandi planeeringute (mh ÜP) koostamisel arvesse võtta.

Hiiu maakonnas viidi perioodil 2001-2003 läbi maastike väärtuste hindamine, milles lähtuti viiest erinevast väärtustüübist (Hiiu maakonnaplaneering, 2018):
- kultuurilis-ajaloolise väärtusega maastikud (KAV);
- esteetilise väärtusega maastikud (EV;
- loodusliku väärtusega maastikud (LV);
- väärtuslikud puhkemaastikud (RTP);
- identiteediväärtusega maastikud (IV).

Hiiu maakond on Eestis erakordne, kuna selles paikneb ainult üks omavalitsus – Hiiumaa vald. Lähtuvalt sellest on kõik maakonnaplaneeringus esitatud väärtuslikud maastikud ka Hiiumaa vallas paiknevad väärtuslikud maastikud. Kokku on väärtuslike maastikke Hiiumaa vallas 41, lisaks tehti maakonnaplaneeringus ettepanek määratleda 10 väärtusliku maastiku rahvusmaastikuks (RM). Väärtuslikud maastikud väärtusklassi, väärtustüübi ja rahvusmaastikuks tehtud ettepanekutega on esitatud järgnevas tabelis (vt Tabel 1.7). Täiendavalt on määratud ilusad maanteelõigud ja vaatekohad (vt Joonis 1.11) (Hiiu maakonnaplaneering, 2018).

Tabel 1.7. Hiiumaa vallas paiknevad väärtuslikud maastikud, nende väärtusklassid, väärtustüübid ja ettepanekud rahvusmaastikuks (Hiiu maakonnaplaneering, 2018)

Nr	Ala nimi	Väärtusklass	KAV	EV	LV	RTP	IV	RM
1	Ristna-Ohami	I	2	3	3	3	2	-
2	Kalana	II	2	2	2	2	1	-
3	Kaleste	I	2	3	3	3	2	x
4	Hirmuste	I	3	3	3	2	1	-

Nr	Ala nimi	Väärtusklass	KAV	EV	LV	RTP	IV	RM
5	Kõpu-Oaküla-Ülendi	I	3	3	2	3	2	x
6	Kiduspe küla	II	2	2	2	2	1	-
7	Suureranna-Laasi-Viita	II	2	2	3	1	1	-
8	Luidja-Paope-Jõeranna	II	2	2	3	2	1	-
9	Kõrgessaare	II	3	2	3	2	1	-
10	Reigi-Lauka	I	3	2	3	3	1	-
11	Mudaste-Ogandi laisid	II	1	1	3	1	1	-
12	Tahkuna lääne- ja põhjarand	I	2	3	3	3	2	x
13	Kaibaldi nõmm	I	2	3	3	2	3	x
14	Aruselja talu	II	2	3	2	1	1	-
15	Vanajõe org	I	2	3	3	3	2	-
16	Kärdla linn	I	3	3	2	3	2	x
17	Kärdla rannaniidud ja metsad	II	2	2	2	3	1	-
18	Kärdla-Tareste-Tõrvanina	II	1	3	3	2	1	-
19	Kärdla-Hausma-Heilo	II	2	3	2	3	1	-
20	Hiiessaare-Kukka	II	2	2	2	2	1	-
21	Paluküla	II	2	2	3	3	1	-
22	Palade-Partsi	II	3	2	3	2	1	-
23	Tubala	II	2	3	2	2	1	-
24	Nõmba	II	2	3	2	2	1	-
25	Sääre-Suursadama	II	3	3	1	3	1	-
26	Kuri-Hellamaa-Hagaste	I	3	3	2	2	1	x
27	Viilupi asundusküla	II	2	2	2	2	1	-
28	Kagu-Hiiumaa	I	3	3	3	3	2	x
29	Salinõmme-Õunaku	II	2	2	3	2	1	-
30	Kagu-Hiiumaa laiud	I	3	2	3	2	3	x
31	Käina põllumajandusmaastik koos kihelkonnakeskusega	I	3	2	3	2	1	-
32	Kassari	I	3	3	3	3	3	x
33	Kaigutsi küla	II	2	2	2	1	1	-
34	Taterma Kuriste	II	3	2	1	2	1	-
35	Jausa	II	3	2	2	1	1	-
36	Valgu-Harju-Prassi	II	2	2	1	2	1	-
37	Viiri-Emmaste-Tilga	I	3	3	2	2	1	-
38	Sõru-Hindu-Tohvri	I	2	3	3	3	2	x
39	Vanamõisa	II	2	2	3	1	1	-
40	Õngu-Mänspe-Haldi	II	2	3	2	3	1	-
41	Leemeti mäed	II	1	3	3	3	1	-

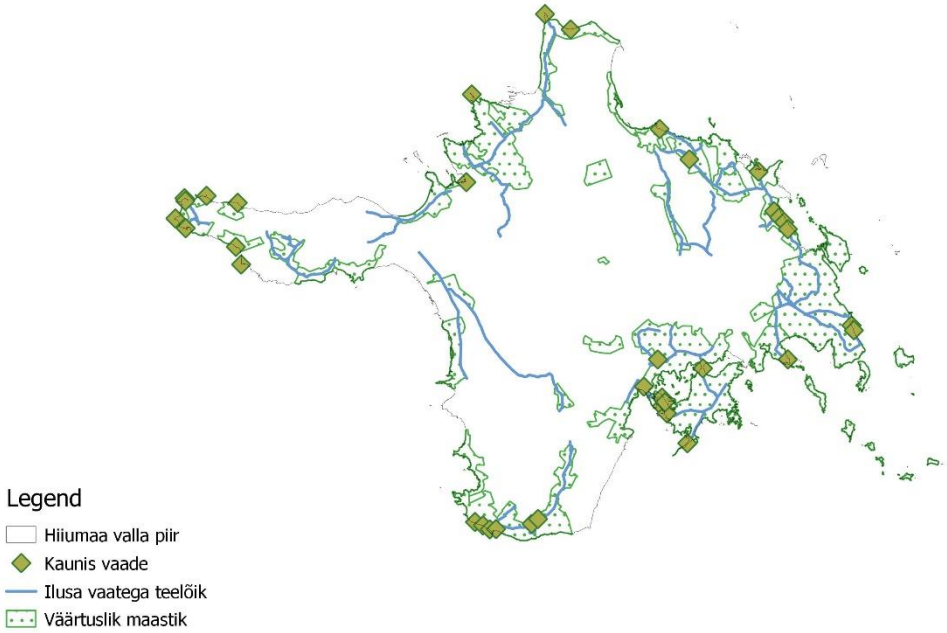

Joonis 1.11. Hiiumaa vallas paiknevad väärtuslikud maastikud, ilusa vaatega teelõigud ja kauni vaatega kohad.

1.3.2 Kultuuriväärtused ja pärandkultuuriobjektid

Olulise osa kultuuripärandist moodustavad traditsiooniline elulaad ja seda võimaldav inimtekkeline keskkond, mille säilitamise eesmärgil on määratletud ka piirkonna väärtuslikud maastikud (vt ptk 3.2.3).

Kultuurimälestiste registri (seisuga 10.08.2020) andmetel paikneb Hiiumaa valla haldusterritooriumil kokku 35 ajaloomälestist, sh veealune mälestis, 43 arheoloogiamälestist, sh veealused mälestised, 317 ehitismälestist, 259 kunstimälestist, 18 militaarpärandit ning mitmeid muistiseid ja pärimuspaiku (vt Joonis 1.12). Lisaks paikneb valla haldusterritooriumil hulgaliselt pärandkultuuriobjekte.

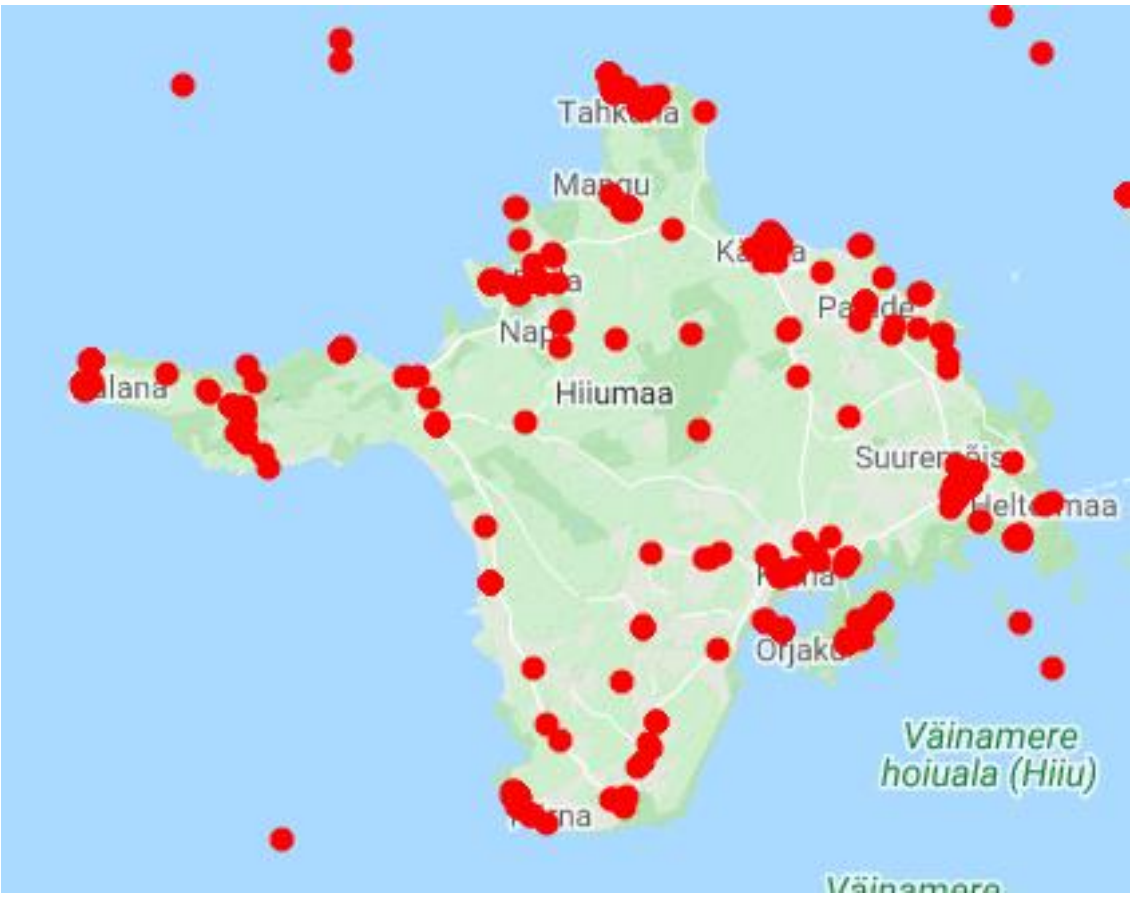

Joonis 1.12. Hiiumaa vallas paiknevad kultuurimälestised. Andmed: Kultuurimälestiste register: Mälestiste kaart. Seisuga 23.02.2023.

1.4 Sotsiaal-majanduslik keskkond

1.4.1 Rahvastik ja asustus

Rahvastikuregistri andmetel oli 01.05.2021 seisuga vallas 9557 elanikku, sama aasta jaanuariga võrreldes oli rahvaarvu kasv 43 elaniku võrra[5].

Hiiumaa rohkem asustatud keskusteks on Kärdla linn, Käina ja Kõrgessaare alevikud ning Emmaste, Suuremõisa, Lauka, Männamaa, Lõpe ja Nurste külad (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2022). Hiiu maakonna, aga ka valla, rahvastiku paiknemist iseloomustabki koondumine suurematesse keskustesse ning muul alal väga hõre paiknemine. Viimast soodustab ka suurte metsamassiivide paiknemine valla territooriumil. Külade territoriaalne jaotus regiooniti on äärmiselt ebaühtlane, see teeb keeruliseks valla kõigi piirkondade ühtlase haldamise ja arengu (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2022).

Rahvastiku ränne on püsinud suhteliselt stabiilne, nii sisse- kui väljarände osatähtsus on püsinud viimase üheksa aasta võrdluses ca 3% rahvastiku üldarvust. Perioodil 2016-2019 ületas

[5] https://vald.hiiumaa.ee/et/uudised-ja-teated/-/asset_publisher/yiqiEs81xelQ/content/hiiumaa-elanike-arv-taas-tousulainel?redirect=http%3A%2F%2Fvald.hiiumaa.ee%2Fet%2Fuudised-ja-teated%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_yiqiEs81xelQ%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1

sisseränne väljarände, ning rahvastikusaldo oli positiivne. Möödunud aastal aga langes sisserännanute arv madalamale kui väljarännete arv (vt Joonis 1.13).

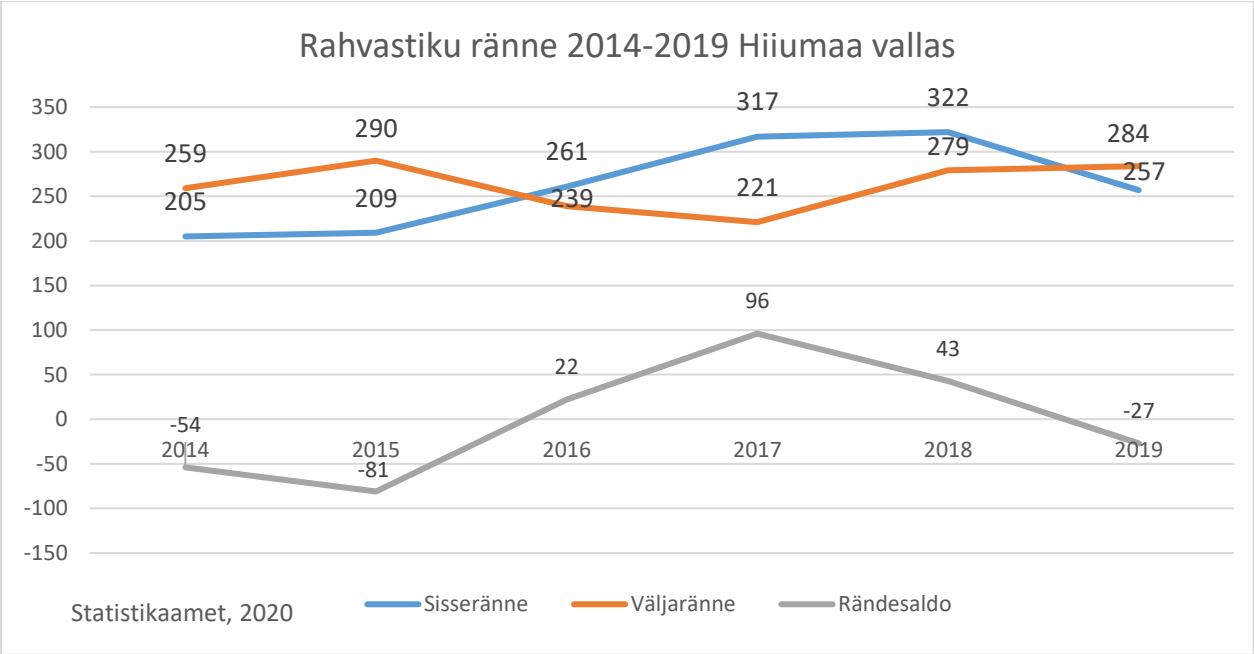

Joonis 1.13. Rahvastikuränne perioodil 2014-2019 Hiiumaa vallas. Andmed: Statistikaamet, 2020.

1.4.2 Sotsiaalne taristu

Sotsiaalse taristu alla kuuluvad valitsus- ja ametiasutused, haridus-, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande asutused, esmatarbekaupade müük, panga- ja postiteenused, internetiühendus, seltsi- ja kultuuritegevus, kultuuri- ja spordiasutused. Lisaks ka puhke- ja virgestusalad ning rohealad kui igapäevased ökosüsteemi teenuseid osutav osa rohevõrgustikust.

Omavalitsuse haldusüksuses paikneb 14 haridusasutust - Käina Kool (põhikool), Kärdla Põhikool, Lauka põhikool, Emmaste Põhikool, Palade Põhikool, Suuremõisa Lasteaed-Põhikool, Hiiumaa Gümnaasium, Hiiumaa Ametikool, Kärdla Lasteaed, Lasteaed Vigri, Emmaste Lasteaed Naksitrallid, Käina Lasteaed Tirtspõnni, Palade Lasteaed. Neist riigikoolid Hiiumaa Gümnaasium ja Hiiumaa Ametikool. Lisaks paikneb vallas 3 huvikooli (Käina Huvi- ja Kultuurikeskus (huvikool), Hiiumaa Spordikool ja Rudolf Tobiase nimeline Kärdla Muusikakool), viis huvi- ja/ või kultuurikeskust ning üks keskkonnaharidust osutav asutus – Palade Loodushariduskeskus.

Valla territooriumil paikneb üks haigla – SA Hiiumaa Haigla (Rahu 2, Kärdla) ning 3 perearstikeskust[6].

Hiiumaal paikneb mitmeid hoolekandeasutusi- ja/ või ühinguid:

[6] https://vald.hiiumaa.ee/et/tervishoid

- Hiiumaa Sotsiaalkeskus erinevate tegevuskohtadega Kõpu Pansionaat, Noortekodu, Erivajadustega laste kompetentsikeskus (Kärdla), Erihooldekodu (Kärdla), Kõrgessaare Päevakeskus ja Tegevustuba puuetega inimestele (Kärdla linn);
- Kärdla Päevakeskus (Kärdla linn);
- Kõrgessaare Puuetega Noorte Klubi Vikerkaar (Villamaa küla);
- Hiiumaa Pensionäride Ühendus (Kärdla linn);
- Hiiumaa Lastekaitse Ühing (Kärdla linn);
- Kärdla Erivajadustega Noorte Oma Klubi (Kärdla);
- Hiiumaa Lasterikaste Perede Ühendus (Käina alevik);
- Hiiumaa Eakatekodu (Putkaste küla);
- Hellamaa Perekeskus (Hellamaa küla);
- SA Hiiu Maakonna Hooldekeskus Tohvri (Hindu küla).

Rahvaraamatukogu seaduse kohaselt peab igas maakonnas olema maakonnaraamatukogu. Hiiu maakonnas täidab maakonnaraamatukogu ülesandeid Kärdla Linnaraamatukogu. Täiendavalt on vallas 7 raamatukogu – Suuremõisa Rahvaraamatukogu, Hellamaa Raamatukogu, Palade Raamatukogu, Emmaste Raamatukogu (kaks tegevuskohta – Leisu, Emmaste), Käina raamatukogu ja Kõrgessaare Raamatukogu, viimasel on täiendavalt üks haruraamatukogu, mis paikneb Lauka külas ning üks tegevuskoht Kõpu külas[7]. Lauka haruraamatukogu ja Palade raamatukogu täidavad ka kooliraamatukogu ülesandeid.

Vaba aja veetmiseks ning ürituste korraldamiseks tegutseb vallas viis kultuuri- rahva-, ja/ või vaba- aja keskust – Kärdla Kultuurikeskus (Kärdla linn), Kärdla Noortekeskus (kaks tegevuskohta - Kõrgessaare Noortemaja ja Kärdla Noortemaja), Kõrgessaare Vaba Aja keskus (Kõrgessaare alevik), Käina Huvi –ja Kultuurikeskus (Käina alevik), Emmaste Vaba aja Keskuse Emmaste Avatud Noortekeskus ja Pühalepa Vaba Aja Keskus (Suuremõisa küla)[8]. Lisaks toimetavad valla toetusel Orjaku külamaja, Kassari rahvamaja ning Kõpu rahvamaja. Spordi- ja liikumisharrastusteks on piirkonniti erinevaid spordi- ja liikumisharrastuse rajatisi.

[7] https://vald.hiiumaa.ee/raamatukogud
[8] https://vald.hiiumaa.ee/rahva-ja-kulamajad

1.4.3 Inimeste tervis ja heaolu (sh müra ja välisõhu kvaliteet)

Inimeste heaolu ja tervist mõjutavad rohkemal või vähemal määral, otseselt või kaudselt kõik KSHs käsitletud teemad, sh suplusvee kvaliteedi temaatikat on käsitletud ptk-s 3.2.2 ja joogivee temaatikat ptk-s 3.5.3. Järgnevalt keskendutakse detailsemalt mürale ja välisõhu kvaliteedile.

Müra

Välisõhus leviv müra on inimtegevusest põhjustatud ning välisõhus leviv soovimatu või kahjulik heli, mille tekitavad paiksed või liikuvad allikad (*atmosfääriõhu kaitse seadus* § 55 lg 2). Müra on ka sotsiaalministri määruse nr 42 *Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja müratasemе mõõtmise meetodid* § 2 lõige 2 kohaselt inimest häiriv või tema tervist ja heaolu kahjustav heli. Välisõhus leviv müra on reguleeritud keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 *Välisõhus leviva müra normtasemed ja müratasemе mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid.*

Maantee- ja raudteeliiklus on samuti müraallikaks. Kuigi Maa-ameti Müra kaardirakenduse (2019) alusel ei ole Hiiumaa valla piires liiklusmüra strateegilist kaarti koostatud, võib paiguti suuremate põhi- ja tugimaanteede ääres müra normtasemete ületamisi siiski esineda. Oluline on eelkõige põhi- ja tugimaanteede äärde elamualade kavandamisel võimaliku liiklusmüraga arvestada.

Tootmis- ja tööstusettevõtetest lähtuv müra levik on otseselt seotud tootmise spetsiifikaga ning on igal konkreetsel juhtumil erinev. Siiski saab teatud üldistusi teha. Peamiselt on tootmisaladelt pärinev müra seotud hoonete ventilaatorite ja tootmisterritooriumil liikuva/töötava tehnika tegevusega.

Hiiumaa valda jäävad ka riigikaitselased ehitised, millega seonduvat on käsitletud peatükis 3.4.5.

Välisõhu kvaliteet

Riikliku keskkonnaseire raames Hiiumaa vallas välisõhu kvaliteedi seiret ei teostata[9]. . Lokaalselt võivad välisõhu kvaliteeti mõjutada tootmisettevõtete tegevus. Keskkonnalubade registri (KOTKAS) andmetel (23.02.2023 seisuga) on Hiiumaa vallas keskkonnaluba või keskkonnakompleksluba (sh välisõhusaaste luba) väljastatud 46 ettevõttele (kehtivad load; vt Tabel 1.8).

Tabel 1.8. Kehtivat keskkonna- või keskkonnakompleksluba omavad ettevõtted Hiiumaa vallas. (Allikas: kotkas.envir.ee, 23.02.2023).

Jrjk nr	Loa nr	Seotud objekt	Objekti asukoht	Omaja	Kehtivuse periood
1	KL-513788	Partsi VIII liivakarjäär	Partsi küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Tariston AS	07.12.2022 – 07.12.2037

[9] http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main#HTTPHZeI77i0TmQBGdvWZFgq9xnoOFbRBC

Jrjk nr	Loa nr	Seotud objekt	Objekti asukoht	Omaja	Kehtivuse periood
2	KL-514173	Muda liivakarjäär	Muda küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Tariston AS	25.10.2022 – 25.10.2037
3	KL-512449	Paluküla suusarada	Paluküla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Pühalepa Osavalla Valitsus	05.07.2021 – ...
4	KL-512252	Väike-Sadama 1 sorteerimisjaam	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Eesti Keskkonnateenused AS	18.05.2021 – ...
5	KL-509336	Hiiumaa jäätmejaama vanametalli kokkuost	Ristivälja küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	SERVIK OÜ	25.09.2020 – ...
6	KL-507838	Hiiumaa Jäätmejaam	Ristivälja küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiumaa Jäätmejaam OÜ	09.04.2020 – ...
7	KL-507765	Sõru väikelaevasadam, Sadama, Pärna küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond, katastritunnus 17501:003:0086	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiumaa Sadamad SA	27.03.2020 – 31.12.2025
8	L.JÄ/334045	Sõnajala 11 sorteerimisjaam	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	HIIU AUTOTRANS OÜ	31.12.2019 – ...
9	L.VV/333600	Hiiu maakond, Hiiumaa vald, Hindu küla	Hindu küla, Hiiumaa	Kärdla Veevärk AS	15.11.2019 – ...

Jrjk nr	Loa nr	Seotud objekt	Objekti asukoht	Omaja	Kehtivuse periood
			vald, Hiiu maakond		
10	L.VV/332512	Heltermaa sadam, Heltermaa küla, Hiiumaa (katastritunnus 63902:001:0645)	Heltermaa küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Saarte Liinid AS	01.09.2019 – 01.09.2034
11	L.VV/332404	Kalana jahisadam, Kalana küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond, katastritunnus 39201:001:0587	Kalana küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiumaa Sadamad SA	15.02.2019 – 18.02.2024
12	L.VV/331951	Kärdla Lennujaam	Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Tallinna Lennujaam AS	16.12.2018 – ...
13	L.ÕV/331464	Käina kiletoodete tehas	Käina alevik, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Dagöplast AS	15.10.2018 – ...
14	L.VV/331563	Lehtma küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Lehtma küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Aquaviit OÜ	01.10.2018 – ...
15	L.VV/331215	Tärkma sadam, Tärkma külas, Hiiumaal, Kastani kinnistul (katastritunnus 17501:004:0510) ja sellega piirneval merealal Soela väinas	Tärkma küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Tärkma Sadama Selts MTÜ	01.07.2018 – 31.03.2023
16	L.JÄ/331102	Käina prügila järelhooldus	Nõmmerga küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	HIIU AUTOTRANS OÜ	26.06.2018 – 25.06.2023

Jrjk nr	Loa nr	Seotud objekt	Objekti asukoht	Omaja	Kehtivuse periood
17	L.VV/330633	Hiiu maakond, Hiiumaa vald, Käina osavald, Käina alevik, Nõmme, Männamaa, Selja ja Kassari külad.	Kärdla-Nõmme küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Kärdla Veevärk AS	01.06.2018 – ...
18	L.MK/330738	Määvli maardla Määvli-Kapasto liivakarjäär	Nõmba küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Kapastu OÜ	03.04.2018 – 02.04.2033
19	L.VV/330072	Pihla turbaraba, Leigri küla, Hiiumaa	Leigri küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiu Turvas OÜ	08.02.2018 – 05.05.2025
20	L.VV/329531	Paisu kinnistu, Õngu küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Merle Kääri	16.08.2017 – ...
21	L.JÄ/329468	Käina plastitehas	Nõmme küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Dagöplast AS	26.07.2017 – ...
22	L.VV/328834	Emmaste osavald, Hiiumaa vald, Hiiumaa	Emmaste küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Kärdla Veevärk AS	01.03.2017 – ...
23	L.VV/328638	Kärdla linn, Nuutri jõe elektrijaama paisud	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiu Vallavalitsus	04.01.2017 – ...
24	L.MK/328339	Partsi kruusamaardla Partsi VII kruusakarjäär	Partsi küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Vestam OÜ	31.10.2016 – 31.10.2031
25	L.ÕV/327889	Partsi ABT	Partsi küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Nordecon AS	19.07.2016 – ...
26	L.VV/327075	Suuremõisa ja Hellamaa külad, Hiiumaa vald, Hiiumaa	Kärdla-Nõmme küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Kärdla Veevärk AS	01.12.2015 – ...

Jrjk nr	Loa nr	Seotud objekt	Objekti asukoht	Omaja	Kehtivuse periood
27	L.VV/326707	Kärdla linn, Hiiumaa vald Linnumäe-Palade piirkond	Kärdla-Nõmme küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Kärdla Veevärk AS	01.10.2015 – ...
28	L.VV/326025	Lauka küla ja Kõrgessaare alevik Hiiumaa vald, Hiiumaa	Kärdla-Nõmme küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Kärdla Veevärk AS	01.04.2015 – ...
29	L.ÕV/325073	Rehemäe katlamaja	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Utilitas Eesti AS	07.10.2014 – ...
30	L.ÕV/325075	Vabaduse tn katlamaja	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Utilitas Eesti AS	07.10.2014 – ...
31	L.VV/324880	Kärdla linn, Sadama 28 ja 30 Hiiumaa	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiumaa Sadamad SA	21.05.2014 – ...
32	L.VV/324717	Undama küla, Hiiumaa vald, Hiiumaa	Undama küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Undama Tõnise OÜ	15.05.2014 – ...
33	L.VV/324568	Hiiumaa vald, Ala küla, Hiiumaa	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiumaa Agro OÜ	11.03.2014 – ...
34	L.VV/324502	Nurste, Hiiumaa vald, Hiiumaa	Nurste küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Liisbet Tukat OÜ	17.02.2014 – ...
35	L.MK/324485	Partsi kruusamaardla Partsi VI kruusakarjäär	Partsi küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Tariston AS	13.01.2014 – 13.01.2029
36	L.ÕV/321543	Suuremõisa katlamaja	Suuremõisa küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Toomas Remmelkoor Harju talu	01.04.2012 – ...
37	L.MK/320373	Partsi kruusamaardla Partsi IV kruusakarjäär	Partsi küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Vestam OÜ	02.05.2011 – 01.05.2026

Jrjk nr	Loa nr	Seotud objekt	Objekti asukoht	Omaja	Kehtivuse periood
38	L.ÕV/319100	Suuresadama laevade remondibaas	Suuresadama küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiu Kalur AS	06.12.2010 – ...
39	HIIM-017	Partsi kruusamaardla Partsi 2 kruusakarjäär	Partsi küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	KIIRKANDUR AS	03.11.2009 – 01.11.2037
40	L.MK.HI-23	Määvli kruusamaardla Kapasto II kruusakarjäär	Paluküla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Kameks OÜ	06.10.2008 – 06.10.2038
41	L.ÕV.HI-140447	M ja P NURST AS	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	M ja P NURST AS	01.01.2007 – ...
42	HIIM 020	Malvaste karjäär	Malvaste küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	HIIU AUTOTRANS OÜ	06.09.2005 – 28.08.2035
43	KMIN-076	Käina meremudamaardla Käina II meremudakarjäär	Lõpe küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	LEIGER OÜ	11.07.2005 – 11.07.2030
44	HIIM-019	Määvli kruusamaardla Kapasto liivakarjäär	Nõmba küla, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	TREV-2 Grupp AS	23.04.2004 – 23.04.2029
45	HII-011	Pihla raba Pihla	Käina alevik, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Hiiu Turvas OÜ	05.05.2000 – 05.05.2025
46	KMIN-015	Käina lahe ravimuda maardla Käina	Kärdla linn, Hiiumaa vald, Hiiu maakond	Pro Laspi OÜ	23.11.1998 – 22.10.2038

1.4.4 Ettevõtluskeskkond, sh turism

Hiiumaa valla arengukava 2035+“ kohaselt on Hiiumaa valla majandusarengu probleemid ja kitsaskohad seotud tööjõu puudusega, transporditaristuga, vähese turunduse ning madala ettevõtlikkusega.

„*Hiiumaa arengustrateegia 2020+*“ kohaselt on majandusarengu seisukohalt Hiiumaa eesmärgiks mitmekülgsem ja teadmistemahukam ettevõtlus, mis toetub kohalikule ressursile ja keskkonnasõbralikkusele. „Hiiumaa arengustrateegia 2020+“ kohaselt peaksid olulise osa uutest töökohtadest moodustama inseneridele ja teadlastele mõeldud ametikohad. Ühtlasi tuuakse välja, et oluline on toimiv koostöö ülikoolide, maakondliku arenduskeskuse, Hiiumaa Ametikooli ja MTÜ Hiidlaste Koostöökogu vahel. Teiste oluliste arengusuundadena on „Hiiumaa arengustrateegia 2020+“ välja toodud:

- märgatav väikeettevõtete osakaal ja olulisus saare majanduses. Mitmetele väikeettevõtetele on pärandtehnoloogia tootearendusel ideedeallikaks. Tegutseb arvukalt elatustalusid ja elustiiliettevõtteid, samuti noori ja julgeid uusettevõtjaid;
- Hiiumaa on atraktiivne elu- ja ettevõtluspiirkond loojatele, kelle tooted ja teenused toetavad turismivaldkonna atraktiivsust ning tagavad loomemajanduse kestvuse, senisest suurema infotehnoloogilise arenduse ja kasvava tööhõive;
- laienenud on sotsiaalettevõtlus;
- tööstussektoris on vähenenud plastitoodete valmistamise osatähtsus, seejuures on aga kasvanud muu tööstuslik tootmine, seejuures on edenenud koostöö plasti- ja puidusektori ettevõtete vahel. Panustatakse enam ühistegevusse, tehnoloogia ja materjalide ühishangetesse, turustamisse ja tootearendusse.

Hiiumaa valla majandust veab tugev plastitööstuse sektor. Lisaks on tugeval positsioonil veonduse, metsamajanduse ja puidutöötlemise sektor. Kõige suuremate ettevõtluskäivetega sektorid Hiiumaal on plastitööstus (keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine), hulgi- ja jaekaubandus, tekstiili- ja rõivatööstus, veonduse, ehituse ja metsamajanduse sektor (SA Hiiumaa Arenduskeskus, 2018). Hiiumaa on saareline omavalitsus, mis tähendab, et võrdlemisi suure osa majanduslikust tulust moodustab ka kalandus. Arengukavas on seatud mitmeid valdkondlike eesmärke, nt koelmualade taastamine, puidu kohapealne väärindamine senisest suuremas mahus jms (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2022)

Hiiumaa on laiemale elanikkonnale tuntud, kui tervisliku ja mahetoidu tootja ja tarbija (Hiiumaa arengustrateegia 2020+, 2014). Hiiumaal paikneb Eesti riigi mõistes ainulaadseid talusid – nt lavendlitalu, kus elanikkonnale pakutakse võimalust lavendli korjamiseks ning lavendlitoodete soetamiseks.

„Hiiumaa valla arengukava 2035+“ (2018) kohaselt oli 2018. aastal Hiiumaa suurimateks tööandjateks M ja P Nurst AS, Dagöplast AS, Hiiumaa Tarbijate Ühistu ning Hiiumaa Haigla AS.
„Hiiumaa majandusülevaade 2018“ toob välja, et tööealiste inimeste arvus on toimunud tõus peale 2007-2015. aastate madalseisu, tuues välja, et tööhõive määr on Hiiumaa vallas kõrgeim, kui enamikes Eesti maakondades (2018 – 65,7%, Kogu Eestis 68,1%). Hinnanguliselt ca 5% Hiiumaa tööealisest elanikkonnast on läbi kaugtöö seotud IT sektori ametikohtadega (Hiiumaa arengustrateegia 2020+, 2014).

„Hiiumaa arengukava 2035+“ (2018, muudetud 2022) kohaselt oli perioodil 2013-2017 töötute arv Hiiumaa vallas vähenenud 40%. Hiiumaa on oluliseks suvituskohaks nii sise-, kui välisturistide jaoks, mistõttu sõltub töötute osakaal Hiiumaa vallas hooajast – talvekuudel on registreeritud töötuid rohkem, suvekuudel vähem. Peamiste töötust põhjustavate teguritena on „Hiiumaa valla arengukavas 2035+“ välja toodud:

- ebapiisav transpordikorraldus valla erinevate asulate vahel;
- pikaajalistel töötutel ebapiisav haridus ja kvalifikatsioon;
- puudulikud tööharjumused, alkoholisõltuvus;
- kvalifitseeritud ja motiveeritud kaadri puudumine;
- töökohtade valikuvõimaluse vähesus;
- osalise või puuduva töövõimega inimeste tööle saamise võimaluste vähesus.

Keskmine bruto tulu Hiiu maakonnas 2021. aastal oli 1194 eurot[10]. „Hiiumaa valla arengukava 2035+“ Lisa 3 kohaselt oli keskmine palk 2000. aastal 216 eurot ning 2016. aastal vastavalt 880 eurot, mis tähendab et alates 2000. aastast on Hiiumaa vallas keskmine palk kasvanud ca viie kordselt.

1.4.5 Riigikaitselised ehitised

Hiiumaa maakonnaplaneeringu kohaselt paikneb Hiiumaa vallas kolm olulisemat riigikaitse ehitist:

- **Kapasto lasketiir** – 600m pikkune, 2900 m ohualaga perspektiivne lasketiir paikneb Pühalepa vallas, Tubala külas. Lasketiiru kinnistu (KÜ tunnus 63901:003:0445) suurus on ca 20 ha. Kinnistul on 100% riigikaitse sihtotstarve. Tegemist on kavandatava lasketiiruga;
- **Hiiumaa malevkonna staabikompleks -** Hiiumaa malevkonna staabikompleksi hoones asuv 25 meetrine siselasketiir, asukohaga Kärdla linn, Väike-Sadama 14 (KÜ tunnus 37101:003:0140, 3 011 m², riigikaitsemaa 100%), ei too kaasa linnaruumile täiendavaid piiranguid;
- **Merele suunatud harjutusala Kõpu poolsaarel.**

Täiendavalt paikneb vallas riigikaitselise väljaõppe läbiviimiseks lähiharjutusalasid ja taktikaalasid. Väljaõppe toimumise ajal tuleb ümbritsevate alade elanikel ja kasutajatel arvestada müra leviku, raskesõidukite ja inimeste liikumisega.

Riigikaitselise ehitise töövõime tagamiseks vajalikud tingimused on sätestatud kaitseministri 26.06.2015 määruses nr 16 *Riigikaitselise ehitise töövõime kriteeriumid, piirangute ruumiline ulatus ja andmed riigikaitselise ehitise töövõimet mõjutavate ehitiste kohta*. Riigikaitselise ehitise piiranguvööndisse püstitatav ehitis või piiranguvööndis asuva ehitise laiendamine või ümberehitamine ei tohi vähendada riigikaitselise ehitise töövõimet ja suurendada ohtu riigikaitselisele ehitisele. Määruses on mh toodud, et riigikaitselise ehitise piiranguvööndis tohib ehitist püstitada, laiendada või ümber ehitada harjutusväljast, lasketiirust ja lennuväljast sellises kauguses, kus hoonestatud alale kehtestatud välismüra normtasemed on täidetud, või sellisel juhul, kui ehitise püstitamise, laiendamise või ümberehitamise tõttu ei vähene riigikaitselise ehitise töövõime.

Vastavalt *atmosfääriõhu kaitse seadusele* ei kuulu välisõhus leviva müra hulka riigikaitselise tegevuse tulemusena tekitatud müra. Sisuliselt tähendab see, et militaarmüra reguleerimiseks puuduvad vastavad normid. Siiski on Kaitseministeerium vajalikuks pidanud koostada

[10] Statistikaamet, 2023. Statistikaandmebaas. [WWW] https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__palk-ja-toojeukulu__palk__aastastatistika/PA004/table/tableViewLayout2. Viimati vaadatud 23.02.2023.

soovituslikud dokumendid *Militaarmüra regulatsioon (2019),* millest ka militaarmüra hindamisel lähtutakse.

1.5 Tehniline taristu ja jäätmemajandus

1.5.1 Teed ja transport

Ruumilise, kogu Eestit hõlmava, planeeringu „*Eesti 2030"* kohaselt on Eesti saartega ühenduse tagamisel olulised nii lennu- kui ka laevaliiklus, mistõttu peavad säilima regulaarne ja sagedane lennu- ja reisiparvlaevaühendus saare ja mandri vahel, sh ühendus väikesaartega kus on püsiasustus (Üleriigiline planeering "Eesti 2030", 2013).

Hiiu maakonnaplaneeringus on välja toodud Hiiumaa liikluskoormuse sõltuvus sesoonsusest – suveperioodil, mil turistid enam liiguvad, on liikluskoormus saarel oluliselt kõrgem kui talvisel perioodil. Üldist liikluskoormuse kasvu Hiiumaal ette näha ei ole (Hiiu maakonnaplaneering, 2018).

Hiiumaa valla arengukavas 2035+ on välja toodud taristute ja ühenduste peamised probleemid ja kitsaskohad ning laiemad valdkondlikud eesmärgid. Peamised probleemid hõlmavad endast parvlaevaühendusi mandri-Eestiga, nende sõiduplaane ning parvlaevateed, mis ei vasta kaasaegsetele vajadustele. Samuti on probleemiks erinevate ühistranspordiliikide graafikud, mis ei ole omavahel sidustatud ning muudavad nt parvlaevaga saarele saabudes sadamast edasi saamise isikliku auto puudumisel ebamugavaks ning ajakulukaks (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2022). Viimane on aga eelkõige korralduslik küsimus ning ei ole planeeritav üldplaneeringuga.

Eesti teedevõrk koosneb avalikest riigiteedest, avalikest kohalikest teedest, avalikest metsateedest, riigikaitselistest teedest, avalikkusele ligipääsetavast erateest ning erateedest, mis ei ole avalikult kasutatavad. Riigiteed jagunevad põhi, tugi ja kõrvalmaanteedeks. Hiiumaa vallas paikneb või seda läbib kokku viis tugimaanteed, 67 kõrvalmaanteed ning 1410 muud- ja ühendusteed[11]. Riigi teedevõrgu arendamise üheks oluliseks tegevuseks on teede tolmuvabaks muutmine. Kõik riigi tugiteed (tee nr 80, 81, 82, 83 ja 84) on Hiiumaal tolmuvabad. Küll aga on vallas palju kõrvalmaanteid, kus tolmuvabaks on muudetud teede üksikud lõigud, kuid ühendus tervikuna ei ole tolmuvaba. Lisaks neile on ka mõned olulised pikemad ühendused, mille kõrvalmaanteed ei ole täna veel tolmuvabad (Hiiu maakonnaplaneering, 2018).

Maakonnaplaneeringus on esitatud teed, kus tuleb esmajärjekorras tagada terviklikud tolmuvabad ühendused. Teede tolmuvabaks muutmise järjestamisel on arvestatud nende kasutatavust turismimarsruudina, elamute paiknemist teede suhtes, ühistranspordi marsruute jne. Üldplaneeringu raames on MP perspektiivsed tolmuvabad teed üle vaadatud ning nimekirja korrigeeritud.

Hiiu maakonnaplaneeringu (2018) kohaselt on kergliiklusteede arendamisel oluline arvestada kergliiklejate vajadustega (turvalisus, ohutus, asukoht), millest lähtuvalt on teede arendamise ankurkohtadeks suuremad asulad – Kärdla linn, Käina, Kõrgessaare, Suuremõisa, Hellamaa,

[11] Teeregister, 2021. https://teeregister.mnt.ee/reet/search. Viimati vaadatud 22.02.2021.

Emmaste ja Luidja, aga ka ühendus Heltermaa sadamaga. „*Hiiumaa arengustrateegia 2020+*“ kohaselt on aga prioriteetseimateks kergliiklusteede arenduskohtadeks Käina-Suuremõisa ning Kärdla-Paluküla vahelised lõigud. Eelnevast lähtuvalt on esitatud maakonnaplaneeringus ka prioriteetsed kergliiklusteed ning kergliiklusteed, mille võiks rajada pikemas perspektiivis (Hiiu maakonnaplaneering, 2018).

Võimalikud uued maanteest eraldiseisvad kergliiklusteed (maanteedega paralleelselt) esimese prioriteedina (Hiiu maakonnaplaneering, 2018):

- T80 Heltermaa-Kärdla-Luidja tee, teelõik Rehemäe teeristist Hellamaani (10,7 km);
- T80 Heltermaa-Kärdla-Luidja tee, teelõik Heltermaa peatusest kuni ristumiseni teega 83 (Suuremõisa-Käina-Emmaste tee) (4,2 km);
- T83 Suuremõisa-Käina-Emmaste tee, teelõik Pühalepa-Käina (12,0 km);
- T80 Heltermaa-Kärdla-Luidja tee, teelõik Tahkuna teeristist Kõrgessaareni (7,3 km).

Pikemas perspektiivis (Hiiu maakonnaplaneering, 2018):

- T80 Heltermaa-Kärdla-Luidja tee, teelõik Hellamaa- Pühalepa (7,8 km);
- T81 Kärdla-Käina tee (19,0 km);
- T83 Suuremõisa-Käina-Emmaste tee, teelõik Käina-Emmaste (19,6 km);
- T80 Heltermaa-Kärdla-Luidja tee, teelõik Kõrgessaarest Luidjani (7,7 km).

Kärdla linnas asub ka lennujaam, mis teenindab elanikke liinil Tallinn-Kärdla-Tallinn. Täiendavalt paikneb Kärdla linnas meditsiinilendudeks avatud helikopteri maandumisplats.

Hiiumaal on toimiv parvlaevaühendus mandri (Heltermaa-Rohuküla parvlaevaliin) ning Saaremaaga (Sõru-Triigi liin). Hiiumaa vallas on kokku kolm sadamat – Kärdla sadam (Sadama 30, Kärdla linn), Orjaku sadam (Orjaku küla) ja Sõru väikesadam (Pärna küla).

1.5.2 Energiamajandus

Hiiumaa valla üheks olulisimaks aspektiks, mis mõjutab nii majandusliku kui sotsiaalse elu aspekte on energeetika (Hiiu maakonnaplaneering, 2018). Energeetika hõlmab endas nii elektri- kui ka soojamajandust (kaugkütet).

Hiiumaa valda iseloomustab hajaasustus, kus valdava osa eluruumidest moodustavad ühepereelamud. Kaugküttepiirkonnad on Hiiumaa vallas määratud vaid Kärdla linnas, täpsemalt on neid kokku 4. Hiiumaa arengustrateegias (2014) on ühe olulisema teetähisena (aastani 2020) esitatud „taastuvenergia baasil kaugküttepiirkonnad“ ning „Kõrgessaare aleviku ja Lauka küla munitsipaalhoonete ja elamute kaugkütte taastamine“.

Lähtuvalt valla saarelisest iseloomust sõltub Hiiumaa elektrivarustuskindlus ümberkaudsetest elektrienergia alajaamadest, merealustest kaablitest ja ülekandeliinidest. Kui mõnes loetletus peaks aga esinema rike võib kogu vald tundideks või päevadeks jääda elektrita, mistõttu on elektrivarustuskindluse tagamine Hiiumaal üheks olulisimaks ülesandeks. Üldplaneeringu eesmärgiks on anda suunised püsiva ja toimiva elektrienergia saavutamiseks.

Maakonnaplaneeringu (2018) kohaselt on Hiiumaa elektrienergia varustus tagatud merealuste kaablite kaudu Saaremaaga. Selgitamaks elektrivõrgu arenguvõimalusi ning

elektrivarustuskindluse tõstmise vajadust Hiiumaal, on koostatud "Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajanduslik uuring ja tehniline eeluuring" (uuringu tellijaks on AS Elering), mille raames on läbi viidud sotsiaalmajandusliku mõju hindamine, keskkonnamõju eelhinnang ning tehniliste lahenduste eeluuring (Hiiu maakonnaplaneering, 2018). uuringus leiti, et pikas perspektiivis (aastani 2030) on elektrivõrgu arenguks Hiiumaal Elering AS visiooni kohaselt kolm varianti (lähtuvalt koormuste kasvu stsenaariumist) (Civitta Eesti AS, 2014):

- variant 1: Elektrilevi OÜ tugevdab olemasolevat keskpingevõrku Hiiumaal, sh paigaldatakse pingereguleerimisseadmed;
- variant 2: Saaremaa ja Hiiumaa vahele ehitatakse lisaks olemasolevatele 35 kV kaabelliinidele ka 110 kV elektriülekandeliin Leisi–Põhjata(Käina)-Kärdla;
- variant 3: mandri ja Hiiumaa vahele ehitatakse üks 110 kV kaabel. Liin ehitatakse välja joonisel 2.1 toodud lõikudes kas 6-13-14 (alamvariant a) või 7-11-12 (alamvariant b), vastavalt otstarbekusele. Esimene neist ühendatakse Käina (4, Joonis 1.14) alajaama, teine Kärdla (10, joonis 2.1) alajaama. Mõlemad alamvariandid kulgeksid üle Vormsi. Ehitamisega on võimalik alustada peale Lääne-Eesti elektrivõrgu tugevdusi, mille orienteeruv valmimine on 2025.

Joonis 1.14. Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise kavandatava tegevuse variantide (numeratsioon eelnevas tekstiosas) paiknemine (Alkranel OÜ, 2014).

Lähtuvalt Alkranel OÜ (2014) poolt teostatud uuringu keskkonnamõjude eelhinnangu tulemustest, on variantide võrdluse osas eelistatum variandi 2 realiseerumine, kuna tegevus toimuks olemasoleva 35 kV liini kaitsevööndis ning looduskeskkonna mõjutused oleksid seetõttu väiksemad. Samas eeltoodud tingimusi arvestades ei ole välistatud ka variandi 3 alamvariantide A (A1 ja A2) ja B realiseerumine. Seejuures on koondmõjusid arvestades

variandi 3 alamvariantidest mõnevõrra eelistatum alamvariant A2, mis kulgeks osaliselt olemasoleva keskpingeliini kaitsevööndis (Alkranel OÜ, 2014).

Maakonnaplaneeringus (2018) on sätestatud, et ÜP-d peavad aitama ettevõtjatel planeerida kavandatavatel tootmisaladel uusi vajaminevaid tehnovõrke vajaliku (elektri)võimsuse tagamiseks. Hiiumaa elektrivõrgu arendamisel on neli peamist suunda, mille tulemusel on võimalik rajada eraldi mastidel sõltumatu 110 kV toitering Leisi – Emmaste – Käina – Kärdla – Lauka – Emmaste – Leisi:

- Leisi-Käina-Kärdla (nn idapoolne ühendus) uue 110 kV elektriliini rajamine;
- Leisi – Emmaste – Lauka - Kärdla vahelise kuni 110 kV nimipingega elektriühenduse rajamine;
- Kärdla ja mandri vahelise 110 kV ja/või 330 kV nimipingega elektriühenduse rajamine, mille tulemusena tekib ringtoide Hiiumaa ja mandri vahel;
- meretuuleparkide ühendus läbi Hiiumaa.

Hiiumaa vallas ei ole olemasolevaid tööstuslikke tuulikuparke, küll aga on arendamisel Enefit Green AS-i poolt Loode-Eesti rannikumere tuulepark, mis hõlmab endast mh Hiiumaa looderannikut. Planeeringu koostamise käigus vaadatakse üle Hiiu maakonnaplaneeringusse kantud teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ kohased tuulenergia tootmise alad ning nende sobivus uusima teadaoleva metoodika kohaselt.

Lääne-Eesti, sh Hiiumaa vald, on oma merele avatuse tõttu perspektiivne tuulikuparkide ala. Eelnevast lähtuvalt koostasid endised Lääne, Pärnu, Saare ja Hiiu maakonnad koostöös maakonnaplaneeringute teemaplaneeringu, mille eesmärgiks oli analüüsida strateegilisel tasandil tuuleenergeetika arendamise võimalusi Lääne-Eestis. Teemaplaneering jagunes neljaks köiteks, kus iga köide kajastas erinevat maakonda. Koos teemaplaneeringuga koostati ka Saare, Hiiu, Lääne ja Pärnu maakonnaplaneeringute tuuleenergeetika teemaplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine.

Üldplaneeringu koostamise ajal edastati omavalitsustele majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi poolt 07.01.2020 ühiskiri (kiri nr 17-7/2019/112), milles märgiti:

- riigikaitseliselt ebasobivad alad;
- alad, kuhu on võimlik tuulikuid kavandada, kui rahastatakse riigikaitseliste eelhoiatussüsteemide parendamist;
- alad, kuhu on juba täna võimalik tuulikuid kavandada riigikaitseliste konfliktaladeta.

Esitatud alade kohaselt ei paikne Hiiumaa vallas riigikaitseliselt sobivaid alasid tuulikuparkide arendamiseks. Üldplaneeringu koostaja uuris Kaitseministeeriumilt maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu kohaseid perspektiivsete tuulikuparkide alasid ning nende väljaarendamise võimalusi, sh sobivaid kõrguseid ning ORME võimalikkust. Koostöö raames selgus, et aladele on riigikaitselistest aspektidest lähtuvalt võimalik rajada vaid kuni 53 meetri kõrguseid tuulikuid. Tänases praktikas küündivad aga tööstuslikud tuulikud isegi kuni paarisaja meetri kõrguseni, väiketuulikute kogukõrgused aga kuni 30 meetrini. Viimasest lähtuvalt ei näe ÜP koostajad vajalikkust ORME objektide määratlemiseks ning määravad tingimused väiketuulikute rajamiseks.

Tuuleenergia kõrval on aga oluliseks taastuvenergia allikaks ka päikeseenergia. *Hiiumaa valla arengukavas 2035+* on valdkondliku eesmärgina esitatud „Kõik Hiiumaa piirkonnad on varustatud kvaliteetse elektrienergiaga, mis toodetakse enamikus osas kohalikest taastuvatest allikatest (päike, tuul)“.

1.5.3 Ühisveevärk ja- kanalisatsioon

Keskkonnaminister kinnitas 06.aprillil 2006 käskkirjaga nr 399 Hiiu maakonnas põhjaveevarud Kärdla linnale, küll aga kehtisid varud aastani 2017, mis tähendab, et alates 2018. aastast kinnitatud põhjaveevarud Hiiumaal puuduvad. 2019. aasta seisuga uusi põhjaveevarusid Hiiumaa valda kinnitatud ei ole. Põhjaveevaru kehtestatakse pärast põhjaveevaru hindamist (VeeS § 205 lg 1).

Keskkonnaregistri (seisuga 23.02.2023) kohaselt on vallas 11 reoveekogumisala (ka RKA):
- Suuremõisa (RKA0390074) – Suuremõisa küla. Alla 2000ie;
- Putkaste (RKA0390078) – Putkaste küla. Alla 2000ie;
- Männamaa (RKA0390079) – Männamaa küla. Alla 2000ie;
- Lõpe (RKA0390073) – Ala, Lõpe, Palade, Sakla külad. Alla 2000ie;
- Lauka (RKA0390075) – Lauka, Otste küla. Alla 2000ie;
- Kärdla (RKA0390077) – Kärdla linn, Hausma, Kärdla-Nõmme, Linnumäe, Pilpaküla, Tareste külad. Üle 2000ie;
- Käina (RKA0390080) – Käina alevik, Laheküla, Moka, Mäeküla, Selja külad. Alla 2000ie;
- Kõrgessaare (RKA0390076) – Kõrgessaare alevik. Alla 2000ie;
- Kassari (RKA0390576) – Kassari küla. Alla 2000ie;
- Hellamaa (RKA0390072) – Hellamaa, Tempa külad. Alla 2000ie;
- Emmaste (RKA0390081) – Emmaste küla. Alla 2000ie.

Reoveekogumisalade moodustamise eesmärk on määrata alad, kus lähtuvalt asustuse tihedusest, sellega seotud reostuskoormuse suurusest ning põhjavee kaitstusest, on keskkonnakaitse eesmärkide tagamiseks tarvis reovesi kokku koguda ja puhastada[12].

Hiiumaa vald jaguneb valdavalt põhjavee loodusliku kaitstuse seisukohal kaheks – põhjapoolne osa lasub valdavalt nõrgalt kaitstud või kaitsmata põhjaveega alal ning saare lõunaosa keskmiselt või suhteliselt kaitstud põhjaveega aladel (vt Joonis 1.5). Lähtuvalt *Veeseadus*e §101 tuleb keskmiselt põhjaveega piirkonnas moodustada reoveekogumisala, kui ühe hektari kohta tekkiv koormus on 15 inimekvivalenti või rohkem, suhteliselt kaitstud või kaitstud põhjaveega piirkonnas, kui ühe hektari kota tekkiv koormus on 20 ie või rohkem ning nõrgalt kaitstud või kaitsmata põhjaveega piirkonnas, kui ühe hektari kohta tekkiv koormus on kümme inimekvivalenti või suurem[13].

Vee- ja kanalisatsiooniteenuseid pakub Hiiumaa vallas AS Kärdla veevärk (Kõrgessaare ja Pühalepa osavallas Tareste, Hausma, Palade, Ala, Lõpe, Sakla, Kuri, Hellamaa, Tempa ja

[12] Keskkonnaministeerium. [WWW] https://www.envir.ee/et/reovesi-ja-reoveekogumisalad. Viimati vaadatud 14.01.2020.
[13] RT I, 22.02.2019, 1. Vastu võetud 30.01.2019. [WWW] https://www.riigiteataja.ee/akt/121122019017?leiaKehtiv. Viimati vaadatud 14.01.2020.

Suuremõisa külas, Käina alevikus, Käina vallas Putkaste, Nõmmeküla, Männamaa, Kassari ja Orjaku külas). AS Kärdla Veevärgi põhitegevusalaks on:

- klientide varustamine kehtestatud normatiividele vastava kvaliteediga joogiveega;
- klientide reovee ärajuhtimine ja puhastamine;
- veevarustuse ja kanalisatsiooni ehitiste ja seadmete projekteerimine ja ehitus, teenindus;
- korrashoid, rekonstrueerimine, remont ja hooldus;
- veevarustuse ja kanalisatsiooni energeetika seadmete hooldus ja remont;
- veevarustuse ja kanalisatsiooni tehniliste tingimuste väljatöötamine ja väljastamine;
- veevarustuse ja kanalisatsiooni alased konsultatsioonid.

Hajaasustuses kasutatakse põhjavett (valla territooriumil on ligi 1000 registreeritud puurkaevu[14]) või muid lokaalseid lahendusi.

Hiiumaa vallas kehtib „Hiiumaa valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2022-2033“. Kavas on välja toodud piirkonnad, kus lähiaastatel on vajalik läbi viia ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni torustike rekonstrueerimise tööd. Täpsemate rekonstrueerimist vajavate piirkondadega on võimalik tutvuda ÜVK arendamise kavas.

1.5.4 Jäätmemajandus ja jääkreostusobjektid

Hiiumaa valla jäätmekava „Hiiumaa valla jäätmekava 2021-2026“ kohaselt oli jäätmekava koostamise perioodil Hiiumaal olemasolevad kogumissüsteemid ja käitluskohad üldiselt piisavad ning piisava võimekusega ning jäätmekava kehtivuse perioodil ei plaanitud uusi jäätmekäitluskohti rajada. Küll aga on jäätmekavas (2020) esitatud, et väljaspool keskuseid on Hiiumaa asustatud hõredalt ning teed, mida mööda jäätmeveokid liiguvad on tihti raskesti läbitavad. Viimasest lähtuvalt on esitatud, et üheks lahenduseks võiks olla ühiste jäätmemajade süsteemi rakendamine (Hiiumaa valla jäätmekava 2021-2026, 2020). Hiiumaal jäätmeid ei ladestata. Kõik prügilad on tänaseks suletud ning kogutud jäätmed suunatakse edasiseks käitluseks mandrile (Hiiumaa valla jäätmekava 2021-2026, 2020).

Jäätmete vastuvõtt toimub Hiiumaa jäätmejaamas (Ristvälja küla), mida opereerib Hiiumaa Jäätmejaam OÜ. Ohtlike jäätmeid on elanikel võimalik tasuta üle anda jäätmete kogumiskonteineritesse, mida vallas on 6 (Hiiumaa valla jäätmekava 2021-2026, 2020); Hiiumaa valla koduleht: Ohtlike jäätmete kogumine ja ära andmine, 2020)

- Kärdla linn, Sõnajala 11H;
- Suuremõisa jäätmepunkt;
- Kõrgessaare alevik;
- Emmaste alevik;
- jäätmekäitluskeskus Ristivälja külas ja Käina alevikus Mäe 2.

Täiendavalt korraldatakse kord aastas ohtlike jäätmete kogumisringi, mille käigus on võimalik kogumiskonteinerist kaugemal elavatel elanikel tasuta oma ohtlikud jäätmed käitlemiseks üle anda; uuskasutusringi ja kasutatud riiete kogumisringi, mille käigus on võimalik taaskasutuseks tasuta ära anda heas seisukorras, oma majapidamises ebavajalikke esemeid. Uuskasutusringilt kogutud esemetele annab uue elu Uuskasutuskeskus.

[14] http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main#HTTP3tCK8oVwLty84HTwcBHOf1ToO8MEHd

Lähtuvalt jäätmeseadusest, on kohalikul omavalitsusel kohustus korraldada oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo (jäätmeseadus §66 lg 3). Jäätmeliigid, millele kohaldatakse korraldatud jäätmevedu, veopiirkonnad, vedamise sagedus ja aeg ning jäätmeveo teenustasu suuruse määramise kord kehtestatakse valla- või linnavolikogu määrusega (jäätmeseadus §66 lg 4). Kogu Hiiumaa vallas on üks korraldatud jäätmeveo piirkond, seejuures on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud (Hiiumaa jäätmehoolduseeskiri):

- segaolmejäätmed;
- paberi- ja kartongijäätmed;
- biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed, mida kogutakse biojäätmete mahutisse;
- biolagunevad aia ja haljastusjäätmed;
- suurjäätmed;
- pakendijäätmed.

Keskkonnaportaali (seisuga 23.02.2023) kohaselt on Hiiumaa vallas 25 töötavat jäätmekäitluskohta, kus käideldakse enda või teiste tegevuse käigus tekkinud jäätmeid. Järgnevas tabelis (vt Tabel 1.9) on esitatud ainult teiste tegevuse käigus tekkinud jäätmete käitluskohti, seejuures on oluline välja tuua, et kõik tabelis esitatud kohad ei ole avatud tavaelanikele jäätmete üleandmiseks.

Tabel 1.9. Jäätmekäitlejad Hiiumaa vallas, kes käitlevad teiste tegevuses tekkinud jäätmeid (Keskkonnaportaal, seisuga 23.02.2023).

Registrikood	Nimetus	Käitaja	Tegevuse liik
JKK3900004	Käina plastitehas	Dagöplast AS	Tavajäätmete käitluskoht
JKK3900036	Paluküla küla ohtlike jäätmete vaheladu	Eesti Keskkonnateenused AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900006	Sõnajala 11 sorteerimisjaam	Hiiu Autotrans OÜ	Autolammutuskoda; Ohtlike jäätmete käitluskoht; Tavajäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900030	Väike-Sadama 1 sorteerimisjaam	Eesti Keskkonnateenused AS	Tavajäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900017	Ümarmäe 3 jäätmekäitluskoht	M ja P Nurst AS	Tavajäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900042	Ristivälja ohtlike jäätmete kogumiskoht	Hiiu Autotrans OÜ	Elektroonikaromude käitluskoht; Ohtlike jäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900026	Hiiumaa jäätmejaama vanametalli kokkuost	Servik OÜ	Metallijäätmete käitluskoht; Ohtlike jäätmete käitluskoht
JKK3900029	Hiiumaa jäätmejaam	Hiiumaa Jäätmejaam OÜ	Bioloogiline töötlus; Ohtlike jäätmete käitluskoht; Tavajäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900014	Röösna reoveepuhasti	Kärdla Veevärk AS	Bioloogiline töötlus
JKK3900022	Heltermaa sadam	Saarte Liinid AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht; Tavajäätmete käitluskoht

Registrikood	Nimetus	Käitaja	Tegevuse liik
JKK3900041	Kõrgessaare ohtlike jäätmete kogumiskoht	Hiiu Autotrans OÜ	Elektroonikaromude käitluskoht; Ohtlike jäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900023	Sõru sadam	Saarte Liinid AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht; Tavajäätmete käitluskoht
JKK3900038	Suuremõisa ohtlike jäätmete kogumiskoht	Hiiu Autotrans OÜ	Ohtlike jäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900018	Jausa küla metallikäitluskoht	Meelis Telvik	Metallijäätmete käitluskoht; Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900001	Käina kogumispunkt	Hiiu Autotrans OÜ	Elektroonikaromude käitluskoht; Ohtlike jäätmete käitluskoht; Tavajäätmete käitluskoht

Hiiumaa vallas Nõmba külas paikneb üks loomsete jäätmete matmispaik. Matmispaik paikneb kaitstud põhjaveega alal (16 m paksune savikiht) ning selle ümber on 100 m raadiusega sanitaarkaitsetsoon.

Keskkonnaregistri, seisuga 23.02.2023, kohaselt paikneb Hiiumaa valla haldusterritooriumil kuus jääkreostusobjekti, milledest kaks on riiklikud, kolm kohalikud ning üks eriti ohtliku objekti staatusega (vt Tabel 1.10).

Tabel 1.10. Jääkreostusobjektid hiiumaa valla haldusterritooriumil (Keskkonnaportaal, seisuga 23.02.2023).

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht	Ohu liik	Objekti staatus
JRA0000011	Ümarmäe katlamaja	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Põhjavesi	Eriti ohtlik
JRA0000196	Palli mürgiladu	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Palli küla	Pinnas	Kohalik
JRA0000043	Kärdla naftabaas	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Põhjavesi, Pinnas	Riiklik
JRA0000190	Käina vana naftabaas	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Nõmme küla		Kohalik
JRA0000189	Kassari mürkkemikaalide ladu	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kassari küla	Pinnas	Kohalik
JRA0000044	Kapasto ABT	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Nõmba küla	Pinnas	Riiklik

1.5.5 Ohtlikud ja suurõnnetusohuga ettevõtted ning objektid

Maa-ameti kaardirakenduse[15] (Maa-amet: Ohtlikud ettevõtted ja vesivarustus, 2021) kohaselt ei paikne Hiiumaa vallas ühtegi suurohuõnnetusega ettevõtet ega objekti.

[15] Maa-ameti kaardirakendus: Ohtlikud ettevõtted ja vesivarustus, 2021. https://xgis.maaamet.ee/maps/XGis?app_id=MA11AH5&user_id=at&LANG=1&WIDTH=658&HEIGHT=959&zlevel=2,430687.5,6527843.75

KASUTATUD ALLIKAD

Alkranel OÜ. (2014). *Projekti „Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajandusliku uuringu ja tehnilise eeluuringu teostamine“ keskkonnamõju eelhinnang.*

Arold, I. (2005). Eesti maastikud.

Civitta Eesti AS. (2014). *Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajanduslik uuring ja tehniline eeluuring.*

Eesti Geoloogiakeskus OÜ. (2001). *Eesti põhjaveekaitstuse kaart 1:400000.*

GisPlan OÜ. (2020). *Hiiumaa üldplaneeringu alusuuring. Korduva üleujutusega ala piiri määramine ja ehituskeeluvööndi täpsustamine.* .

Hiiu maakonnaplaneering. (2018).

Hiiumaa arengustrateegia 2020+. (2014).

Hiiumaa jäätmehoolduseeskiri (Hiiumaa Vallavolikogu, vastu võetud 18.10.2018. määrus nr 37). Allikas: https://www.riigiteataja.ee/akt/427102018012?leiaKehtiv.

Hiiumaa valla arengukava 2035+. (2022).

Hiiumaa valla jäätmekava 2021-2026. (2020).

Keskkonnaagentuur. (2020). *Loodusobjektide otsing*. Kasutamise kuupäev: 20. aprill 2020. a., allikas Keskkonnaregistri avalik teenus.

Keskkonnaministeerium. (2011). Üleujutusohuga seotud riskide esialgse hinnangu aruanne.

Kutsar, R., Metspalu, P., Escbaum, K., Vahtrus, S., & Sepp, K. (2018). Rohevõrgustiku planeerimisjuhend.

OÜ Eesti geoloogiakeskus. (2017). *Eesti pinnase radooniriski a looduskiirguse atlas* . Tallinn.

OÜ Hendrikson & Ko. (2013). Saare, Hiiu, Lääne ja Pärnu maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringud. Hiiu maakond. Olemasoleva olukorra analüüs planeerinugulahenduse kujunemine keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne. Kasutamise kuupäev: 16. veebruar 2021. a., allikas https://maakonnaplaneering.ee/documents/2845826/19017765/Lisa+6.4.+Tuuleenergeetika+KSH+aruanne.pdf/77df084a-a434-4351-8b88-b660baf01147

SA Hiiumaa Arenduskeskus. (2018). *Hiiumaa majandusülevaade 2018.*

Üleriigiline planeering "Eesti 2030". (2013). Kasutamise kuupäev: 15. veebruar 2021. a., allikas https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/Ruumiline_planeerimine/eesti2030.pdf